

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
Αυτοτελές Τμήμα
Συλλογικών
Οργάνων

Ταχ. Δ/ση : Πλατεία Ελευθερίας
Ταχ. Κώδικας : 712 01
Πληροφορίες : Νικάκη Δέσποινα
Τηλέφωνα : 2813 400237
e-mail : tyso@crete.gov.gr

Ηράκλειο, 17 Ιουνίου 2024
Αρ. πρωτ.: 208796

ΠΡΟΣ: - Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας ΠΚ

ΚΟΙΝ.: - Αντιπεριφερειάρχες ΠΕ
- Αντιπεριφερειάρχη Κοινωνικής Πολιτικής
- Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και
Κοινωνικής Μέριμνας

ΘΕΜΑ: Διαβίβαση της αριθ. **100/2024** απόφασης Περιφερειακού Συμβουλίου

Σας διαβιβάζουμε συνημμένα, για τις δικές σας ενέργειες, αντίγραφο της αριθμ. **100/2024** απόφασης Περιφερειακού Συμβουλίου (**απόσπασμα πρακτικού Ν°14/11-06-2024**), που αφορά στην **Έγκριση ετήσιας έκθεσης ΠΕ.Σ.Κ.Ε. (Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης) για την περίοδο 2022-2023.**

Η Προϊσταμένη του Τμήματος

Νίκη Βαρδιάμπαση

Εσωτερική Διανομή:

- Γραφείο Περιφερειάρχη
- Αναπληρωτή Περιφερειάρχη
- Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού και Ισότητας
- Εκτελεστικό Γραμματέα
- Γενική Δ/ση Εσωτερικής Λειτουργίας

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΑΔΑ:**

**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ Ν° 14/11-06-2024
Αριθμ. απόφ. 100/2024**

Στο Ηράκλειο σήμερα **Τρίτη 11 Ιουνίου 2024** και **ώρα 12:00** στο ξενοδοχείο ΑΤΛΑΝΤΙΣ (αίθουσα ΜΙΝΩΣ - οδός Υγείας αριθμ. 2), συνήλθαν σε συνεδρίαση **δια ζώσης** τα μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Κρήτης που αναδείχθηκαν κατά τις εκλογές της **08ης Οκτωβρίου 2023** και ανακηρύχθηκαν με την αριθμ. **39/2023 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου**, ύστερα από τη με αριθμ. πρωτ. **194667/05-06-2024 σε Ορθή Επανάληψη** πρόσκληση του προέδρου του.

Στην συνεδρίαση παραβρέθηκαν ο Περιφερειάρχης Κρήτης κ. Σταύρος Αρναουτάκης, καθώς και οι περιφερειακοί σύμβουλοι κ.κ.: Αναστασάκης Ιωάννης (Αντιπεριφερειάρχης Κλιματικής Αλλαγής και Βιώσιμης Κινητικότητας), Ανδρουλάκης Ιωάννης (Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου), Βάμβουκας Μιχάλης (Πατάρης) (Αντιπεριφερειάρχης Επιχειρηματικότητας), Βάρδα Μαρία, Βλάσση Ελένη, Βοργιάς Στυλιανός (Στέλιος) (Αντιπεριφερειάρχης Κοινωνικής Πολιτικής και Αλληλεγγύης), Βρύσαλης Δημήτρης, Δανέλλης Σπυρίδων, Δερμιτζάκη - Ουρανού Ευαγγελία (Λίτσα), Ζάχαρης Ευάγγελος (Πρόεδρος Περιφερειακού Συμβουλίου), Ιερωνυμάκης Πρίαμος, Καλογερής Νικόλαος (Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Ενότητας Χανίων), Καμπουράκης Εμμανουήλ, Καρτσάκης Γεώργιος, Κουτεντάκη Θεοδώρα, Κώτσογλου Κυριάκος (Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού ΠΚ), Λεονταράκης Ιωάννης, Λιονή Μαρία (Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Ενότητας Ρεθύμνου), Μαλανδράκη - Κρασουδάκη Σοφία, Μανούσακας Ιωάννης (Βλαντάς), Μανουσάκης Νικόλαος, Μαράκη - Μπελαδάκη Ελένη, Μαρινάκης Αλέξανδρος, Ματαλλιωτάκης Γεώργιος (Αντιπεριφερειάρχης Διασύνδεσης με Ερευνητικά και Ακαδημαϊκά Ιδρύματα), Μηλάκη Γεωργία (Γωγώ) (Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού και Ισότητας), Ξυλούρης Νικόλαος (Νικολάτσος) (Αντιπεριφερειάρχης Περιβάλλοντος Π.Κ.), Παπαβασιλείου Νεκτάριος, Περισυνάκης Αθανάσιος (Θανάσης), Πισσούλης Γεώργιος (Αναπληρωτής Περιφερειάρχης), Σαρρής Μιχαήλ, Σκουλάς Νικόλαος (Αντιπεριφερειάρχης Συντονισμού και Υποστήριξης Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων ΠΚ), Σμπώκος Βασίλειος, Συριγωνάκης Νικόλαος (Αντιπεριφερειάρχης Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου), Τερζής Λεωνίδας (Δάκης) (Αντιπεριφερειάρχης στον τομέα Αθλητισμού ΠΚ), Τζεδάκης Σταύρος (Αντιπεριφερειάρχης Αγροτικής Οικονομίας ΠΚ), Τσαπάκος Γεώργιος (Αντιπεριφερειάρχης Πολιτικής Προστασίας), Τσουδερός Ευάγγελος, Φασουλάκης Κων/νος, Φλεμετάκης Ευστράτιος (Στρατής) και Φραγκάκης Εμμανουήλ (Μανώλης).

Από τη συνεδρίαση απουσίαζαν αν και κλήθηκαν νόμιμα οι περιφερειακοί σύμβουλοι κ.κ.: Αλεξάκης Γιώργος, Κλώντζας Μιχαήλ, Χαιρετάκης Μιχαήλ και Χαριτάκη - Μακράκη Χρυσάνθη (Χρύσα).

Από την συνεδρίαση απουσίαζε δικαιολογημένα ο κ. Μπαλαντίνος Σπυρίδωνας.

Στη συνεδρίαση παραβρέθηκαν ακόμα οι κ.κ.: Ραπτάκης Νικόλαος Εκτελεστικός Γραμματέας ΠΚ, Επιτροπάρχης Σπυρίδων προϊστάμενος Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ΠΚ, Αγαπάκης Γεώργιος προϊστάμενος Γενικής Διεύθυνσης Υποδομών ΠΚ, Ραπτάκη Μαρία προϊσταμένη Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής Λειτουργίας ΠΚ, Κρησωτάκης Μαρίνος προϊστάμενος Γενικής Δ/σης Βιώσιμης Ανάπτυξης ΠΚ, Δασκαλάκη Χρύσα προϊσταμένη Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ΠΚ, Κοκοσάλης Ανδρέας προϊστάμενος Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ΠΚ, Σουλτάτου Ιωάννα προϊσταμένη Διεύθυνσης Οικονομικού ΠΚ, Λουκαδάκη Μαρία Προϊσταμένη Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας ΠΚ, Καργάκη Ελένη προϊσταμένη τμήματος Κλιματικής Αλλαγής και Ενεργειακού Σχεδιασμού Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού ΠΚ, Παπαδάκης Κωνσταντίνος προϊστάμενος τμήματος Προϋπολογισμού και Δημοσιονομικών Αναφορών Διεύθυνσης Οικονομικού ΠΚ, Καλεμάκη Καλλιόπη Προϊσταμένη Τμήματος Σχεδιασμού και Διαδικασιών Ένταξης Έργων της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ΠΚ, Βλασάκη Αικατερίνη Προϊσταμένη Αυτοτελούς Τμήματος Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης ΠΚ, Ματζαπετάκη Μερλίνα υπάλληλος της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ΠΚ, Σωφρονάς Νικόλαος Διευθυντής Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Κρήτης, Βογιατζή Χρυσάνθη ειδική σύμβουλος ΠΚ, Βουτσαλά Ήρα ειδική σύμβουλος ΠΚ, Ιγνατιάδης Παναγιώτης ειδικός σύμβουλος ΠΚ, Κύρκος Αθανάσιος Δ/ντης της «ΔΑΙΔΑΛΟΣ ΑΕ» Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κοκολάκης Εμμανουήλ και Ατσαλάκης Μιχαήλ υπάλληλοι Αυτοτελούς Γραφείου Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων ΠΚ, Καλουδάκης Αντώνης υπάλληλος της Δ/σης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ΠΚ, Ζαϊμάκης Ιωάννης Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, Παντερής Χαράλαμπος Πρόεδρος Τοπικής Κοινότητας Φόδελε, Χουστουλάκης Μιχαήλ κάτοικος Φόδελε, Μαθιουδάκη Εμμανουέλα από Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Ρεθύμνου (ΚΗΦΗ) και για την τήρηση των πρακτικών οι: Βαρδιάμπαση Νίκη, Νικάκη Δέσποινα, Γιατρομανωλάκη Ευαγγελία, Μιχελινάκη Άννα, Πατεράκη Μαρία υπάλληλοι του Αυτοτελούς Τμήματος Συλλογικών Οργάνων ΠΚ και η Χατζάκη Ελευθερία υπάλληλος του Αυτοτελούς Τμήματος Υποστήριξης Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής Λειτουργίας Π.Κ.

Αφού διαπιστώθηκε απαρτία ο Πρόεδρος κήρυξε την έναρξη της συνεδρίασης με τα παρακάτω θέματα ημερήσιας διάταξης:

ΘΕΜΑ 1.4: Έγκριση ετήσιας έκθεσης ΠΕ.Σ.Κ.Ε. (Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης) για την περίοδο 2022-2023.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

- α) του Ν. 2690/1999:** «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις»,
- β) του Ν. 3852/10:** «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»,
- γ) του άρθρου 33 του Ν. 5013/2023:** «Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, διαχείριση κινδύνων στον δημόσιο τομέα και άλλες διατάξεις»,
- δ) του Ν 5056/2023:** «Αναμόρφωση του συστήματος διακυβέρνησης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, κατάργηση νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δήμων, παρακολούθηση επιδόσεων τοπικής αυτοδιοίκησης οικονομική και διοικητική διαχείριση οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ευζωία των ζώων συντροφιάς, κατασκευή και αναβάθμιση λειτουργούντων χερσαίων συνοριακών σταθμών και λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών»,
όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν.

2. Το Π.Δ. 149/2010: «Οργανισμός της Περιφέρειας Κρήτης»(ΦΕΚ 242/27-12-2010, τεύχος Α'), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει με την αριθμ. 1218/ΦΕΚ 762 τ. Β' / 26-02-2021 Απόφαση Συντονίστριας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης.
3. Την αριθμ. 01/2024 (πρακτικό Νο 01/02-01-2024) απόφαση του Π.Σ. που αφορά «εκλογή Προεδρείου του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης».
4. Το με αρ. πρωτ. 197581/28-05-2024 έγγραφο της Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας ΠΚ, στο οποίο αναφέρονται τα παρακάτω: «Το παρόν κείμενο και τα συνημμένα αυτού αποτελεί την Ετήσια Έκθεση σύμφωνα με το εδάφιο ιγ της παραγράφου Θ, του άρθρου 13, του Ν. 4445/2016 «Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, Ρυθμίσεις για την Κοινωνική Αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του Ν. 4387 και άλλες διατάξεις».

Οι Διευθύνσεις που υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας Κρήτης (Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Περιφέρειας Κρήτης και Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου), στο πλαίσιο υλοποίησης του Κοινωνικού Προγράμματος της Περιφέρειας Κρήτης υλοποίησαν σειρά δράσεων για την πρόληψη, καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της Κοινωνικής Ένταξης και συνοχής.

Οι δράσεις αυτές καθώς και οι ομάδες πληθυσμού προς τις οποίες απευθύνονται, εμπειριούνται στην «Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης» της Περιφέρειας Κρήτης, η οποία εγκρίθηκε στις 25 Ιουλίου 2015 από το Περιφερειακό Συμβούλιο και που σκοπός της δημιουργίας της ήταν η αποτελεσματική προστασία των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, ο εκσυγχρονισμός των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και η δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού, ενισχύοντας την τοπική οικονομία.

Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν είχαν θετική απήχηση στην κοινωνία των πολιτών, συμμετοχή των Υπηρεσιών και Φορέων που κλήθηκαν να ευαισθητοποιήσουν και να κινητοποιήσουν τους ωφελούμενους τους για τη συμμετοχή τους, ανάδειξη των τοπικών αναγκών και προκλήσεων, καθώς, επίσης, και δικτύωση των διαφόρων Δομών που συμμετείχαν σε σημαντικό βαθμό.

Β. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑ ΣΤΟΧΟ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Σχετικά με την εφαρμογή των στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης, ανά Άξονα προτεραιότητας αναφέρονται :

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΕΣΚΕ 1. ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Προτεραιότητα 1.1 «Πρόσβαση σε βασικά αγαθά»

Α. Το μέτρο αφορά στο Πρόγραμμα Επισιτιστικής Βοήθειας (ΤΕΒΑ) που υλοποιείται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας, στα κοινωνικά παντοπωλεία και στα συσσίτια. Το ΤΕΒΑ καλύπτει τους περισσότερους Δήμους που εμφανίζουν θύλακες αποστέρησης (Παράρτημα ΙΙ, Χάρτης 2.2 Σημεία διανομής ΤΕΒΑ σε σχέση με την ιεράρχηση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης). Τα κοινωνικά παντοπωλεία παρουσιάζουν αυξημένη ζήτηση και στο μεγαλύτερο μέρος τους καλύπτουν ορθά διαφορετικές εισοδηματικές κατηγορίες από την «ακραία φτώχεια» που καλύπτει το ΤΕΒΑ.

Κατά τα έτη 2022-2023 δομές συσσιτίων που λειτουργούν στην Κρήτη ενισχύθηκαν από σημαντικές ποσότητες αδιάθετων προϊόντων των διανομών του ΤΕΒΑ κυρίως νωπών (κρέας, φρούτα, λαχανικά) σύμφωνα πάντα με τον οδηγό εφαρμογής του Προγράμματος.

Σε σχέση με την διανομή του Ταμείου Επισιτιστικής Βοήθειας Απόρων στην Κρήτη, με βάση τα στοιχεία της διανομής του Νοεμβρίου 2023 προκύπτει ότι το σύνολο των αιτήσεων αφορά 6.200 νοικοκυριά από τα οποία επωφελούνται περίπου 10.000 άτομα.

Β. Λειτουργία «Κοινωνικών Παντοπωλείων» στις ΠΕ Ηρακλείου και Χανίων με σκοπό την κάλυψη βασικών αναγκών των ωφελούμενων που βιώνουν καταστάσεις ακραίας φτώχειας και πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε είδη πρώτης ανάγκης .

Γ. Υποστήριξη απόρων φοιτητών και φοιτητών με Αναπηρία που φοιτούσαν σε Δημόσια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας Κρήτης κατά το Ακαδημαϊκό έτος 2022-2023 και 2023-2024.

Η εν λόγω δράση αναδεικνύεται ως καλή πρακτική, στο πεδίο των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, της Περιφέρειας Κρήτης, λόγω της εκπλήρωσης του σκοπού που υπηρετεί αλλά και της ανάδειξης του αποτελέσματος, καθώς καλύπτονται οι ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας στόχου που είναι οι άποροι φοιτητές και οι φοιτητές με Αναπηρία.

❖ Πιο συγκεκριμένα η Υπηρεσία μας συνεχίζοντας και επεκτείνοντας και για τα εν λόγω ακαδημαϊκά έτη τη συγκεκριμένη δράση και κατόπιν συνεργασίας με τα Αστικά και Υπεραστικά ΚΤΕΛ (στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής τους Ευθύνης), αλλά και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας Κρήτης, χορήγησε κάρτες για τη **δωρεάν μετακίνηση απόρων φοιτητών**, από τον τόπο κατοικίας τους προς τις σχολές που φοιτούν και το αντίθετο. Η δράση έχει ως στόχο και την έμμεση στήριξη των οικογενειών τους.

Επίσης σε συνεργασία με το Νομαρχιακό Σωματείο ΑμεΑ, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε η δράση **«Δωρεάν μετακίνηση φοιτητών ΑμεΑ οι οποίοι μετακινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο** από τον τόπο διαμονής τους προς τις σχολές φοίτησης του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ηράκλειο και στο Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο και αντίθετα».

Επιπρόσθετα, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε για πρώτη φορά, η δράση **«Δωρεάν μετακίνηση φοιτητών με προβλήματα όρασης**, που φοιτούν στο Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, σχολές στο Ηράκλειο».

Δ. Λειτουργία των «Κοινωνικών Φροντιστήριων» της ΠΕ Ηρακλείου και της ΠΕ Ρεθύμνου, για την υποστήριξη των οικογενειών με οικονομική αδυναμία και λειτουργία **κοινωνικού φροντιστηρίου σε όλη την Κρήτη** στο πλαίσιο υλοποίησης των Συνοδευτικών Μέτρων του ΤΕΒΑ (Προγραμματική Σύμβαση με ΕΛΜΕΠΑ).

Ε. Δράση «Κοινωνικός Αθλητισμός» που υλοποιείται από τις Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των ΠΕ Ηρακλείου και Ρεθύμνου και αφορά στην ένταξη παιδιών οικογενειών με οικονομική αδυναμία σε αθλητικά σωματεία όπου αθλούνται δωρεάν.

ΣΤ. Υλοποίηση και παρακολούθηση της κοινωνικής δράσης «Η Προίκα του μωρού», μετά από διαβούλευση και συνεργασία με τους Δήμους της Περιφέρειας Κρήτης.

Η δράση αφορά οικογένειες και από τις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες της Κρήτης και αποσκοπεί στη μείωση της υλικής στέρξης και στον περιορισμό του

κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού των οικογενειών που βρίσκονται σε ένδεια και των βρεφών τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.

Σε κάθε μητέρα παρέχονται δωρεάν καθορισμένα βασικά είδη για τις ανάγκες των βρεφών τους με τη γέννησή τους και αφορούν είδη ένδυσης, υγιεινής και διατροφής. Η εν λόγω δράση υλοποιήθηκε κατόπιν διαβούλευσης της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας με τις αρμόδιες Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων, οι οποίες κοινοποίησαν το υλικό- συγκεκριμένες πληροφορίες, πρόσωπα αναφοράς, αφίσα- προς ενημέρωση των πολιτών-ωφελουμένων. Επίσης αντίστοιχη ενημέρωση πραγματοποιήθηκε και μέσω του επίσημου ιστότοπου της Περιφέρειας Κρήτης.

Ζ. Οργάνωση και προσφορά συσσιτίου σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και οικονομικά αδύναμες οικογένειες της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου. Διανεμήθηκαν 2.480 μερίδες φαγητού.

Η. Παροχή υλικής βοήθειας στους πλημυροπαθείς της Θεσσαλίας. Παροχή ειδών πρώτης ανάγκης για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού που βρέθηκε σε κατάσταση κρίσης, λόγω του έκτακτου συμβάντος, των πλημμυρών.

Θ. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης και σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους

Σχεδιασμός δράσης με θέμα «**Προώθηση Κοινωνικής ένταξης ΡΟΜΑ** με την ενίσχυση και υποστήριξη της ισότιμης πρόσβασης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας – απόκτηση διπλώματος οδήγησης αναλφάβητων ΡΟΜΑ»

Πρόκειται για μία καινοτόμα δράση για τη δωρεάν παρακολούθηση τόσο των θεωρητικών μαθημάτων του ΚΟΚ όσο και των πρακτικών μαθημάτων οδήγησης με σκοπό την απόκτηση διπλώματος οδήγησης από νεαρά, αναλφάβητα άτομα ΡΟΜΑ, που ασκούν το επάγγελμα του μικροπωλητή, προωθώντας ίσες ευκαιρίες και άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των ΡΟΜΑ.

Μέτρο 1.1.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας

Α. Στο πλαίσιο των συνοδευτικών μέτρων ΤΕΒΑ της Περιφέρειας Κρήτης, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης αναπτύχθηκε η δράση «Πολυδιάστατο πρόγραμμα πρόληψης ασθενειών και προαγωγής υγείας παιδιών και ενηλίκων σε ωφελούμενους του ΤΕΒΑ», με τις παρακάτω ενέργειες:

Υποέργο 1: Παρέμβαση μείωσης του καρδιαγγειακού κινδύνου.

Υποέργο 2: Ενημέρωση για τους κινδύνους από την κατανάλωση του οινόπνευματος και παρεμβάσεις μείωσης τους.

Υποέργο 3: Ενημέρωση για τους κινδύνους του καπνίσματος και παρεμβάσεις για τη διακοπή του.

Υποέργο 4: Ενημέρωση για τα χρόνια νοσήματα του αναπνευστικού και παρέμβαση για τη μείωση της ζημίας.

Β. Στο πλαίσιο του προγράμματος Αγωγής Υγείας στα σχολεία, υλοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ΠΕ Ρεθύμνου ενημέρωση των μαθητών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Ρεθύμνου, για τον κορονοϊό Covid-19 και τα μέτρα προστασίας. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αφορούσε τα μικρόβια, την υγιεινή των χεριών και τη σωστή χρήση μάσκας και ενημερώθηκαν συνολικά 5.395 μαθητές Βρεφονηπιακών Σταθμών, Νηπιαγωγείων, Δημοτικών σχολείων και Ειδικών σχολείων του Νομού. Έγιναν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του μαθητικού πληθυσμού, όσον αφορά τους θεματικούς άξονες του e-Bug. Το e-Bug αποτελεί ένα ελεύθερο στην χρήση πανευρωπαϊκό εκπαιδευτικό υλικό, για παιδιά και εκπαιδευτικούς. Αφορά

τους μικροοργανισμούς, δηλαδή τα μικρόβια, τους βασικούς κανόνες υγιεινής, την ορθή χρήση των αντιβιοτικών και τα εμβόλια.

Γ. Με πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις

- ❖ Συμμετοχή στους ελέγχους που διενεργήθηκαν σε κλειστές Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων και Χρονίως Πασχόντων καθώς και στην οργάνωση και συντονισμό των επανελέγχων.
- ❖ Οργάνωση και συμμετοχή στη διαδικασία εφαρμογής των πρωτοκόλλων στα σχολεία της Κρήτης και στις διαδικασίες συντονισμού και ορισμού υπευθύνων COVID-19 στις Περιφερειακές Ενότητες.
- ❖ Συμμετοχή στη Διεπιστημονική Επιτροπή που δημιουργήθηκε μετά από συνεργασία της Περιφέρειας Κρήτης με την 7η ΥΠΕ για την πραγματοποίηση σεμιναρίου μέσω τηλεκπαίδευσης που έγινε στους εργαζόμενους των Μ.Φ.Η. καθώς και στους εργαζόμενους στις κλειστές δομές του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας για την τήρηση των σχετικών πρωτοκόλλων στις Μονάδες.
- ❖ Παρακολούθηση της τήρησης των μέτρων που εκάστοτε ισχύουν, για την προστασία από τον κορονοϊό COVID-19 των φιλοξενούμενων σε Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων και κλειστές δομές φιλοξενίας ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.
- ❖ Συλλογή και επεξεργασία των πληροφοριών από τις Μ.Φ.Η. και τις κλειστές δομές σε σχέση με την εξέλιξη διασποράς του κορονοϊού COVID-19 για την λήψη προληπτικών μέτρων προστασίας.
- ❖ Συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία και αποστολή των στοιχείων που αφορούν στους συνεχείς ελέγχους που διενεργούνται σε Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων και κλειστές Δομές προστασίας ευπαθών ομάδων για την τήρηση των μέτρων προς αποφυγή της διασποράς του κορονοϊού COVID-19.
- ❖ Προμήθεια Μέσων Ατομικής Προστασίας (μάσκα, ασπίδα προσώπου, γάντια και αντισηπτικό) που χορηγήθηκαν στα σημεία διανομής Προϊόντων των φορέων της Κοινωνικής Σύμπραξης Περιφέρειας Κρήτης .

Μέτρο 1.1.5. – Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Το μέτρο αφορά στην ανάπτυξη δράσεων πρόσβασης των ευπαθών ομάδων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα για την υποστήριξη για παράδειγμα των δανειοληπτών και την επίλυση προβλημάτων (πχ ακατάσχετο λογαριασμού).

Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφέρεια Κρήτης, μέσω της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας, ανέπτυξε αντίστοιχες δράσεις, όπως η υπογραφή σύμβασης με την Ένωση Καταναλωτών (ΕΝ.ΚΑ Κρήτης) για τα συνοδευτικά μέτρα που αφορούν:

- ❖ Στην παροχή νομικών συμβουλών & υποστήριξης σε ωφελούμενους.
- ❖ Στην παροχή συμβουλών διαχείρισης Οικογενειακού Προϋπολογισμού.
- ❖ Στην παροχή υπηρεσιών μέσα από πολυθεματικές δραστηριότητες (Κεραμική -Αγγειοπλαστική, Μελισσοκομεία, Τυροκομία, προαγωγή Δράσεων Πολιτισμού για εκμάθηση τοπικών μουσικών οργάνων και παραδοσιακών χορών τόσο σε ενήλικες όσο και σε παιδιά ωφελουμένων Οικογενειών του Προγράμματος).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΕΣΚΕ 2. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ο Άξονας προτεραιότητας 2 αφορά στην προστασία των παιδιών που βιώνουν συνθήκες πολλαπλής αποστέρησης και αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου για την ΠΕΣΚΕ.

Προτεραιότητα 2.1. «Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες»

Μέτρο 2.1.3 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Το μέτρο περιλαμβάνει την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης παιδιών, εφήβων και των οικογενειών τους όπως ψυχοκοινωνική στήριξη και πρόληψη κρίσεων, συμβουλευτική γονέων, υποστήριξη γονέων για τη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής ηλικίας (πχ έγκαιρος εντοπισμός μαθησιακών προβλημάτων), έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων για τη διασύνδεση οικογενειών με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας για την υποστήριξή τους. Στο πλαίσιο αυτό έχουν ενεργοποιηθεί αντίστοιχες δράσεις στην Κρήτη.

A. Στο πλαίσιο υλοποίησης του **Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας Κρήτης**, έχει υπογραφεί Προγραμματική σύμβαση με το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (ΕΛΜΕΠΑ). Αντικείμενο της Προγραμματικής Σύμβασης είναι η υλοποίηση των παρακάτω δράσεων ανά υποέργο, ως εξής:

Υποέργο 1: Ανάπτυξη δράσεων Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης.

Δράση 1. Οργάνωση ημερίδων για την ευαισθητοποίηση των ωφελούμενων και του ευρύτερου πληθυσμού σε ζητήματα κοινωνικής και ψυχικής υγείας, που ανάγονται στην κοινωνική στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Πραγματοποιούνται ημερίδες που απευθύνονται σε διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες ωφελούμενων (π.χ. γονείς, νέους, ανέργους κ.α) για βασικές οδηγίες πρόληψης και διαχείρισης ψυχικών και κοινωνικών ζητημάτων όπως η κατάθλιψη, οι εξαρτήσεις, η αναπηρία κ.λ.π. Ταυτόχρονα έχει ολοκληρωθεί η παραγωγή έντυπου ενημερωτικού υλικού για υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης ενδυνάμωσης.

Δράση 2. Ανάπτυξη Ενιαίου Συστήματος Ηλεκτρονικής «Κοινωνικής Συνταγογράφησης» και Εκπαίδευση των ωφελούμενων ανά δήμο στη χρήση του.

- Πραγματοποιήθηκαν Ομαδικές Συνεδρίες καθώς και ατομική συμβουλευτική για ωφελούμενους του προγράμματος ανά Περιφερειακή Ενότητα.

- Σχεδιάστηκε ηλεκτρονική πλατφόρμα για την κοινωνική Συνταγογράφηση.

- Μοιράστηκε έντυπο υλικό στους ωφελούμενους της Κοινωνικής Σύμπραξης της Περιφέρειας Κρήτης

Δράση 3. Συγκρότηση Σχολών Γονέων σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Κρήτης.

✓ Οργάνωση Δύο (2) Σχολών γονέων σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα της Κρήτης, και μέγιστη δυνατή διάρκεια 5 συναντήσεων ανά ομάδα.

✓ Πραγματοποιήθηκαν ομαδικές συνεδρίες (2 Σχολές Γονέων ανά Π.Ε. των οποίων η διάρκεια είναι 5 συνεδρίες .

Δράση 4. Ανάπτυξη προγραμμάτων Κοινωνικής και Εργασιακής Καθοδήγησης

✓ Πραγματοποιούνται ατομικές συμβουλευτικές ανά Περιφερειακή Ενότητα,

✓ Σχεδιασμός Πλατφόρμας για την Εργασιακή Καθοδήγηση που θα συνδέεται με την Πλατφόρμα για την Κοινωνική Συνταγογράφηση καθώς και με τα συστήματα των Κοινωνικών υπηρεσιών των Φορέων της Κ.Σ. Περιφέρειας Κρήτης που υλοποιούν το Πρόγραμμα Επισιτιστικής Βοήθειας & Βασικής υλικής Συνδρομής.

B. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης των παιδιών που διαβιούν σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας:

❖ Χορήγηση ειδών για **κάλυψη ατομικών αναγκών σε παιδιά και παιδιά με Αναπηρίες**. Ωφελήθηκαν 1.555 άτομα που υποστηρίζονται από τις Μονάδες Κοινωνικής Προστασίας Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης.

- ❖ **Διανομή σχολικών ειδών, με την έναρξη της σχολικής περιόδου, σε παιδιά Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης, που υποστηρίζονται από τις Μονάδες Παιδικής Προστασίας της Περιφέρειας Κρήτης**, ομάδα που αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την Περιφερειακή Στρατηγική Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης, στο πλαίσιο στήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και του περιορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού.
Ωφελήθηκαν περίπου 230 παιδιά.
- ❖ **Διανομή φυλλαδίου για τους θεσμούς της Αναδοχής, Υιοθεσίας και Διακρατικής Υιοθεσίας** σε φορείς και κυρίως σε οικογένειες και υποψήφιους θετούς γονείς, για την πλήρη ενημέρωσή τους για τους εν λόγω θεσμούς και την εφαρμογή τους στην Περιφέρεια Κρήτης.
- ❖ Πραγματοποίηση **εκπαιδευτικού προγράμματος υποψηφίων θετών γονέων** κατά το οποίο συμμετείχαν υποψήφια θετά ζευγάρια και μεμονωμένα άτομα από την Περιφέρεια Κρήτης. Ειδικότερα εκπαιδεύτηκαν τρεις ομάδες υποψηφίων θετών γονέων, συνολικά 56 υποψήφιοι θετοί γονείς.
- ❖ Πραγματοποίηση **εκπαιδευτικού προγράμματος υποψηφίων αναδόχων γονέων**. Εκπαιδεύτηκε μία ομάδα με 20 συμμετέχοντες υποψηφίους αναδόχους γονείς.

Γ. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

- ❖ Πραγματοποίηση ημερίδας με στόχο την ανάδειξη του κοινωνικού προβλήματος της ενδοοικογενειακής βίας και την ενημέρωση της κοινωνίας των πολιτών για την ενδοοικογενειακή βία και τις ψυχολογικές επιπτώσεις της στα παιδιά, σε συνδιοργάνωση με την Ένωση Αστυνομικών Υπάλληλων της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου. Το θέμα της ημερίδας ήταν: **« Ενδοοικογενειακή Βία και οι Ψυχολογικές Επιπτώσεις της στα Παιδιά»**.
- ❖ Υλοποίηση προγράμματος με θέμα **«Δράσεις ενάντια στις επικίνδυνες συμπεριφορές, την παραβατικότητα και τη χρήση ουσιών από εφήβους. Παρέμβαση στο άτομο, την οικογένεια, το σχολείο, την κοινότητα»**.

Πρόκειται για ένα καινοτόμο πρόγραμμα σε συνεργασία της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας με το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, που σκοπεύει να παρέμβει προληπτικά και να ανοίξει ένα διάλογο προβληματισμού με τους νέους σχετικά με ζητήματα επικίνδυνων συμπεριφορών. Στο εν λόγω Πρόγραμμα συυπολογίσθησαν κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις που χαρακτηρίζουν τις περιοχές παρέμβασης και προσδιορίζουν τις αναπτυξιακές τους ανάγκες και δυνατότητες.

Το πρόγραμμα έχει πιλοτικό χαρακτήρα και αναφέρεται σε μαθητές Α' και Β' Λυκείου σε συγκεκριμένες περιοχές της Κρήτης και συγκεκριμένες εκπαιδευτικές Μονάδες.

Η παρέμβαση περιλαμβάνει τρεις δράσεις. Η πρώτη από αυτές που εξελίσσεται στο παρόν χρονικό διάστημα απευθύνεται σε μαθητές, στους γονείς τους και στους καθηγητές των σχολικών Μονάδων και αφορά θέματα όπως : ασφαλή οδήγηση και χρήση αλκοόλ, οπλοχρησία, εκφοβισμός συνομηλίκων, σωματική και σεξουαλική υγεία, θέματα φύλου και ισότητας.

Δ. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας

- ❖ Ενισχύοντας τις υπηρεσίες πρόσβασης στο θεσμό της υιοθεσίας και ειδικότερα στο θεσμό της διακρατικής υιοθεσίας, υλοποιήθηκε η δράση **«Προμήθεια παιδικών βιβλίων και βιβλίων για ενήλικες που έχουν προβεί στη Διακρατική /Διαφυλετική Υιοθεσία ενός παιδιού ή βρίσκονται σε διαδικασία υιοθεσίας του»**. Πρόκειται για βιβλία με εξειδικευμένο περιεχόμενο. Επιλέχθηκαν βιβλία εξατομικευμένα ανάλογα με τα δεδομένα κάθε θετής οικογένειας.

Η εν λόγω δράση σκοπεύει στην υποστήριξη και εκπαίδευση των θετών γονέων, να εξηγήσουν την έννοια της υιοθεσίας στα παιδιά τους, αλλά και θα συνδράμει στην ενσωμάτωση της διαφυλετικής οικογένειας στο κοινωνικό σύνολο, στη καθημερινότητα του θετού παιδιού και στην ισορροπημένη ανάπτυξή του.

Σημειώνεται ότι οι Διακρατικές υιοθεσίες δεν έχουν ενταχθεί σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα υποψηφίων θετών γονέων ή θετών γονέων.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΕΣΚΕ 3. ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

A. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Πρόληψη της παραπομπής σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας

Πρωώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης

Πρωώθηση της ενεργού γήρανσης

- ❖ Υλοποίηση του Έργου «**Πρόγραμμα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την επικαιροποίηση των γνώσεων των εργαζομένων στα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων - ΚΗΦΗ**», κατόπιν συμβάσεως της Υπηρεσίας με το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο και σε συνεργασία με τους Δήμους της Κρήτης. Το εν λόγω Έργο αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου Έργου με θέμα «**ΟΧΙ ΠΙΑ ΜΟΝΟΙ**».

Εκπαιδεύτηκαν 70 εργαζόμενοι, που υπηρετούν στα 16 ΚΗΦΗ της Περιφέρειας Κρήτης. Ο αριθμός των ωφελούμενων από τις υπηρεσίες των εργαζομένων ανέρχεται περίπου στους 350 ηλικιωμένους.

Το Έργο είχε ως σκοπό την εστιασμένη επιμόρφωση του προσωπικού που θα αντιμετωπίσει το έλλειμα εκπαίδευσης για τη διαχείριση της ευαίσθητης κοινωνικής ομάδας των ηλικιωμένων και επίσης τη βελτίωση της ψυχοκοινωνικής, νοητικής λειτουργικότητας και της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΕΣΚΕ 4. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

A. Ενίσχυση της Διακυβέρνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής

- ❖ Με σκοπό την ανάπτυξη του **Κοινωνικού Πλουραλισμού**:

1. Στη Περιφέρεια Κρήτης, πραγματοποιήθηκε η δημιουργία και παραγωγή τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού σποτ με θέμα: «**Γίνε Εθελοντής Αιμοδότης**», υποστηρίζοντας το έργο του Συλλόγου Εθελοντών Αιμοδοτών Ν. Ρεθύμνου, που δραστηριοποιείται στο πεδίο της προτροπής και ευαισθητοποίησης των πολιτών να υιοθετήσει την προσφορά ζωής μέσα από την εθελοντική αιμοδοσία.

2. Πραγματοποιήθηκε επιστημονική ημερίδα σε συνδιοργάνωση με την 7^η Υγειονομική Περιφέρεια Κρήτης, την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Δίκτυο Αλκοολογίας Κρήτης με θέμα : «**Τα προβλήματα από το Αλκοόλ και η σύγχρονη αντιμετώπισή τους**» καθώς και πραγματοποίηση εκπαιδευτικού workshop για τους επαγγελματίες υγείας, με σκοπό την ενδυνάμωση και ανάπτυξη στην τοπική Κοινότητα ενός προστατευτικού και υποστηρικτικού δικτύου στοχεύοντας στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών για την ευαίσθητη ομάδα.

- ❖ Με σκοπό τη **Διάχυση της Στρατηγικής** στη Περιφέρεια Κρήτης, υλοποιήθηκε ο «**σχεδιασμός / οργάνωση- παραγωγή βίντεο κοινωνικού περιεχομένου με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών**» για τις δράσεις που υλοποιούνται σε υπερτοπικό επίπεδο στη Περιφέρεια Κρήτης και έχουν στόχο την παροχή στήριξης στην

οικογένεια, το παιδί, τους ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες και γενικά ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες. Απώτερος σκοπός ήταν η ενημέρωση των διαφόρων Φορέων και Υπηρεσιών για να αναζητήσουν και να αξιοποιήσουν πληροφορίες για τους ωφελούμενούς τους.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

- ❖ Πραγματοποίηση της έκδοσης βιβλίου με τίτλο **«Το Δέντρο της Ισότητας»**, που απευθύνεται σε μικρούς και μεγάλους αναγνώστες σε συνεργασία με την Π.Ε.Π.ΙΣ Κρήτης και το Αυτοτελές Γραφείο Ισότητας Κρήτης. Με τη δημιουργία του εν λόγω βιβλίου επιδιώκεται «η ουσιαστική προώθηση της ισότητας των φύλων, η πρόληψη των έμφυλων διακρίσεων και των κακοποιητικών συμπεριφορών σε βάρος των κοριτσιών και των γυναικών, καθώς επίσης και η καλλιέργεια των αξιών της αλληλεγγύης, του αλληλοσεβασμού, της αποδοχής της διαφορετικότητας μέσα στην οικογένεια και το σχολείο, αξίες που αποτελούν προϋπόθεση για το χτίσιμο υγιών και ασφαλών σχέσεων από την πολύ μικρή ηλικία». Το εν λόγω βιβλίο απεστάλη σε κοινωνικούς φορείς της Περιφέρειας και σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Στο πλαίσιο επιχορήγησης των Πιστοποιημένων Φορέων, Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας επιχορήγησε 14 Φορείς, ανά έτος, που προσφέρουν υπηρεσίες κοινωνικής Φροντίδας σε Επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης.

ΤΗΡΟΥΜΕΝΑ ΜΗΤΡΩΑ ΣΤΗ Δ/ΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

- ❖ **Μητρώο Διακρατικών Υιοθεσιών σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης**, που περιλαμβάνει τα ειδικά Μητρώα: θετών γονέων, υποψηφίων θετών γονέων και θετών παιδιών
- ❖ **Μητρώο Κοινωνικών Λειτουργιών σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης**

ΣΤΟΧΟΙ

- **Ενίσχυση των θεσμών της Παιδικής Προστασίας της Αναδοχής και της Υιοθεσίας – Διακρατικής Υιοθεσίας.**
- **Υποστήριξη των βιολογικών οικογενειών** των οποίων τα παιδιά προστατεύονται σε ανάδοχες οικογένειες, με σκοπό την επανένωση αυτών των παιδιών με το βιολογικό τους περιβάλλον, αλλά και την ανάδειξη σε μεγαλύτερο βαθμό της ιδιαίτερης αξίας του θεσμού και της ενίσχυσής του.
- **Προληπτική υποστήριξη οικογενειών που διατρέχουν κίνδυνο παραμέλησης των παιδιών τους από την προσχολική ηλικία.**
- Συνέχεια στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών και πιο συγκεκριμένα συνέχιση στη δράση **«Προίκα του Μωρού»**.
- Συνέχεια στην προώθηση της ίσης και χωρίς αποκλεισμούς πρόσβασης των **απόρων φοιτητών και φοιτητών με Αναπηρίες**, στη φοίτηση αλλά και γενικότερα στη τριτοβάθμια εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της κινητικότητας στις περιπτώσεις των αναπηριών.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γενικότερα απαιτείται ενδυνάμωση και ενίσχυση της συμμετοχής των Δήμων, και των τοπικών Κοινοτήτων μέσω των κατάλληλων Φορέων τόσο στην επιλογή όσο και στην υλοποίηση των δράσεων, ώστε να είναι εστιασμένες

στις πραγματικές ανάγκες των ομάδων στόχου που θα ωφεληθούν απ' αυτές, καθώς θα λαμβάνονται υπόψη οι επισημάνσεις και οι απόψεις τους και με αυτό το τρόπο θα αναδεικνύονται οι τοπικές δυνατότητες ανάπτυξης και θα υπάρχει ισχυρότερη αποτελεσματικότητα.

- Κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία των παραπάνω αναφερομένων δράσεων και έργων, κατά τα έτη 2022-2023, ήταν η σημαντική συμμετοχή των ομάδων στόχου (νέοι – μαθητές /φοιτητές- θετοί γονείς, άπορες οικογένειες, ΡΟΜΑ, παιδιά που διαβιούν σε Μονάδες Παιδικής Προστασίας, Ηλικιωμένοι, Άτομα με Αναπηρίες κ.α.).
- Η ενδυνάμωση της πολιτικής βούλησης για υλοποίηση κοινωνικών δράσεων που αφορούν τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, είναι στοιχείο «κλειδί» για την υλοποίηση περισσότερων δράσεων σε μεγαλύτερο αριθμό ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.
- Παρατηρείται σοβαρή υποστελέχωση στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας Κρήτης.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω: **Εισηγούμαστε**

την έγκριση της αναλυτικής έκθεσης στο πλαίσιο του Ν. 4445/2016 «Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, Ρυθμίσεις για την Κοινωνική Αλληλεγγύη» για τα έτη 2022-2023 που επισυνάπτεται ως αναπόσπαστο τμήμα της παρούσας εισήγησης».

5. Την Παρουσίαση των θεματικών που αφορούν στην Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας Κρήτης (ΠΕΣΚΕ Κρήτης):
  1. **Αγροτικοί και Αστικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Περιφέρεια Κρήτης. Ανάγκες και Προοπτικές**, από τον κ Ζαϊμάκη Ιωάννη, Καθηγητή Κοινωνιολογίας, Επιστ. Υπεύθυνο Ερευνών Πανεπιστημίου Κρήτης για το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της ΠΚ)
  2. **Αξιολόγηση της ΠΕΣΚΕ Κρήτης. Προτάσεις πολιτικής**, από την κα Βλασάκη Αικατερίνη, Κοινωνιολόγο, Post-Doc, Προϊσταμένη Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης.
6. Την εισήγηση του κ. **Βοργιά Στυλιανού** Αντιπεριφερειάρχη Κοινωνικής Πολιτικής και Αλληλεγγύης Π.Κ.
7. **Τις απόψεις του Προέδρου και των μελών του Περιφερειακού Συμβουλίου.**
Ύστερα από διαλογική συζήτηση

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ

Εγκρίνει την αναλυτική έκθεση στο πλαίσιο του Ν. 4445/2016 «Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, Ρυθμίσεις για την Κοινωνική Αλληλεγγύη» για τα έτη 2022-2023, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης, σύμφωνα και με όσα αναφέρονται και στο σκεπτικό της παρούσας απόφασης.

Στην παρούσα απόφαση ψήφισαν κατά οι περιφερειακοί σύμβουλοι της παράταξης «ΛΑΪΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΚΡΗΤΗΣ» κ.κ. **Μαρινάκης Αλέξανδρος, Μανουσάκης Νικόλαος, και Βρύσαλης Δημήτριος**, αναφέροντας τα παρακάτω:

«Η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης διαμορφώνεται στα πλαίσια του Εθνικού Μηχανισμού για τις Πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, με στόχο την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής διαχείρισης της φτώχειας στις πιο ακραίες μορφές.

Το ίδιο το Περιφερειακό Παρατηρητήριο, σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, στην αξιολογη έρευνά του κατά την περίοδο 2020-2023, καταγράφει υψηλά επίπεδα εισοδηματικής φτώχειας, ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, γήρανσης, ανειδίκευτης εργασίας, χαμηλής εκπαίδευσης, ελλιπούς προσβασιμότητας στις υπηρεσίες πρόνοιας και υγείας, ενεργειακής φτώχειας.

Η πολιτική που τσακίζει μισθούς και κόβει κοινωνικές δαπάνες υπόσχεται λίγα ψίχουλα από τους φτωχούς στους εξαθλιωμένους. Αυτή την πολιτική στηρίζει η περιφερειακή αρχή και σιωπά για τη διεκδίκηση της ικανοποίησης των σύγχρονων λαϊκών αναγκών, για την ικανοποίηση αιτημάτων που πραγματικά ανακουφίζουν τη λαϊκή οικογένεια».

Αφού συντάχθηκε το παρόν υπογράφεται ως παρακάτω:
Ηράκλειο, **11-06-2024**

Ο Πρόεδρος του Π.Σ

Ο Γραμματέας

Τα μέλη

Ευάγγελος Ζάχαρης

Δημήτριος Βρύσαλης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

**ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ (ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ)**

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΣΚΕ ΣΤΟ ΠΛΑΣΙΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΟΥ Ν.
4445/2016 «ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ»
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2022-2023**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
Παρακολούθηση ΠΕΣΚΕ Κρήτης: Αξιολόγηση – Προτάσεις:	6
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ»	6
Προτεραιότητα 1.1 «Πρόσβαση σε βασικά αγαθά»	6
<i>Μέτρο 1.1.1. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης</i>	6
<i>Μέτρο 1.1.3. - Πρόσβαση σε στέγη</i>	11
<i>Μέτρο 1.1.4. Πρόσβαση στην ενέργεια</i>	13
<i>Μέτρο 1.1.5. – Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα</i>	14
<i>Μέτρο 1.1.6.- Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής</i>	15
<i>Άλλα Μέτρα αναφορικά με την προσβασιμότητα στις κοινωνικές υπηρεσίες</i>	16
Προτεραιότητα 1.2: «Πρόσβαση σε Επαρκείς Εισοδηματικούς Πόρους»	17
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ»	18
Προτεραιότητα 2.1. «Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες»	18
<i>Μέτρο 2.1.1 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής</i>	18
<i>Μέτρο 2.1.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής</i>	21
<i>Μέτρο 2.1.3 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας</i>	21
<i>Μέτρο 2.1.4 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας</i>	22
<i>Μέτρο 2.1.5. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης</i> .	23
Προτεραιότητα 2.2: «Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση»	24
<i>Μέτρο 2.2.1 - Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά</i>	24
<i>Μέτρο 2.2.2 - Πρόληψη της σχολικής διαρροής</i>	24
Πρόσθετες Δράσεις και Προτάσεις στον Άξονα 2 Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3. «ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ»	26
Προτεραιότητα 3.1: Ενεργοποίηση των ανέργων	26
<i>Μέτρο 3.1.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης</i>	26
<i>Μέτρο 3.1.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας</i>	27
Προτεραιότητα 3.2: Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες	29
<i>Μέτρο 3.2.1 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας</i>	29
<i>Μέτρο 3.2.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ’ οίκον φροντίδας και νοσηλείας</i>	30
<i>Μέτρο 3.2.3 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας</i>	30
<i>ΜΕΤΡΟ 3.2.4 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης</i>	31
<i>Μέτρο 3.2.5 Προώθηση της ενεργού γήρανσης</i>	31

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4. «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΝ ΠΕΣΚΕ»	33
<i>Μέτρο 4.1.1 Ανάπτυξη Κοινωνικού Πλουραλισμού</i>	33
<i>Μέτρο 4.1.2. Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας</i>	33
<i>Μέτρο 4.1.3. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης</i>	33
Επισκεψιμότητα Διαδικτυακής Πύλης Παρατηρητηρίου	38
<i>Μέτρο 4.1.4. Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής</i>	39
ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	41
Συμπεράσματα	46
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ – ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΣΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ ΘΥΛΑΚΕΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ.....	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ – ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ (GIS CRETE) ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ (GIS CRETE)- ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΩΝ (ενδεικτικά).....	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - ΧΑΡΤΕΣ - ΘΥΛΑΚΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ	145
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII: ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ – ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΑΓΚΩΝ.....	170
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII: ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	181
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ:.....ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΡΗΤΗΣ (Π.ΕΠ. ΚΡΗΤΗΣ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ 2014-2020	185

Εισαγωγή

Στην παρούσα έκθεση, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ενεργειών που έλαβαν χώρα την περίοδο 2022-2023 για το συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Κρήτης, όπως προβλέπει ο Ν. 4445/2016, «Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α' 85) και άλλες διατάξεις». Οι πολιτικές αναφέρονται ειδικότερα στα μέτρα και στις προτεραιότητες που τίθενται από την Περιφερειακή Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και την Κοινωνική Ένταξη Κρήτης (ΠΕΣΚΕ Κρήτης) και στην αντίστοιχη εθνική στρατηγική (ΕΣΚΕ).

Η έκθεση αναπτύσσεται ανά προτεραιότητα και μέτρο στρατηγικής, όπου γίνεται σύντομη αναφορά στην εξέλιξη των στόχων, στις επιμέρους παρεμβάσεις καθώς και σε προτάσεις για τη βελτίωση των πολιτικών αναφορικά με την κάλυψη των τοπικών αναγκών. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι στην Περιφέρεια Κρήτης έχει αναπτυχθεί σημαντικό μέρος των δράσεων της στρατηγικής από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Έχουν επίσης αναληφθεί καινοτόμες δράσεις και πρωτοβουλίες σε όλους τους άξονες προτεραιότητας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μέτρα για: α. την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας, β. την πρόληψη και καταπολέμηση των αποκλεισμού των παιδιών, γ. την προώθηση της ενεργητικής ένταξης και δ. την ενίσχυση της διακυβέρνησης της στρατηγικής. Στην Περιφέρεια Κρήτης, διακρίνεται η ανάγκη για περαιτέρω υποστήριξη δράσεων και υπηρεσιών που εμφανίζουν αναπτυξιακό και ενεργητικό χαρακτήρα κοινωνικής ένταξης και για ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις σε αστικές και αγροτικές περιοχές που έρχονται αντιμέτωπες με πολλαπλές μορφές κοινωνικού αποκλεισμού.

Η έκθεση στηρίχθηκε στις έρευνες που διενήργησε το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης (Παρατηρητήριο) για τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών, τους τοπικούς θύλακες αποστέρησης στην Κρήτη, τις ανάγκες του πληθυσμού που εξυπηρετείται από τα Κέντρα Κοινότητας, την οργάνωση και λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών, τη χαρτογράφηση (mapping) των υπηρεσιών και προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής στην Κρήτη. Βασίστηκε επίσης σε συναντήσεις και διαβουλεύσεις με φορείς που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο αναφοράς.

Η διεξαγωγή ερευνών πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης (Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας – Τμήμα Κοινωνιολογίας) και με εξειδικευμένους συνεργάτες. Τα στοιχεία των ερευνών καλύπτουν κυρίως την περίοδο 2008-2023 και περιλαμβάνονται ενδεικτικά στα ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ του

παρόντος κειμένου. Στα Παραρτήματα περιλαμβάνονται επίσης στοιχεία του Παρατηρητηρίου που έχουν αποτυπωθεί στο Γεωπληροφοριακό Σύστημα της Περιφέρειας Κρήτης (GIS Crete). Σημαντικό μέρος του έργου του Παρατηρητηρίου καθώς και των στοιχείων των ερευνών είναι διαθέσιμα στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, μέσω της Διαδικτυακής Πύλης του Παρατηρητηρίου, στο σύνδεσμο: <https://socialobservatory.crete.gov.gr>.

Η ανάλυση και οι προτάσεις που ακολουθούν αφορούν όλους τους φορείς χάραξης πολιτικής, τόσο της κεντρικής διοίκησης όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης (Περιφέρεια, Δήμοι).

Παρακολούθηση ΠΕΣΚΕ Κρήτης:

Αξιολόγηση – Προτάσεις:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ»

Ο Άξονας 1 θέτει ως προτεραιότητες την πρόσβαση των πολιτών σε βασικά αγαθά και σε εισοδηματικούς πόρους.

Προτεραιότητα 1.1 «Πρόσβαση σε βασικά αγαθά»

Μέτρο 1.1.1. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης

Το μέτρο αφορά κυρίως στο πρόγραμμα για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ ή ΚΕΑ), μέρος του οποίου αποτελεί το Πρόγραμμα Επισιτιστικής Βοήθειας (ΤΕΒΑ) που συντονίζει η Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας στην Κρήτη. Περιλαμβάνει επίσης και άλλες δομές κοινωνικής αλληλεγγύης όπως τα κοινωνικά παντοπωλεία και τα συσσίτια.

Α. Οι παροχές του **Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος** ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες/πυλώνες:

Α ΠΥΛΩΝΑΣ	Β ΠΥΛΩΝΑΣ	Γ ΠΥΛΩΝΑΣ
• Εισοδηματική Ενίσχυση	• Υπηρεσίες και Αγαθά Κοινωνικής Ένταξης	• Υπηρεσίες Ενεργοποίησης για Οικονομική/Εργασιακή Ένταξη

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας πεδίου που διεξήγαγε το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=2> (2η έρευνα πεδίου), για την αξιολόγηση του προγράμματος του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος:

Προτείνονται:

Διασφάλιση μιας Δικαιότερης Συμμετοχής με Επαναπροσδιορισμό των Κριτηρίων Ένταξης και Αυστηρότερο Έλεγχο για την Αποφυγή της Ψευδο-επιλεξιμότητας: Η συνένωση της αίτησης του ΕΕΕ με το ΤΕΒΑ αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την απογραφειοκρατικοποίηση και την αποσυμφόρηση των κοινωνικών υπηρεσιών. Ωστόσο, τα ιδιαίτερα αυστηρά κριτήρια ένταξης οδηγούν στον αποκλεισμό συγκεκριμένων κοινωνικών

ομάδων (πολύτεκνων οικογενειών, φιλοξενούμενων μελών/οικογενειών), ενώ το χαμηλό ύψος της ενίσχυσης προωθεί τακτικές άτυπης εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο το εμπειρικό υλικό της έρευνας συνηγορεί υπέρ του αναπροσδιορισμού των κριτηρίων ένταξης (και κυρίως των εισοδηματικών) προτείνοντας την υιοθέτηση κριτηρίων άλλων προγραμμάτων/θεσμών όπως για παράδειγμα, το όριο του αφορολόγητου εισοδήματος, το όριο άλλων προνοιακών επιδομάτων, το κατώφλι του κινδύνου φτώχειας κ.ά. Αντίστοιχα προτείνεται η περαιτέρω αξιοποίηση των ηλεκτρονικών διασταυρώσεων και η σύνδεση με επιπλέον βάσεων δεδομένων (π.χ. ένσημα και εργόσημα ΕΦΚΑ) για την αντιμετώπιση των πρακτικών διασφάλισης ένταξης μη επιλέξιμων περιπτώσεων.

Εστίαση σε Ενδυνάμωση και Ενεργοποίηση: Αν και τόσο το ΕΕΕ, με την προϋπόθεση της υποχρεωτικής φοίτησης των παιδιών και την πρόβλεψη για επαγγελματική καθοδήγηση των ανέργων, όσο και το ΤΕΒΑ, με τα συνοδευτικά μέτρα στήριξης, στο σχεδιασμό τους στοχεύουν στην παράλληλη ενδυνάμωση των δικαιούχων με απώτερο στόχο την κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική επανένταξή τους, η στόχευση αυτή φαίνεται να αποτυγχάνει κυρίως λόγω της αδυναμίας ορθούς και πλήρους εφαρμογής των προβλεπόμενων πυλώνων και δράσεων. Ωστόσο, μια μονόπλευρα επιδοματική και επισιτιστική ενίσχυση κινδυνεύει να εγκλωβίσει τους/τις ωφελούμενους/ες σε μια παθητική απολαβή και χρήση προϊόντων και κοινωνικών υπηρεσιών, ενισχύοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτωχοποίησή τους. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη: α) για το ΕΕΕ η πλήρης ενεργοποίηση του Γ πυλώνα με τη δημιουργία ατομικού σχεδίου δράσης για όλους τους άνεργους δικαιούχους, τον εντοπισμό των προσόντων και δεξιοτήτων τους, την παροχή συμβουλευτικής απασχόλησης, την ουσιαστική επανακατάρτισή τους και την προώθησή τους στην αγορά εργασίας και β) για το ΤΕΒΑ η μετατόπιση της βαρύτητας από την επισιτιστική βοήθεια στα συνοδευτικά μέτρα στήριξης με την ενίσχυση παροχών για την πλήρη υγειονομική περίθαλψη, την τακτική και συνεχόμενη ψυχοκοινωνική υποστήριξη, την κατάρτιση ή και καλλιέργεια δεξιοτήτων, τη συμμετοχή σε πολιτισμικές και ψυχαγωγικές δράσεις και, κυρίως, την εστίαση στις ανάγκες των ανήλικων μελών των ωφελούμενων μονάδων και την πλήρωση αυτών.

Αύξηση του Ποσού Εισοδηματικής Ενίσχυσης και Προσδιορισμός Συγκεκριμένου Χρόνου Ένταξης (με την παράλληλη εφαρμογή των πυλώνων/δράσεων ενεργοποίησης): Το ΕΕΕ ως μέσο χρηματικών μεταβιβάσεων σχεδιάστηκε να αποτελεί ένα κοινωνικό δίκτυο ασφάλειας, το οποίο ωστόσο παρέχει εισοδηματική ενίσχυση πολύ χαμηλότερη της βάσης (60%) του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος (κατώφλι φτώχειας), μη βοηθώντας τους δικαιούχους να αποφύγουν τον κίνδυνο της φτωχοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η αύξηση της εισοδηματικής παροχής με την παράλληλη μείωση του χρόνου απολαβής της. Η μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση για μικρότερο (πεπερασμένο) χρονικό διάστημα των ατόμων που διαβιούν στα όρια της ακραίας φτώχειας, σε συνδυασμό με την υποστήριξή τους στην εύρεση νέων πόρων διαβίωσης μπορεί να αποτελέσει ισχυρότερο κίνητρο για την κοινωνική και οικονομική τους επανένταξη.

Εξατομικευμένη Υποστήριξη: Βασικό συμπέρασμα της έρευνας πεδίου αναφορικά με το πρόγραμμα ΤΕΒΑ και τη διπλή του στόχευση (επισιτιστική και ευρύτερα ενδυναμωτική στήριξη) είναι η μη εξατομικευμένη οριζόντια δράση του, η οποία αγνοεί τις ιδιαίτερες ανάγκες των ωφελούμενων. Ένας επιτυχημένος σχεδιασμός οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των ωφελούμενων, τη σύσταση της ωφελούμενης μονάδας (νοικοκυριό) και τις ιδιαίτερες ανάγκες της (ηλικία, επίπεδα ψυχικής και σωματικής υγείας, ειδικές ικανότητες μελών κ.ά.). Η ανάγκη για

εξατομικευμένη στόχευση των αναγκών (επισιτιστικών, οικογενειακών, ψυχολογικών, κοινωνικών) των δικαιούχων οδηγεί σε βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων της εκάστοτε παρέμβασης προστατεύοντάς τους από την ένδεια και ενισχύοντας την ικανότητά τους να επανενταχθούν σταδιακά.

Στελέχωση των Κοινωνικών Υπηρεσιών και Αύξηση των Υλικών Πόρων τους: Οι αυξημένες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, και ο μεγάλος αριθμός των ατόμων που απευθύνονται σε δομές και προγράμματα κοινωνικής υποστήριξης επιβεβαιώνει την ανάγκη της ενδυνάμωσης των κοινωνικών υπηρεσιών, τόσο σε επίπεδο υλικών όσο και σε επίπεδο ανθρώπινων πόρων. Η απουσία κοινωνικών υπηρεσιών από πολύ μικρούς Δήμους αλλά και η δυσανάλογα μεγάλες ανάγκες των πολιτών στους μεγάλους Δήμους, αναδεικνύουν την ανάγκη δημιουργίας και στελέχωσης ενός δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών άμεσα προσβάσιμου στους πολίτες με στόχο την εξυπηρέτησή τους και, κυρίως, την υποστήριξή τους στην πορεία της κοινωνικής και οικονομικής επανένταξής τους.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΟΜΑ

Συχνό φαινόμενο μεταξύ των πληθυσμών Ρομά είναι η **μη δήλωση της τέλεσης γάμων στις υπηρεσίες του κράτους (ληξιαρχεία)**. Αποτέλεσμα αυτής της κοινωνικής πρακτικής είναι η εμφάνιση πολλών μονογονεϊκών ωφελούμενων μονάδων, συνθήκη ονομαστική, που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Στο επίπεδο της οικονομικής ενίσχυσης του ΕΕΕ αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερο ύψος επιδοτήσεων, καθώς, στην περίπτωση πλήρωσης των κριτηρίων, εγκρίνονται δύο ωφελούμενες μονάδες αντί μιας, ενώ στην περίπτωση ενός εργαζόμενου μέλους, το εισόδημά του δεν επηρεάζει την έγκριση του άλλου μέλους της οικογένειας.

Συνηθισμένη πρακτική των πληθυσμών Ρομά είναι η αγορά και κατοχή επαγγελματικών οχημάτων και η συχνή ανακύκλωσή τους χωρίς, ωστόσο, την τήρηση των οδηγιών περί οριστικής διαγραφής τους, συνθήκη που συνεπάγεται τη **συγκέντρωση υψηλών τεκμηρίων και τον επακόλουθο αποκλεισμό από το ΕΕΕ λόγω της μη πλήρωσης των περιουσιακών κριτηρίων**. Επίσης, η **διατήρηση επαγγελματικού οχήματος συγκαταλέγει τους ιδιοκτήτες τους στους ελεύθερους επαγγελματίες με αποτέλεσμα, αν και συχνά άνεργοι, να μην διατηρούν δικαίωμα εγγραφής στον ΟΑΕΔ**.

- Αν και τόσο τα προβλήματα/δυσλειτουργίες όσο και τα οφέλη της εφαρμογής του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος είναι κοινά στο σύνολο του ωφελούμενου πληθυσμού, οι εργαζόμενοι/ες στις κοινωνικές υπηρεσίες παρατηρούν ορισμένες διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με τις οικογένειες Ρομά:
- Αν και παρατηρείται σχετική βελτίωση, η **κοινωνική προκατάληψη** παραμένει σε μεγάλο βαθμό με τους πληθυσμούς Ρομά να συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν **ρατσιστικές συμπεριφορές** από τους/τις υπόλοιπους/ες εξυπηρετούμενους/ες.
- Στους πληθυσμούς Ρομά, και λόγω του μεγάλου αριθμού **των πολύτεκνων οικογενειών**, εντοπίζονται πολλές περιπτώσεις **αποκλεισμού** από το πρόγραμμα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος λόγω της υπέρβασης των εισοδηματικών κριτηρίων **στη βάση των εσόδων από το επίδομα τέκνων (Α21)**. Ο αποκλεισμός, ωστόσο, από το ΕΕΕ συνεπάγεται τον παράλληλο αποκλεισμό από το πρόγραμμα επισιτιστικής βοήθειας (ΤΕΒΑ).

- Σε περίπτωση αποκλεισμού από το ΤΕΒΑ, **εναλλακτικές πηγές επισιτιστικής ενίσχυσης** αποτελούν τα κοινωνικά παντοπωλεία, είτε σε επίπεδο Δήμων, είτε σε επίπεδο εκκλησίας, αλληλέγγυων σχημάτων και ιδρυμάτων. Ωστόσο, καταγράφεται περίπτωση, όπου συγκεκριμένος φορέας ενίσχυσης κοινωνικά ευπαθών ομάδων μέσω παντοπωλείου **δεν εγκρίνει** τη συμμετοχή οικογενειών Ρομά που ζουν στον καταυλισμό με το επιχείρημα ότι **δεν διαθέτουν ψυγεία¹ και τα τρόφιμα που θα τους δοθούν κινδυνεύουν από αλλοίωση**. Αντί της παραλαβής συσκευασμένων τροφίμων, ο φορέας προτείνει την ένταξη των Ρομά στις υπηρεσίες συσσιτίου, τις οποίες ωστόσο οι ίδιοι απορρίπτουν λόγω του **κοινωνικού στιγματισμού**.
- Τέλος, ιδιαίτερα θετική παρατήρηση από την παρακολούθηση της εξέλιξης του ωφελούμενου πληθυσμού είναι ότι η συμμετοχή των πληθυσμών Ρομά στο πρόγραμμα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος έχει προκαλέσει σημαντική αύξηση στη γυναικεία εργασία και, κυρίως, σημαντική μείωση της σχολικής διαρροής, ζητήματα που παραδοσιακά τίθενται στο επίκεντρο των πολιτισμικών προτύπων της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας και που δυσχεραίνουν τη δυνατότητα επαγγελματικής ένταξης.

Στη βάση των ανωτέρω προτείνονται:

- Άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων που αφορούν στο εισόδημα, για την ένταξη των ΡΟΜΑ στο ΕΕΕ και στο ΤΕΒΑ ή και στα κοινωνικά παντοπωλεία
- Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την άρση των στερεοτύπων για τους ΡΟΜΑ που θα διευκολύνουν την ένταξή τους στην επισιτιστική βοήθεια και παράλληλα την ένταξή τους στην εργασία.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η γλώσσα αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο πρόσβασης των μεταναστών και των προσφύγων σε κοινωνικές υπηρεσίες και δημόσιες παροχές. Αντίστοιχα, η αδυναμία επικοινωνίας αποτελεί σημαντικό εμπόδιο τόσο για την κοινωνική όσο και για την οικονομική ένταξη. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εργαζόμενοι προτάσσουν την ανάγκη δημιουργίας προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, παράλληλα με την αναγνώριση και αξιοποίηση των δεξιοτήτων που οι πληθυσμοί αυτοί έχουν αποκτήσει στις χώρες τους.

Αντίστοιχο **κοινωνικό ρατσισμό** με τους Ρομά δέχονται και οι αλλοδαποί, οι οποίοι κατηγορούνται αφενός ότι παίρνουν επιδόματα εις βάρος των Ελλήνων και αφετέρου ότι ενισχύουν τη **μαύρη εργασία**.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΝΟΜΩΝ (ΤΕΒΑ)

Αποστιγματισμός της Κοινωνικής Παροχής: Αν και ο αποκεντρωμένος και ηλεκτρονικοποιημένος τρόπος λήψης της οικονομικής ενίσχυσης (ΕΕΕ) προστατεύει πλήρως τους δικαιούχους από κοινωνικό στιγματισμό και έκθεση, η παραλαβή τροφίμων από κοινούς και επισημασμένους χώρους διανομής των κοινωνικών υπηρεσιών και του ταμείου βοήθειας απόρων (ΤΕΒΑ) επιτείνει το αίσθημα της

¹ Ο καταυλισμός δεν διαθέτει ηλεκτρικό ρεύμα με αποτέλεσμα οι οικογένειες να εξυπηρετούνται μέσω ηλεκτρικής γεννήτριας ή με συσκευές υγραερίου και να μη διαθέτουν ηλεκτρικές συσκευές όπως κουζίνες, ψυγεία κ.λπ.

φτωχοποίησης των δικαιούχων, εκθέτοντας τους σε κοινή θέα και στιγματίζοντάς τους ως οικονομικά ευπαθείς. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η ηλεκτρονικοποίηση/ψηφιοποίηση της παροχής με την πίστωση των αντίστοιχων χρημάτων σε μια κάρτα με τη δέσμευση της αποκλειστικής δαπάνης τους σε προϊόντα σίτισης και άμεσης ανάγκης, συνθήκη που θα συμβάλλει στην προστασία της ταυτότητας των δικαιούχων ενισχύοντας παράλληλα τη δυνατότητά τους να καλύψουν τις εξατομικευμένες ανάγκες του νοικοκυριού τους στο χρόνο που επιθυμούν.

B. Κοινωνικά Παντοπωλεία

Για τα κοινωνικά παντοπωλεία παρατηρείται διαχρονική αύξηση της ζήτησης (*Παράρτημα V, χαρτογράφηση κοινωνικών συσσιτίων και παντοπωλείων στην Περιφέρεια Κρήτης*). Πρόκειται για χρήσιμες υπηρεσίες καθώς λειτουργούν συμπληρωματικά με το ΤΕΒΑ καλύπτοντας ανάγκες νοικοκυριών σε φτώχεια τα οποία ωστόσο βρίσκονται εισοδηματικά πάνω Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ ή ΚΕΑ).

Μέτρο 1.1.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας

Το μέτρο αφορά σε δράσεις νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η Περιφέρεια Κρήτης (Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης) εφάρμοσε πιλοτικά δράσεις πολιτισμικής διαμεσολάβησης στα 2 μεγάλα Νοσοκομεία του Ηρακλείου (ΠΑΓΝΗ και Βενιζέλειο) σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης στην Ελλάδα (ΔΟΜ), για την ενίσχυση της προσβασιμότητας των μεταναστών/τριών τρίτων χωρών (εκτός ΕΕ) στην υγεία. Η δράση εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου INCLUD EU (AMIF) με συντονιστή εταίρο τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης Ιταλίας (<https://includeu.eu>, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=news&c=2&id=18>).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της καταγραφής αναγκών μέσω διαβούλευσης που πραγματοποίησε το Παρατηρητήριο (*Παράρτημα VI, διαβούλευση - καταγραφή αναγκών, 2023*), διακρίνεται αυξημένη η ανάγκη για παροχή υπηρεσιών υποστήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε όλους τους Δήμους της Κρήτης, γεγονός που δυσχεραίνει τη δικτύωση και την προσβασιμότητα των ομάδων αυτών στις υπηρεσίες. Διαφαίνεται ειδικότερα, ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη σε θέματα ψυχικής υγείας, η οποία δεν καλύπτεται από τις υπάρχουσες δομές των νοσοκομείων και των κινητών μονάδων που δραστηριοποιούνται σε όλες στις Περιφερειακές Ενότητες της Κρήτης. Η αδυναμία κάλυψης, εντοπίζεται κυρίως στην υποστελέχωση των υπηρεσιών.

Προτείνονται
<p>Πολιτισμική Διαμεσολάβηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σταθερή παρουσία διερμηνέα/πολιτισμικού διαμεσολαβητή (διερμηνεία στη γλώσσα ατόμων από τρίτες χώρες, από χώρες δηλαδή εκτός ΕΕ) στα Νοσοκομεία της Κρήτης, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να καλυφθούν προγραμματισμένα ραντεβού στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία, έκτακτα περιστατικά στο τμήμα επειγόντων περιστατικών, αλλά και οποιαδήποτε άλλη ανάγκη προκύπτει από τις κλινικές ή τα τμήματα των νοσοκομείων. - Σταθερή παρουσία κοινωνικού επιστήμονα στο χώρο του νοσοκομείου, ώστε να υπάρχει δυνατότητα στήριξης των προσφύγων και μεταναστών παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες υγείας και παραπέμποντας σε δομές. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο θα υπάρχει δυνατότητα στήριξης του υγειονομικού προσωπικού σε ζητήματα εξυπηρέτησης προσφύγων/μεταναστών. - Δυνατότητα για προγραμματισμό ραντεβού μέσω διαδικτύου στην αγγλική ή άλλη γλώσσα ώστε να μειώνεται το αίσθημα της εξάρτησης από τρίτο πρόσωπο, κάτι που αποτελεί παράγοντα για την ένταξη τους στην κοινωνία. - Ενημερωτικό υλικό στην αγγλική ή άλλη γλώσσα σχετικά με το σύστημα υγείας, την εξυπηρέτησή τους σε δομές υγείας αλλά και τη γενικότερη ενημέρωση σε θέματα υγείας. - Η μείωση του χρόνου αναμονής των ιατρικών ραντεβού θα εξασφαλίσει προστασία τόσο σε ενήλικους πρόσφυγες/μετανάστες, όσο και σε ανήλικους, καθώς δεν υπάρχει οικονομική δυνατότητα για επίσκεψη σε ιδιώτη γιατρό.
Ενίσχυση του ρόλου της πολιτισμικής διαμεσολάβησης σε όλες τις δομές υγείας (πέραν των νοσοκομείων).
Ενίσχυση του δημόσιου δικτύου παροχής ψυχικής υγείας σε όλους τους Δήμους της Κρήτης.
Ενίσχυση του δημόσιου δικτύου κατ' οίκον φροντίδας και πρωτοβάθμιας φροντίδα.
Προγράμματα δωρεάν εμβολιασμού ομάδων όπως ΡΟΜΑ και Μετανάστες.

Μέτρο 1.1.3. - Πρόσβαση σε στέγη

Το μέτρο αφορά στην επιδότηση ενοικίου, σε προγράμματα στέγασης αστέγων, γυναικών που έχουν υποστεί βία, όπως κέντρα αστέγων, ξενώνες και άλλες μορφές κατοικίας για την υποστήριξη κοινωνικών ομάδων και ατόμων.

Με βάση τους δείκτες του επιδόματος στέγασης, για προηγούμενα έτη (2019-2021) (Παράρτημα III, Διαγράμματα 17 & 18), ο συνολικός αριθμός των δικαιούχων του επιδόματος στέγασης στην Κρήτη αυξήθηκε γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όλο και μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού βρίσκεται σε δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης. Η πολιτική για την κάλυψη ενοικίου καθίσταται συνεπώς όλο και πιο σημαντική για την έμμεση εισοδηματική ενίσχυση των νοικοκυριών. Οι στεγαστικές ανάγκες εντοπίζονται πιο έντονες σε συγκεκριμένες τοπικές κοινότητες, σε αγροτικές και αστικές περιοχές των Δήμων της Κρήτης (Παράρτημα VI, Χάρτης 3.18 και 3.19). Συχνά, αφορούν επίσης τον μεταναστευτικό πληθυσμό που δεν έχει τη δυνατότητα ιδιοκατοίκησης.

Με βάση τα στοιχεία καταγραφής αναγκών μέσω της διαβούλευσης που διεξήγαγε το Παρατηρητήριο (2023), ανάμεσα στα πρώτα προβλήματα των Δήμων της Κρήτης εντοπίζεται εκείνο της αστεγίας (Παράρτημα VII, Διαβούλευση – Καταγραφή Αναγκών, Διάγραμμα 36, 2023).

Υπηρεσίες και προγράμματα στέγασης και επανένταξης για άστεγους, γυναίκες-θύματα βίας και τους μετανάστες είναι πολύ περιορισμένες στην Κρήτη (Παράρτημα V, Χάρτης 2.7). Το πρόγραμμα «Στέγαση και Επανένταξη» υποστηρίζεται μόνο από τον Δήμο Ηρακλείου ενώ θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλους Δήμους που έχουν εκφράσει ενδιαφέρον (πχ Ρεθύμνου). Συχνά η αστεγία κάποιων περιοχών συνδέεται με τον μεταναστευτικό πληθυσμό που εργάζεται σε εποχικές εργασίες στον τουρισμό και στην αγροτική παραγωγή και πιθανότατα δεν καταγράφεται επισήμως. Ξενώνες φιλοξενίας γυναικών που έχουν υποστεί βία δεν διαθέτουν οι Π.Ε. Λασιθίου & Ρεθύμνου. Η εναλλακτική χρήση κατοικίας για αυτόνομη διαβίωση των γυναικών θυμάτων βίας αποτελεί λύση ενεργοποίησης και ένταξής τους στην εργασία. Ταυτόχρονα συνιστά επένδυση για το μέλλον των παιδιών των γυναικών αυτών, που τα ίδια έχουν βιώσει συνθήκες βίας.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για περισσότερες στέγες αυτόνομης διαβίωσης για ΑμεΑ (Παράρτημα V, χάρτης 2.9) και στέγες αυτόνομης διαβίωσης για παιδιά προνοιακών δομών οι οποίες δεν υφίστανται. Οι δομές αυτές είναι σημαντικές για την ενεργό ένταξη και ένταξη στην εργασία ειδικών και ευάλωτων ομάδων.

Προτείνονται:

Επιδότηση ενοικίου ή δωρεάν παραχώρηση κατοικίας για νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα, με έμφαση σε αποστερημένες περιοχές (αγροτικές και αστικές περιοχές - θύλακες αποστέρησης στην Κρήτη – Παράρτημα VI). Προς αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η περιουσία των δημοσίου ή ιδιωτικών κατοικιών που είναι εγκαταλελειμμένες με την παροχή οικονομικών κινήτρων προς τους ιδιοκτήτες να τις

ανακατασκευάσουν προκειμένου να είναι κατοικήσιμες και να παρέχονται δωρεάν ή και μικρό ενοίκιο στους πληθυσμούς που έχουν ανάγκη στέγασης.
Επιδότηση ενοικίου ή παραχώρηση δωρεάν κατοικίας για αυτόνομη διαβίωση μετακινούμενου πληθυσμού που δεν έχει στέγη (ΡΟΜΑ, Μετανάστες συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών), γυναικών θυμάτων βίας, ΑμεΑ (και υποστηριζόμενη διαβίωση), παιδιών που ζουν σε προνοιακά ιδρύματα (για τις σπουδές τους για παράδειγμα) καθώς και ατόμων και νοικοκυριών σε καταστάσεις φυσικών καταστροφών όπως σεισμούς. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η παρουσία των δημοσίου ή ιδιωτικών κατοικιών που είναι εγκαταλελειμμένες.
Ενίσχυση της επίσημης καταγραφής αστέγων από τις υπηρεσίες προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις παροχές στέγασης.
Επέκταση του προγράμματος «Στέγαση Επανάταξη» σε όλους τους Δήμους της Κρήτης.

Μέτρο 1.1.4. Πρόσβαση στην ενέργεια

Το μέτρο αφορά σε δράσεις για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας, όπως το κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ, η δωρεάν επανασύνδεση του ηλεκτρικού ρεύματος κ.α. Στο πλαίσιο του μέτρου έχει ενεργοποιηθεί το πρόγραμμα εξοικονομώ κατ' οίκον από την κεντρική διοίκηση.

Στο πλαίσιο των μελετών του Παρατηρητηρίου, η ενεργειακή Φτώχεια στην Κρήτη μελετάται σε σχέση με το ποσοστό των νοικοκυριών τα οποία δεν διαθέτουν θέρμανση (Παράρτημα VI, Χάρτης 3.25 Κατανομή νοικοκυριών χωρίς θέρμανση στην Περιφέρεια Κρήτης (ΕΛΣΤΑΤ 2011)). Από τα στοιχεία προκύπτει ότι, η ενεργειακή φτώχεια είναι άμεσα συνδεδεμένη με την συνολική αποστέρηση, ακολουθώντας όμοια κατανομή. Συνεπώς όσο πιο αποστερημένη είναι μια περιοχή τόσο μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών που στερείται της θέρμανσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στις πιο αποστερημένες περιοχές το 18,8% των νοικοκυριών δεν έχει θέρμανση ενώ στις λιγότερο αποστερημένες περιοχές το ποσοστό αυτό κατεβαίνει στο 4,3%. Σε σχέση με την γεωγραφική κατανομή, το πρόβλημα φαίνεται να είναι εντονότερο στις αγροτικές περιοχές νότια και ανατολικά της Κρήτης. Σε σχέση με την ενεργειακή φτώχεια στις μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (Παράρτημα VI, Χάρτης 3.24 Κατανομή νοικοκυριών χωρίς θέρμανση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων) η ενεργειακή φτώχεια ακολουθεί το γενικό μοτίβο, είναι εντονότερη στις πιο αποστερημένες γειτονιές ενώ κατά μέσο όρο κυμαίνεται στο 13,3%.

Σύμφωνα επίσης με τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την Κρήτη γίνεται φανερό ότι οι καταναλωτικές δαπάνες στέγασης και φωτισμού/καυσίμων κατοικίας αυξάνουν την περίοδο 2014-2021, κατά 22,3% και 15,5% αντίστοιχα. Καταλαμβάνουν επίσης την 3η θέση μεταξύ των

δαπανών των νοικοκυριών στην Κρήτη, μετά τα είδη διατροφής και τις μεταφορές, αντιστοιχώντας στο 12,% κατά μέσο όρο για την περίοδο 2014-2021 (ΕΛΣΤΑΤ, *Επεξεργασία 1ου ερευνητικού άξονα Παρατηρητηρίου: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=1>, 2023 & Παράρτημα III, Διάγραμμα 1, Απεικόνιση της διαχρονικής ποσοστιαίας (%) κατανομής των δαπανών των νοικοκυριών της περιφέρειας Κρήτης ανά κατηγορία, μέσος όρος 2014-2021*). Το γεγονός αυτό επιβαρύνει οικονομικά τα νοικοκυριά τα οποία αναγκάζονται να περιορίσουν άλλες σημαντικές για τις ανάγκες τους δαπάνες όπως για την υγεία, την εκπαίδευση, τη συμμετοχή στην πολιτισμό και στην αναψυχή.

Σύμφωνα επίσης, με το δείκτη υλικής και κοινωνικής αποστέρησης, περίπου 1 στα 3 νοικοκυριά στην Κρήτη και την Ελλάδα αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες που θεωρούνται κρίσιμες για την ευημερία, μεταξύ αυτών και της θέρμανσης, ενώ στην ΕΕ-27 η αντίστοιχη αναλογία είναι περίπου 1 προς 10 (ΕΛΣΤΑΤ, *1^{ος} ερευνητικός άξονας Παρατηρητηρίου: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=1>, 2023 & Παράρτημα II, Διάγραμμα 2, Ποσοστό του πληθυσμού της Κρήτης που αδυνατεί να καλύψει βασικές υλικές και κοινωνικές ανάγκες ανά περιφέρεια στην Ελλάδα*).

Προτείνονται

Δωρεάν παροχή υπηρεσιών για την υποβολή δικαιολογητικών για την πρόσβαση νοικοκυριών χαμηλών εισοδημάτων (πχ. δικαιούχοι επιδόματος στέγασης) στο πρόγραμμα εξοικονομώ κατ' οίκον.

Υποστήριξη ενεργειακών κοινοτήτων για δωρεάν παροχή ενέργειας σε όλα τα νοικοκυριά με έμφαση σε εκείνα με χαμηλά εισοδήματα.

Μέτρο 1.1.5. – Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Το μέτρο αφορά στην ανάπτυξη δράσεων πρόσβασης των ευπαθών ομάδων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα για την υποστήριξη για παράδειγμα των δανειοληπτών και την επίλυση προβλημάτων (πχ ακατάσχετο λογαριασμού).

Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφέρεια Κρήτης, μέσω της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας, ανέπτυξε αντίστοιχες δράσεις, όπως η υπογραφή σύμβασης με την Ένωση Καταναλωτών (ΕΝ.ΚΑ Κρήτης) για τα συνοδευτικά μέτρα που αφορούν:

- Στην παροχή νομικών συμβουλών & υποστήριξης σε ωφελούμενους.
- Στην παροχή συμβουλών διαχείρισης Οικογενειακού Προϋπολογισμού,
- Στην παροχή υπηρεσιών μέσα από πολυθεματικές δραστηριότητες (Κεραμική - Αγγειοπλαστική, Μελισσοκομεία, Τυροκομεία, προαγωγή Δράσεων Πολιτισμού για

εκμάθηση τοπικών μουσικών οργάνων και παραδοσιακών χορών τόσο σε ενήλικες όσο και σε παιδιά ωφελούμενων Οικογενειών του Προγράμματος).

Μέτρο 1.1.6.- Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΤΑΤ, οι συνθήκες διαβίωσης στην Κρήτη, όπως και στην Ελλάδα είναι δυσμενείς, καθώς 1 στα 3 νοικοκυριά αδυνατεί να καλύψει υλικές και κοινωνικές ανάγκες, όπως:

2. Διακοπές διάρκειας μιας εβδομάδας τον χρόνο
3. Δάνεια, λογαριασμοί κοινής ωφέλειας, ενοίκιο, κλπ.
4. Γεύμα με κρέας ή ψάρι (ή χορτοφαγικό ισοδύναμο) κάθε δεύτερη μέρα
5. Επαρκής θέρμανση στο σπίτι
6. Αυτοκίνητο
7. Αντικατάσταση φθαρμένων επίπλων
8. Πρόσβαση στο διαδίκτυο
9. Αντικατάσταση φθαρμένων ρούχων και αγορά νέων
10. Κατοχή δυο ζευγαριών παπουτσιών
11. Διάθεση εισοδήματος για προσωπική χρήση κάθε εβδομάδα
12. Υπαίθριες δραστηριότητες
13. Συχνές συναντήσεις με συγγενείς και φίλους

Στην Κρήτη, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, σχεδόν 1 στα 3 νοικοκυριά αδυνατεί να καλύψει τις παραπάνω ανάγκες και ανάγκες αναψυχής, ενώ η αντίστοιχη αναλογία στην ΕΕ-27 είναι 1 προς 10 νοικοκυριά (ΕΛΣΤΑΤ, 1^{ος} ερευνητικός άξονας Παρατηρητηρίου: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=1>, 2023, & Παράρτημα III, Διάγραμμα 5).

Η φτώχεια πλήττει περισσότερο τους μονογονείς, τα μονομελή νοικοκυριά, τους νέους και τις γυναίκες (1^{ος} ερευνητικός άξονας Παρατηρητηρίου: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=1>, 2022).

Παρατηρείται επίσης, διαβάθμιση της αποστέρησης ανά αγροτική και αστική περιοχή στην Κρήτη, σύμφωνα με τους θύλακες αποστέρησης του Παρατηρητηρίου (<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=qr&com=pages&item=64> & Παράρτημα VI)

Προτείνεται:

Ενίσχυση της πρόσβασης, μέσω δωρεάν ή επιδοτούμενης κάρτας («κάρτα πολιτισμού»), νοικοκυριών σε φτώχεια (πχ μονογονεϊκές οικογένειες, μονομελή νοικοκυριά, νέοι) και νέων που διαβιούν σε προνοιακά ιδρύματα, σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Αντίστοιχες παρεμβάσεις μπορούν να γίνουν και σε χωρικό

επίπεδο, με βάση το δείκτη πολλαπλής αποστέρησης του Παρατηρητηρίου για την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της πολιτικής παρέμβασης ανά περιοχή.

Άλλα Μέτρα αναφορικά με την προσβασιμότητα στις κοινωνικές υπηρεσίες
A. ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (ΚΚ)

Η παρουσία των Κέντρων Κοινότητας (ΚΚ) στο σύστημα της κοινωνικής διοίκησης στην Ελλάδα σε τοπικό επίπεδο είναι πολύ σημαντική για τη διάγνωση αναγκών, την ανάπτυξη δράσεων στην κοινότητα, τη δικτύωση με κοινωνικές υπηρεσίες, την πρόσβαση στην τοπική αγορά εργασίας ειδικών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Τα ΚΚ δεν καλύπτουν Δήμους στο νοτιο-δυτικό μέρος της Κρήτης και Ανατολικά τους Δήμους Βιάννου και Οροπεδίου Λασιθίου (Παράρτημα V, Χάρτης 2.1 Θέση Κέντρων Κοινότητας σε σχέση με την ιεράρχηση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης). Πρόκειται επίσης για Δήμους που δεν διαθέτουν οργανωμένες επίσης κοινωνικές υπηρεσίες (Παράρτημα V, Χάρτης 2. 1 Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων σε σχέση με την ιεράρχηση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης) γεγονός που καθιστά πολύ κρίσιμη την παρουσία των ΚΚ στις περιοχές αυτές για την κοινωνική ένταξη και προσβασιμότητα των πολιτών στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Κατά το διάστημα που λειτουργούν (2017 -), τα ΚΚ έχουν καταφέρει να αναπτύξουν σημαντικό μέρος των αρμοδιοτήτων τους. Ωστόσο διακρίνεται η ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό:

Προτείνονται:

Επέκταση του δικτύου των ΚΚ τους σε όλους τους Δήμους ή και κινητών ομάδων των ΚΚ για την εξυπηρέτηση όμορων Δήμων και πιο απομακρυσμένων περιοχών.

Ενίσχυση του δικτύου των κοινωνικών υπηρεσιών σε όλους τους Δήμους της Κρήτης με ιεράρχηση προτεραιοτήτων στις αποστερημένες περιοχές.

Βελτιστοποίηση της αξιοποίησης των προσωπικού των κοινωνικών επιστημόνων σε δράσεις στην κοινότητα, ειδικότερα σε ζητήματα που σχετίζονται με την τοπική αγορά εργασίας. Στην περίπτωση αυτή προτείνονται: η πρόσληψη προσωπικού ειδικοτήτων Κοινωνιολογίας ή και Οικονομικών Επιστημών καθώς και η εκπαίδευση προσωπικού σε θέματα απασχόλησης και αγοράς εργασίας.

Στελέχωση των ΚΚ με διοικητικούς υπαλλήλους για την υποστήριξη του μεγάλου όγκου λειτουργιών διεκπεραίωσης που συνδέονται με την υποβολή αιτήσεων για τη λήψη επιδομάτων.

Βελτίωση υλικοτεχνικών υποδομών.

Ενίσχυση επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων.

Τήρηση και καταγραφή στα μητρώα ωφελούμενων και προγραμμάτων. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται βελτίωση της καταγραφής στα μητρώα και ομογενοποίηση του τρόπου καταγραφής προκειμένου τα στοιχεία αυτά να είναι αξιόπιστα και αξιοποιήσιμα στην εθνική και περιφερειακή στρατηγική κοινωνικής ένταξης. Σημαντική είναι επίσης η ενοποίηση των μητρώων και η προσβασιμότητά τους από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς συμπεριλαμβανομένων των Δήμων (Κέντρα Κοινότητας) και των Περιφερειών (Παρατηρητήρια).

Προτεραιότητα 1.2: «Πρόσβαση σε Επαρκείς Εισοδηματικούς Πόρους»

Η προτεραιότητα 1.2 αναφέρεται σε δράσεις οι οποίες αφορούν στην πρόσβαση ευάλωτων και ειδικών κοινωνικών ομάδων σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους. Αν και η συγκεκριμένη προτεραιότητας παραμένει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης, η Περιφέρεια Κρήτης θα μπορούσε να υποστηρίξει και να αναπτύξει ένα σύνολο παροχών σε είδος (αγαθά και υπηρεσίες) οι οποίες να λειτουργήσουν ως «κοινωνικό εισόδημα», και συμπληρωματικά με την κεντρική διοίκηση, για τα νοικοκυριά σε φτώχεια. Το «κοινωνικό εισόδημα», υπό αυτή την μορφή, δύναται να μειώσει το κόστος διαβίωσής των νοικοκυριών βοηθώντας τα να εξοικονομήσουν πόρους για την κάλυψη άλλων αναγκών κρίσιμων για τη βελτίωση του βιωτού τους επιπέδου. Οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις διαπερνούν οριζόντια όλους τους άξονες προτεραιότητας της ΠΕΣΚΕ και έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα ως προς την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής για τις πλέον αποστερημένες περιοχές με βάση τους Θύλακες Τοπικής (αγροτική και αστικής) Αποστέρησης στην Κρήτη (*Παράρτημα IV, Χάρτης 3.2 Ιεράρχηση Περιοχών με το Δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης στην Κρήτη και Χάρτης 3.3 Κατανομή Αποστέρησης στις Μητροπολιτικές περιοχές των Δήμων Ηρακλείου και Χανίων*).

Προτείνονται:

Ενίσχυση των μέτρων της στρατηγικής που αφορούν στην παροχή υπηρεσιών σε νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα (μέτρα ενεργητικής ένταξης και κοινωνικής ανάπτυξης με ειδική υποστήριξη στα παιδιά και τους ηλικιωμένους στη λογική της αυτόνομης διαβίωσης και την ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου). Σε αυτά περιλαμβάνονται δράσεις ένταξης στην εργασία και ανάπτυξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας).

Οι ενέργειες αυτές μπορούν να γίνουν και σε χωρικό επίπεδο με βάση τους θύλακες αποστέρησης.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ»

Ο Άξονας προτεραιότητας 2 αφορά στην προστασία των παιδιών που βιώνουν συνθήκες πολλαπλής αποστέρησης και αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου για την ΠΕΣΚΕ Κρήτης.

Προτεραιότητα 2.1. «Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες»

Μέτρο 2.1.1 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής

Το μέτρο αφορά στην πρόσβαση των παιδιών σε δομές προσχολικής αγωγής όπως βρεφικοί, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε δωρεάν αντίστοιχες υπηρεσίες και υποστήριξη των γονέων στο ρόλο των κύριων εκπαιδευτών των παιδιών τους κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων.

Συνολικά στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν 192 Βρεφικοί, Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί σταθμοί (Δημόσιοι και Ιδιωτικοί). Σε σχέση με τον φορέα λειτουργία τους, στην μεγάλη τους πλειοψηφία οι δομές αυτές είναι δημόσιες και παρέχονται από τους Δήμους (σε ποσοστό περίπου 59,4%).

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση Δομών Παιδικής Φροντίδας βρίσκεται στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως αυτά των Ηρακλείου και Χανίων. Στα αστικά κέντρα, εντοπίζεται και το σύνολο των ιδιωτικών σταθμών παιδικής φροντίδας. Αντίθετα οι αγροτικές και ορεινές περιοχές, όπου ο δείκτης πολλαπλής αποστέρησης είναι υψηλότερος η ανάγκη για παιδική φροντίδα καλύπτεται από τις δημόσιες δομές. Σε αυτές τις περιοχές κάποιοι δήμοι (Σφακίων και Αμαρίου) δεν έχουν καμία δομή παιδικής ή βρεφικής φροντίδας, ενώ μια σειρά άλλων δήμων δεν διαθέτουν καθόλου δομές για την φιλοξενία βρεφών (Βιάννου, Οροπεδίου Λασιθίου, Ανωγειών, Καντάνου – Σελίνου και Κισσάμου).

Αναφορικά με την επάρκεια του προσωπικού, το 76% των δημόσιων δομών παιδικής φροντίδας αναφέρει ότι το υφιστάμενο προσωπικό δεν επαρκεί με τη μεγαλύτερη ανάγκη να εντοπίζεται στην έλλειψη βρεφονηπιοκόμων (ποσοστό 57%) ενώ αναφέρονται ελλείψεις σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό και θέματα κατάρτισης του προσωπικού.

Οι υφιστάμενες δημόσιες δομές παιδικής φροντίδας δεν καλύπτουν τις διαπιστωμένες ανάγκες. Συγκεκριμένα, ενώ ο πληθυσμός κάτω των 4ων ετών στην Περιφέρεια Κρήτης αριθμεί περισσότερα από 27.000 βρέφη και νήπια, οι δημόσιες δομές εξυπηρετούν 5.102 ωφελούμενους, ενώ οι αιτήσεις στις δομές αυτές ανέρχονται στις 9.289 για το έτος 2021.

Αν εξετάσουμε κατά πόσο καλύπτεται ο αριθμός των αιτουμένων για την εξυπηρέτησή τους από τις υφιστάμενες δημόσιες υποδομές, διαπιστώνουμε μια εξαιρετικά μεγάλη υστέρηση σε υποδομές φροντίδας βρεφών (κάτω των 2,5 ετών): Οι αιτήσεις των βρεφών στην περιφέρεια Κρήτης καλύπτονται σε ποσοστό 34,16% και των νηπίων σε ποσοστό 70,06%. Η μεγαλύτερη υστέρηση σε αριθμό δομών παρατηρείται στα μεγάλα αστικά κέντρα Ηρακλείου και Χανίων. Ειδικότερα στο πολεοδομικό συγκρότημα του Ηρακλείου, που περιλαμβάνει τους Δήμους Ηρακλείου και Μαλεβιζίου, το ποσοστό κάλυψης των αιτήσεων για βρέφη κάτω των 2,5 ετών στο δήμο Ηρακλείου φτάνει μόλις στο 22,20% του συνόλου των αιτήσεων στο Δήμο Ηρακλείου ενώ τα νήπια άνω των 2,5 ετών οι αιτήσεις καλύπτονται σε ποσοστό 51,31%. Στο Δήμο Μαλεβιζίου, τα αντίστοιχα ποσοστά φτάνουν στο 11,8% για βρέφη και στο 73,6% για νήπια. Στο Δήμο Χανίων τα ποσοστά κάλυψης των αιτήσεων φτάνουν στο 12,3% και 55,9% αντίστοιχα για βρέφη και νήπια. Ενώ στο Δήμο Χερσόνησου, τα αντίστοιχα ποσοστά κάλυψης των αιτήσεων είναι 27,4% για βρέφη και 67% για νήπια. Στα ποσοστά κάλυψης των αναγκών σε φροντίδας βρεφών ακολουθεί ο Δήμος Σητείας με ποσοστό 36,7%.

Όσον αφορά στις υφιστάμενες κτιριακές υποδομές, η γενική εικόνα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης δείχνει ότι περίπου τα δύο τρίτα των κτηρίων είναι σε καλή ή πολύ καλή κατάσταση. Το ένα τρίτο βρίσκεται σε μέτρια κατάσταση και μόλις το 6% σε κακή. Η κακή κατάσταση αναφέρεται κυρίως σε στατικά προβλήματα.

Εστιάζοντας στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των κτηρίων στα οποία στεγάζονται οι δημόσιοι παιδικοί και βρεφικοί σταθμοί στην μεγάλη τους πλειοψηφία (περίπου τα δύο τρίτα των δομών σε επίπεδο Κρήτης) ανήκουν στους δήμους, ενώ στις υπόλοιπες δομές το ιδιοκτησιακό καθεστώς καλύπτεται με χρησιδάνειο – παραχώρηση ή μίσθωση ιδιωτικών κτηρίων.

Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι σε επίπεδο Κρήτης, μόλις δύο στους τρεις παιδικούς συμμορφώνονται με το ΠΔ.99/2017.

Τέλος, σε σχέση με την προσβασιμότητα ατόμων με αναπηρία σε επίπεδο περιφέρειας Κρήτης φαίνεται ότι στις μισές δομές περίπου δεν εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα ΑΜΕΑ.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι έμφαση πρέπει να δοθεί στη χρηματοδότηση νέων βρεφικών- βερφονηπιακών σταθμών στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, αλλά και στους δήμους όπου δεν υπάρχει καμία δομή παιδικής ή βρεφικής φροντίδας, όπως και στη μετεγκατάσταση σε νέα κτίρια για δομές που λειτουργούν σε μισθωμένα ιδιωτικά κτήρια.

Επιπλέον αναδεικνύεται εξέχουσας σημασίας, η χρηματοδότηση για την αποκατάσταση των στατικών προβλημάτων των υφιστάμενων ιδιόκτητων υποδομών, την αποκατάσταση της προσβασιμότητας ΑΜΕΑ, αλλά και της συμμόρφωσης των υφιστάμενων κτιριακών υποδομών με το ΠΔ.99/2017.

(Παράρτημα IV & ολόκληρη η έρευνα με τη χαρτογράφηση των δομών παιδικής φροντίδας, στο σύνδεσμο: <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=pub&c=1>)

Αποτύπωση Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά είδος και Δήμο

ΒΡΕΦΙΚΟΙ - ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ			
ΔΗΜΟΣ	Δημόσιοι	Ιδιωτικοί	Σύνολο
Αρχανών - Αστερουσίων	7	0	7
Βιάννου	1	0	1
Γόρτυνας	4	0	4
Ηρακλείου	21	24	45
Μαλεβιζίου	6	4	10
Μινιά Πεδιάδας	4	0	4
Φαιστού	3	4	7
Χερσονήσου	5	3	8
Σύνολο ΠΕ Ηρακλείου	51	35	86
Αγ. Νικολάου	4	3	7
Ιεράπετρας	7	4	11
Οροπέδιο Λασιθίου	1	0	1
Σητείας	3	1	4
Σύνολο ΠΕ Λασιθίου	15	8	23
Αγ. Βασιλείου	3	0	3
Αμαρίου	0	0	0
Ανωγείων	1	0	1
Μυλοποτάμου	6	0	6
Ρεθύμνης	8	12	20
Σύνολο ΠΕ Ρεθύμνου	18	12	30
Αποκορώνου	5	0	5
Καντάνου και Σελίνου	3	0	3
Κισάμου	3	0	3
Πλατανιά	4	2	6
Σφακίων	0	0	0
Χανίων	15	21	36
Σύνολο ΠΕ Χανίων	30	23	53
Σύνολο Περιφέρεια Κρήτης	114	78	192

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης – Έρευνα χαρτογράφησης των υποδομών παιδικής φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης (2023)

Προτείνονται:

Αύξηση των δημόσιων δομών παιδικής και βρεφικής φροντίδας.

Αύξηση των δομών βρεφική φροντίδας.

Δημιουργία δομών σε Δήμους που δεν διαθέτουν.

Βελτίωση των κτηριακών υποδομών και συμμόρφωση με το Π.Δ.99/2017.

Αποκατάσταση προσβασιμότητας ΑΜΕΑ.

Υποστήριξη των γονέων στο ρόλο τους ως κύριοι εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων, όπως προβλέπει η στρατηγική.

Μέτρο 2.1.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής

Το μέτρο αφορά στην υποστήριξη και ανάπτυξη υπηρεσιών δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, όπως Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών – ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠμεΑ, πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε δωρεάν υπηρεσίες, παιδικές εξοχές και κατασκηνώσεις, παιδικές χαρές. Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες υπηρεσίες στην Κρήτη. Ωστόσο δύναται να αναπτυχθούν περαιτέρω σε αστικές και αγροτικές περιοχές που εμφανίζεται σημαντικός αριθμός πληθυσμού κάτω των 14 ετών (Παράρτημα V, Χάρτης 2.8 Θέση υπηρεσιών που απευθύνονται σε παιδιά σε σχέση με το ποσοστό εξαρτημένου πληθυσμού ηλικίας μικρότερης των 14ων ετών και χάρτης 2.9 Απεικόνιση θέσης δομών υποστήριξης ΑμεΑ σε σχέση με το ποσοστό των φορολογικών δηλώσεων που δικαιούνται μείωση φόρου λόγω αναπηρίας)).

Έχει καταγραφεί η ανάγκη για ανάπτυξη υπηρεσιών δημιουργικής στήριξης των νέων σε αστικές και αγροτικές αποστερημένες περιοχές, και έχει προταθεί από συμμετέχοντες στις διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν η δημιουργία Πολύκεντρων νέων (Παράρτημα II, 3^{ος} ερευνητικός άξονας για τον εντοπισμό και ανάλυση αστικών και αγροτικών θυλάκων αποστέρησης, 2022, 2023).

Προτείνονται:
Επέκταση του δικτύου ΚΔΑΠ σε αποστερημένες περιοχές και ΚΔΑΠ ΑμεΑ.
Ανάπτυξη οικονομικών και άλλων κινήτρων για τη συμμετοχή παιδιών ΡΟΜΑ & ΑΜΕΑ στη μουσική εκπαίδευση, τις τέχνες και τον αθλητισμό.
Δημιουργία Πολύκεντρων νέων.
Παροχή υπηρεσιών στην κοινότητα.

Μέτρο 2.1.3 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Το μέτρο περιλαμβάνει την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης παιδιών, εφήβων και των οικογενειών τους όπως ψυχοκοινωνική στήριξη και πρόληψη κρίσεων, συμβουλευτική γονέων, υποστήριξη γονέων για τη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής ηλικίας (πχ έγκαιρος εντοπισμός μαθησιακών προβλημάτων), έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων για τη διασύνδεση οικογενειών με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας για την υποστήριξή τους.

Στο πλαίσιο αυτό έχουν ενεργοποιηθεί αντίστοιχες δράσεις στην Κρήτη.

Καταγράφεται ωστόσο η ανάγκη για υποστήριξη και περαιτέρω ανάπτυξη των δημοσίων δομών και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας συμπεριλαμβανομένων των κινητών μονάδων για την κάλυψη των αναγκών σε απομακρυσμένες περιοχές, κυρίως του Νότου της Κρήτης (Παράρτημα VII, διαβούλευση-καταγραφή αναγκών).

Προτείνεται:

Η περαιτέρω υποστήριξη δράσεων για τη συμβουλευτική γονέων, την ψυχοκοινωνική τους στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων στον οικογενειακό ιστό (μέσω για παράδειγμα των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και των Κέντρων Κοινότητας και όλες οι υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης παιδιών και εφήβων, με την κατάλληλη στελέχωση). Ειδικότερη μέριμνα πρέπει να δοθεί σε οικογένειες που διατρέχουν κίνδυνο παραμέλησης παιδιών. Κατάλληλη θεωρείται η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών του συστήματος υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και του συστήματος εκπαίδευσης για έγκαιρη διάγνωση κρίσεων (οικονομικο-κοινωνικών ή και ψυχολογικών) στην οικογένεια. Η συγκεκριμένη δικτύωση είναι απαραίτητη και στην περίπτωση διάγνωσης παιδικής κακοποίησης, δυνάμει παραμέλησης και κάποιων μορφών παραβατικής συμπεριφοράς. Κρίσιμη για την επιτυχία της πρόληψης θεωρείται η από νωρίς παρέμβαση, δηλαδή από το στάδιο της προσχολικής ηλικίας. Η στελέχωση και εκπαίδευση των στελεχών των κοινωνικών υπηρεσιών είναι απαραίτητη για την αποτελεσματικότητα τη δράσης.

Στελέχωση υπηρεσιών και κινητών μονάδων ψυχικής υγείας με ψυχολόγους και παιδοψυχιάτρους.

Τα ανωτέρω μπορούν να αναπτυχθούν και σε χωρική διάσταση με βάση τους θύλακες τοπικής αποστέρησης σε αγροτικές και αστικές περιοχές της Κρήτης.

Μέτρο 2.1.4 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας

Το μέτρο αφορά σε παρεμβάσεις όπως μέσω του θεσμού της υιοθεσίας, της αναδοχής, των παιδιών χωρίς γονική μέριμνα που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας. Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες δράσεις στην Περιφέρεια Κρήτης, μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Δήμων της Κρήτης.

Προτείνεται:

Ενίσχυση της υποστήριξης δράσεων για τη συμβουλευτική γονέων, την ψυχοκοινωνική τους στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων στον οικογενειακό ιστό (μέσω για παράδειγμα των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και των Κέντρων Κοινότητας και όλες οι υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης παιδιών και εφήβων, με την κατάλληλη

<p>στελέχωση). Ειδικότερη μέριμνα πρέπει να δοθεί σε οικογένειες που διατρέχουν κίνδυνο παραμέλησης παιδιών. Κατάλληλη θεωρείται η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών του συστήματος υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και του συστήματος εκπαίδευσης για έγκαιρη διάγνωση κρίσεων (οικονομικο-κοινωνικών ή και ψυχολογικών) στην οικογένεια. Η συγκεκριμένη δικτύωση είναι απαραίτητη και στην περίπτωση διάγνωσης παιδικής κακοποίησης, δυνάμει παραμέλησης και κάποιων μορφών παραβατικής συμπεριφοράς. Κρίσιμη για την επιτυχία της πρόληψης θεωρείται η από νωρίς παρέμβαση, δηλαδή από το στάδιο της προσχολικής ηλικίας. Η στελέχωση και εκπαίδευση των στελεχών των κοινωνικών υπηρεσιών είναι κρίσιμη για την αποτελεσματικότητα τη δράσης.</p>
<p>Βλ. επίσης προτάσεις που αντιστοιχούν στο μέτρο που ακολουθεί.</p>

Μέτρο 2.1.5. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
 Το μέτρο αφορά στην ενίσχυση διαδικασιών αποϊδρυματοποίησης αποκατάστασης και επανένταξης των παιδιών που διαβιούν στα Παραρτήματα του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας και σε άλλες δημόσιες και ιδιωτικές δομές κλειστής φροντίδας.

<p>Προτείνονται:</p>
<p>Ανάπτυξη δράσεων επανένταξης ατόμων που βρίσκονται σε κλειστές δομές παιδικής προστασίας, όπως η κάλυψη στέγασης με πλήρη επιδότηση ενοικίου για ανεξάρτητη ή και υποστηριζόμενη διαβίωση.</p>
<p>Παράλληλα, απαιτείται η ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής και υιοθεσίας με την διευκόλυνση των διαδικασιών μέσω δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης καθώς και καλύτερος συντονισμός και στελέχωση υπηρεσιών.</p>
<p>Βελτίωση του συντονισμού της οργάνωσης προγράμματος εκπαίδευσης υποψηφίων θετών γονέων.</p>
<p>Υποστήριξη των βιολογικών οικογενειών των οποίων τα παιδιά προστατεύονται σε ανάδοχες οικογένειες, με σκοπό την επανένωση αυτών των παιδιών με το βιολογικό τους περιβάλλον, αλλά και την ανάδειξη σε μεγαλύτερο βαθμό της ιδιαίτερης αξίας του θεσμού και της ενίσχυσής του.</p>
<p>Προληπτική υποστήριξη οικογενειών που διατρέχουν κίνδυνο παραμέλησης των παιδιών τους από την προσχολική ηλικία.</p>

Προτεραιότητα 2.2: «Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση»

Μέτρο 2.2.1 - Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά

Η συμμετοχή των πληθυσμών Ρομά στο πρόγραμμα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος έχει προκαλέσει σημαντική αύξηση στη γυναικεία εργασία και, κυρίως, σημαντική μείωση της σχολικής διαρροής, με τη συμβολή των Κέντρων Κοινότητας (βλ. έρευνα στο μέτρο 1.1.1. για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα)

Προτείνεται:
Υποχρεωτικότητα ένταξης των παιδιών ΡΟΜΑ στην εκπαίδευση.
Διευκόλυνση ένταξης των ΡΟΜΑ στο Πρόγραμμα του ΕΕΕ ως μέσο για την υποχρέωση ένταξης των ΡΟΜΑ παιδιών στην εκπαίδευση.
Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την άρση των στερεοτύπων για τους ΡΟΜΑ.
Η ενίσχυση του μέτρου με δράσεις ολοκληρωμένης παρέμβασης καθώς πρόκειται για κοινότητα που αντιμετωπίζει πολλαπλά προβλήματα αποστέρησης: στέγαση-θέρμανση, εισόδημα, απασχόληση, ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας (πχ. κοινωνική οικονομία) υγεία, συμμετοχή σε δράσεις πολιτισμού, αθλητισμού, καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.
Προτάσεις μέτρου 1.1.1. για τους ΡΟΜΑ.

Μέτρο 2.2.2 - Πρόληψη της σχολικής διαρροής

Το μέτρο αφορά στις διαδικασίες πρόληψης της σχολικής διαρροής μέσω δράσεων όπως τα κοινωνικά φροντιστήρια και η ανάπτυξη των δομών προσχολικής αγωγής και υψηλής κοινωνικής επένδυσης (Βρεφικοί-Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης ΑμεΑ). Στο πλαίσιο αυτό, έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες υπηρεσίες στην Κρήτη.

Τα Κέντρα Κοινότητας εφαρμόζουν δράσεις πρόληψης της σχολικής διαρροής συμπεριλαμβανομένων των ΡΟΜΑ μέσω του προγράμματος για το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Το πρόγραμμα αυτό έχει θετικά σε κάποιο βαθμό συνεισφέρει στην αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής των ΡΟΜΑ ωστόσο η προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί με την υπέρβαση των γραφειοκρατικών εμποδίων που δυσχεραίνουν την προσβασιμότητα όλων των ΡΟΜΑ στο πρόγραμμα του ΕΕΕ, και την εφαρμογή συμπληρωματικών δράσεων (βλ. μέτρο 1.1.1.). Επίσης, η σχολική διαρροή στην Κρήτη είναι χωρικά εστιασμένη και αφορά γενικότερα πληθυσμούς με ιδιαίτερα τοπικά κοινωνικο-οικονομικά και πολιτισμικά στοιχεία καθώς και με χαμηλό οικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο.

Το «κοινωνικό φροντιστήριο» φαίνεται να αποτελεί χρήσιμη υποστηρικτική δομή για νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα, καθώς η υλική και κοινωνική αποστέρηση βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα στην Κρήτη και οι δυνατότητες πραγματοποίησης δαπανών για την εκπαίδευση φαίνεται να βαίνουν μειούμενες (*Παράρτημα II, διαγράμματα 5 & 8*).

Προτείνονται:
Επέκταση του δικτύου των δομών παιδικής και βρεφικής φροντίδας καθώς και τα δομών δημιουργικής απασχόλησης (ΚΔΑΠ και ΚΔΑΠμεΑ).
Ένταξη του πληθυσμού ΡΟΜΑ στο πρόγραμμα για το ΕΕΕ και υποχρέωσης ένταξης των παιδιών ΡΟΜΑ στην εκπαίδευση.
Πολύκεντρα νέων και ΡΟΜΑ στους Δήμους της Κρήτης, με έμφαση στους πλέον αποστερημένους Δήμους.
Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των νέων και των γονέων (συμπεριλαμβανομένων των ΡΟΜΑ) σε ζητήματα εκπαίδευσης και ποιότητας ζωής ειδικότερα σε περιοχές που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, όπως ορεινές περιοχές και περιοχές με ιδιαίτερο πολιτισμικό χαρακτήρα.
Επέκταση του δικτύου των κοινωνικών φροντιστηρίων ειδικά σε περιοχές με μεγαλύτερη ανάγκη (<i>Παράρτημα V, χάρτης 2.8</i>). Για την αποφυγή κοινωνικού στιγματισμού προτείνεται η παροχή υπηρεσιών φροντιστηρίου για τα μαθήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών μέσω «κάρτας ενισχυτικής διδασκαλίας» με την οποία οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να εντάσσονται στο φροντιστήριο της επιλογής τους.
Υποστήριξη πολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία.
Ανάπτυξη δράσεων υποστήριξης, για παράδειγμα, μέσω προσωπικών φροντιστών για παιδιά ΑμεΑ καθώς και μέσω ειδικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών με ειδικευμένο προσωπικό, εντός της εκπαίδευσης που παρέχεται στο γενικό πληθυσμό για την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών με αναπηρίες στην εκπαίδευση. Στις υπηρεσίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνεται και η κάλυψη εξοπλισμού υποστήριξης. Αντίστοιχες υποστηρικτικές υπηρεσίες και τεχνολογικός εξοπλισμός δύνανται να παρέχονται και σε άτομα με δυσκολίες όρασης και ακοής, επίσης εντός της εκπαίδευσης που παρέχεται στο γενικό πληθυσμό.
Προληπτική υποστήριξη οικογενειών που διατρέχουν κίνδυνο παραμέλησης των παιδιών τους από την προσχολική ηλικία.
Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε θύλακες αποστέρησης, συμπεριλαμβανομένων των καταυλισμών ΡΟΜΑ.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3. «ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ»

Προτεραιότητα 3.1: Ενεργοποίηση των ανέργων

Μέτρο 3.1.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης

Το μέτρο αφορά στις διαδικασίες προώθησης στην απασχόληση ευάλωτων ομάδων μέσα από προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και κατάρτισης Νέων Θέσεων Εργασίας, πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας, Κοινωνικού Εργασίας, Προγραμμάτων Νέων Επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσονται αντίστοιχες δράσεις στην Κρήτη κυρίως μέσω του ΟΑΕΔ και αφορούν σε προγράμματα και υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης.

Από τα στοιχεία του Παρατηρητηρίου προκύπτει ότι διαχρονικά τόσο τα αιτήματα σχετικά με την απασχόληση όσο και τα αιτήματα σχετικά με την διασύνδεση μεταξύ πολιτών και άλλων υπηρεσιών καταλαμβάνουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των εργασιών των Κέντρων Κοινότητας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα αιτήματα σχετικά με την απασχόληση αντιστοιχούσαν στο 1,9% του συνόλου των αιτημάτων στα Κέντρα Κοινότητας της Περιφέρειας Κρήτης και τα αιτήματα για παραπομπές-διασύνδεση στο 6,7% (Παρατηρητήριο, Έρευνες II, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=pub&id=14>, 2022).

Η χαμηλή διασύνδεση των Κέντρων Κοινότητας με την απασχόληση επισημαίνεται και στην έρευνα πεδίου που διενεργήθηκε για το πρόγραμμα του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (βλ. μέτρο 1.1.1. & Παρατηρητήριο, Έρευνες 1, Έρευνες πεδίου για το ΕΕΕ, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=2>, 2022).

Προτείνονται:

Ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Αλ.Ο.), μέσω χρηματοδοτήσεων επιχειρηματικών σχεδίων, ανάπτυξης θερμοκοιτίδων, εκπαίδευσης φορέων και ανέργων καθώς και δράσεων ενημέρωσης και υποστήριξη (βλ. επόμενο μέτρο).

Υποστήριξη για την ανάπτυξη των ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης για ειδικές και ευάλωτες ομάδες με τη συμμετοχή του δημοσίου και επαγγελματιών ειδικών για ευάλωτες ομάδες στους συνεταιρισμούς αυτούς, όπως προβλέπει η σχετική νομοθεσία (Ν. 4430/2016). Αντίστοιχο παράδειγμα με τους Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης (ΚΟΙΣΠΕ).

Αξιοποίηση του θεσμικού πλαισίου για της δημόσιες συμβάσεις (κοινωνικές συμβάσεις) στην υποστήριξη της Κ.Αλ.Ο. και ειδικότερα για ειδικές και ευάλωτες ομάδες.
Τοπικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της Κ.Αλ.Ο. ένταξης μέσα από συμπράξεις τοπικών φορέων.
Κίνητρα στις όλες τις επιχειρήσεις για απασχόληση ειδικών και ευάλωτων ομάδων.
Πρώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
Μέτρα συμφιλίωσης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής που θα επιτρέψουν στις γυναίκες να προωθηθούν στην απασχόληση. Σε αυτά περιλαμβάνονται, η εξασφάλιση της επάρκειας του δικτύου παιδικών και βρεφικών σταθμών σε όλους τους Δήμους της Κρήτης, καθώς και του δικτύου φροντίδας ηλικιωμένων σε όλους τους Δήμους της Κρήτης. Επίσης αφορούν στην ενεργοποίηση δράσεων ενημέρωσης σε γονείς και παιδιά (μέσω της εκπαίδευσης) για την αλλαγή των στερεοτύπων αναφορικά με το ρόλο των φύλων στη στήριξη της σχέσης οικογένειας-επαγγελματικής ζωής (τα φύλα πρέπει να μοιράζονται τους ρόλους στη φροντίδα του νοικοκυριού, της οικογένειας και του επαγγέλματος).
Τα ανωτέρω μπορούν να αναπτυχθούν και σε χωρική διάσταση, με βάση τους θύλακες τοπικής αποστέρησης στην Κρήτη (χάρτες Παρατηρητηρίου).

Μέτρο 3.1.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Σύμφωνα με την έρευνα του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Ν. 4430/2016) (Παρατηρητήριο, έρευνα πεδίου για την Κ.Αλ.Ο. στην Περιφέρεια Κρήτης, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=news&id=49>, <https://drive.google.com/file/d/1q6i9FWGiEF4RPrQvfP1uTM79VI8BF6aX/view?usp=sharing>, 2023), στην Κρήτη υπάρχουν 92 φορείς Κ.Αλ.Ο. εκ των οποίων, η συντριπτική πλειοψηφία είναι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝΣΕΠ) Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας. Οι περισσότεροι φορείς εντοπίζονται στα αστικά κέντρα των Περιφερειακών Ενοτήτων και ειδικότερα στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ωστόσο, η διάσπαρτη παρουσία τους στην ενδοχώρα της Κρήτης, στους περισσότερους Δήμους, σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

ΦΟΡΕΙΣ Κ.Α.Λ.Ο. ΑΝΑ ΔΗΜΟ

ΠΕ Λασιθίου: 10		ΠΕ Ηρακλείου: 46		ΠΕ Ρεθύμνου: 13		ΠΕ Χανίων: 23	
Αγίου Νικολάου	5	Αχαρνών – Αστερουσίων	3	Αγίου Βασιλείου	1	Αποκορώνου	4
Ιεράπετρας	4	Ηρακλείου	36	Ανωγείων	2	Κισσάμου	3
Οροπεδίου Λασιθίου	1	Μαλεβιζίου	1	Μυλοποτάμου	2	Πλατανιά	3
		Μινώα Πεδιάδος	1	Ρεθύμνης	8	Χανίων	13
		Φαιστού	2				
		Χερσονήσου	3				

Η δραστηριότητά τους εκτείνεται σε όλο το φάσμα της οικονομίας, με έμφαση στις τέχνες και τον πολιτισμό και ειδικότερα στη διάσωση και διάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς. Ακολουθούν, οι ανοικτές τεχνολογίες, το δίκαιο και αλληλέγγυο εμπόριο, η παραγωγή, μεταποίηση και πώληση τοπικών προϊόντων.

Η Κ.Α.Λ.Ο. έχει δημιουργήσει 167 νέες και σταθερές θέσεις εργασίας, εκ των οποίων, το 40%, αφορά σε ευάλωτες και ειδικές κοινωνικές ομάδες. Σε αυτές περιλαμβάνονται μονογενείς, άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, άνεργοι νέοι, και άνεργοι άνω των 50 ετών, μακροχρόνια άνεργοι, ΑΜΕΑ, άτομα με πολύ χαμηλά ή και χωρίς εισοδήματα.

Η κοινωνική ωφέλεια των δράσεων Κ.Α.Λ.Ο. αφορά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στη συμπερίληψη ευάλωτων και ειδικών κοινωνικών ομάδων, στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας με τη στήριξη των μικρών παραγωγών, στη διάσωση και διάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς, στην καταπολέμηση της ερημοποίησης της υπαίθρου, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην προώθηση του πολιτισμού και των τεχνών, στην προαγωγή της ψυχικής υγείας και στα ψηφιακά κοινά.

Για την ανάπτυξη του πεδίου Κ.Α.Λ.Ο. στην Κρήτη είναι απαραίτητη η χρηματοδοτική και μη χρηματοδοτική στήριξή του. Οι χρηματοδοτικές ανάγκες εντοπίζονται κυρίως στην κάλυψη του μισθολογικού κόστους και του κόστους εξοπλισμού. Οι μη χρηματοδοτικές ανάγκες που είναι εξίσου σημαντικές με τις χρηματοδοτικές, συνδέονται με τις συμβουλευτικές υπηρεσίες για νομικά, χρηματοδοτικά και επιχειρηματικά πλάνα, με ανάγκες δικτύωσης και δωρεάν συμμετοχής σε εκθέσεις. Κρίσιμη είναι η δωρεάν παραχώρηση χώρων (από την Τοπική Αυτοδιοίκηση) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων οι οποίοι θα λειτουργούν σε σταθερή βάση ως εκθετήρια-πωλητήρια των προϊόντων Κ.Α.Λ.Ο. της ενδοχώρας. Οι χώροι

αυτοί θα έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενούν διάφορες δραστηριότητες ενδυνάμωσης του πεδίου όπως προβολές, συζητήσεις και δικτύωση. Ειδικό ενδιαφέρον, παρουσιάζει η υποστήριξη φορέων Κ.Αλ.Ο. στο πλαίσιο ευρύτερων εγχειρημάτων πολιτικής για την καταπολέμηση της ερημοποίησης της υπαίθρου, της εγκατάλειψης αστικών συνοικιών και για τη στήριξη περιοχών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές.

Προτείνεται:

Στήριξη του πεδίου Κ.Αλ.Ο. μέσω της κάλυψης χρηματοδοτικών και μη χρηματοδοτικών αναγκών όπως:

- συμβουλευτικές υπηρεσίες για νομικά, χρηματοδοτικά και επιχειρηματικά πλάνα, με ανάγκες δικτύωσης και δωρεάν συμμετοχής σε εκθέσεις
- δωρεάν παραχώρηση χώρων (από την Τοπική Αυτοδιοίκηση) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων οι οποίοι θα λειτουργούν σε σταθερή βάση ως εκθετήρια-πωλητήρια των προϊόντων Κ.Αλ.Ο. της ενδοχώρας. Οι χώροι αυτοί θα έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενούν διάφορες δραστηριότητες ενδυνάμωσης του πεδίου όπως προβολές, συζητήσεις και δικτύωση
- Υποστήριξη ανάπτυξης των ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΚΟΙΝΣΕΠ) Ένταξης, με τη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Συνεργασία Κέντρων Κοινότητας και φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων (Περιφέρεια, Δήμοι).

Απαιτείται η υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης (πχ στη δημόσια διοίκηση, σε γονείς και παιδιά μέσω της εκπαίδευσης) για την Κ.Αλ.Ο. στην Κρήτη.

Τα ανωτέρω μπορούν να αναπτυχθούν και σε χωρική διάσταση με βάση τους θύλακες αποστέρησης (χάρτες Παρατηρητηρίου).

Προτεραιότητα 3.2: Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες

Μέτρο 3.2.1 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Το μέτρο περιλαμβάνει την ανάπτυξη υπηρεσιών στους τομείς ψυχοκοινωνικής στήριξης και πρόληψης κρίσεων, συμβουλευτικής και φροντίδας, διασύνδεση με υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσονται αντίστοιχες δράσεις στην Κρήτη όπως μέσω των Κέντρων Κοινότητας. Ωστόσο καταγράφεται σημαντική έλλειψη αντίστοιχων υποστηρικτικών υπηρεσιών σε όλους τους Δήμους τη Κρήτης που είναι αδύνατη η διασύνδεση μεταξύ τους, είτε γιατί δεν υφίστανται σε όλους τους Δήμους της Κρήτης είτε και για λόγους σοβαρής

υποστελέχωσης των υπηρεσιών υγείας & πρόνοιας (βλ. καταγραφή αναγκών μέσω διαβούλευσης, Παράρτημα VII).

Μέτρο 3.2.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μέτρου, έχουν αναπτυχθεί δομές στην Κρήτη με επιτυχία, όπως το πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι. Είναι η μοναδική υπηρεσία που καλύπτει γεωγραφικά το σύνολο των Δήμων της Κρήτης. (Παράρτημα II– Χάρτης 2. 6 Υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους σε σχέση με το ποσοστό εξαρτώμενου πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω).

Η κάλυψη τόσο των αναγκών στέγασης καθώς από την έρευνα του Παρατηρητηρίου προέκυψε ότι ένα σημαντικό μέρος των ΠΒΣ αντιμετωπίζει ζητήματα σε σχέση με την στέγαση (έλλειψη χώρων ή ακαταλληλότητα χώρων που χρίζουν ανακαίνισης) όσο και των αναγκών που σχετίζονται με ελλείψεις σχετικές με την υλικοτεχνική υποδομή. Λόγω της φύσεως του προγράμματος (μετακίνηση σε περιοχές της περιφέρειας και κάτοικόν επισκέψεις) ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην προμήθεια ή ανανέωση των οχημάτων για τη μετακίνηση των επαγγελματιών και στις πλέον απομακρυσμένες περιοχές.

Προτείνονται:

Η κάλυψη υλικοτεχνικών υποδομών στο πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι όπως οχήματα για τη μετακίνηση των επαγγελματιών και στις πλέον απομακρυσμένες περιοχές της Κρήτης.

Αναδιοργάνωση του συστήματος κοινωνικής διοίκησης και στελέχωσης όλων των κοινωνικών υπηρεσιών για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στην κατ' οίκον φροντίδα.

Μέτρο 3.2.3 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας

Στο πλαίσιο του μέτρου 3.2.3. έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχες δράσεις μέσω των Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ), των ΚΑΠΗ, των ΚΕΚΟΙΦΑΠΗ, των Κέντρων Κοινότητας, των Κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι. (Παράρτημα II– Χάρτης 2. 6 Υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους σε σχέση με το ποσοστό εξαρτώμενου πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω).

Προτείνονται:

Η υποστήριξη και επέκταση των ανοικτών δομών φροντίδας ηλικιωμένων όπως τα ΚΗΦΗ σε όλους τους Δήμους και τις αποστερημένες περιοχές καθώς και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στην κοινότητα για την ενεργό γήρανση με τη συμβολή και των Κέντρων Κοινότητας.

ΜΕΤΡΟ 3.2.4 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
 Το μέτρο αφορά στην ενίσχυση διαδικασιών αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης ενηλίκων που διαβιούν στα Παραρτήματα του Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας της Περιφέρειας Κρήτης, ψυχικά ασθενών ενηλίκων και ανάπτυξης του Δικτύου Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ.

Στο συγκεκριμένο μέτρο έχουν αναπτυχθεί στην Περιφέρεια Κρήτης δομές όπως, Ξενώνες – Οικοτροφεία – ΚΟΙΣΠΕ – ΣΥΔ (Παράρτημα V, Χάρτης 2.9 Απεικόνιση θέσης δομών υποστήριξης ΑμεΑ σε σχέση με το ποσοστό των φορολογικών δηλώσεων που δικαιούνται Μείωση φόρου λόγω αναπηρίας και Χάρτης 2.12 Δομές Επανένταξης - Αποϊδρυματοποίησης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης).

Προτείνονται:

Με βάση τις ανάγκες που έχουν καταγραφεί από την 7η ΥΠΕ, η δημιουργία:

1. Κέντρων Ημέρας για την υποστήριξη πασχόντων με άνοια και αυτισμό και
2. Προστατευόμενων Διαμερισμάτων.

Ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.) σε θέματα παροχής υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδα, μετακίνησης ηλικιωμένων και ΑΜΕΑ.

Μέτρο 3.2.5 Προώθηση της ενεργού γήρανσης

Προτείνονται:

Ενίσχυση της ενεργού γήρανσης μέσω δράσεων στην κοινότητα με τη συμμετοχή των ανοικτών δομών φροντίδας ηλικιωμένων, των Κέντρων Κοινότητας και φορέων Κ.Α.Λ.Ο.

Προώθηση προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης.

Εκπαίδευση των άτυπων φροντιστών των ηλικιωμένων (οικογένεια κλπ) για την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των ηλικιωμένων και όχι αποκλειστικά για την ιατρική τους φροντίδα.

Υπηρεσίες καταπολέμησης της μοναξιάς ατόμων 65 άνω, μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικότητάς τους και της υγείας τους. Η πρόληψη της υγείας και η διασφάλιση της δυνατότητας των ατόμων αυτών να μπορούν να μετακινηθούν είναι σημαντικές. Η δυνατότητα επίσης μετακίνησης των κοινωνικών υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές είναι κρίσιμη (Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι και Κέντρα Κοινότητας).

Δράσεις καταπολέμησης του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού και δωρεάν παροχή διαδικτύου σε όλες τις δομές (ανοικτές και κλειστές) και στην κοινότητα.

Οι ανωτέρω δράσεις να αναπτυχθούν κατά προτεραιότητα σε χωρικά απομονωμένες και αποστερημένες περιοχές της Κρήτης (χάρτες αποστέρησης Παρατηρητηρίου).

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4. «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΝ ΠΕΣΚΕ»

Ο Άξονας 4 αφορά σε μέτρα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της ΠΕΣΚΕ.

Μέτρο 4.1.1 Ανάπτυξη Κοινωνικού Πλουραλισμού

Το μέτρο 4.1.1. αφορά στην ανάπτυξη του τομέα της κοινωνίας των πολιτών (εθελοντικές οργανώσεις, ΜΚΟ, σύλλογοι αυτοβοήθειας κ.α.) που δραστηριοποιείται στο πεδίο της προστασίας ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

Προτείνεται:

Η ενίσχυση του κοινωνικού πλουραλισμού μέσω τοπικών πρωτοβουλιών διαβούλευσης και καταγραφής αναγκών που θα πραγματοποιήσει το Παρατηρητήριο.

Μέτρο 4.1.2. Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας

Το μέτρο αφορά στην κινητοποίηση όλων των φορέων (δημοσίου, ιδιωτικού και τρίτου τομέα) για την εφαρμογή νέων αποτελεσματικότερων τρόπων διαχείρισης των κοινωνικών αναγκών.

Προτείνονται

Τοπικές πρωτοβουλίες που θα αναλάβει το Παρατηρητήριο.

Αλλαγή θεσμικού πλαισίου (Νόμος Καλλικράτη όπως ισχύει) αναφορικά με τη συγκρότηση των επιτροπών διαβούλευσης και τη δυνατότητα διεύρυνσης των κοινωνικών φορέων που συμμετέχουν σε αυτές (Ν. 4445/2016, Επιτροπές Διαβούλευσης).

Πρωώθηση της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας (Κ.Αλ.Ο.) στους τομείς πολιτισμού και τουρισμού κυρίως σε αποστερημένες περιοχές της Κρήτης (βλ. θύλακες αποστέρησης Παρατηρητηρίου).

Μέτρο 4.1.3. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης εντάχθηκε ως Αυτοτελές Τμήμα στον Οργανισμό της Περιφέρειας Κρήτης, με σχετική Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης και της απόφασης έγκρισης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης με αριθμ. 8847/13-07-2018. Περιλαμβάνεται επίσης στο νέο Οργανισμό της Περιφέρειας Κρήτης, ΦΕΚ 762/26-02-2021, άρθρο 39, ως "Αυτοτελές Τμήμα Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης". Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία από τον Σεπτέμβριο του 2020 με τη χρηματοδοτική στήριξη

του Ε.Π. "Κρήτη 2014-2020" (ΕΣΠΑ 2014-2020) και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), για την περίοδο 2020-2023.

Έχει αναπτύξει το σύνολο των αρμοδιοτήτων του βάσει του άρθρου 14 του Ν. 4445/2016, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης (Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας / Τμήμα Κοινωνιολογίας) και ειδικευμένους κοινωνικούς επιστήμονες ως συνεργάτες. Οι δραστηριότητές του περιστρέφονται γύρω από 4 κεντρικούς ερευνητικούς άξονες: 1. Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 2. Αξιολόγηση Προγραμμάτων και Ειδικές Κοινωνικές Ομάδες 3. Εντοπισμός και Ανάλυση Θυλάκων τοπικής αποστέρησης και φτώχειας στην Κρήτη και 4. Χαρτογράφηση και δυναμική κοινωνικών υπηρεσιών στην κάλυψη τοπικών αναγκών. Διαθέτει Διαδικτυακή Πύλη όπου δίνεται πρόσβαση στους πολίτες και σε ειδικό κοινό σε έρευνες, μελέτες, καλές πρακτικές, στατιστικά στοιχεία, χαρτογραφικά στοιχεία των υπηρεσιών και λίστα υπηρεσιών μέσω: <https://socialobservatory.crete.gov.gr>.

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης χρησιμοποιεί χαρτογραφικά στοιχεία ως χρήσιμα εργαλεία για τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής, μέσω του Γεωπληροφοριακού Συστήματος της Περιφέρειας Κρήτης (GIS Crete). Στο πλαίσιο αυτό έχει χαρτογραφήσει (mapping) το σύνολο των κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων καθώς και τη φτώχεια και αποστέρηση στην Κρήτη (θύλακες χωρικής αποστέρησης σε επίπεδο κοινότητας) γεγονός που συνιστά **καινοτομία στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας**.

Ένα σημαντικό μέρος του ερευνητικού έργου του Παρατηρητηρίου, των χαρτογραφημένων υπηρεσιών και των θυλάκων αποστέρησης στην Κρήτη, είναι διαθέσιμο στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, μέσω της Διαδικτυακής Πύλης: <https://socialobservatory.crete.gov.gr>. Ακολουθεί το ενημερωτικό φυλλάδιο του Παρατηρητηρίου στο οποίο γίνεται σύντομη επισκόπηση του προφίλ, των δραστηριοτήτων και των επιτευγμάτων του για την περίοδο 2020-2023.

Βράβευση

«Βραβείο Βιωσιμότητας BRAVO 2022», στον Πυλώνα «ΚΟΙΝΩΝΙΑ» του Ιδρύματος QualityNet, σε εθνικό επίπεδο, για τη Δράση: «Μηχανισμός χαρτογράφησης (mapping) κοινωνικών υπηρεσιών, αναγκών και θυλάκων τοπικής αποστέρησης για τη χάραξη πολιτικών κοινωνικής ένταξης».

Χρηματοδότηση

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτη 2014-2020», ΕΣΠΑ 2014-2020, με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), Άξονας Προτεραιότητας: «Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Κρήτη». Πράξη: «Στήριξη της Λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης».

Λειτουργία

Σεπτέμβριος 2020 - Αύγουστος 2023 (α' φάση)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Web Portal

App Store

Google Play

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

+30 2813 412 442, +30 2813 412 443

Αβέρωφ 1, 2ος όροφος, 71201, Ηράκλειο

socialobservatory@crete.gov.gr

<https://socialobservatory.crete.gov.gr>

*Ενίσχυση χωρικά
εστιασμένων κοινωνικών
πολιτικών σε τοπικό και
εθνικό επίπεδο, που
βασίζονται στον
συμμετοχικό κοινωνικό
σχεδιασμό και στις αρχές
της κοινωνικής συνοχής και
της χωρικής δικαιοσύνης*

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

Αρμοδιότητες

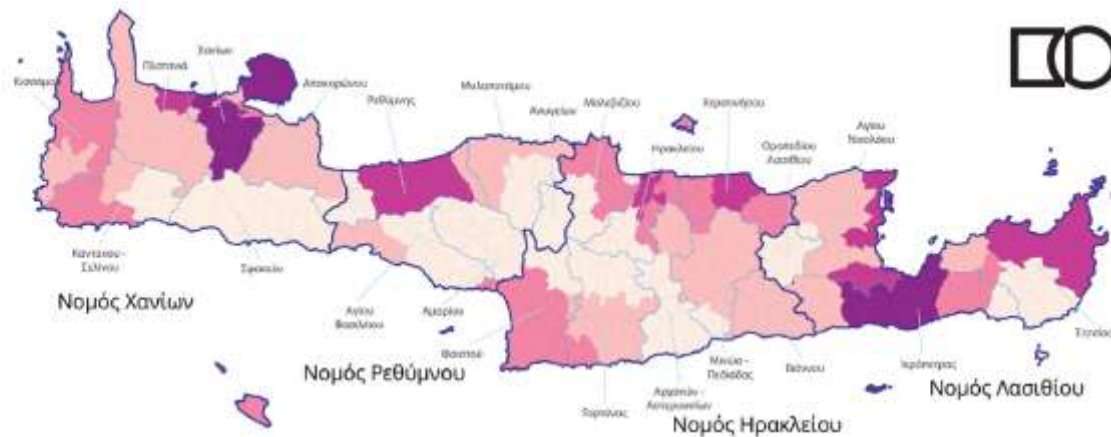
Εκπλήρωση του σκοπού του Εθνικού Μηχανισμού Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής (Εθνικός Μηχανισμός ή ΕΜ) ο οποίος συνιστάται στον σχεδιασμό, τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση οριζόντιων πολυτομεακών πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής (Ν. 4445/2016)

Ειδικότερα:

- 1 Παρακολούθηση και συντονισμός των στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕ.Σ.Κ.Ε.)
- 2 Ανάδειξη τοπικών αναγκών σε θέματα πολιτικών κοινωνικής προστασίας, πρόνοιας και αλληλεγγύης
- 3 Αποτύπωση και χαρτογράφηση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Δράσεις:

- 1 Εκπόνηση ετήσιας Περιφερειακής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης για τη διαπίστωση των επιπτώσεων συγκεκριμένων πολιτικών στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας
- 2 Ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων και δεικτών παρακολούθησης των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης των ωφελούμενων της ΠΕ.Σ.Κ.Ε., ιδίως σε ζητήματα που άπτονται της ένταξης στην αγορά εργασίας και της ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας
- 3 Παρακολούθηση και καταγραφή κοινωνικών φαινομένων, όπως ακραία φτώχεια, υπερχρεωμένα νοικοκυριά
- 4 Αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων, ιδιαίτερα των ευάλωτων πληθυσμών
- 5 Δημιουργία διαδικτυακής πύλης για την καταγραφή της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση συγκεντρωτικών στοιχείων στατιστικού χαρακτήρα και αναφορών κοινωνικών φαινομένων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και δράσεων της περιφερειακής στρατηγικής

Ερευνητικό Έργο

1ος ερευνητικός άξονας:

«Εισόδημα & Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη»

2ος ερευνητικός άξονας:

«Αξιολόγηση Προγραμμάτων Κοινωνικής Ένταξης στην Κρήτη»

3ος ερευνητικός άξονας:

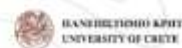
«Εντοπισμός και Ανάλυση Θυλάκων Τοπικής Αποστέρησης και Φτώχειας στην Κρήτη»

4ος ερευνητικός άξονας:

«Χαρτογράφηση Αναγκών, Προγραμμάτων και Υπηρεσιών Κοινωνικής Πολιτικής στην Κρήτη»

Υποστήριξη Ερευνητικού Έργου (Άξονες 1-3)

Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας (ΕΚΑΕΚΕ), Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Αποτελέσματα

- 200 δείκτες συνθηκών διαβίωσης, ανισότητας, φτώχειας και αποστέρησης
- Χωρική φτώχεια και αποστέρηση 786 μικρών αστικών και αγροτικών κοινοτήτων εντός των Δήμων
- 50 διαδραστικοί χάρτες απεικόνισης της χωρικής αποστέρησης μέσω του Γεωπληροφορειακού Συστήματος της Περιφέρειας Κρήτης (GIS Crete)
- 2000 εγγραφές υπηρεσιών και προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής μέσω του GIS Crete
- 20 κείμενα ερευνών
- Τοπικές διαβουλεύσεις και καταγραφή τοπικών αναγκών
- Εκθέσεις αξιολόγησης και στοιχείων τεκμηρίωσης της ΠΕ.Σ.Κ.Ε.
- Διάθεση στοιχείων και μελετών προς τους φορείς για το σχεδιασμό κοινωνικής και βιώσιμης ανάπτυξης
- Τοπικές, υπερτοπικές και ευρωπαϊκές συνεργασίες
- Δράσεις διάχυσης και ενημέρωσης

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΛΙΣΤΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2024)

1. Υπουργείο Υποδομών, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τους Δήμους Φαιστού, Αμαρίου και Αγίου Βασιλείου προκειμένου να προχωρήσει η έγκριση της χρηματοδότησης φράγματος στην περιοχή
2. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης. 2014-2020 για την τεκμηρίωση και τη λήψη χρηματοδότησης του Προγράμματος «Κρήτη» 2021-2027 στον άξονα «Καταπολέμηση της Φτώχειας και Κοινωνική Ένταξη»
3. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη» 2021-2027 για χρηματοδότηση παιδικών και βρεφικών σταθμών.
4. Παρουσίαση χαρτογράφησης στο πλαίσιο της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΕΠ Κρήτης με τη συμμετοχή στελεχών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
5. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Κρήτης για τη χρηματοδότηση φορέων Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.).
6. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη» 2021-2027 για τη χρηματοδότηση σχολικών κτηρίων.
7. Περιφερειακή Αναπτυξιακή Εταιρεία Κρήτης (ΠΑΝΑΙΤΕΚ) για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) στην Κρήτη.
8. Δήμοι Κρήτης (Γραφεία Δημάρχων και Κοινωνικές Υπηρεσίες).
9. Για τις ανάγκες σχεδιασμού της Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) από το Δήμο Αγίου Νικολάου.
10. Για τις ανάγκες σχεδιασμού της Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) του Δήμου Ηρακλείου.
11. Για την ανάγκες σχεδιασμού της Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) του Δήμου Χανίων.
12. Δήμος Ρεθύμνου για τις ανάγκες σχεδιασμού της Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) .
13. Δήμοι Π.Ε. Λασιθίου και Ρεθύμνου για προγράμματα τοπικής ανάπτυξης.
14. Αναπτυξιακή Ηρακλείου για το πρόγραμμα LEADER.
15. Αναπτυξιακή ΑΚΟΜΜ-ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ ΑΑΕ ΟΤΑ, προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων- προτάσεις για το πρόγραμμα LEADER.
16. Σχεδιασμός πρότασης για το πρόγραμμα INTERREG ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ 2021-2027 (Παρατηρητήριο).
17. Παροχή στοιχείων στο πλαίσιο της μελέτης «ΤΟΠΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΗΜΟΥ ΒΙΑΝΝΟΥ (Δ.Ε. ΒΙΑΝΝΟΥ) – ΔΗΜΟΥ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ (Δ.Ε. ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ, ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΥ)».
18. Δήμος Γόρτυνας για τον πολεοδομικό σχεδιασμό.
19. Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Διαχείριση Ενέργειας στο Δομημένο Περιβάλλον - Εργαστήριο Ερευνών (EMBER), για το ευρωπαϊκό έργο H2020 JustNature (στατιστικά δεδομένα και χωρικά δεδομένα για τον αστικό χώρο των Χανίων).
20. Εκπαιδευτική Αναπτυξιακή Πλοηγός για τις ανάγκες σχεδιασμού προγραμμάτων κοινωνικών ένταξης με χωρική διάσταση.
21. Υποψήφιοι δημοτικών και εθνικών εκλογών.

Επισκεψιμότητα Διαδικτυακής Πύλης Παρατηρητηρίου

Google

Επίδραση Αναζήτησης Google

🌐 <https://socialobservatory.crete.gov.gr/>

Συγχαρητήρια! Τις τελευταίες 28 ημέρες ο ιστότοπός σας έφτασε τα 600 κλικ από την Αναζήτηση Google

Φεβ 16, 2024

Προτείνεται:

Η ανάπτυξη του Ενιαίου Πληροφοριακού Συστήματος (Ν. 4445/2016) και η άμεση προσβασιμότητα των Παρατηρητήριων σε αριθμητικά δεδομένα.

Μέτρο 4.1.4. Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής

Το μέτρο 4.1.4 συνιστά κρίσιμο παράγοντα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της ΠΕΣΚΕ.

Ωστόσο, η υποστελέχωση των υπηρεσιών εμφανίζεται ως μέγιστο υπηρεσιακό πρόβλημα στην Κρήτη (51%) και η στελέχωσή τους ως η πρώτη προτεραιότητα για την κάλυψη των κοινωνικών ανάγκων των περιοχών, με βάση τα στοιχεία της καταγραφής που πραγματοποίησε το Παρατηρητήριο μέσω διαβούλευσης (2022-2023) (Παράρτημα VII).

Η περιορισμένη δυναμική που παρουσιάζουν οι υπηρεσίες πρόνοιας και υγείας (Δήμοι, Περιφέρεια, κρατικές υπηρεσίες), οφείλεται στη σοβαρή κρίση που οι ίδιες αντιμετωπίζουν εξαιτίας των αυστηρών δημοσιονομικών περιορισμών (οικονομική κρίση και εφαρμογή Μνημονίων) που οδήγησαν στη μείωση και στη μη πρόσληψη προσωπικού. Η υποστελέχωση των υπηρεσιών, (Παρατηρητήριο, έρευνες II για τη δυναμική των κοινωνικών υπηρεσιών, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=pub&c=1>, 2022, 2023) τις καθιστούν αδύναμες στο να επιτελέσουν το έργο τους και να καλύψουν όλες τις ανάγκες του πληθυσμού στην Κρήτη. Η αδυναμία αυτή εντοπίζεται ιδιαίτερα στις πιο αποστερημένες περιοχές της Κρήτης καθιστώντας τις παρεμβάσεις στελέχωσης και αναβάθμισης των υπηρεσιών ιδιαίτερα κρίσιμες για την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής (ΠΕΣΚΕ).

Προτείνονται:
Πρόσληψη κοινωνικών επιστημόνων (κοινωνικοί λειτουργοί, κοινωνιολόγοι, κοινωνικής πολιτικής κ.α.) πολιτικών επιστημόνων και οικονομολόγων, για τη στελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών όλων των Δήμων της Κρήτης
Κάλυψη υλικοτεχνικών υποδομών, όπως αγορά και διάθεση οχημάτων για κινητές μονάδες Κέντρων Κοινότητας και για το Πρόγραμμα Βοήθεια στο σπίτι προκειμένου να καλυφθούν ανάγκες κυρίως απομακρυσμένων περιοχών και Δήμων που δεν διαθέτουν Κέντρα Κοινότητας και Οργανωμένες Κοινωνικές Υπηρεσίες
Εκπαίδευση προσωπικού σε θέμα νομικά, διοικητικά, απασχόλησης (κυρίως στα Κέντρα Κοινότητας), ανάπτυξης Κ.Αλ.Ο., αντιμετώπισης κρίσεων, διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, κ.α.

Καταπολέμηση των διακρίσεων και κάθε μορφή βίας

Τα ζητήματα ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας αναδεικνύονται Συμβουλευτικά κέντρα για γυναίκες θύματα βίας δεν διαθέτουν οι Π.Ε. Χανίων και Λασιθίου. Τα στοιχεία (Γραμμή SOS 15900) δείχνουν σημαντική αύξηση των καταγγελιών βίας κατά των γυναικών στην Κρήτη οι οποίες αφορούν σχεδόν αποκλειστικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με τα περιστατικά γυναικοκτονιών στην Κρήτη αναδεικνύουν την αναγκαιότητα δημιουργίας υποστηρικτικών υπηρεσιών για τις γυναίκες στις Π.Ε. του νησιού που δεν υφίστανται. Η παρουσία των δομών υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας στις περιοχές αυτές θα ενισχύσει επιπροσθέτως τις δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των περιοχών σε ζητήματα καταπολέμησης της έμφυλης βίας στην Κρήτη (βλ. Παράρτημα II Χάρτης 2. 7 Θέση υπηρεσιών για την υποστήριξη γυναικών).

Προτείνονται:
Υποστήριξη δράσεων αναφορικά με την καταπολέμηση των διακρίσεων και της προάσπισης των ισότητας των φύλων.
Υπηρεσίες ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης για την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας.
Υποστήριξη υπηρεσιών των Δήμων για την αντιμετώπιση κρίσεων στην οικογένεια, την πρόληψη της κακοποίησης και της ενδοοικογενειακής βίας.
Υποστήριξη και επέκταση του δικτύου των συμβουλευτικών κέντρων στην Κρήτη (Π.Ε Χανίων και Λασιθίου).

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ
ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (επιστ. Υπεύθυνος Καθηγητής Γιάννης Ζαϊμάκης) διερεύνησε, κατά την περίοδο 2020-2023, τις ανάγκες αγροτικών και αστικών περιοχών στην Κρήτη οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με πολλαπλές μορφές φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Οι περιοχές αυτές φαίνεται να «μειονεκτούν» σε μεγαλύτερο βαθμό από άλλες περιοχές στην Κρήτη καθώς τα επίπεδα εισοδηματικής φτώχειας, ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, γήρανσης, ανειδίκευτης εργασίας, χαμηλής εκπαίδευσης, ελλιπούς προσβασιμότητας στις υπηρεσίες πρόνοιας και υγείας, ενεργειακής φτώχειας, είναι συγκριτικά υψηλότερα. Επιπροσθέτως, υψηλότερη είναι η ερημοποίηση και η εγκατάλειψη τις αγροτικές περιοχές. Το Παρατηρητήριο, εκτός από ποσοτικούς δείκτες, αξιοποίησε τον τρόπο που οι κάτοικοι των περιοχών βιώνουν τις ανάγκες τους στην καθημερινή τους εμπειρία. Στην ίδια κατεύθυνση αξιοποιήθηκε και η εμπειρία των επαγγελματιών των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων και της Περιφέρειας Κρήτης (*Παρατηρητήριο, Έρευνες I, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=3>, έρευνες πεδίου σε αστικούς και αγροτικούς θύλακες στην Περιφέρεια Κρήτης, 2022, 2023 & Παράρτημα II*).

Οι θεσμικές υποχρεώσεις του Παρατηρητηρίου επιτάσσουν τη διασύνδεση των ευρημάτων της έρευνας με τις δημόσιες πολιτικές. Ως εκ τούτου η ερευνητική του προσπάθεια επιδιώκει να φανεί χρήσιμη στο πλαίσιο της διαμόρφωσης και της χρηματοδότησης της περιφερειακής στρατηγικής για την τοπική και βιώσιμη ανάπτυξη της Κρήτης.

Προτάσεις για τις αγροτικές πιο αποστερημένες περιοχές της Κρήτης (νότιος και ανατολικός άξονας των Π.Ε. Ηρακλείου και Λασιθίου)

Οι προτάσεις των κατοίκων και των επαγγελματιών των πιο αποστερημένων αγροτικών περιοχών, αφορούν στη βελτίωση των συγκοινωνιών και των υποδομών του οδικού δικτύου. Επίσης, με την ανάγκη μείωσης της φορολογίας στους αγρότες, τον έλεγχο των τιμών των αγροτικών προϊόντων, τη μείωση του κόστους μεταφορών και την προώθηση καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και εμπορίας προϊόντων.

Σε σχέση με την απασχόληση υπογραμμίζεται η σημασία της αναβάθμισης του ρόλου της ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) και η μεγαλύτερη δικτύωση και συνεργασία του με τις κοινωνικές υπηρεσίες (Κέντρα Κοινότητας, Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου, Κοινωνικό Παντοπωλείο) για την αναζήτηση εξατομικευμένων λύσεων στα προβλήματα της ανεργίας ή της κακοπληρωμένης και της μαύρης εργασίας. Ως προς την απασχόληση, σημειώνεται η σημασία της αξιοποίησης διαθέσιμων κτημάτων με ελιές που παραμένουν ακαλλιέργητες καθώς και των οργανωμένων εποχιακών προγραμμάτων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες σε περιοχές με αυξημένη τουριστική δραστηριότητα (πχ Σητεία). Στα προγράμματα αυτά θα μπορούν να εργαστούν πολίτες σε διαφορετικούς τομείς, όπως στην καθαριότητα και στις ποικίλες καλοκαιρινές εκδηλώσεις, με πλήρη ασφαλιστικά δικαιώματα.

Ειδική αναφορά γίνεται στην ανάπτυξη της απασχόλησης και στην ενίσχυση του εισοδήματος που παρέχεται μέσω του αγροτικού τομέα προκειμένου να ανασχεθεί η μαζική φυγή των νέων από τον αγροτικό στον τουρισμό τομέα ο οποίος προσφέρει χαμηλής ειδίκευσης απασχόληση με χαμηλές απολαβές. Σε αυτή την αναγκαιότητα συνηγορεί και το γεγονός ότι ο αγροτικός τομέας εξακολουθεί να έχει δυναμικότερη παρουσία από εκείνον του τουρισμού στους ρυθμούς επίδοσης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κρήτης μετά το 2009. Στην ίδια βάση, προτείνεται ο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

Επίσης τονίστηκε η σημασία της αξιοποίησης αδιάθετων δημόσιων κτηριακών υποδομών για την εγκατάσταση των κοινωνικών υπηρεσιών σε κεντρικά σημεία των πόλεων όπου όλοι οι πολίτες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση. Ιδιαίτερη αξία δίνεται στην ανάπτυξη πολιτιστικών, κοινωνικών και αθλητικών εκδηλώσεων που συνδυαστικά με την απασχόληση, μπορούν να συμβάλουν στη συγκράτηση του νεανικού πληθυσμού στις περιοχές.

Ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα που αφορά στους νέους είναι η ανάπτυξη εξωσχολικών δραστηριοτήτων (μουσική, θέατρο, ζωγραφική, αθλητισμός, κ.α) και δικτύων ψυχαγωγίας που ενισχύουν την κοινωνικότητά τους κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Η δημιουργία βρεφικών και παιδικών σταθμών και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ) συνεισφέρουν στην από νωρίς επένδυση του κοινωνικού και εκπαιδευτικού κεφαλαίου των νέων. Προτείνονται επίσης δράσεις για την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας και της χρήσης ουσιών και αλκοόλ.

Στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, προτείνεται η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κοινωνικής φροντίδας και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε ολόκληρο τον πληθυσμό. Σε αυτές περιλαμβάνονται και κινητές μονάδες που μπορούν να εξυπηρετήσουν και τις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Επίσης, η υλοποίηση δράσεων που στοχεύουν στην

αντιμετώπιση της μοναξιάς των ηλικιωμένων ως απόρροια της απουσίας παραδοσιακών υποστηρικτικών δικτύων (συγγενείς, παιδιά, φίλοι, γείτονες), μέσω υπηρεσιών που υποστηρίζουν δράσεις για τη δημιουργική απασχόληση ηλικιωμένων. Εντοπίζεται η ανάγκη για την παροχή υπηρεσιών που αποσκοπεί στην πρόληψη και αντιμετώπιση έμφυλων ζητημάτων και της ενδοοικογενειακής βίας για την κοινωνική ένταξη των γυναικών, την φροντίδα των παιδιών και την υποστήριξη για την ενεργοποίησή τους στην κοινότητα. Ειδικότερα για την Π.Ε. Λασιθίου η δημιουργία συμβουλευτικών κέντρων και ξενώνων φιλοξενίας θα καλύψει τουλάχιστον ένα μέρος από το τεράστιο κενό που υπάρχει στην περιοχή για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος.

Ειδική αναφορά γίνεται για την αντιμετώπιση στεγαστικών και μεταναστευτικών προβλημάτων, δηλαδή εγκατάλειψης περιοχών, που έχουν υποστεί φυσικές καταστροφές όπως ο Δήμος Μινώα Πεδιάδος (σεισμός στο Αρκαλοχώρι). Η κρίση που επέφερε στην τοπική κοινωνία ο σεισμός συνοδεύτηκε από την αναστολή σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων κυρίως στον τομέα του εμπορίου και της κατανάλωσης (κλείσιμο εμπορικών μαγαζιών, υποβάθμιση παροχής υπηρεσιών κ.ά.) με αρνητικές συνέπειες για την τοπική οικονομία. Η υποστελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με τη συνθήκη εκτάκτου ανάγκης που δημιούργησε η σεισμική δραστηριότητα στην περιοχή, αύξησαν δραματικά τον όγκο εργασίας των εργαζομένων στις κοινωνικές υπηρεσίες που έχουν να διαχειριστούν πληθώρα περιστατικών. Επιπλέον, οι χώροι στους οποίους λειτουργούσαν στο παρελθόν κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου, όπως το ΚΑΠΗ έχουν υποστεί ζημιές, με αποτέλεσμα να έχουν αδρανοποιηθεί.

Τέλος, πολύ σημαντική καταγράφεται η διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος αυτών των περιοχών της πλούσιας πολιτισμικής κληρονομιάς και της ιστορίας τους, με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και τόπους μνήμης. Η Ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.), η ενίσχυσης της εκπαίδευσης και της απασχόλησης σε δυναμικούς τομείς του αγροτικού τομέα, όπως η ψηφιακή οικονομία και η ανάπτυξη της κοινωνικής γεωργίας με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον, θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέρος των φιλικών προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο παρεμβάσεων στις περιοχές.

Προτάσεις για τις αστικές πιο αποστερημένες συνοικίες Ηρακλείου και Χανίων

Οι προτάσεις τα κατοίκων και των επαγγελματιών των πιο αποστερημένων αστικών συνοικιών, αφορούν σε ολοκληρωμένες μελέτες βιωσιμότητας για την αναμόρφωση των περιοχών και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ως προοπτική η οποία

αναμένεται να προσελκύσει νέους κατοίκους και να εμπλουτίσει την αστική ζωή. Αφορά επίσης στη διατήρηση της φυσιογνωμίας των περιοχών και της ανάδειξης της ιστορίας και του πολιτισμού τους και όχι η στροφή προς τον μαζικό τουρισμό που αλλοιώνουν το χαρακτήρα της γειτονιάς και απωθούν την μόνιμη κατοίκησή τους. Προς αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσαν για παράδειγμα να δοθούν οικονομικά κίνητρα προς τους ιδιοκτήτες των εγκαταλελειμμένων κατοικιών να τα συντηρήσουν και να κατοικήσουν σε αυτά. Επίσης να δοθεί ποσόστωση στα τουριστικά καταλύματα, τα οποία πρέπει είναι μόνο μικρά κτίσματα.

Μεταξύ άλλων προτείνονται η αναπαλαίωση ιστορικών και νεοκλασικών κτηρίων που μπορούν να μετατραπούν σε αίθουσες τέχνης, καλλιτεχνικά εργαστήρια και βιβλιοθήκες. Η κατεδάφιση ετοιμόρροπων κτηρίων και παραχώρηση σπιτιών που είναι κατοικήσιμα έναντι πολύ χαμηλού ενοικίου σε νέους ενοικιαστές που θα αναλάβουν τη συντήρησή τους. Επισημαίνεται ότι πρέπει να δοθούν κίνητρα στους ιδιοκτήτες ακινήτων που είναι εγκαταλελειμμένα να τα συντηρήσουν ή να τα αναπαλαιώσουν ώστε να επανακατοικήσουν τις εγκαταλελειμμένες συνοικίες (πχ Αγ. Τριάδα, Σπλάντζια, Κουμ Καπί). Για τα νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα, μπορεί να διαμορφωθούν κοινωνικές κατοικίες με τη χρήση παλαιών αλλά κατοικήσιμων κτηρίων, με χαμηλό ή καθόλου κόστος ενοικίου ή και ενέργειας μέσω της επιδότησης των ενεργειακών κοινοτήτων. Αναφορικά με τις οικιστικές παρεμβάσεις, σημειώνεται η ανάγκη παρέμβασης στην πρώην λαχαναγοράς και των Ενετικών τειχών ώστε να υπάρξει διασύνδεση με χώρους περιπάτου και ψυχαγωγίας των περιοχών που βρίσκονται εντός των τειχών.

Στην ίδια κατεύθυνση, γίνεται λόγος για την ανάγκη ανάπτυξης περισσότερων χώρων πρασίνου, ανοικτών χώρων στάθμευση και φωτισμένων χώρων, μικρών πάρκων και χώρων αναψυχής. Επίσης, για την ανάγκη βελτίωση της καθαριότητας και την εφαρμογή προγραμμάτων στείρωσης των αδέσποτων τα οποία ωστόσο πρέπει να επιστραφούν στις περιοχές τους.

Αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών, τονίζεται η ανάγκη για στελέχωση και εκπαίδευση του προσωπικού με κοινωνικούς επιστήμονες και ψυχολόγους. Στην Αγ. Τριάδα πιο συγκεκριμένα καταγράφεται η ανάγκη επαναλειτουργίας του φυσικοθεραπευτηρίου του ΚΕΚΟΙΦΑΠΗ. Διατυπώνεται επίσης το αίτημα για την ανάπτυξη του τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματική κατάρτισης σε αγροτικά θέματα και βιολογικές καλλιέργειες. Προτείνεται η πολιτιστική αναβάθμιση των περιοχών με τη δημιουργία πολύκεντρων νέων με τη δυνατότητα επιμόρφωσης με βιωματικά προγράμματα και δημιουργική απασχόληση. Σε νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα προτείνονται τα φροντιστηριακά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας σε συνεργασία με τις τοπικές σχολικές μονάδες μπορούν να συντελέσουν ως

λύση στα προβλήματα φτώχειας και αποκλεισμού. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η πρόταση για την ανάπτυξη πρωτοβάθμιου δικτύου φροντίδας με σταθερή παροχή ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών. Στη περίπτωση των Δειλινών υπάρχει ανάγκη για πρόσληψη ειδικευμένου γενικού ιατρού/παθολόγου με σταθερή παρουσία στην περιοχή.

Για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων προτείνεται η υιοθέτηση εναλλακτικών προγραμμάτων προαγωγής της αυτοβοήθειας. Αντίστοιχα παραδείγματα υπάρχουν τη Θεσσαλονίκη, τα Χανιά και τη Σητεία. Για τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και παραμέλησης ανηλίκων και έμφυλων διακρίσεων οι προτάσεις των επαγγελματιών προτείνουν τη διαμόρφωση προγραμμάτων οικογενειακού προγραμματισμού, συμβουλευτικής, ενδυνάμωσης και ανάπτυξης πρωτοβουλιών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Επίσης, η δημιουργία συνεταιρισμών από γυναίκες μπορεί να συμβάλει στην αυτό-οργάνωση και ενδυνάμωση των γυναικών καθώς και Σχολές Γονέων όπου γονείς και νέοι θα συμμετέχουν σε προγράμματα σεξουαλικής αγωγής, οικογενειακού προγραμματισμού, μαθημάτων τοκετού, ανατροφής παιδιών, έμφυλων σχέσεων κ.α. Προτείνονται επίσης, η δημιουργία Στέγης Υποστηριζόμενων Διαβίωσης για ΑΜΕΑ, προγράμματα για τη στέγαση και την επανένταξη καθώς και η δημιουργία Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ), ξενώνας γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση και δομές παιδικής φροντίδας ειδικότερα βρεφών. Σημειώνεται επίσης η σημασία για την ανάπτυξη προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας λόγω της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων στις περιοχές (πχ Δειλινά).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ενεργοποίηση της κοινότητας, μέσα από δράσεις επιμόρφωσης των κατοίκων για συνεργατικά και εναλλακτικά μοντέλα οικονομίας όπως η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) που συντελούν στη διαμόρφωση της συνεργατικής κουλτούρας και της περιβαλλοντικής συνείδησης. Σημειώνεται επίσης η ανάγκη για την υποστήριξη των πολιτιστικών συλλόγων με την δωρεάν παραχώρηση χώρων από τους Δήμους, όπως ισχύει και για την Κ.Α.Ο.

Προτείνεται επίσης η ένταξη στο σχέδιο πόλης (της Αγ. Αικατερίνης (Ανατολική ζώνη Ηρακλείου) & Άγιος Νεκτάριος, Άνω Αλικαρνασός και Μ. Καπάζουρνα στη Νέα Αλικαρνασός), η δημιουργία πολιτιστικού χώρου ή πολύκεντρου για νέους και για τη διατήρηση της Μικρασιατικής κληρονομιάς (Νέα Αλικαρνασός) με την αξιοποίηση του εγκαταλελειμμένου κτηρίου του Φάρου για την ίδρυση Κέντρου Μικρασιατικού Πολιτισμού. Υποστηρίζεται επίσης η δημιουργία χώρων αναψυχής και πρασίνου στο αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» και όχι οικιστική και εμπορική χρήση της περιοχής, η αξιοποίηση του παραλιακού μετώπου με πεζόδρομους και χώρους πρασίνου για τους πολίτες.

Συμπεράσματα

Στην Περιφέρεια Κρήτης, διακρίνεται η σπουδαιότητα της υποστήριξης δράσεων και υπηρεσιών που προσλαμβάνουν αναπτυξιακό και ενεργητικό χαρακτήρα κοινωνικής ένταξης καθώς και ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων σε αγροτικούς και αστικούς θύλακες αποστέρησης. Στις δράσεις αναπτυξιακού και ενεργητικού χαρακτήρα, εντάσσονται πρωτοβουλίες οι οποίες λειτουργούν εν είδη συμπληρωματικού «κοινωνικού εισοδήματος» για τα νοικοκυριά, μέσα από παροχές σε είδος. Πρόκειται για υπηρεσίες βασικών αγαθών, στέγασης, υγείας, πολιτισμού, αθλητισμού, εκπαίδευσης, φύλαξης παιδιών και ηλικιωμένων, πρόνοιας, οι οποίες όταν παρέχονται δωρεάν ενισχύουν τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών και αφήνουν χώρο για την κάλυψη δαπανών που συνδέονται με άλλες καθημερινές ανάγκες που είναι κρίσιμες για την ευημερία.

Στην περίπτωση φύλαξης παιδιών και ηλικιωμένων διαμορφώνεται επιπλέον δυναμική η οποία συνδέεται με την απεξάρτηση των ατόμων και την προώθησή τους στην απασχόληση. Η δυνατότητα αυτή προσλαμβάνει έμφυλες διαστάσεις καθώς οι γυναίκες είναι εκείνες που περισσότερο αποδεσμεύονται από την παροχή φροντίδας προς τα παιδιά και τους ηλικιωμένους ώστε να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Το ΤΕΒΑ και τα κοινωνικά παντοπωλεία επιτελούν σημαντικό ρόλο καθόσον καλύπτουν βασικά είδη διαβίωσης των νοικοκυριών σε θύλακες αποστέρησης στην Κρήτη. Σημαντικός είναι επίσης και ο ρόλος των κοινωνικών φροντιστηρίων που μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω για την κάλυψη ενισχυτικής διαδικασίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της συμμετοχής σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, στον αθλητισμό, στη μουσική, σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Παρατηρείται ωστόσο η κρισιμότητα της απρόσωπης και εξατομικευμένης διαδικασίας παροχής των ανωτέρω υπηρεσιών μέσω της χρήσης κάρτας για την αποφυγή κοινωνικού στιγματισμού και της συνεπαγόμενης αποθάρρυνσης της χρήσης του δικαιώματος επισιτιστικής βοήθειας από τους πολίτες που έχουν ανάγκη. Η αλλαγή παραδείγματος ως προς την ακολουθούμενη διαδικασία μειώνει το γραφειοκρατικό βάρος στις υπηρεσίες και βελτιώνει την ικανότητά τους να αξιοποιήσουν το διαθέσιμο προσωπικό τους στην αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών των πολιτών. Αναφορικά με την ενεργειακή φτώχεια προτείνεται η δωρεάν παροχή υπηρεσιών για την υποβολή αιτήσεων νοικοκυριών χαμηλών εισοδημάτων στο πρόγραμμα εξοικονομώ κατ' οίκον και η προώθηση πρακτικών των ενεργειακών κοινοτήτων για την δωρεάν πρόσβαση των νοικοκυριών στις ενέργεια.

Διακρίνεται η αναγκαιότητα της υποστήριξης της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και της κατ' οίκον φροντίδας. Η κάλυψη αναγκών στέγασης είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για τους άστεγους και

τους μετακινούμενους πληθυσμούς (μετανάστες συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών, ΡΟΜΑ) καθώς και σε άλλους που αντιμετωπίζουν έκτακτες ανάγκες λόγω φυσικών καταστροφών (σεισμοί). Η υποστήριξη επίσης της αυτόνομης διαβίωσης των νέων που θέλουν να σπουδάσουν και ζουν σε ιδρύματα και των γυναικών-θυμάτων βίας με παράλληλη ενεργοποίησή τους στην τοπική αγορά εργασίας καθώς και η αυτόνομη ή και υποστηριζόμενη διαβίωση ΑΜΕΑ επίσης με παράλληλη ενεργοποίηση στην αγορά εργασίας. Προτείνονται επίσης η δημιουργία Κέντρων Ημέρας για την υποστήριξη πασχόντων με άνοια και αυτισμό καθώς και Προστατευόμενων Διαμερισμάτων.

Για την περαιτέρω υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους, προτείνεται η επέκταση των ΚΔΑΠ σε αποστερημένες περιοχές και ΚΔΑΠμεΑ, και η ευρύτερη κάλυψη φύλαξης βρεφών, όπως και η υποστήριξη των παιδοψυχιατρικών υπηρεσιών και των Κέντρων Διημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας Παιδιών με Αναπηρίες (ΚΔΗΦ ΑμεΑ). Αναφορικά με τα δικαιώματα των παιδιών ΑΜΕΑ και την ισότιμη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένων παιδιών με μειωμένη όραση και προβλήματα ακοής, προτείνεται η υποστήριξη προσωπικών φροντιστών, συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών και εξοπλισμού στα σχολεία γενικού πληθυσμού. Επίσης κρίσιμη είναι η ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης της οικογένειας για την πρόληψη, ανίχνευση και αντιμετώπιση κρίσεων η οποία δύναται να ενισχυθεί με καλύτερο συντονισμό και στελέχωση μεταξύ κοινωνικών υπηρεσιών, υπηρεσιών εκπαίδευσης και υγείας.

Αναφορικά με τους ηλικιωμένους σημαντικές είναι οι δράσεις αποϊδρυματοποίησης και ενεργού γήρανης, στις οποίες συμβάλει το σύνολο του δικτύου ανοικτής φροντίδας ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ, ΚΑΠΗ, ΚΑΚΟΙΦΑΠΗ, Βοήθεια στο Σπίτι) στην Κρήτη, με προτεινόμενη την περαιτέρω επέκταση του δικτύου ΚΗΦΗ και της υποστήριξης του προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η ανάπτυξη πρωτοβουλιών καταπολέμησης της μοναξιάς των ηλικιωμένων μέσω της ενίσχυσης του κοινωνικού μέρους των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών, της καλύτερης δικτύωσης μεταξύ τους και της κινητοποίηση των Κέντρων Κοινότητας στο πεδίο αυτό. Η εκπαίδευση των άτυπων φροντιστών των ηλικιωμένων προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ενδυνάμωσης των ηλικιωμένων, η καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού και η δημιουργική απασχόληση των ηλικιωμένων είναι εξίσου σημαντικές παρεμβάσεις.

Στο πεδίο της ενεργού ένταξης και ένταξης στην εργασία, κρίσιμη θεωρείται η ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Αλ.Ο.), με τη συμβολή των Κέντρων Κοινότητας στην ένταξη στην εργασία ευάλωτων και ειδικών κοινωνικών ομάδων. Ως προς τα ζητήματα ισότητας των φύλων αναδεικνύεται η σημαντικότητα της διαμόρφωσης προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στα σχολεία αλλά και στο ευρύτερο κοινό.

Η επέκταση του δικτύου των συμβουλευτικών κέντρων σε όλες τις Π.Ε. (Λασιθίου που δεν διαθέτει καμία δομή για την υποστήριξη γυναικών και Χανίων) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή.

Για την ισότιμη συμμετοχή στις παροχές και τις υπηρεσίες προτείνεται επιπροσθέτως η υποστήριξη διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των επαγγελματιών σε όλους τους τομείς, η πολιτισμική διαμεσολάβηση στον τομέα της υγείας και στα Κέντρα Κοινότητας, η ανάπτυξη δράσεων καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Ιδιαίτερα κρίσιμες για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων θεωρούνται:

α. Οι χωρικές ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σύμφωνα με τους χαρτογραφημένους θύλακες αποστέρησης στην Κρήτη και στη βάση της διαφορετικότητας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Στους θύλακες περιλαμβάνονται και πληθυσμοί που ζουν σε καταυλισμούς, όπως και περιοχές που έχουν πληγεί από τον καταστροφικό σεισμό του 2021. Οι χωρικοί θύλακες αποτυπώνουν τοπικές (σε επίπεδο κοινότητας) ανάγκες για απασχόληση, εκπαίδευση, στέγαση, θέρμανση, πρόνοια- φροντίδα.

β. Η ενίσχυση της ικανότητας των κοινωνικών υπηρεσιών να υποστηρίξουν την κοινωνική ανάπτυξη στην Κρήτη, ειδικά στις πιο αποστερημένες περιοχές (θύλακες αποστέρησης), μέσω της καλύτερης (ποσοτικά και ποιοτικά) στελέχωσης των κοινωνικών υπηρεσιών (έμφαση στους κοινωνικούς επιστήμονες), της αξιοποίησης του υφιστάμενου προσωπικού, της ενίσχυσης των επαγγελματικών προσόντων και της τεχνογνωσίας σε συγχρηματοδοτούμενα έργα).

γ. Η βελτιστοποίηση της αξιοποίησης του δικτύου των Κέντρων Κοινότητας για τη διάγνωση τοπικών αναγκών και την ενεργοποίηση παρεμβάσεων στην τοπική αγορά εργασίας, ειδικότερα στον τομέα της Κ.Αλ.Ο.. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται επιπροσθέτως η επέκταση του δικτύου σε όλους τους Δήμους ή και η χρήση κινητών μονάδων για την κάλυψη αναγκών και των πλέον απομακρυσμένων και αποστερημένων περιοχών.

δ. Η ενίσχυση της διακυβέρνησης της στρατηγικής μέσω του κοινωνικού διαλόγου, της αξιοποίησης των στοιχείων των ερευνών στο πεδίο και της ενοποίησης και προσβασιμότητας των μητρώων του Εθνικού Μηχανισμού μέσω της χρήσης Ενιαίου Γεωπληροφοριακού Συστήματος (EM & Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Ερευνητικός Άξονας 1: : «Εισόδημα & Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη»	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 1ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/A%201%20D%201.pdf	
1	Κατάταξη των περιφερειακών ενοτήτων της περιφέρειας Κρήτης βάσει του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, στο σύνολο των περιφερειακών ενοτήτων που απαρτίζουν την επικράτεια
2	Σχετική θέση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειακών ενοτήτων της Κρήτης, σε σύγκριση με το εθνικό μέσο (=100) 200-2017
3	Εκτιμώμενος πληθυσμός περιφέρειας Κρήτης 1981
4	Εκτιμώμενος πληθυσμός περιφέρειας Κρήτης 1991
5	Εκτιμώμενος πληθυσμός περιφέρειας Κρήτης 2001
6	Εκτιμώμενος πληθυσμός περιφέρειας Κρήτης 2011
7	Εκτιμώμενος πληθυσμός περιφέρειας Κρήτης 2019
8	Εκτιμώμενος πληθυσμός Κρήτης ως ποσοστό της επικράτειας 1981
9	Εκτιμώμενος πληθυσμός Κρήτης ως ποσοστό της επικράτειας 1991
10	Εκτιμώμενος πληθυσμός Κρήτης ως ποσοστό της επικράτειας 2001
11	Εκτιμώμενος πληθυσμός Κρήτης ως ποσοστό της επικράτειας 2011
12	Εκτιμώμενος πληθυσμός Κρήτης ως ποσοστό της επικράτειας 2019
13	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών 1981
14	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών 1991
15	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών 2001
16	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών 2011
17	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών 2019
18	Πληθυσμούς 0-14 ετών ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 1981
19	Πληθυσμούς 0-14 ετών ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 1991
20	Πληθυσμούς 0-14 ετών ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2001
21	Πληθυσμούς 0-14 ετών ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2011
22	Πληθυσμούς 0-14 ετών ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2019
23	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 65 ετών και άνω 1981

24	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 65 ετών και άνω 1991
25	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 65 ετών και άνω 2001
26	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 65 ετών και άνω 2011
27	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 65 ετών και άνω 2019
28	Πληθυσμούς 65 ετών και άνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 1981
29	Πληθυσμούς 65 ετών και άνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 1991
30	Πληθυσμούς 65 ετών και άνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2001
31	Πληθυσμούς 65 ετών και άνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2011
32	Πληθυσμούς 65 ετών και άνω ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας Κρήτης 2019
33	Διαχρονική εξέλιξη του εργατικού δυναμικού (εργαζόμενων και ανέργων) της Κρήτης, σε χιλιάδες άτομα, 1981-2019
34	Απασχόληση κατά κλάδο, χιλιάδες άτομα, Κρήτη, 1981-2019
35	Μακροχρόνια διακύμανση του πληθυσμού των ανέργων βάσει διάρκειας παραμονής τους στην κατάσταση ανεργίας, χιλιάδες άτομα, Κρήτη, 1987-2019
36	Ποσοστιαία κατανομή εργαζομένων βάσει του μεγέθους της επιχείρησης στην Ελλάδα και την περιφέρεια Κρήτης, 1992, 2000, 2010 και 2019
37	Λόγος ακαθάριστη προστιθέμενης αξίας ανά εργαζόμενο κατά κλάδο, σε χιλιάδες ευρώ, σταθερές τιμές 2020, 2000 έως 2018, Κρήτη και Ελλάδα
38	Κατάταξη περιφερειών της Ελλάδας, βάσει του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους κοινής αγοραστικής δύναμης, μεταξύ 252 περιφερειών επιλεγμένων χωρών της ΕΕ.
39	Λόγος εισοδήματος πέμπτου προς πρώτου πενθημορίου (s80/s20) κατά περιφέρεια SILC 2019 (εισοδήματα 2018)
40	Σχετικός και σταθμισμένος δείκτης φτώχειας, Ελλάδα (2008-2019)
41	Δείκτης φτώχειας ανά περιφέρεια στην Ελλάδα, 2018-2019
42	Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων σε χρήμα στη μείωση της φτώχειας ανά περιφέρειες στην Ελλάδα, 2019
43	Ακραία υλική αποστέρηση ανά περιφέρειες στην Ελλάδα, 2019
44	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανά περιφέρειες στην Ελλάδα (2019)
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 2ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/D%202-2.pdf	
45	Κατάταξη (σχετική θέση) των περιφερειών της ελληνικής επικράτειας, βάσει του κατά κεφαλήν εισοδήματος (υπολογισμένο σε όρους κοινής αγοραστικής δύναμης), μεταξύ των 27 χωρών της ΕΕ.

46	Δείκτης ανισότητας Gini των περιφερειών, 2017-2019
47	Δείκτης ανισότητας Μέσης Απόκλισης Λογαρίθμων (L) των περιφερειών, 2017-2019
48	Δείκτης ανισότητας Atkinson (Aε=1) των περιφερειών, 2017-2019
49	Καμπύλη κατανομής εισοδήματος Lorenz, 2019, Ελλάδα.
50	Καμπύλη κατανομής εισοδήματος Lorenz, 2019, Κρήτη
51	Ποσοστό μεταβολής της ανισότητας εισοδήματος, ανά δείκτης ανισότητας, που οφείλεται στις λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις και στις συντάξεις, ανά περιφέρεια, 2019.
52	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων στην Ελλάδα, 2019
53	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων στην Κρήτη, 2019
54	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο την εργασιακή κατάσταση των ατόμων στην Ελλάδα, 2019
55	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο την εργασιακή κατάσταση των ατόμων στην Κρήτη, 2019
56	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο τον τύπο νοικοκυριού στην Ελλάδα, 2019
57	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο τον τύπο νοικοκυριού στην Κρήτη, 2019
58	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο την ηλικία των ατόμων στην Ελλάδα, 2019
59	Ποσοστιαίες μεταβολές των δεικτών ανισότητας πριν και μετά τις μεταβιβάσεις, με κριτήριο την ηλικία των ατόμων στην Κρήτη, 2019
60	Ποσοστό (%) ανισότητας που οφείλεται σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, με βάση τα χαρακτηριστικά των ατόμων, Ελλάδα, περιφέρεια Κρήτης, 2019
61	Ποσοστό, χάσμα και ένταση της φτώχειας, Έρευνα 2020 (εισοδήματα 2019)
62	Δείκτες υλικής αποστέρησης (%) ανά διοικητική περιφέρεια, 2020
63	Αντικείμενα υλικής αποστέρησης (%), περιφέρεια Κρήτης και Ελλάδα, 2020
64	Ποσοστά (%) φτώχειας σε Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2017-2019 (έρευνες 2018-2020).
65	Όρια σχετικής φτώχειας και κίνδυνος φτώχειας σε Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2008- 2019 (έρευνες 2009-2020)
66	Ποσοστά (%) έντονης υλικής αποστέρησης σε Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2017-2019 (έρευνες 2019-2020).
67	Κοινωνικές μεταβιβάσεις και κίνδυνος φτώχειας ανά περιφέρεια, 2019

68	Προσδιοριστικοί παράγοντες του κινδύνου φτώχειας, περιφέρεια Κρήτης, 2019.
69	Ανάλυση SEM, περιφέρεια Κρήτης, 2019.
70	Φτώχεια ή Κοινωνικός αποκλεισμός στην περιφέρεια Κρήτης, 2020
71	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων, Ελλάδα, 2019
72	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων, Κρήτη, 2019
73	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο την εργασιακή κατάσταση των ατόμων, Ελλάδα, 2019
74	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο την εργασιακή κατάσταση των ατόμων, Κρήτη, 2019
75	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο τον τύπο των νοικοκυριών των ατόμων, Ελλάδα, 2019
76	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο τον τύπο των νοικοκυριών των ατόμων, Κρήτη, 2019
77	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο την ηλικιακή ομάδα των ατόμων, Ελλάδα, 2019
78	Δείκτες ανισότητας εισοδήματος με κριτήριο την ηλικιακή ομάδα των ατόμων, Κρήτη, 2019
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 3ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/Deliverable%20P3.pdf	
79	Διακυμάνσεις του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σταθερές τιμές 2015), με βάση το έτος 2000 (100), για την Ελλάδα και την περιφέρεια Κρήτης, 2000-2019
80	ΑΠΑ ως ποσοστό (%) των αντίστοιχων κλάδων στην Επικράτεια, 2000-2019
81	Καμπύλη Lorenz πριν και μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (Κρήτη, εισοδήματα 2020)
82	Καμπύλη Lorenz πριν και μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (Κρήτη, εισοδήματα 2020)
83	Συντελεστής GINI πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανά περιφέρεια (Ελλάδα - Εισοδηματικό έτος 2020)
84	Σχετική φτώχεια και διαχρονικά σταθερού ορίου φτώχεια (Ελλάδα και Κρήτη, έτη έρευνας 2008-2021, εισοδηματική έτη 2007-2020)
85	Σχετική φτώχεια και διαχρονικά σταθερού ορίου φτώχεια (Ελλάδα και Κρήτη, έτη έρευνας 2008-2021, εισοδηματική έτη 2007-2020)
86	Ποσοστό φτώχειας ανά περιφέρεια στην Ελλάδα (2017 και 2020)
87	Ποσοστά φτώχειας πριν και μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (Ελλάδα, Κρήτη, εισοδήματα 2017-2020)
88	Ποσοστό του πληθυσμού της Κρήτης που αδυνατεί να καλύψει βασικές υλικές και κοινωνικές ανάγκες ανά περιφέρεια στην Ελλάδα (2021)
89	ΑΕΠ ανά κάτοικο σε PPS (ΕΕ-27, Ελλάδα, Κρήτη)
90	Κατάταξη περιφερειών της Ελλάδας με βάση τον δείκτη κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (2021)

91	Μέση μηνιαία χρηματική δαπάνη νοικοκυριών σε ευρώ, ονομαστικές τιμές, Επικράτεια και περιφέρεια Κρήτης, 2008-2020.
92	Μέση ποσοστιαία (%) μεταβολή καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών της Επικράτειας και της περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2014-2020.
93	Απεικόνιση της διαχρονικής ποσοστιαίας (%) κατανομής των δαπανών των νοικοκυριών της περιφέρειας Κρήτης ανά κατηγορία, μέσος όρος 2014-2020.
94	Δείκτης ανισότητας <i>Gini</i> για τη διασπορά των καταναλωτικών δαπανών των ατόμων της περιφέρειας Κρήτης και της Επικράτειας, 2014 και 2020 και ποσοστιαία διαφορά.
95	Μέση ποσοστιαία (%) μεταβολή δαπανών ανά καταναλωτικό πεντημόριο, Επικράτεια και περιφέρεια Κρήτης, 2014-2020
96	Ποσοστιαίες διαφορές καταναλωτικών δαπανών ανά πεντημόριο δαπανών, 2014- 2020, περιφέρεια Κρήτης, ανά κατηγορία.
97	Ποσοστιαίες διαφορές καταναλωτικών δαπανών ανά πεντημόριο δαπανών, 2014- 2020, Επικράτεια, ανά κατηγορία.
98	Ποσοστιαία (%) συμμετοχή των διαφόρων κατηγοριών στις συνολικές δαπάνες, ανά πεντημόριο δαπανών, Επικράτεια, 2014 και 2020.
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 4ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/A1_4_1.pdf	
99	Μεταβολή κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε ονομαστικές τιμές, έτος βάσης (100) 2000, 2000-2020, Ελλάδα και Περιφέρεια Κρήτης
100	Διαχρονικές διακυμάνσεις επιπέδου απασχόλησης ανά τομέα στην Περιφέρεια Κρήτης, χιλιάδες άτομα, 1983-2022
101	ΑΕΠ ανά κάτοικο σε PPS ως % του μέσου όρου της ΕΕ-27, Κρήτη (2000-2021)
102	Κατάταξη των περιφερειών της Ελλάδας με βάση το κατά κεφαλήν εισόδημα (σε PPS) ως % του μέσου όρου της ΕΕ-27 (2021)
103	Μακροχρόνια εξέλιξη ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου και διαθέσιμου εισοδήματος νοικοκυριών, σε σύγκριση με το 2000 (100) ΕΕ27, Ελλάδα και Κρήτη, 2000-2020
104	Μακροχρόνια εξέλιξη πληθυσμού σε σύγκριση με το 2000 (100) και δείκτης γήρανσης (0- 14/65+) ΕΕ27, Ελλάδα και Κρήτη, 2000-2020
105	Ποσοστό σχετικής φτώχειας σε ΕΕ27, Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2009-2021 (έρευνες 2010-2022)
106	Όρια σχετικής φτώχειας και κίνδυνος φτώχειας σε Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2008-2021 (έρευνες 2009-2022).
107	Χάσμα φτώχειας ανά περιφέρεια στην Ελλάδα, 2021 (έρευνα 2022)
108	Ποσοστά φτώχειας, πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά περιφέρεια, επικράτεια και ΕΕ (εισοδήματα 2021)
109	Ποσοστό του πληθυσμού της Κρήτης που αδυνατεί να καλύψει βασικές υλικές και κοινωνικές ανάγκες ανά περιφέρεια στην Ελλάδα (2022)
110	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROPe) 2022
111	Ένταση της φτώχειας ανά περιφέρεια (SILC-2022, εισοδήματα 2021)
112	Στοιχεία εισοδήματος ανά τύπο νοικοκυριού (Κρήτη, εισοδήματα 2021)
113	Ποσοστό και συμμετοχή στη φτώχεια ανά τύπο νοικοκυριού στην Κρήτη, 2021

114	Δείκτης s80/s20 ανά Περιφέρεια, εισοδήματα 2021
115	Καμπύλες Lorenz, Περιφέρεια Κρήτης, εισοδήματα 2021
116	Δείκτες ανισότητας περιφέρειας Κρήτης, 2019 και 2021 (έρευνες 2020 και 2022)
117	Ποσοστό (%) ερμηνείας της συνολικής ανισότητας, σύμφωνα με διάφορα χαρακτηριστικά των ατόμων στην Περιφέρεια Κρήτης, 2021 (έρευνα 2022)
118	Διακύμανση δείκτη Gini, με βάση την ηλικιακή ομάδα και την κατάσταση απασχόλησης των ατόμων στην Περιφέρεια Κρήτης, 2021
119	Μέση μηνιαία χρηματική δαπάνη νοικοκυριών σε ευρώ (ονομαστικές τιμές), στην Επικράτεια και στην Περιφέρεια Κρήτης, 2008-2021.
120	Μέση ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών δαπανών κατά πεντημόριο του πληθυσμού, Επικράτεια και Περιφέρεια Κρήτης, 2014-2021
121	Μέση ποσοστιαία μεταβολή καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών της Επικράτειας και της περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2014-2021
122	Απεικόνιση της διαχρονικής ποσοστιαίας (%) κατανομής των δαπανών των νοικοκυριών της περιφέρειας Κρήτης ανά κατηγορία, μέσος όρος 2014-2021
123	Δείκτες ανισότητας Gini, περιφέρεια Κρήτης και Επικράτεια, 2014 και 2021 και ποσοστιαία μεταβολή της ανισότητας
124	Μέση ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά πεντημόριο πληθυσμού, Κρήτη, 2014-2021
125	Μέση ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά πεντημόριο πληθυσμού, Επικράτεια, 2014-2021
Ερευνητικός Άξονας 2: «Προγράμματα Κοινωνικής Ένταξης & Ειδικές Κοινωνικές Ομάδες»	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 2ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/D%206%207-1.pdf	
126	Αριθμός εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
127	Αριθμός εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
128	Φύλο εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
129	Φύλο εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
130	Οικογενειακή Κατάσταση εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
131	Οικογενειακή Κατάσταση εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
132	Εθνικότητα εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
133	Εθνικότητα εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
134	Επαγγελματική κατάσταση εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
135	Επαγγελματική κατάσταση εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020

136	Επίπεδο Εκπαίδευσης εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά ΠΕ και ανά Δήμο 2018-2020
137	Επίπεδο Εκπαίδευσης εγγεγραμμένων ωφελούμενων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
Ερευνητικός Άξονας 3: «Εντοπισμός & Ανάλυση Θυλάκων Τοπικής Αποστέρησης και Φτώχειας στην Κρήτη»	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 10ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/D%2010-1.pdf	
138	Ποσοστό δηλώσεων κάτω των 5.000 στο σύνολο των δηλώσεων 2018
139	Ποσοστό δηλώσεων κάτω των 5.000 στο σύνολο των δηλώσεων 2019
140	Μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά δήλωση 2018
141	Μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά δήλωση 2019
142	Μέσο φορολογητέου εισόδημα ανά δήλωση 2018
143	Μέσο φορολογητέου εισόδημα ανά δήλωση 2019
144	Δηλωθέν ποσοστό του φορολητέου 2018
145	Δηλωθέν ποσοστό του φορολητέου 2019
146	Ποσοστιαία μεταβολή του δηλωθέντος επί του φορολογητέου 2018-2019
147	Ποσοστό αριθμού δηλώσεων με αναπηρία προς συνολικές δηλώσεις 2018
148	Ποσοστό αριθμού δηλώσεων με αναπηρία προς συνολικές δηλώσεις 2019
149	Ποσοστό αλλοδαπών που λαμβάνουν το στεγαστικό επίδομα το 2018 ως προς το σύνολο
150	Ποσοστό αλλοδαπών που λαμβάνουν το στεγαστικό επίδομα το 2019 ως προς το σύνολο
151	Ποσοστό δικαιούχων (αιτούντων) που λαμβάνουν επίδομα ενοικίου επί του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων το 2019
152	Ποσοστό δικαιούχων (αιτούντων) στην ΕΕΕ επί του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων το 2019
153	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 01/19
154	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 05/19
155	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 08/19
156	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 01/2019
157	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 05/2019
158	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 08/2019

159	Ποσοστιαία μεταβολή εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ 01/2019 και 08/2019
160	Ποσοστιαία μεταβολή εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ 05/2018 και 05/2020
161	Ποσοστό απασχολούμενων σε επαγγέλματα χωρίς ειδίκευση το 2011
162	Ποσοστό νοικοκυριών σε μη κανονική κατοικία (χωρίς τα συλλογικά καταλύματα) το 2011
163	Ποσοστό ανέργων το 2011
164	Ποσοστό νέων ανέργων το 2011
165	Ποσοστό συνολικά ανέργων το 2011
166	Ποσοστό νοικοκυριών σε ενοίκιο το 2011
167	Ποσοστό νοικοκυριών σε παραχώρηση το 2011
168	Ποσοστό νοικοκυριών σε ενοίκιο και παραχώρηση το 2011
169	Ποσοστό απασχολούμενων κάτω από 20 ώρες την εβδομάδα το 2011
170	Ποσοστό εξαρτημένου (νέου ηλικίας 0-14) πληθυσμού το 2011
171	Ποσοστό εξαρτημένου (ηλικιωμένου ηλικίας 65 και άνω) πληθυσμού το 2011
172	Ποσοστό εξαρτημένου (νέου και ηλικιωμένου) πληθυσμού το 2011
173	Ποσοστό πληθυσμού από την Ελλάδα το 2011
174	Ποσοστό πληθυσμού από ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες το 2011
175	Ποσοστό πληθυσμού από λοιπές χώρες το 2011
176	Ποσοστό νοικοκυριών χωρίς θέρμανση το 2011
177	Ποσοστό πληθυσμού με επιδόματα ως κύρια πηγή εισοδήματος το 2011
178	Ποσοστό πληθυσμού με αποταμιεύσεις ως κύρια πηγή εισοδήματος το 2011
179	Ποσοστό πληθυσμού χωρίς αυτοκίνητο το 2011
180	Ποσοστό νοικοκυριών χωρίς μόνωση το 2011
181	Ποσοστό πληθυσμού άνω των 12 εκτός εκπαίδευσης, που έχει ολοκληρώσει έως και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (iscd 1) το 2011
182	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-18 που έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (iscd 2), και είναι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης το 2011
183	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 19-24 που έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (iscd 2), και είναι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης το 2011
184	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 22-64 με τριτοβάθμια ή ανώτερη εκπαίδευση (iscd 6α +) το 2011

185	Στεγαστική φτώχεια: κατοικία μικρότερη από το 60% του διάμεσου των τμ κατοικίας/άτομο στην Κρήτη
186	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου στη γεωργία
187	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου σε βιομηχανία-κατασκευές
188	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου σε καταλύματα - εστίαση
189	Οι τιμές του Δείκτη ΣΠΑ
190	Η ιεραρχική κατάταξη ως προς το συνολικό Δείκτη ΣΠΑ σε πεμπτημόρια
Δείκτες που περιλαμβάνονται στο 12-13ο Παραδοτέο και είναι διαθέσιμοι στα: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/Deliverable%20P12-13.pdf10-1.pdf και https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/Π%2012%2013%20β_compressed.pdf	
191	Δημοτικές Ενότητες και Κοινότητες Δήμου Γόρτυνας
192	Σχολικές μονάδες και αριθμός μαθητών 2021-22 σε Δημοτικές Ενότητες Γόρτυνας.
193	Οικισμοί Δήμου Γόρτυνας με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση αποστέρησης >50
194	Εξέλιξη πληθυσμού πιο αποστερημένων οικισμών Δήμου Γόρτυνας (1951-2011)
195	Εξέλιξη πληθυσμού μεγαλύτερων οικισμών Δήμου Γόρτυνας (1951-2011)
196	Παρεχόμενες υπηρεσίες και αριθμός αιτημάτων στο ΚΚ Φαιστού για το 2021
197	Σχολικές μονάδες και αριθμός μαθητών 2021-22 σε Δημοτικές Ενότητες Φαιστού
198	Οικισμοί Δήμου Φαιστού με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση αποστέρησης >50
199	Εξέλιξη πληθυσμού πιο αποστερημένων οικισμών Δήμου Φαιστού (1951-2011)
200	Εξέλιξη πληθυσμού μεγαλύτερων οικισμών Δήμου Φαιστού (1951-2011)
201	Σχολικές μονάδες και αριθμός μαθητών 2021-22 σε Δημοτική Ενότητα Βιάννου
202	Οικισμοί Δήμου Βιάννου με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση αποστέρησης >50
203	Εξέλιξη πληθυσμού πιο αποστερημένων οικισμών Δήμου Βιάννου (1951-2011)
204	Παρεχόμενες υπηρεσίες και αριθμός αιτημάτων στο ΚΚ Σητείας (Ιαν.-Αύγ. 2022)
205	Σχολικές μονάδες και αριθμός μαθητών 21-22 σε Δημοτικές Ενότητες Σητείας
206	Οικισμοί Δήμου Σητείας με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση αποστέρησης >50
207	Εξέλιξη πληθυσμού πιο αποστερημένων οικισμών Δήμου Σητείας (1951-2011)
208	Εξέλιξη πληθυσμού μεγαλύτερων οικισμών Δήμου Σητείας (1951-2011)

209	Ανάλυση δυνατών σημείων, μειονεκτημάτων, προκλήσεων και κινδύνων των 155 Δήμων
210	Χάρτης χρήσεων γης Δήμου Γόρτυνας
211	Χάρτης δημόσιων Περιφερειακών Ιατρείων Δήμου Γόρτυνας
212	Χάρτης χρήσεων γης Δήμου Φαιστού
213	Χάρτης δημόσιων Περιφερειακών Ιατρείων Δήμου Φαιστού
214	Χάρτης χρήσεων γης Δήμου Βιάννου
215	Χάρτης δημόσιων Περιφερειακών Ιατρείων Δήμου Βιάννου
216	Χάρτης χρήσεων γης Δήμου Σητείας
217	Χάρτης δημόσιων Περιφερειακών Ιατρείων Δήμου Σητείας
218	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός των τεσσάρων ΜΟ.Χ.Α.Π. στις 54 νοτιοδυτικές συνοικίες εντός των τειχών
219	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός τριών ΜΟ.Χ.Α.Π. Αγίας Τριάδας
220	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός τεσσάρων ΜΟ.Χ.Α.Π. Καμινίων
221	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός δυο ΜΟ.Χ.Α.Π. Δειλινών
222	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός σε ΜΟ.Χ.Α.Π. Χρυσοπηγής, Άνω Πόρου, Πατελών, Νταμαρίων και Αγίας Αικατερίνης
223	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός τριών ΜΟ.Χ.Α.Π. Νέας Αλικαρνασσού
224	Δείκτης Σ.Π.Α. και πληθυσμός ΜΟ.Χ.Α.Π. Σπλάντζιας και Κουμ Καπί
225	Ποσοστό (%) πληθυσμού με επιδόματα ή αποταμιεύσεις ως κύρια πηγή εισοδήματος το 2011
226	Ποσοστό (%) απασχολούμενων σε επαγγέλματα χωρίς ειδικευση (2011)
227	Ποσοστό (%) απασχολούμενων κάτω από 20 ώρες την εβδομάδα το 2011
228	Ποσοστό (%) στεγαστικής φτώχειας: κατοικία μικρότερη από το 60% του διάμεσου των m ² κατοικίας άνα άτομο στην Κρήτη (2011)
229	Ποσοστό (%) νοικοκυριών σε ενοίκιο και σε ενοίκιο/παραχώρηση το 2011
230	Ποσοστό (%) νοικοκυριών χωρίς θέρμανση (2011)
231	Ποσοστό (%) εξαρτημένου πληθυσμού (έως 14 και 65 και άνω ετών) στο σύνολο του πληθυσμού (2011)
232	Ποσοστό (%) νοικοκυριών χωρίς αυτοκίνητο (2011)
233	Ποσοστό (%) δικαιούχων Ε.Ε.Ε. προς τις φορολογικές δηλώσεις 2019
234	Μέσο δηλωθέν εισόδημα (€) ανά φορολογική δήλωση (2018-19)

235	Φορολογικές δηλώσεις (%) κάτω των 5.000 € στο σύνολο των δηλώσεων (2018-19)
236	Μακροχρόνια άνεργοι (%) επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων για Ιανουάριο, Μάιο και Αύγουστο 2019
237	Ποσοστό (%) φορολογικών δηλώσεων με αναπηρία προς συνολικές δηλώσεις 2019
238	Ποσοστό (%) μεταβολής εγγεγραμμένων ανέργων 2018-2021
239	Ποσοστό (%) μεταβολής δικαιούχων επιδόματος στέγασης 2019-2021
240	Ποσοστό (%) μεταβολής αλλοδαπών δικαιούχων επιδόματος στέγασης 2019-2021
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Έκθεση Κοινωνικών Συνθηκών στην Κρήτη την περίοδο 2018-2020. Η δυναμική των κοινωνικών υπηρεσιών, διαθέσιμη στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/MELETES/Report%20-%20Crete2_AL_FINAL%20FEB%202022.pdf	
241	Πληθυσμός Κρήτης ανά Δήμο και Περιφερειακή Ενότητα (2011)
242	Αναλογία Φύλου ανά Δήμο και Π.Ε. (2011)
243	Σύνθεση πληθυσμού ανά Εθνικότητα ανά Δήμο και Π.Ε. (2011)
244	Εκπαιδευτικό Επίπεδο Πληθυσμού Κρήτης ανά Δήμο και Π.Ε. (2011)
245	Ποσοστό εξαρτημένου (νέου και ηλικιωμένου) πληθυσμού (2011)
246	Ποσοστό ανεργίας σε Περιφέρεια Κρήτης, Ελλάδα και ΕΕ 27 (2009-2020)
247	Ανεργία ανά φύλο διαχρονικά (2009-2020)
248	Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2009-2020)
249	Ποσοστό μεταβολής ανεργίας στην Περιφέρεια Κρήτης (2019-2020)
250	Ποσοστό Μακροχρόνιας ανεργίας επί του συνόλου των ανέργων (2019-2020)
251	Ποσοστά Μακροχρόνιας ανεργίας ανά Φύλο (2019-2020)
252	Ποσοστό Μακροχρόνιας ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης (2019-2020)
253	Σχολική Διαρροή ανά Περιφέρεια (2019)
254	Σχολική διαρροή ανά ΠΕ στην Κρήτη (% , 2020)
255	Σχολική διαρροή ανά δήμο στην Κρήτη (% , 2020)
256	Μεταβολή συνολικού αριθμού δικαιούχων ΕΕΕ (ή ΚΕΑ) (2018-2020)
257	Αριθμός Ωφελούμενων ΕΕΕ (ΚΕΑ) ανά Περιφερειακή Ενότητα και έτος (2018-2020)

258	Ποσοστό δικαιούχων ΕΕΕ ανά δήμο, ΠΕ και Κρήτης, για το έτος 2020 σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου, των ΠΕ και της Κρήτης, κατά την απογραφή του 2011
259	Αναλογία δικαιούχων επιδόματος στέγασης για το έτος 2020 ανά Δήμο και ΠΕ σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου και της ΠΕ σύμφωνα με την απογραφή του 2011
260	Συνολικός Αριθμός δικαιούχων επιδόματος Στέγασης (2019-2020)
261	Μεταβολή του αριθμού των δικαιούχων Επιδόματος Στέγασης (2019-2020)
262	Πλήθος παρεχόμενων υπηρεσιών Δήμων Κρήτης ανά κατηγορία σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης (2021)
263	Πλήθος παρεχόμενων υπηρεσιών των Δήμων Κρήτης ανά είδος σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας (2021)
264	Πλήθος παρεχόμενων υπηρεσιών των Δήμων Κρήτης ανά κοινωνική ομάδα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης (2021)
265	Πλήθος παρεχόμενων υπηρεσιών των Δήμων Κρήτης ανά ομάδα ωφελούμενων σε επίπεδο Περιφερειακής ενότητας (2021)
266	Αριθμός ατόμων που εξυπηρετήθηκαν από τις υπηρεσίες των Δήμων σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης
267	Ποσοστά επί του συνόλου των εξυπηρετούμενων των υπηρεσιών των Δήμων ανά ομάδα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης
268	Αναλογία αιτήσεων ανά δομή προς το σύνολο των αιτήσεων ανά ΠΕ για τα έτη 2018-2020
269	Υφιστάμενο προσωπικό ανά ειδικότητα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων (2020)
270	Ανάγκες Δήμων σε προσωπικό ανά ειδικότητα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακών Ενοτήτων (2020)
271	Μορφή Απασχόλησης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, ΠΕ και Δήμων (2020)
272	Πηγή χρηματοδότησης κοινωνικών προγραμμάτων και υπηρεσιών ανά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο (2020)
273	Μορφή Οργάνωσης παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών και Προγραμμάτων σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
274	Ανάγκη επιπλέον κατάρτισης για το προσωπικό των Δημοτικών υπηρεσιών και των προγραμμάτων
275	Ζητήματα για τα οποία υπάρχει ανάγκη Κατάρτισης
276	Ύπαρξη στεγαστικών αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων
277	Ύπαρξη υλικοτεχνικών αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων
278	Κοινωνικά Χαρακτηριστικά των εξυπηρετούμενων από τα Κέντρα Κοινότητας
279	Συνολικός Αριθμός Αιτήσεων στα Κέντρα Κοινότητας
280	Είδος αιτημάτων στα Κέντρα Κοινότητας ανά έτος 2018-2020
281	Υφιστάμενο προσωπικό Κέντρων Κοινότητας 2020

282	Ανάγκες σε προσωπικό Κέντρων Κοινότητας ανά ειδικότητα 2020
283	Αιτήματα Κατάρτισης εργαζομένων στα Κέντρα Κοινότητας 2020
284	Στεγαστικές ανάγκες Κέντρων Κοινότητας
285	Ανάγκες Υλικοτεχνικής Υποδομής Κέντρων κοινότητας
286	Υφιστάμενο προσωπικό κοινωνικών υπηρεσιών Περιφέρειας Κρήτης (2021)
287	Ανάγκες σε προσωπικό κοινωνικών υπηρεσιών περιφέρειας Κρήτης (2021)
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Έκθεση για τα Στοιχεία εξυπηρετούμενων στα Κέντρα Κοινότητας, η οποία είναι διαθέσιμη στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/MELETES/Community%20Centers.pdf	
288	Αριθμός Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας, σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2018-2020)
289	Αριθμός Εγγεγραμμένων ΡΟΜΑ στα Κέντρα Κοινότητας σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2018-2020)
290	Φύλο Εγγεγραμμένων σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
291	Φύλο Εγγεγραμμένων ΡΟΜΑ σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
292	Εγγεγραμμένοι ανά Ηλικιακή Ομάδα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
293	Εγγεγραμμένοι ΡΟΜΑ ανά Ηλικιακή Ομάδα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
294	Εθνικότητα Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
295	Εγγεγραμμένοι Ειδικών και Ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2020)
296	Αριθμός Επισκέψεων στα Κέντρα Κοινότητας ανά Έτος σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, Περιφερειακών Ενοτήτων και Δήμων (2018-2020)
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Έκθεση για τα Στοιχεία Μεταναστών στην Κρήτη, η οποία είναι διαθέσιμη στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/MELETES/Migration%20in%20Crete%20Statistics_site.pdf	
297	Ωφελούμενοι Προγράμματος Ήλιος ανά Έτος σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακής Ενότητας (2019-2020)
298	Αριθμός αιτήσεων για Άδεια Παραμονής ανά έτος σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακής Ενότητας (2003-2021)

299	Αριθμός αιτήσεων για άδεια παραμονής ανά έτος σε επίπεδο περιφερειακής Ενότητας (2003- 2021)
300	Ποσοστό Μεταναστών ανά Περιφερειακή Ενότητα (2021)
301	Φύλο Μεταναστών σε Επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακής Ενότητας (2021)
302	Υψηκότητα Μεταναστών σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και ανά Περιφερειακής Ενότητας (2021)
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Χαρτογράφηση (mapping) των Υποδομών Παιδικής Φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης, η οποία είναι διαθέσιμη στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Studies/ΔΟΜΕΣ%20ΠΑΙΔΙΚΗΣ%20ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ_ALL_FINAL.pdf	
303	Αποτύπωση Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά είδος και Περιφερειακή Ενότητα
304	Αναλογία Δημόσιων - Ιδιωτικών δομών Παιδικής Φροντίδας
305	Αποτύπωση Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά είδος και Δήμο
306	Αριθμός Ωφελούμενων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Περιφερειακή Ενότητα
307	Αριθμός Ωφελούμενων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Δήμο
308	Αριθμός αιτήσεων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Περιφερειακή Ενότητα
309	Αριθμός Αιτήσεων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Δήμο
310	Εξέλιξη Πληθυσμού κάτω των 4ων ετών σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης
311	Αναλογία Πληθυσμού κάτω των 4ων ετών ανά Δημόσια Δομή
312	Αναλογία Πληθυσμού κάτω των 4ων ετών ανά Δομή
313	Κατανομή δικαιούχων ΕΕΕ σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας
314	Απεικόνιση Πολλαπλής Αποστέρησης σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας
315	Ειδικότητες εργαζομένων στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
316	Καθεστώς απασχόλησης στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
317	Ανάγκη πρόσληψης πρόσθετου προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
318	Ειδικότητες πρόσθετου προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
319	Ανάγκη επιμόρφωσης-κατάρτισης προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
320	Πεδία επιμόρφωσης-κατάρτισης προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας
321	Κτιριακές - Στεγαστικές Ανάγκες

322	Ανάγκες σε υλικοτεχνικές υποδομές
323	Ιδιοκτησιακό καθεστώς Δημόσιων Βρεφικών και Παιδικών Σταθμών ανά Περιφερειακή Ενότητα
324	Ιδιοκτησιακό καθεστώς Δημόσιων Βρεφικών και Παιδικών Σταθμών ανά Δήμο
325	Κατάσταση κτηρίων στα οποία στεγάζονται οι δομές ανά ΠΕ
326	Κατάσταση κτηρίων στα οποία στεγάζονται οι δομές ανα Δήμο
327	Ποσοστό δομών που συμμορφώνονται με το ΠΔ 99/2017 ανα ΠΕ
328	Ποσοστό δομών που συμμορφώνονται με το ΠΔ 99/2017 ανα Δήμο
329	Ποσοστό δομών που είναι προσβάσιμες από ΑΜΕΑ ανά ΠΕ
330	Ποσοστό δομών που είναι προσβάσιμες απο ΑΜΕΑ ανα Δήμο
331	Ποσοστό κάλυψης των αιτήσεων για την εξυπηρέτηση βρεφών (κάτω των 2,5 ετών) ανά δήμο
332	Ποσοστό κάλυψης των αιτήσεων για την εξυπηρέτηση νηπίων (άνω των 2,5 ετών) ανά δήμο
333	Εξέλιξη πληθυσμού Περιφέρειας Κρήτης
334	Εξέλιξη του πληθυσμού κάτω των 6 ετών
335	Εξέλιξη μέσου οικογενειακού εισοδήματος
336	Εξέλιξη αριθμού ανέργων (σε χιλιάδες)
337	Εξέλιξη αριθμού ανέργων γυναικών (σε χιλιάδες)
338	Εξέλιξη πληθυσμού Κρήτης
339	Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού της Κρήτης ανα ΠΕ
340	Μεταβολή Πληθυσμού ΠΕ Ηρακλείου ανά Δήμο
341	Μεταβολή Πληθυσμού ΠΕ Λασιθίου ανά Δήμο
342	Μεταβολή Πληθυσμού ΠΕ Ρεθύμνου ανά Δήμο
343	Μεταβολή Πληθυσμού ΠΕ Χανίων ανά Δήμο
344	Αναλογία πληθυσμού Κρήτης ανα Φύλο και ΠΕ
345	Κατανομή στον πληθυσμό της ΠΕ Ηρακλείου ανα φύλο και δήμο
346	Κατανομή στον πληθυσμό της ΠΕ Λασιθίου ανα φύλο και δήμο
347	Κατανομή στον πληθυσμό της ΠΕ Ρεθύμνου ανα φύλο και δήμο
348	Κατανομή στον πληθυσμό της ΠΕ Χανίων ανα φύλο και δήμο
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	

Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Έκθεση Κοινωνικών Συνθηκών στην Κρήτη την περίοδο 2021-2022. Η δυναμική των κοινωνικών υπηρεσιών, διαθέσιμη στο: https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Studies/Survey%20on%20Social%20Conditions_Feb%202023.pdf	
349	Ποσοστό ανεργίας σε Περιφέρεια Κρήτης, Ελλάδα και ΕΕ 27 (%)
350	Εξέλιξη αριθμού εγγεγραμμένων ανέργων
351	Ανεργία ανά φύλο διαχρονικά (%)
352	Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Κρήτης ανα Φύλο
353	Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης
354	Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Επίπεδο Εκπαίδευσης
355	Μεταβολή ανεργίας ανά ΠΕ για την περίοδο 2018-2022
356	Ποσοστό μεταβολής ανεργίας ανά Δήμο στην Περιφέρεια Κρήτης (2021-2022)
357	Συνολικός αριθμός αιτήσεων χορήγησης ΕΕΕ ανά δήμο (2018-2021)
358	Μεταβολή συνολικού αριθμού δικαιούχων ΕΕΕ (ή ΚΕΑ) (2020-2021)
359	Ποσοστό δικαιούχων ΕΕΕ ανά δήμο, ΠΕ και Κρήτης, για το έτος 2021 σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου, των ΠΕ και της Κρήτης, κατά την απογραφή του 2021
360	Αναλογία δικαιούχων επιδόματος στέγασης για το έτος 2021 ανά Δήμο και ΠΕ σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου και της ΠΕ σύμφωνα με την απογραφή του 2021
361	Συνολικός Αριθμός δικαιούχων επιδόματος Στέγασης (2019-2020)
362	Μεταβολή του αριθμού των δικαιούχων Επιδόματος Στέγασης (2020-2021)
363	Κατανομή Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας ανά Περιφερειακή Ενότητα
364	Κατανομή του συνόλου των εγγεγραμμένων ανά φύλο
365	Κατανομή νέων Εγγεγραμμένων ανά φύλο
366	Ηλικιακή κατανομή Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας
367	Υπηκοότητα Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας
368	Εξυπηρετούμενων Ειδικών Κατηγοριών επι του Συνόλου των Εξυπηρετούμενων
369	Σύνθεση Εγγεγραμμένων Ειδικών κατηγοριών ανά Περιφερειακή Ενότητα
Ερευνητικός Άξονας 4: Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών και διάγνωση αναγκών	
Δείκτες που περιλαμβάνονται στην Έρευνα Πεδίου για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Περιφέρεια Κρήτης 2023 , διαθέσιμη στο: https://drive.google.com/file/d/1q6i9FWGiEF4RPrQvfp1uTM79VI8BF6aX/view	

370	Αριθμός Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. Ανα ΠΕ
371	Αριθμός Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. στην Κρήτη
372	Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. ανά δήμο
373	Νομική Μορφή Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
374	Τομείς Δραστηριότητας Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
375	Ποσοστό Χρηματοδοτικών Αναγκών φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
376	Κατηγορίες χρηματοδοτικών αναγκών Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
377	Ποσοστό Μη-Χρηματοδοτικών Αναγκών φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
378	Κατηγορίες Μη-χρηματοδοτικών αναγκών Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.
379	Αριθμός Εργαζομένων ανα φορέα Κ.ΑΛ.Ο. .
380	Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. ανα αριθμό Εργαζομένων
381	Κοινωνικός Αντίκτυπος Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ – ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΣΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ ΘΥΛΑΚΕΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (ενδεικτικά)

Ολόκληρες οι έρευνες είναι προσβάσιμες μέσω των συνδέσμων:

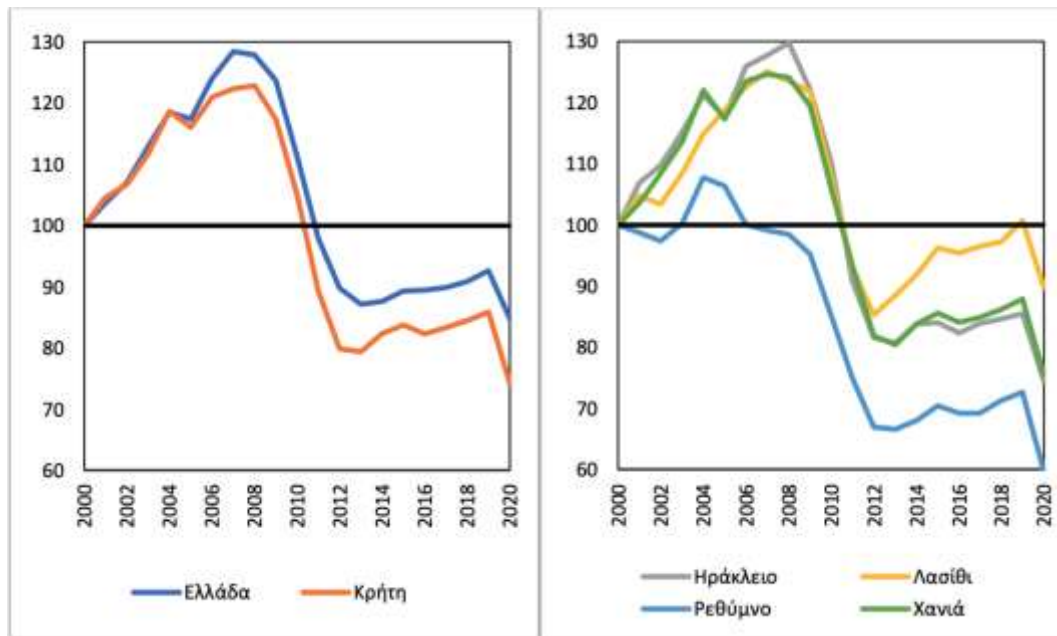
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=1>

<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=3>

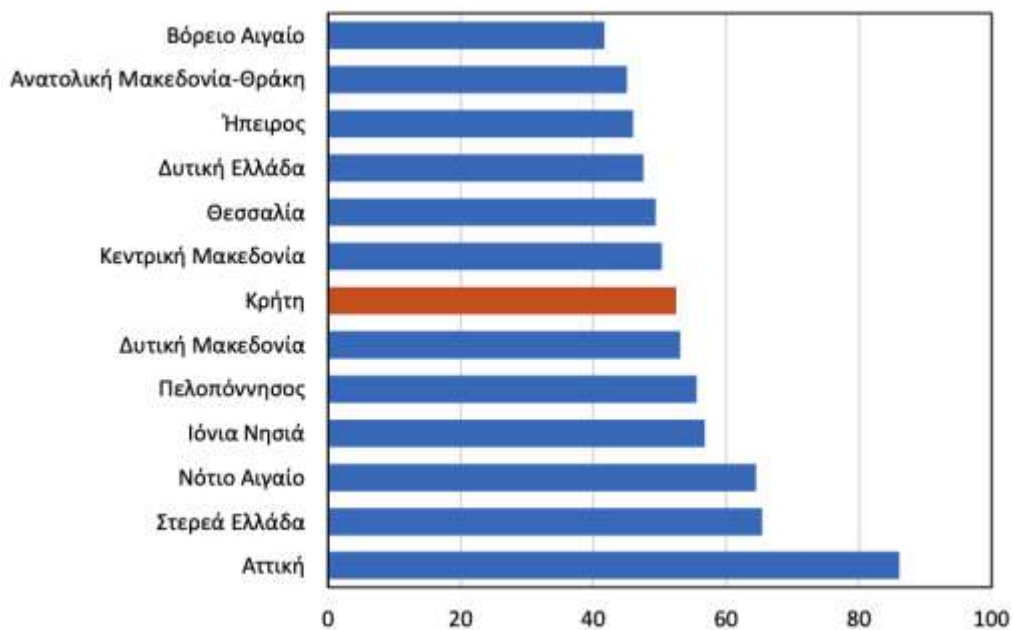
Ενδεικτικά δεδομένα: 1ος Ερευνητικός Άξονας - «Εισόδημα & Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη»

Διάγραμμα 3 Μεταβολή κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε ονομαστικές τιμές, έτος βάσης (100) 2000, 2000-2020, Ελλάδα και Περιφέρεια Κρήτης

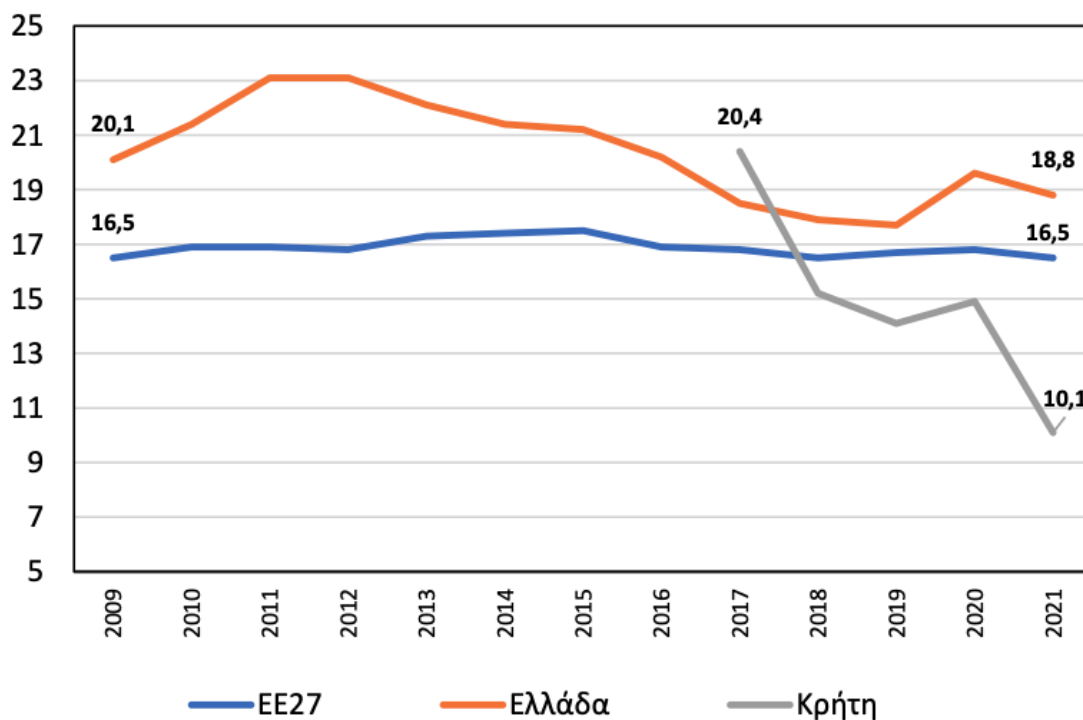
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 4 Κατάταξη των περιφερειών της Ελλάδας με βάση το κατά κεφαλήν εισόδημα (σε PPS) ως % του μέσου όρου της ΕΕ-27 (2021)

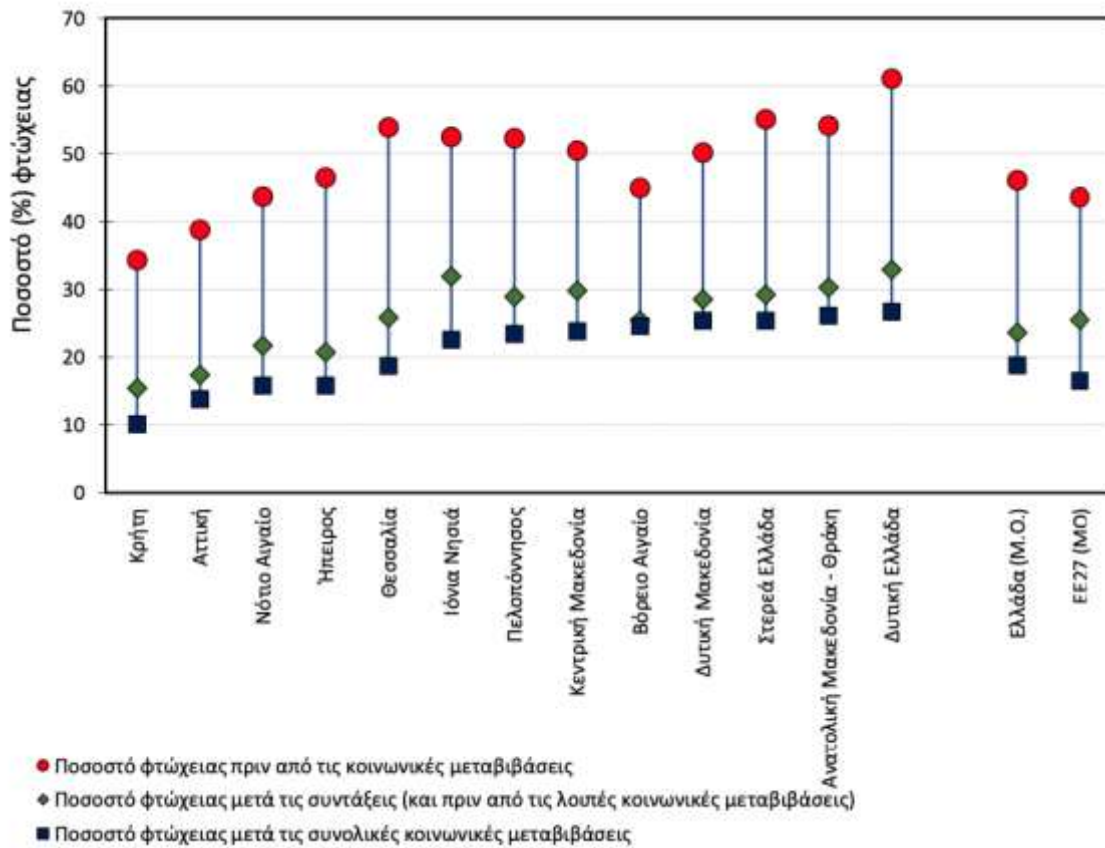
Πηγή: EUROSTAT, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 5 Ποσοστό σχετικής φτώχειας σε ΕΕ27, Ελλάδα και περιφέρεια Κρήτης, 2009-2021 (έρευνες 2010-2022)

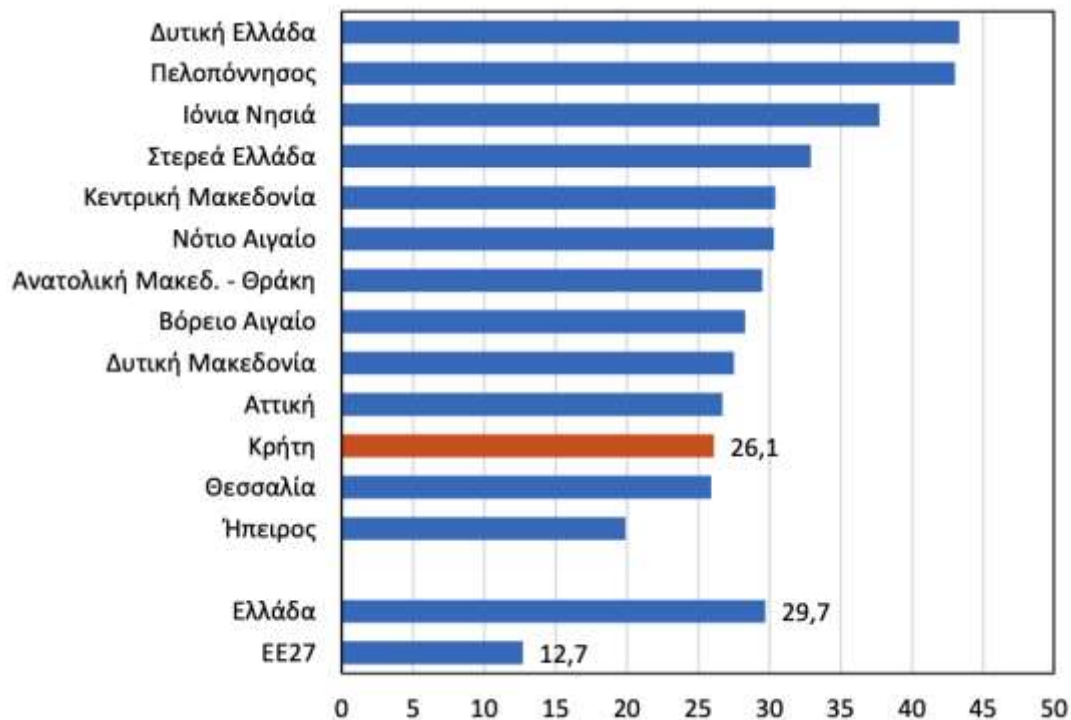
Πηγή: SILC, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 6 Ποσοστά φτώχειας, πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά περιφέρεια, επικράτεια και ΕΕ (εισοδήματα 2021)

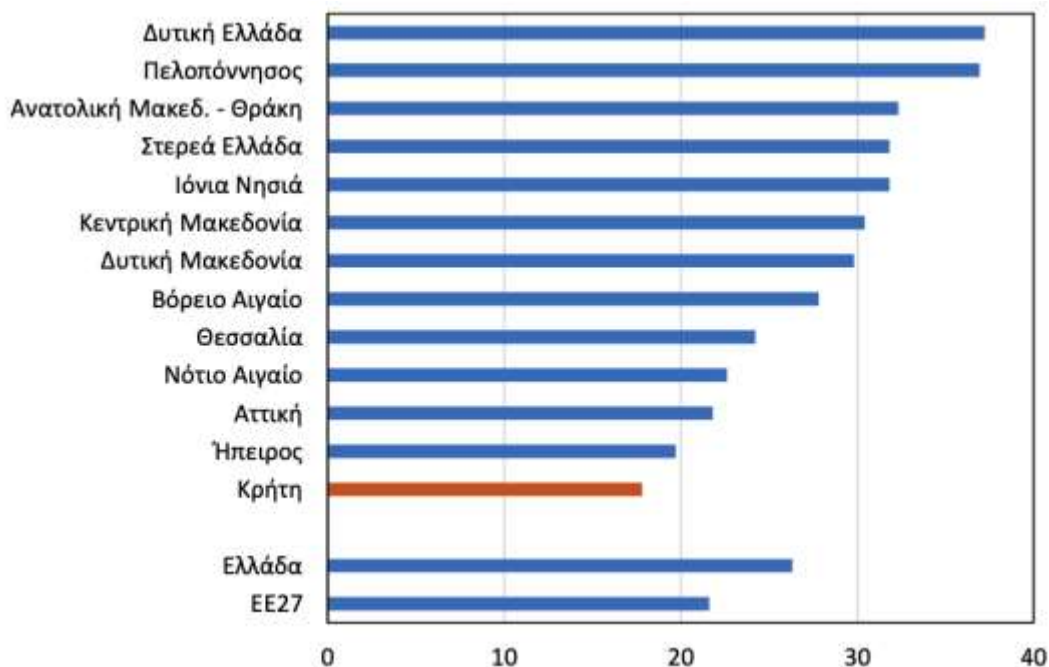
Πηγή: SILC, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 7 Ποσοστό του πληθυσμού της Κρήτης που αδυνατεί να καλύψει βασικές υλικές και κοινωνικές ανάγκες ανά περιφέρεια στην Ελλάδα (2022)

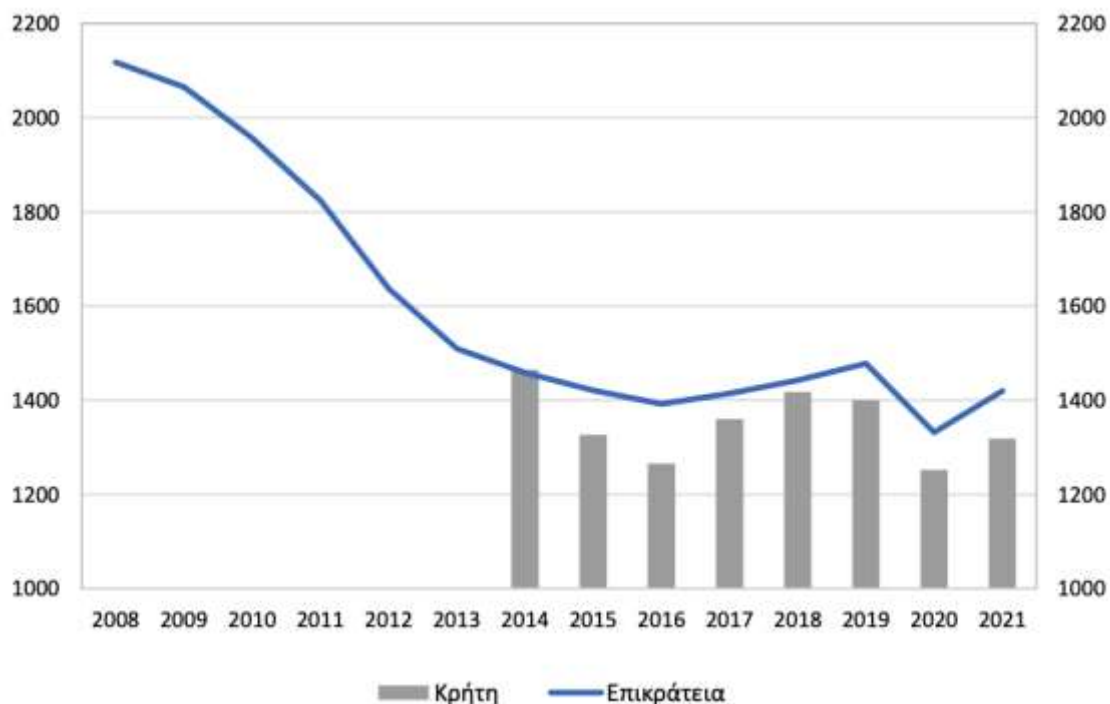
Πηγή: SILC, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 8 Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROPE) 2022

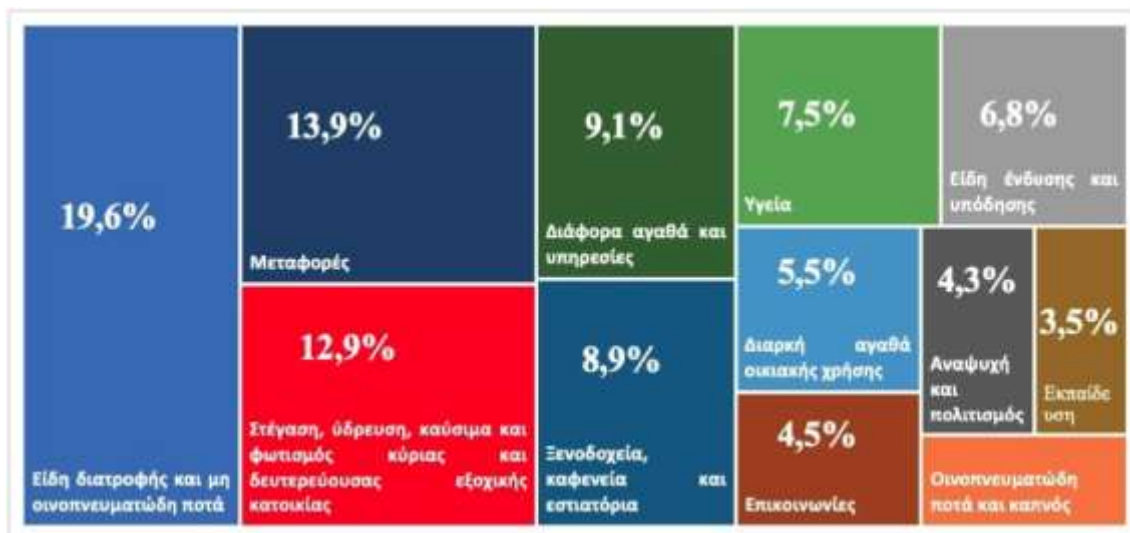
Πηγή: SILC, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 9 Μέση μηνιαία χρηματική δαπάνη νοικοκυριών σε ευρώ (ονομαστικές τιμές), στην Επικράτεια και στην Περιφέρεια Κρήτης, 2008-2021.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

Διάγραμμα 10 Απεικόνιση της διαχρονικής ποσοστιαίας (%) κατανομής των δαπανών των νοικοκυριών της περιφέρειας Κρήτης ανά κατηγορία, μέσος όρος 2014-2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών, επεξεργασία των Παπαθεοδώρου Χ, Ζαϊμάκη Ι, Μίσσου Β, και Παπαναστασίου Σ. (2023) για την έρευνα του Παρατηρητηρίου με τίτλο «Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη, 3η Ετήσια Έκθεση Αποτελεσμάτων»

**Ενδεικτικά δεδομένα: 3ος Ερευνητικός Άξονας - Εντοπισμός & Ανάλυση
Θυλάκων Τοπικής Αποστέρησης & Φτώχειας σε Επιλεγμένους
Αγροτικούς και Αστικούς Θύλακες**

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ (Βλ. κείμενο έρευνας Παρατηρητηρίου 2023:
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=3>)**

Αυτό το ερευνητικό έργο έχει σκοπό να διερευνήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της αποστέρησης σε αγροτικούς οικισμούς που παρουσιάζουν μεγάλη πυκνότητα κοινοτήτων αποστέρησης και να εξετάσει πώς βιώνεται και νοηματοδοτείται η αποστέρηση από νοικοκυριά και πολίτες των τοπικών κοινωνιών και από εκπροσώπους τοπικών υπηρεσιών. Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζονται προτάσεις και ιδέες της τοπικής κοινωνίας για την αντιμετώπιση ζητημάτων αποστέρησης με απώτερο στόχο την ανάληψη συλλογικών δράσεων και την ενίσχυση κοινωνικών και αναπτυξιακών πρωτοβουλιών για μια ολιστική αντιμετώπιση των προβλημάτων αποστέρησης.

Με βάση τις δυνατότητες και διαθεσιμότητες της ερευνητικής ομάδας (με όρους ερευνητικού δυναμικού, διαθέσιμων πόρων και χρόνων) αποφασίστηκε η επιτόπια μελέτη στους τέσσερις πρώτους Δήμους που παρουσιάζουν υψηλή κατανομή αποστερημένων κοινοτήτων (Δήμοι Γόρτυνας, Φαιστού, Βιάννου και Σητείας). Παράλληλα, έγινε έρευνα μικρότερης κλίμακας και στο Δήμο Μινώα Πεδιάδος, ο οποίος μολονότι είναι έκτος στην σχετική ιεράρχηση, συγκεντρώνει σημαντικές ιδιαιτερότητες λόγω των σημαντικών προβλημάτων που ακολούθησαν του μεγάλου σεισμού της 27ης Σεπτεμβρίου 2021 και της έντονης μετασεισμικής δραστηριότητας. Επιπλέον, η ομάδα αξιοποίησε δεδομένα απογραφών για τη διερεύνηση του δείκτη εξέλιξης (και συρρίκνωσης) των αγροτοκτηνοτροφικών οικισμών των Δήμων.

Τα ποιοτικά δεδομένα της μελέτης συλλέχτηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων αφηγηματικού χαρακτήρα που βασίστηκαν σε σειρά ερωτημάτων οργανωμένων γύρω από επιμέρους θεματικούς άξονες: τρόποι ζωής/καθημερινότητα/κοινωνικές σχέσεις, ανάγκες/προβλήματα, τοπική οικονομία/ανάπτυξη, κοινωνική συμμετοχή, κοινωνική οργάνωση, υπηρεσίες και υποδομές. Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους και να προβληματιστούν σχετικά με μια σειρά ερωτημάτων που συνδεόταν με τους προαναφερθέντες θεματικούς άξονες. Επιπλέον αξιοποιήθηκε η μέθοδος της ομάδας εστιασμένης συζήτησης (focus group), μια αποτελεσματική ερευνητική πρακτική για τη συγκέντρωση πλούσιων και εις βάθος ποιοτικών δεδομένων που αφορούν τις σκέψεις, τις εμπειρίες και τις στάσεις, καθώς και την αλληλόδραση ιδιαίτερων κοινοτήτων και ομάδων. Στην περίπτωση των ερευνών μας διεξήχθησαν ομάδες εστιασμένης συνέντευξης με επαγγελματίες κοινωνικών υπηρεσιών που φώτισαν διαφορετικές πτυχές των ζητημάτων της αποστέρησης και των κοινωνικών προβλημάτων των κατοίκων.

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων για την εμπειρία της κοινωνικής αποστέρησης στις αγροτικές περιοχές δείχνει ότι κάποια ζητήματα, όπως οι μεταφορές, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής φροντίδας και η κοινωνική απομόνωση θεωρούνται πιο σημαντικά στην εμπειρία της αποστέρησης από ό,τι στις αστικές περιοχές. Όπως συμβαίνει και

σε άλλες αντίστοιχες αγροτικές περιοχές στην Ευρώπη οι περιοχές αυτές έχουν χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού, περιορισμένα εισοδήματα κυρίως από τον αγροτικό τομέα, δημογραφική συρρίκνωση και γήρανση, χαμηλά ποσοστά νέων και ενεργού πληθυσμού, γεωγραφική απόσταση από μεγάλες αγορές, περιορισμένη επιχειρηματικότητα και δυσκολίες πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας.

Στη συνέχεια εφαρμόζεται η μεθοδολογία της SWOT ανάλυσης (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) για να αναλύσουμε την υφιστάμενη κατάσταση των Δήμων που μελετάμε και να διερευνήσουμε τις προκλήσεις, τις προοπτικές και τους κινδύνους που διαμορφώνονται κατά τη διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής. Στο επίπεδο των τοπικών κοινωνιών που βρίσκονται σε συνθήκες κοινωνικής αποστέρησης αυτό το μοντέλο δίνει τη δυνατότητα κωδικοποίησης δεδομένων και πληροφοριών που θα αναδείξουν:

- Την υφιστάμενη κατάσταση τονίζοντας πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αποστερημένων τοπικοτήτων που πρέπει να ληφθούν υπόψη σε στρατηγικούς σχεδιασμούς αναπτυξιακών κοινωνικών πολιτικών
- Τις προκλήσεις και τις προοπτικές μιας βιώσιμης ανάπτυξης με κοινωνική δικαιοσύνη και φροντίδα για τις ευάλωτες ομάδες
- Τα βασικά εμπόδια και τους κινδύνους που συνδέονται με ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές διαδικασίες και με δικτυώσεις της τοπικότητας που πρέπει να ληφθούν υπόψη στις στρατηγικές επιλογές περιφερειακών φορέων και τοπικών οργανώσεων.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι τάσεις που μπορούν να ληφθούν υπόψη από τοπικούς φορείς, οργανώσεις και σχεδιαστές αναπτυξιακών προγραμμάτων και κοινωνικών πολιτικών για την άσκηση δημόσιων πολιτικών.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ανθεκτικότητα σε συνθήκες κρίσης χάρις τη συμβολή οικογενειακών δικτύων, πρωτοβουλιών της κοινωνίας πολιτών και εγχειρημάτων αλληλοβοήθειας
- Σημαντική δραστηριότητα κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων παρά την υποστελέχωσή τους (π.χ. Βοήθεια στο σπίτι)
- Δυνατότητες χαλάρωσης και απόδρασης από τους έντονους ρυθμούς των αστικών κέντρων και διαμόρφωσης ενός κοινοτικού περιβάλλοντος πυκνών διαπροσωπικών σχέσεων εγγύτητας και αλληλεγγύης
- Ανθεκτικότητα των τοπικών κωμοπόλεων που διατηρούν ή αυξάνουν τους πληθυσμούς τους και παρέχουν ευκαιρίες κοινωνικών συναναστροφών
- Αραιοκατοικημένες περιοχές με μεγάλα περιθώρια οικιστικής ανάπτυξης
- Παραγωγή, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξαιρετικής ποιότητας τοπικών αγροτικών και γαλακτοκομικών προϊόντων
- Εξαιρετικό φυσικό, υγιεινό και ποικιλόμορφο περιβάλλον με πλούσια χλωρίδα και πανίδα
- Τοπίο και τρόποι ζωής που δεν έχουν διαβρωθεί από το ρεύμα του μαζικού τουρισμού
- Πλούσια πολιτισμική κληρονομιά και ιστορία και ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και τόπων μνήμης
- Ύπαρξη σημαντικών ορειβατικών μονοπατιών και καθαρών παραλιών
- Σημαντική παράδοση οικιακής οικονομίας και αυτοκατανάλωσης που ευνοεί την ανάπτυξη πρακτικών αυτάρκειας

ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΣΗΜΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χαμηλά εισοδήματα και εξάρτηση πολλών νοικοκυριών από επιδόματα: αδυναμία πρόσβασης σε βασικά αγαθά & αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, περιορισμός κοινωνικών συναναστροφών ➤ Ύπαρξη πολλών απομονωμένων οικισμών με γερασμένο πληθυσμό και εξάρτηση από τον αγροτοκτηνοτροφικό τομέα ➤ Ανεπαρκής συντήρηση ενδο-δημοτικού οδικού δικτύου και σύνδεση με αστικά κέντρα που ενισχύει την κοινωνική απομόνωση των οικισμών ➤ Διαρθρωτικά προβλήματα τοπικής οικονομίας: εξάρτηση από πρωτογενή τομέα και εποχιακό τουρισμό, περιορισμένη ανάπτυξη υπηρεσιών και μεταποίησης, αυξημένο κόστος μεταφορικών, χαμηλή αποδοτικότητα μικρών κλήρων, απουσία καινοτόμων μεθόδων παραγωγής και εμπορίας προϊόντων και εξειδικευμένων στελεχών ➤ Περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης και ενίσχυσης των εισοδημάτων ➤ Έμφυλες ανισότητες και διακρίσεις που σε συνδυασμό με τις συνθήκες αποστέρησης περιορίζουν την κοινωνική ένταξη των γυναικών ➤ Απουσία δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων ➤ Άνισες μορφές ανάπτυξης αγροτοκτηνοτροφικών οικισμών, παραθαλάσσιων περιοχών και μεγάλων κωμοπόλεων που δημιουργούν διαχωρισμούς και πολώσεις ➤ Απουσία εξωσχολικών δραστηριοτήτων, επαρκών μηχανισμών κοινωνικοποίησης παιδιών και νέων και δικτύων ψυχαγωγίας για τον ελεύθερο χρόνο ➤ Αδυναμία παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, υπηρεσιών ψυχικής και κοινωνικής φροντίδας σε όλο τον πληθυσμό ➤ Περιορισμένη ανάπτυξη συνεταιριστικής κουλτούρας και μορφών συλλογικής δράσης ➤ Νοοτροπίες μέρους των τοπικών κοινωνιών που ενισχύουν τοπικισμούς, συγκρουσιακές σχέσεις, οδηγική παραβατικότητα και αλκοολισμό
------------------------	--

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Ενίσχυση της μικρής τάσης επανεγκατάστασης κατοίκων σε αγροτικές περιοχές με κίνητρα (δημιουργία θέσεων εργασίας, κοινωνική κατοικία, κ.λπ.)
- Αξιοποίηση νέων μοντέλων αγροτικής ανάπτυξης και κοινωνικής γεωργίας με σεμινάρια σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας φιλικών προς το περιβάλλον
- Σχεδιασμός πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής καινοτομίας για την ενίσχυση της απασχόλησης σε δυναμικούς τομείς (π.χ. μεταποίηση και εμπορία τοπικών προϊόντων, ψηφιακή οικονομία)
- Συμβουλευτική για την ανάπτυξη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας μέσω της δημιουργίας Κοιν.Σ.Επ. και της κοινωνικής γεωργίας
- Αξιοποίηση προγραμμάτων Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
- Αναβάθμιση και στελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών με στόχο την πρόληψη και την κοινοτική παρέμβαση
- Διαμόρφωση ενός χωρικού σχεδιασμού προγραμμάτων κοινωνικής κατοικίας με την ανάπλαση εγκαταλελειμμένων ιδιόκτητων κτιρίων που θα προσελκύσουν νέα νοικοκυριά
- Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων δημόσιων κτιρίων για την ενίσχυση ενός οργανωμένου δικτύου κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων και νεανικής κοινωνικότητας
- Δημιουργία Παραγωγικού Συνεταιρισμού Γυναικών με πρακτικές κοινωνικής οικονομίας από γυναίκες που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και τη μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων
- Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ορεινού, θρησκευτικού, οικοτουρισμού κ.ά.) για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών και την παράταση της τουριστικής περιόδου
- Προσέλκυση του ενδιαφέροντος επισκεπτών και προβολή φυσιολατρικών δραστηριοτήτων (π.χ. πεζοπορίας, σπηλαιολογίας, κ.ά.).
- Ανάδειξη ιστορικών μνημείων και τοπικής ιστορίας και προβολή πολιτιστικών και ιστορικών διαδρομών

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Οι οικονομικές πιέσεις της ενεργειακής κρίσης και ακρίβειας περιορίζουν τη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των αποστερημένων νοικοκυριών, ενισχύουν τάσεις μοιρολατρίας και την αίσθηση του κοινωνικού αποκλεισμού
- Η αποστέρηση διαβρώνει παραδοσιακές μορφές κοινωνικής συναναστροφής και επικοινωνίας
- Η περαιτέρω δημογραφική συρρίκνωση των πληθυσμών των Δήμων με επιδείνωση των δεικτών εξάρτησης και γήρανσης
- Η ενίσχυση της ροής μετανάστευσης νεανικού πληθυσμού σε αστικά κέντρα και συνακόλουθα η μείωση του παραγωγικού δυναμικού των περιοχών
- Η εγκατάλειψη και ερήμωση μικρών αγροτοκτηνοτροφικών οικισμών, καλλιεργήσιμων εκτάσεων και περιουσιών
- Οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης σε συνδυασμό με τα χαμηλά ημερομίσθια ενδέχεται να οδηγήσουν στην αύξηση της άτυπης (μαύρης) απασχόλησης και σε εξάρτηση από επιδόματα
- Η διαδικασία ανάπτυξης των Δήμων μέσα από ένα μοντέλο μαζικού τουρισμού μετά την κατασκευή του αεροδρομίου Καστελλίου μπορεί να οδηγήσει στη αλλοίωση της πολιτισμικής ταυτότητας των τοπικών κοινωνιών, τη διάβρωση των παραδοσιακών τρόπων ζωής και την περιβαλλοντική επιβάρυνση
- Η παγίωση κοινωνικών ανισοτήτων ανάμεσα σε διαφορετικές επικράτειες των Δήμων (π.χ. παραθαλάσσιων οικισμών, αγροτοκτηνοτροφικών οικισμών και αστικών ή ημιαστικών κέντρων)
- Η περιβαλλοντική επιβάρυνση και οι κίνδυνοι της δημόσιας υγείας από την εκτεταμένη χρήση φυτοφαρμάκων σε ορισμένες περιοχές
- Η συνθήκη της αποστέρησης που ενισχύει συμπεριφορές βίας, παραβατικότητας και τοπικών εντάσεων
- Η υποβάθμιση ή το κλείσιμο των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε μικρούς οικισμούς.

**ΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ ((Βλ. κείμενο έρευνας Παρατηρητηρίου 2023:
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?com=research&id=3>)**

Στην συνέχεια η έρευνα εξετάζει ζητήματα υλικής και κοινωνικής αποστέρησης συνοικιών της πόλης του Ηρακλείου και των Χανίων και διερευνά ανάγκες, προβλήματα, δυναμικές και προκλήσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη σε έναν μακροπρόσθεσμο σχεδιασμό ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη αυτών των περιοχών. Η μελέτη αξιοποιεί ένα μοντέλο πυκνής περιγραφής της τοπικότητας που βασίζεται στον συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών ερευνητικών δεδομένων. Σε αυτήν την κατεύθυνση αξιοποιεί έναν συνδυασμό ποσοτικών δεικτών μέτρησης της σχετικής αποστέρησης στην Κρήτη και της βιωμένης εμπειρίας των συμμετεχόντων σε μια από τα κάτω προσέγγιση της εντοπιότητας. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά κάποιες προτάσεις που προέκυψαν από τα αποτελέσματα των ερευνών.

Προτάσεις για οικονομική, κοινωνική, οικιστική και περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών

Νοτιοδυτικές συνοικίες εντός των τειχών του Ηρακλείου:

Οι κάτοικοι υποστηρίζουν ότι η βελτίωση των υποδομών και του δημόσιου χώρου της περιοχής θα βελτιώσει συνακόλουθα και την κοινωνική καθημερινότητά τους. Σε σχέση με την συνοικία τους προτείνουν παρεμβάσεις μετά από μια ολοκληρωμένη βιώσιμη μελέτη η οποία θα οδηγήσει στην αναμόρφωση της περιοχής και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Αυτή η προοπτική αναμένεται να προσελκύσει νέους κατοίκους και να εμπλουτίσει την αστική ζωή. Σε σχέση με την ταυτότητα της περιοχής οι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν επιθυμούν την περαιτέρω αλλοίωση της φυσιογνωμίας της με την κατασκευή μεγάλων πολυώροφων κτηρίων. Αντίθετα, υποστηρίζουν τη διατήρηση του οικιστικού ιστού και την ανάδειξη της παλαιάς πόλης.

Σε αυτήν την κατεύθυνση προτείνουν την αναπαλαίωση του Πανάνειου Νοσοκομείου και τη λειτουργία του στο πλαίσιο που ορίζει η διαθήκη του κληροδοτήματος. Επιπλέον προτείνουν την αναπαλαίωση ιστορικών ή νεοκλασικών κτηρίων προκειμένου να μετατραπούν σε αίθουσες τέχνης, καλλιτεχνικά εργαστήρια και βιβλιοθήκες. Παράλληλα, επιθυμούν την κατεδάφιση των ετοιμόρροπων και επικίνδυνων κτηρίων που απειλούν τη φυσική ασφάλεια των κατοίκων και ζητούν την παρέμβαση των αρχών προκειμένου να παραχωρηθούν σπίτια που ακόμη είναι κατοικήσιμα ή να δοθούν έναντι ενός πολύ χαμηλού ενοικίου σε νέους ενοικιαστές που θα αναλάβουν τη συντήρησή τους.

Σε σχέση με τις υποδομές κρίνεται ως ανάγκη υψηλής προτεραιότητας η ανάπτυξη περισσότερων χώρων πράσινου, μικρών πάρκων και χώρων αναψυχής για τα παιδιά και τους κατοίκους και η επαρκής συντήρηση των ήδη υπαρχόντων και κυρίως των τειχών της πόλης. Ισχυρίζονται, επίσης, ότι χρειάζεται περισσότερη φροντίδα καθαριότητας της περιοχής και ένα πρόγραμμα στείρωσης των αδέσποτων και επανατοποθέτησής τους στην περιοχή. Ακόμη τονίζουν την ανάγκη δημιουργίας ενός χώρου άθλησης ή γυμναστηρίου στη γειτονιά. Τέλος επισημάνθηκε η ανάγκη κρατικής μέριμνας για τη φροντίδα των ηλικιωμένων και των αποστερημένων κατοίκων της συνοικίας.

Αγία Τριάδα:

Μέσα από τις αφηγήσεις των κατοίκων και των φορέων σκιαγραφούνται τα βασικά προβλήματα και οι ανάγκες της περιοχής, η αντιμετώπιση των οποίων θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής στη συνοικία. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες οραματίζονται την περιοχή τους περιποιημένη και καθαρή, με χώρους πράσινου και πλατείες, με σπίτια που επιτρέπουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και με γειτονίες ασφαλείς που σφύζουν από ζωή. Παρακάτω παραθέτουμε ορισμένες βασικές προτάσεις των κατοίκων:

- Η άμεση εφαρμογή του νέου ρυμοτομικού σχεδίου θα δώσει νέα πνοή στη συνοικία, θα δημιουργήσει κίνητρα στους ιδιοκτήτες για συντήρηση και αναπαλαίωση των κατοικιών τους και θα συμβάλει στην επανακατοίκηση της συνοικίας από κατοίκους που την έχουν εγκαταλείψει.
- Η ανάπλαση της περιοχής με τρόπο που θα σέβεται την φυσιογνωμία και το πολυπολιτισμικό παρελθόν της θα δώσει αξία στη γη και στις κατοικίες. Αυτό θα επιτρέψει την ουσιαστική αναβάθμιση των κατοικιών της περιοχής. Για ορισμένους κατοίκους αυτή η προοπτική συνδέεται και με τη δυνατότητα ενίσχυσης των εισοδημάτων τους από την ενοικίαση ή την πώληση κατοικιών.
- Η οικιστική αναβάθμιση της συνοικίας αναμένεται να προσελκύσει κοινωνικές, εμπορικές και οικονομικές δραστηριότητες στην περιοχή οι οποίες θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας. Οι κάτοικοι υποστηρίζουν ότι η περιοχή τους θα έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει καλλιτέχνες και συλλογικότητες, και η ανάπτυξη ενός Μεσογειακού Κέντρου Μουσικής και άλλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων μπορεί να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση.
- Ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός ανάπλασης και εξωραϊσμού της περιοχής κρίνεται απαραίτητος. Οι κάτοικοι προτείνουν άμεσες και μακροπρόθεσμες δράσεις για την καθαριότητα των δρόμων και τη βελτίωση του οδοστρώματος, τη δημιουργία χώρων πράσινου και αναψυχής και, στο μέτρο του δυνατού, τη δημιουργία πεζόδρομων, και την ολοκλήρωση του έργου της πυροπροστασίας.
- Παρεμβάσεις στην πρώην λαχαναγορά και στα Ενετικά Τείχη πέριξ της συνοικίας κρίνονται απαραίτητες ώστε να υπάρξει σύνδεση με χώρους περιπάτου, ψυχαγωγίας και πολιτισμικών δραστηριοτήτων και οι κάτοικοι της περιοχής να σταματήσουν να ασφυκτιούν στην περιοριστική εδαφική της επικράτεια.
- Η βελτίωση και η συντήρηση του φωτισμού και η αξιοποίηση ή περίφραξη εγκαταλελειμμένων κατοικιών και οικοπέδων θα συμβάλουν στον περιορισμό των διαθέσιμων χώρων για παραβατική δράση και οι πολίτες θα προστατευθούν από καταρρεύσεις κτηρίων ή μπαλκονιών.
- Η τακτικότερη υδροδότηση της περιοχής και η βελτίωση του δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης θα συμβάλει στην ποιοτικότερη διαβίωση των κατοίκων.
- Για τη διευκόλυνση της ηλικιωμένων κατοίκων προτείνεται να τοποθετηθούν παγκάκια στους δρόμους (όπου είναι εφικτό) και να επαναλειτουργήσει το φυσικοθεραπευτήριο στο ΚΕ.ΚΟΙΦ.Α.Π.Η.
- Η ενίσχυση της συλλογικής δραστηριότητας στην περιοχή και η διαμόρφωση δράσεων επιμόρφωσης των κατοίκων, με την παράλληλη ανάπτυξη προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης

και απασχόλησης αναμένεται να έχει θετικά αποτελέσματα στην καθημερινότητα των κατοίκων.

➤ Προληπτικές δράσεις για τη μείωση των εντάσεων και των παραβατικών συμπεριφορών στην περιοχή που θα αυξήσουν το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων.

Καμίνια:

Οι ίδιοι οι κάτοικοι, στις αφηγήσεις τους διεκδικούν από τις τοπικές αρχές να μεριμνήσουν για τη δυνατότητα μετακίνησης των ΑμεΑ μέσω της δημιουργίας ραμπών στις κατάλληλες διαστάσεις για τη διέλευσή τους. Περιγράφουν την ανάγκη για μελέτη και δημιουργία διαβάσεων -με την απαιτούμενη για τα αναπηρικά αμαξίδια κλιση- σε εισόδους δημόσιων δομών και ιδιωτικών καταστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό καταγγέλλουν ότι οι λιγοστές υφιστάμενες ράμπες, λόγω της στενής τους έκτασης και του ανεπαρκούς σχεδιασμού εξυπηρετούν κυρίως τα παιδικά καρότσια και όχι τα αναπηρικά αμαξίδια.

Από τις αφηγήσεις προκύπτει και η ανάγκη για διαπλάτυνση πεζοδρομίων και για επαρκέστερο φωτισμό, τόσο για την ασφαλή μετακίνηση των κατοίκων και των οχημάτων, όσο και για τον περιορισμό κρουσμάτων παραβατικής συμπεριφοράς. Στον λόγο των κατοίκων γίνονται προτάσεις για πρόβλεψη εγκατάστασης ασφαλέστερων φωτιστικών, με σεβασμό στην αισθητική του χώρου και με στόχο την παράλληλη βελτίωση της αρχιτεκτονικής του τοπίου.

Στο πλαίσιο βελτιστοποίησης των υποδομών γίνεται επιπλέον λόγος για την ανάγκη ασφαλτόστρωσης και αποκατάστασης του οδοστρώματος και των φρεατίων στο σύνολο της περιοχής με στόχο την αποφυγή ατυχημάτων και τη δυνατότητα απρόσκοπτης και ασφαλούς διέλευσης των κατοίκων. Οι κάτοικοι παραθέτουν, επίσης, συγκεκριμένες προτάσεις αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει η περιοχή, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη της δυτικής πλευράς της παραλιακής οδού στο σημείο σύνδεσης με τον ποταμό Γιόφυρο, αλλά και η αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων κτηρίων, όπως τα Ταμπακαριά, για την ανάδειξη της ιστορικότητας της περιοχής και της τέχνης της βυρσοδεψίας. Όπως υποστηρίζουν, τέτοιες πρωτοβουλίες έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν στην, περαιτέρω, πολιτισμική και οικιστική αναβάθμιση της συνοικίας και στην προσέλκυση πλήθους επισκεπτών. Στο ίδιο πλαίσιο γίνεται αναφορά και στην ανάγκη αποκατάστασης της πεζογέφυρας του Καράβολα, γνωστής στους κατοίκους και ως «Καλατράβα», που συνδέει τη Σοφοκλή Βενιζέλου με το Παγκρήτιο Στάδιο.

Εμφατική είναι και η διεκδίκηση για δημιουργία περισσότερων χώρων πρασίνου και αναψυχής στο εσωτερικό τμήμα της περιοχής. Οι κάτοικοι ζητούν δενδροφύτευση στα ελάχιστα υφιστάμενα πάρκα, πλατείες και παιδικές χαρές, τη δημιουργία νέων δημόσιων χώρων, την επαρκή συντήρηση των υφιστάμενων και τον εντατικό και παράλληλα εποπτευόμενο καθαρισμό της περιοχής.

Οι αφηγητές/τριες θέτουν, επίσης, ζητήματα πολιτιστικής αναβάθμισης της περιοχής, με πρόβλεψη για την παροχή ευκαιριών κοινωνικής ένταξης στη νέα γενιά και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Στο πλαίσιο αυτό προτείνουν τη δημιουργία χώρου- πολυκέντρου νεολαίας για τη συσπείρωση των νέων, τη δυνατότητα επιμόρφωσής τους με βιωματικά προγράμματα και τη δημιουργική απασχόλησή τους. Στο ίδιο πλαίσιο, δεδομένης της μεγάλης δραστηριότητας του πολιτιστικού συλλόγου της περιοχής και της εμφανούς παρουσίας του

στην καθημερινή ζωή των κατοίκων, γίνεται λόγος για την ανάγκη στέγασής του σε χώρο με τις απαιτούμενες προδιαγραφές όπου θα παρέχει τη δυνατότητα διεύρυνσης των δράσεων του:

Η δωρεάν παραχώρηση ενός δημόσιου ανεκμετάλλετου χώρου στον πολιτιστικό σύλλογο και μια συμβολική χρηματοδότησή του από την τοπική αυτοδιοίκηση θεωρούνται οι ελάχιστες προϋποθέσεις για τη βιωσιμότητά του.

Πέραν της πολιτισμικής ένταξης, η υποστήριξη τυπικών και άτυπων εγχειρημάτων του τρίτου τομέα θα μπορούσε να συμβάλλει τόσο στην οικονομική ένταξη των πολιτών όσο και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η οργανωμένη προώθηση εγχειρημάτων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας με την αξιοποίηση γνώσεων, τεχνικών και παραδόσεων, τη δημιουργία παραδοσιακών συνεταιρισμών και την εστίαση σε μια οικονομική δραστηριότητα με έμφαση στην κοινωνική ένταξη και το σεβασμό στο περιβάλλον. Ωστόσο, δεδομένης της παρατηρούμενης έλλειψης συνεταιριστικής και συμμετοχικής κουλτούρας των περισσοτέρων κατοίκων στις αφηγήσεις γίνεται λόγος για ανάγκη, πρωτίστως, ενημέρωσης της κοινότητας ώστε να εξοικειωθεί με τα εναλλακτικά μοντέλα οικονομίας και να αναγνωρίσει τις δυνατότητές τους και τα ευρύτερα οφέλη που μπορούν να παράσχουν στην περιοχή. Η εκπόνηση ενημερωτικών προγραμμάτων στην κοινότητα, προτείνεται και για τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας ευρύτερης κουλτούρας, πέραν της συνεταιριστικής. Δεδομένης της αδιάφορης ή και, σε πολλές περιπτώσεις, επιβλαβούς στάσης ορισμένων κατοίκων στην προστασία των δημόσιων χώρων αναψυχής, προτείνεται η υποστήριξη της κοινότητας στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης. Κάτοικοι με οικολογική σκέψη υποστηρίζουν ότι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μελών της ευρύτερης κοινότητας θα συμβάλει καταλυτικά στην αποφυγή συμπεριφορών καταπάτησης και βανδαλισμών.

Δειλινά

Σε σχέση με την αναβάθμιση του οικιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος προτείνεται η διαμόρφωση ενός προγράμματος ανάπτυξης της συνοικίας που θα περιλαμβάνει τόσο την αναδιαμόρφωση των δημοσίων χώρων όσο και των ιδιωτικών κατοικιών με τη συναίνεση των κατοίκων. Τέτοιες πρακτικές μπορεί να συμβάλουν στη συνολική αναβάθμιση της περιοχής, τη βελτίωση των συνθηκών κατοικίας και την αναβάθμιση της αξίας της γης και της κατοικίας στην περιοχή. Επιπλέον, προτείνεται η βελτίωση του οδοστρώματος σε κεντρικούς και μικρότερους δρόμους της συνοικίας, η τοποθέτηση σαμαρακίων με στόχο τη μείωση της ταχύτητας των αυτοκινήτων και των μηχανών και την αποτροπή κινδύνων ατυχήματος και παράσυρσης πεζών, και η διευκόλυνση της κυκλοφορίας των πολιτών και ιδιαίτερα των ατόμων με αναπηρίες με τη βελτίωση των υφιστάμενων πεζοδρομίων ή/και τη δημιουργία νέων.

Η αύξηση του πρασίνου με δενδροφυτεύσεις με τη συμμετοχή των ίδιων των πολιτών και οι ενέργειες για την αισθητική και οικολογική αναβάθμιση της περιοχής σε συνδυασμό με τη βελτίωση της καθαριότητας και του φωτισμού στους δημόσιους χώρους της συνοικίας κρίνεται σημαντική. Οι κτηριακές βελτιώσεις στις σχολικές μονάδες του Γυμνασίου και του Λυκείου, η δημιουργία αίθουσας καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και η δημιουργία ενός πολυχώρου ή ενός πολύκεντρου για πολιτισμικές δραστηριότητες θα μπορούσε να ενισχύσει την πολιτισμική ανάπτυξη, την κοινωνικοποίηση και την επικοινωνία στη συνοικία.

Για την αύξηση της απασχόλησης και τη δυνατότητα κοινωνικής ένταξης προτείνεται η δημιουργία προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης για τους

μακροχρόνια ανέργους και για τους ωφελούμενους των επιδομάτων, ώστε να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες εισόδου στην αγορά εργασίας. Ακόμη, προτείνεται η διοργάνωση σεμιναρίων/κατάρτισης σε θέματα σχετικά με τον αγροτικό τομέα και τις εναλλακτικές και βιολογικές καλλιέργειες. Απώτερος στόχος είναι η απασχόληση των νέων των Δειλινών σε αγροτεμάχια της περιουσίας του Δήμου και η απορρόφηση των ανέργων στον πρωτογενή τομέα. Προτείνεται, επίσης, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (π.χ. η τοπική αυτοδιοίκηση θα μπορούσε να συστήσει ομάδα καθαριότητας από μόνιμους κατοίκους της περιοχής και για την παιδική χαρά θα μπορούσε να προσληφθεί κάτοικος της γειτονιάς ως φύλακας). Μια άλλη ενδιαφέρουσα ιδέα που προτάθηκε είναι η παροχή δωρεάν φροντιστηριακών μαθημάτων και ενισχυτικής διδασκαλίας στους μαθητές/ριες σε συνεργασία με τις τοπικές σχολικές μονάδες.

Σε σχέση με τη στέγαση και την κοινωνική κατοικία η πρόταση της ερευνητικής ομάδας ήταν η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου χωρικού σχεδιασμού κοινωνικών κατοικιών που θα μπορέσει να αναπλάσει και να βελτιώσει παλιά κτίσματα, με στόχο να αποδοθούν σε νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα. Επιπλέον, η ανάπτυξη ενός τοπικού δικτύου μιας ενεργειακής κοινότητας θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση του ενεργειακού κόστους, ιδίως για τα αποστερημένα νοικοκυριά της περιοχής. Επισημαίνουμε ακόμη ότι η συνοικία του Δειλινού βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τα κτήρια των δύο μεγάλων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της πόλης (Πανεπιστήμιο Κρήτης και ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.) και κατά συνέπεια θα μπορούσε να λειτουργήσει ως τόπος κατοικίας φοιτητών/τριών μέσω προγραμμάτων φοιτητικής στέγης με τη συνέργεια του δημοσίου με ιδιωτικούς φορείς.

Η ενίσχυση των δομών κοινωνικών υπηρεσιών και η στελέχωσή τους με συγκεκριμένες ειδικότητες θεωρείται ιδιαίτερης σημασίας για τη διαχείριση των πολλαπλών προβλημάτων της συνοικίας. Εκτιμάται ότι η ανάπτυξη ενός δικτύου κοινωνικής προστασίας της περιοχής με στελεχωμένες υπηρεσίες από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους που θα εργάζονται τόσο στο επίπεδο της πρόληψης όσο και στο επίπεδο της αντιμετώπισης προβλημάτων θα έχει σημαντική επίδραση στην τοπική κοινωνία. Δράσεις πρόληψης και παρέμβασης στην κοινότητα από μια κεντρική υπηρεσία στην περιοχή (Κοινωνική Κοινωνική Υπηρεσία Δειλινού) μπορούν να συμβάλουν στη σταθερή ψυχοκοινωνική παρακολούθηση κατοίκων, στην υποστήριξη αποδυναμωμένων και ευάλωτων ατόμων, την πρόληψη παραβατικών/κακοποιητικών συμπεριφορών και τη δημιουργία σταθερών θεραπευτικών σχέσεων και σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ επαγγελματιών και κατοίκων.

Η τοξικοεξάρτηση και η νεανική παραβατικότητα αποτελούν σημαντικά ζητήματα που, επίσης, αναδείχθηκαν στην έρευνα. Εκτός από την ενίσχυση των υφιστάμενων δομών και κοινωνικών υπηρεσιών στην περιοχή, η ερευνητική ομάδα προτείνει τη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής δομής: την ανάπτυξη ενός προγράμματος προαγωγής αυτοβοήθειας υιοθετώντας το παράδειγμα αντίστοιχων προγραμμάτων σε άλλες πόλεις (Θεσσαλονίκη, Ραψάνη, Χανιά, Σητεία) σε συνεργασία με σχετικούς επιστημονικούς φορείς. Σε αυτήν την κατεύθυνση επισημαίνεται η συνεργασία με το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που λειτουργεί από τον Φεβρουάριο του 2001 υπό την εποπτεία του οραματιστή ψυχιάτρου Φοίβου Ζαφειρίδη.

Τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, παραμέλησης ανηλίκων και έμφυλων διακρίσεων αποτελούν σημαντικά προβλήματα της τοπικής κοινωνίας, όπως φαίνεται και από εκτιμήσεις των στελεχών των κοινωνικών υπηρεσιών. Προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού, συμβουλευτικής και ενδυνάμωσης και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία θέσεων

απασχόλησης ή και συνεταιριστικών/συνεργατικών δομών γυναικών μπορούν να συμβάλουν στη γυναικεία αυτό-οργάνωση και ενδυνάμωση. Για την ανάπτυξη σχετικών δράσεων προς αυτήν την κατεύθυνση, οι τοπικοί φορείς θα μπορούσαν να συνεργαστούν με εξειδικευμένους πανεπιστημιακούς φορείς (όπως την Επιτροπή Ισότητας του Φύλου του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Εργαστήριο Μελετών του Φύλου του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου) ή και με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (όπως την Επιτροπή Ισότητας του Δήμου Ηρακλείου και την Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας).

Αντίστοιχα, μια σειρά εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων που απευθύνονται στην οικογένεια θα μπορούσαν να διαδραματίσουν θετικό ρόλο. Στη διάρκεια της έρευνας εκφράστηκαν απόψεις για τη δημιουργία Σχολής Γονέων στην περιοχή όπου γονείς κυρίως νέοι, θα συμμετέχουν σε προγράμματα σεξουαλικής αγωγής, οικογενειακού προγραμματισμού, μαθημάτων τοκετού, ανατροφής παιδιού, έμφυλων σχέσεων κ.λπ.

Το ιδιαίτερο κοινωνικό προφίλ των κατοίκων των Δειλινών με την παρουσία αποστερημένων νοικοκυριών, ανέργων, μεταναστών, προσφύγων, Ρομά, ηλικιωμένων και ανασφάλιστων πολιτών καθιστά σημαντική την ανάπτυξη ενός μηχανισμού πρωτοβάθμιας υγείας σε επίπεδο κοινότητας με σταθερή παροχή ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών. Σε αυτήν την κατεύθυνση κρίνεται σημαντική η πρόσληψη ειδικότητας γενικού ιατρού/παθολόγου με σταθερή παρουσία στην περιοχή. Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής διαφορετικών ομάδων της περιοχής με την ανάπτυξη προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας.

Ανατολική Ζώνη Πόλης Ηρακλείου

Στο σύνολο των υπό μελέτη περιοχών οι ανάγκες για παρέμβαση είναι σημαντικές και ποικίλες. Όπως αποτυπώνεται από τον λόγο αφηγητών/τριών στο σύνολο των περιοχών κρίνεται αναγκαίο να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομίας και των διαθέσιμων δομών/υποδομών και δημόσιων χώρων. Παρότι από τα δεδομένα της ποιοτικής έρευνας αναδείχθηκαν αρκετές κοινωνικές δυσλειτουργίες, μεταξύ των οποίων η κοινωνική απομόνωση, η παραβατικότητα, η χρήση αλκοόλ και ουσιών και η σχολική διαρροή, αυτά φαίνεται να συνδέονται αιτιακά τόσο με την οικονομική δυσχέρεια, όσο και με την αδυναμία του κοινωνικού κράτους να καλύψει τις ανάγκες των κατοίκων στο επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Αναλυτικότερα για τις υποδομές, οι συμμετέχοντες/-ουσες κάνουν λόγο για την ανάγκη δημιουργίας καλύτερων οδικών αρτηριών, πεζόδρομων, κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και πάρκων. Η άναρχη εξάπλωση της οικιστικής δόμησης εις βάρος των δημόσιων χώρων -κυρίως στην Χρυσοπηγή και τα Νταμάρια- φαίνεται να δυσχεραίνει την ποιότητα διαβίωσης των κατοίκων. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη όχι μόνο για ενίσχυση των δημόσιων χώρων αναψυχής, αλλά και για ασφαλέστερη πρόσβαση σε αυτούς από ανήλικα παιδιά, καθώς όπως υποστηρίζεται σε χώρους όπως οι παιδικές χαρές και οι πλατείες αναπτύσσονται παραβατικές δραστηριότητες.

Από τους κατοίκους της Αγίας Αικατερίνης τονίζεται emphaticά η ανάγκη για «δρόμους που πρέπει να φτιαχτούν» ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση (Συνέντευξη Νο 41), αλλά και η παράλληλη ενίσχυση των δρομολογίων της δημόσιας αστικής συγκοινωνίας. Σημαντικό αίτημα η πραγματοποίηση του οποίου θα συμβάλει στην αναβάθμιση της Αγίας Αικατερίνης, στη

δυνατότητα οικοδόμησης και καθορισμού των χρήσεων γης, αλλά και στη βελτίωση των δημόσιων υποδομών στο σύνολό τους είναι η ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλης.

Για το σύνολο των υπό μελέτη περιοχών τονίζεται ότι πρέπει να ενισχυθούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας και της δημόσιας υγείας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ψυχική υγεία και τις ευκαιρίες απεξάρτησης από ουσίες. Στο πλαίσιο αυτό, οι κάτοικοι αναφέρουν την ανάγκη για δωρεάν ψυχολογική και ψυχιατρική υποστήριξη, δεδομένης της αύξησης της ψυχολογικής πίεσης -επακόλουθο τόσο της οικονομικής στενότητας των ετών της κρίσης όσο και του κοινωνικού περιορισμού την περίοδο της πανδημίας. Για να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της κοινότητας, τα στελέχη των κοινωνικών υπηρεσιών προτείνουν μία ολική αναδιοργάνωση του συστήματος. Ανεξάρτητα από τα ζητήματα της έλλειψης υποδομών που -όπως αναφέρεται- αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές υπηρεσίες, μια τέτοια στόχευση αναμένεται να επιλύσει το πρόβλημα της υποστελέχωσης και να μετριάσει τον φόρτο εργασίας των εργαζόμενων. Η ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών σε ανθρώπινους και υλικούς πόρους θα μπορούσε να επιδράσει θετικά στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Παράλληλα, οι κάτοικοι της περιοχής, όπως και οι εργαζόμενοι/ες στις κοινωνικές υπηρεσίες σχολιάζουν την ανάγκη για την ανάπτυξη σχετικών στρατηγικών δράσεων, με ενεργητικό προσανατολισμό, ώστε όσοι/ες βρίσκονται σε συνθήκη ανεργίας και λαμβάνουν μακροχρόνια επιδόματα να ενταχθούν σταδιακά στην αγορά εργασίας. Η ανάγκη για οικονομική ένταξη, η οποία επιβεβαιώνεται και από τους ποσοτικούς δείκτες, παρουσιάζεται εντονότερη έπειτα από τις αλληπάλληλες διαδοχικές κρίσεις οι οποίες επέδρασαν σημαντικά στον κόσμο της εργασίας. Σε κάθε περίπτωση μεγάλη έμφαση δίνεται στη σημασία της οικονομικής ενθάρρυνσης των οικονομικά ευάλωτων νοικοκυριών της περιοχής.

Τέλος, έμφαση δίνεται και στην ανάγκη για αύξηση των δυνατοτήτων πολιτισμικής και κοινωνικής ένταξης, με τους κατοίκους της Αγίας Αικατερίνης να διεκδικούν τη στήριξη του Πολιτιστικού Συλλόγου από την πλευρά του Δήμου.

Η ενίσχυση των πολιτισμικών δράσεων, η στήριξη των εγχειρημάτων από τα κάτω, αλλά και η ενημέρωση του κόσμου για τις δυνατότητες μιας εναλλακτικής κοινωνικής οικονομίας αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τον μετασχηματισμό των κοινοτήτων, μέσω πρωτοβουλιών όπου οι κάτοικοι δεν θα είναι απλοί παρατηρητές αλλά ενεργοί συμμετέτοχοι. Σε αυτό το πλαίσιο οι ίδιοι διεκδικούν «ορατότητα» και συμμετοχή στις αποφάσεις που τους αφορούν.

Νέα Αλικαρνασός

Το ιστορικό, εθνογραφικό και πραγματολογικό υλικό της παρούσας έρευνας καταδεικνύει τη Νέα Αλικαρνασός ως μια περιοχή πολλαπλών δυνατοτήτων. Με όρους swot analysis στα δυνατά σημεία της περιοχής περιλαμβάνονται αδιαμφισβήτητα η γεωγραφική παράκτια θέση της, ο άρτιος σχεδιασμός κατά τη δημιουργία της, η έντονη πολιτισμική της ταυτότητα, ο ενεργός κοινωνικά χαρακτήρας των κατοίκων της και η συμμετοχική τους δράση, και τέλος η διαθεσιμότητα πληθώρας εκτάσεων και αναξιοποίητων εγκαταστάσεων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν τόσο στην αναβάθμιση της περιοχής εν γένει όσο και στη βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων της.

Οι συνεντευξιζόμενοι/ες σε αυτό το πλαίσιο αναφέρονται σε εγκαταστάσεις που αποτελούσαν ιδιοκτησία του Δήμου Αλικαρνασούς και όπως υποστηρίζουν «οφείλουν» να αξιοποιηθούν

προς όφελος πρωτίστως των κατοίκων της. Επίσης αναφέρονται στο «δικαίωμα αντισταθμιστικών οφελών» από τα κτήρια που πλέον έχουν «καταληφθεί» από υπηρεσίες του Δήμου Ηρακλείου. Κοινό τόπο στις περισσότερες συνεντεύξεις αποτελεί η ανάγκη δημιουργίας ενός πολιτιστικού κέντρου/πολυώρου που στόχο θα έχει κυρίως την ανάδειξη και διατήρηση της Μικρασιατικής κληρονομιάς, τη διάσωση, διαφύλαξη και μουσειακή έκθεση των κειμηλίων και των τεκμηρίων που αποτελούν την παρακαταθήκη του προσφυγικού πληθυσμού, αλλά και τη διοργάνωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων παράλληλα με την προώθηση της επιστημονικής έρευνας.

Ός προτεινόμενος χώρος αναφέρεται το εγκαταλελειμμένο κτήριο του Φάρου στην παραλία της Νέας Αλικαρνασσοú ανάμεσα στα βόρεια Θαλασσιά και τον Άγιο Νεκτάριο, μαζί με τον περιβάλλοντα χώρο του, που αποτελεί ανταλλάξιμη έκταση της Κοινότητας Αλικαρνασσοú. Στο πλαίσιο αυτό και με αφορμή τα 100 χρόνια από την ανταλλαγή των πληθυσμών έχει ήδη υποβληθεί αντίστοιχη πρόταση στον Δήμο Ηρακλείου -την οποία προσυπογράφουν από κοινού 13 σωματεία/ σύλλογοι (Α.Π. 45249/21-05-21)- για την αναγκαιότητα ίδρυσης Κέντρου Μικρασιατικού Πολιτισμού. Στο παρελθόν έχουν εκφραστεί και άλλες προτάσεις αξιοποίησης του Φάρου με επίκεντρο την αθλητική δραστηριότητα και την κατασκευή γηπέδων τένις, σκούος, πάντελ αλλά και ποδηλατοδρόμου. Η αξιοποίηση της εγκαταλελειμμένης δημόσιας περιουσίας φαίνεται να αποκτά επιτακτικότερο χαρακτήρα δεδομένων των κρουσμάτων βανδαλισμού που καταγράφονται ανά διαστήματα στην περιοχή.

Μια ακόμη δημόσια έκταση η αξιοποίηση της οποίας πρωταγωνιστεί στον δημόσιο λόγο είναι η πρώην πίστα καρτ δίπλα στο γήπεδο «Μελίνα Μερκούρη» και ελάχιστα μέτρα ανατολικά του Φάρου. Δημοσιεύματα του παρελθόντος έκαναν λόγο για «εικόνα εγκατάλειψης» και «μαρασμού» και για τη χρήση των 25 στρεμμάτων ως «χωματερή», ενώ μετά την εθελοντική δράση καθαρισμού της έκτασης από την ομάδα «Ζω Δρω» κάτοικοι της περιοχής κατηγορούν στα μέσα ενημέρωσης τη δημοτική αρχή για «εν κρυπτώ» παραχώρηση της έκτασης σε αθλητικό φορέα της πόλης του Ηρακλείου χωρίς να έχει προηγηθεί διαβούλευση με τους κατοίκους και τους συλλόγους της περιοχής οι οποίοι ως αντιπρόταση είχαν στο παρελθόν υποστηρίξει τη δημιουργία χώρων αναψυχής.

Με την απομάκρυνση του αεροδρομίου «Νίκος Καζαντζάκης» από τη Νέα Αλικαρνασσοú η αξιοποίηση της περιοχής προς όφελος τόσο των κατοίκων όσο και της τοπικής οικονομίας αποτελεί ένα επίσης σημαντικό διακύβευμα. Ομάδες πολιτών και σύλλογοι που συμμετέχουν ενεργά στη συζήτηση για τη συγκρότηση του τελικού σχεδίου (βλ. σχέδιο σε ενότητα «Ιστορικά στοιχεία και ταυτότητα της περιοχής») διεκδικούν τον σχεδιασμό «από τα κάτω» και τον συνυπολογισμό των αναγκών των κατοίκων της περιοχής, προτείνοντας την αξιοποίηση της έκτασης για τη δημιουργία ανοιχτών δημόσιων χώρων πρασίνου (δημόσιων κήπων, πάρκων, εγκαταστάσεων για πολιτισμικές και επιμορφωτικές δράσεις κ.ά.) σε αντιδιαστολή με την παραχώρηση της έκτασης για οικιστική ή εμπορική χρήση.

Αντίστοιχες απόψεις εκφράζονται και στα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας δίνοντας έμφαση στην ανάγκη συνένωσης του παραλιακού μετώπου μέχρι τον Καρτερό μετά την αποδέσμευση της έκτασης από το αεροδρόμιο:

Όλο το παραλιακό μέτωπο μπορεί να αξιοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, να ενωθεί με τον Καρτερό, να γίνουν μαρίνες, να γίνει πεζόδρομος. Αυτό του ανήκει, του αντιστοιχεί. Ο άνθρωπος αν θέλει, να πάει με τα πόδια στη θάλασσα. Υπάρχουν ομάδες που μπορεί να έρθουν και να σου φτιάξουν τον βυθό, και να αναγεννηθεί ο βυθός. Εγώ όταν ήμουν παιδί, ήμουν με μάσκα κάτω από το

νερό άπειρες ώρες. Ο βυθός, τα χρώματα που είχε δεν τα' χει τώρα. Βουτούσα και έβλεπα μπλε, πράσινα, μωβ, κίτρινα, χρυσά λαμπιρίζανε όλα χαρούμενα. Δάσος στο βυθό. Τώρα έχουμε μόνο ένα γκρι. Ένα θολό λες και έχεις ρίξει σκουπίδια. Λες; Έχεις ρίξει σκουπίδια. Φυσικά μπορεί να γίνουν πάρκα. Δεντροφυτεύσεις. Μπορεί να γίνει λίμνη και ένας περιβάλλον χώρος που να πηγαίνουν τα παιδιά μας εκδρομή. Να γίνει ένας υδροβιότοπος (Συνέντευξη Νο 15).

Τέλος, μεταξύ των προτάσεων των κατοίκων αναφέρεται η πρόβλεψη για πεζοδρόμια και επαρκέστερο φωτισμό, η μέριμνα για αντιπλημμυρική προστασία και, η δημιουργία ανοιχτών χώρων στάθμευσης, δεδομένης της αυξητικής τάσης του πληθυσμού στην περιοχή. Παράλληλα, όπως και για το σύνολο της πόλης του Ηρακλείου, τονίζεται η ανάγκη πρόβλεψης της προσβασιμότητας για τα ΑμΕΑ.

Όλες οι παραπάνω ανάγκες, αν και ισχύουν για το σύνολο της Νέας Αλικαρνασσού παρουσιάζονται με ιδιαίτερη ένταση στις περιοχές που παραμένουν εκτός σχεδίου πόλης και συγκεκριμένα στον Άγιο Νεκτάριο, την Άνω Αλικαρνασσό και τα Καπάζουρνα. Η ένταξη στο σχέδιο πόλης των εν λόγω χωρικών ενοτήτων αποτελεί πάγιο αίτημα τόσο των κατοίκων της περιοχής όσο και της Κοινοτικής Αρχής της Νέας Αλικαρνασσού.

Σπλάντζια και Κουμ Καπί

Στην παρούσα ενότητα καταγράφονται οι προτάσεις των ίδιων των κατοίκων σχετικά με την αναβάθμιση των περιοχών τους και τη βελτίωση της καθημερινότητάς τους. Με ενδιαφέρον παρατηρούμε ότι, παρά τις συχνές αναφορές στα προβλήματα της στάθμευσης, του κυκλοφοριακού και της ηχορύπανσης και για τις δυο περιοχές, οι προτάσεις των κατοίκων της Σπλάντζια (σε αντίθεση με τους κατοίκους του Κουμ Καπί) σχετίζονται ελάχιστα με τα παραπάνω. Η Σπλάντζια, που φαίνεται να βιώνει ήδη τα αποτελέσματα της τουριστικοποίησης, αναζητά κυρίως τρόπους προσέλκυσης νέων κατοίκων στην περιοχή, ανθρώπων που θα την υπερασπιστούν και θα διατηρήσουν την ψυχή της ζωντανή.

Η περιοχή της παλιάς πόλης των Χανίων ευρύτερα, και ειδικότερα η Σπλάντζια, συγκεντρώνει σημαντικά ιστορικά μνημεία και κτήρια. Στις συνεντεύξεις των κατοίκων διατυπώνεται η ανάγκη συντήρησης αλλά και ανάδειξης των μνημείων, ορισμένα από τα οποία δεν είναι γνωστά ακόμα και στους κατοίκους της πόλης. Μια τέτοια προσέγγιση ανάδειξης της ιστορικής κληρονομιάς της περιοχής, σε συνδυασμό με τον περιορισμό της ξέφρενης τουριστικής ανάπτυξης και της ύπαρξης κάποιας μορφής κινήτρων (ενδεχομένως οικονομικών) μπορεί να προσελκύσει νέους κατοίκους οποίοι θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της περιοχής:

Να αναδειχθούν πλήρως τα ιστορικά μνημεία. Να υπάρξει ένα μέτρο στην ανάπτυξη. Να δοθούν κίνητρα στους ντόπιους να μείνουν και να έρθουν κι άλλοι γιατί δεν μπορεί όλη η παλιά πόλη να είναι μόνο τουριστικά καταλύματα. Είναι κρίμα. Δεν αξίζει στην πόλη μας και θεωρώ ότι τώρα που φεύγουν οι παλιοί αν έρθουν καινούριοι άνθρωποι και μείνουν σε μόνιμη βάση, θα έχουν και πιο πολλή ενέργεια από μας τους πιο παλιούς και ιδέες και θα είναι για το καλό της Σπλάντζια.

Η εικόνα μιας γειτονιάς χωρίς κατοίκους φαίνεται να ανησυχεί και να προβληματίζει. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται αναφορά και σε πιο δραστικές λύσεις που θα στοχεύουν στην αποτροπή του υπερτουρισμού, μεταξύ των οποίων η οριοθέτηση του αριθμού των τουριστικών καταλυμάτων:

Εγώ θα ήθελα να γίνεται ένας έλεγχος ως προς τη σύνθεση του πληθυσμού, αν γίνεται αυτό. Θα μπορούσαν να μην υπήρχαν τόσα πολλά τουριστικά σπίτια, να έμπαινε ένα όριο, κάτι σαν ποσοστό. Αλλά θα μου πεις πως θα το ελέγξουνε, δεν ξέρω. Νομίζω ότι μπορούν αν θέλουν. Και να ενισχύσουν κόσμο για να μείνει εδώ, να δώσουν κίνητρα. Τι κίνητρα θα είναι αυτά; Φαντάζομαι οικονομικά θα είναι περισσότερο. Είναι κρίμα να υπάρχει μια παλιά πόλη χωρίς κατοίκους. Δεν μπορώ να φανταστώ πως θα εξελιχθεί αυτό, να μην υπάρχουν κάτοικοι σε ένα κομμάτι της πόλης; Θα είναι χωρίς ψυχή ένα πράγμα, χωρίς ενδιαφέρον, χωρίς κάποιος να το υπερασπίζεται, χωρίς κάποιος να το κρατάει. Οι τουρίστες που κάθε βδομάδα αλλάζουνε, πως να δώσουν προσωπικότητα και χρώμα στο χώρο;

Η αγωνία των κατοίκων για ενίσχυση του χαρακτήρα της γειτονιάς και η αποφυγή ολοκληρωτικής στροφής προς τον τουρισμό οδηγεί σε ιδέες προς πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις. Η περιοχή. Όπως υποστηρίζουν, θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο προσέλκυσης των φοιτητών που σπουδάζουν στην πόλη, οι οποίοι αναζητούν σπίτια προς ενοικίαση. Σε αυτό το πλαίσιο, αναφέρεται η δημιουργία φοιτητικής εστίας ή χώρων συγκέντρωσης και ψυχαγωγίας νέων ατόμων.

Επιπλέον, στις συνεντεύξεις εντοπίζεται το πρόβλημα του δημόσιου χώρου και ειδικότερα γίνεται αναφορά στην ιστορική πλατεία αλλά και στον πεζόδρομο της οδού Νταλιάνη που καταγγέλλεται ότι έχουν καλυφθεί από τραπεζοκαθίσματα, συνθήκη που εμποδίζει τη διέλευση μεγάλων οχημάτων (ασθενοφόρων/ πυροσβεστικών οχημάτων). Συχνά αντιπαραβάλλουν παραδείγματα από ιστορικά κέντρα άλλων πόλεων στην Ευρώπη, τονίζοντας ότι ανάλογα θέματα στο εξωτερικό έχουν επιλυθεί, και προτείνοντας την υιοθέτηση αντίστοιχων πρακτικών και στα Χανιά.

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι σε ορισμένες συνεντεύξεις διατυπώνονται διστακτικά προτάσεις για περισσότερη αστυνόμευση και ελέγχους ή και για πιο δραστικά μέτρα όπως ο περιορισμός των ωρών λειτουργίας των νυχτερινών καταστημάτων.

Συνοψίζοντας οι βασικές προτάσεις των κατοίκων της Σπλάντζια είναι:

- Να δοθούν κίνητρα για την εγκατάσταση νέων ανθρώπων στην περιοχή
- Να οριοθετηθεί ο αριθμός των τουριστικών καταλυμάτων στη συνοικία
- Να αναδειχτούν τα μνημεία της περιοχής
- Να προστατευθούν οι δημόσιοι χώροι στο σύνολό τους και κυρίως η πλατεία της Σπλάτζια

Οι προτάσεις των κατοίκων του Κουμ Καπί για την αναβάθμιση της περιοχής φαίνεται να εστιάζονται κυρίως στα πρακτικά καθημερινά προβλήματα της γειτονιάς. Το πρόταγμα «να ομορφύνει ο τόπος» αποτυπώνεται σε πολλές συνεντεύξεις και αυτό που κυρίως επιζητούν οι κάτοικοι είναι παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Σε αυτό το πλαίσιο αναφέρεται η ανάγκη για δεντροφύτευση, πλακόστρωση των δρόμων προς την παραλία, ανάπλαση της παραλιακής ζώνης και προστασία της παραλίας από τη διάβρωση, προστασία και συντήρηση των πάρκων, δημιουργία παιδικής χαράς και δημιουργία χώρων στάθμευσης. Επιπλέον, αναφέρεται ως πρόταση η μονοδρόμηση της οδού Ελευθερίου Βενιζέλου και η λειτουργία της σηματοδότησης προς τα σχολεία της περιοχής.

Έμφαση δίνεται επίσης και στην αναγκαιότητα να δοθούν οικονομικά κίνητρα σε ιδιοκτήτες ακινήτων ώστε να διασωθούν τα παλιά κτήρια της συνοικίας, τα οποία σήμερα αποτελούν δημόσιο κίνδυνο.

Σε μικρότερο βαθμό αναφέρονται προτάσεις που αφορούν στην ενίσχυση των δεσμών της κοινότητας μέσω συλλογικών δράσεων στο επίπεδο της γειτονιάς, οι οποίες, ωστόσο, παρουσιάζονται ως «ουτοπικές».

Συνοψίζοντας οι βασικές προτάσεις των κατοίκων του Κουμ Καπί είναι:

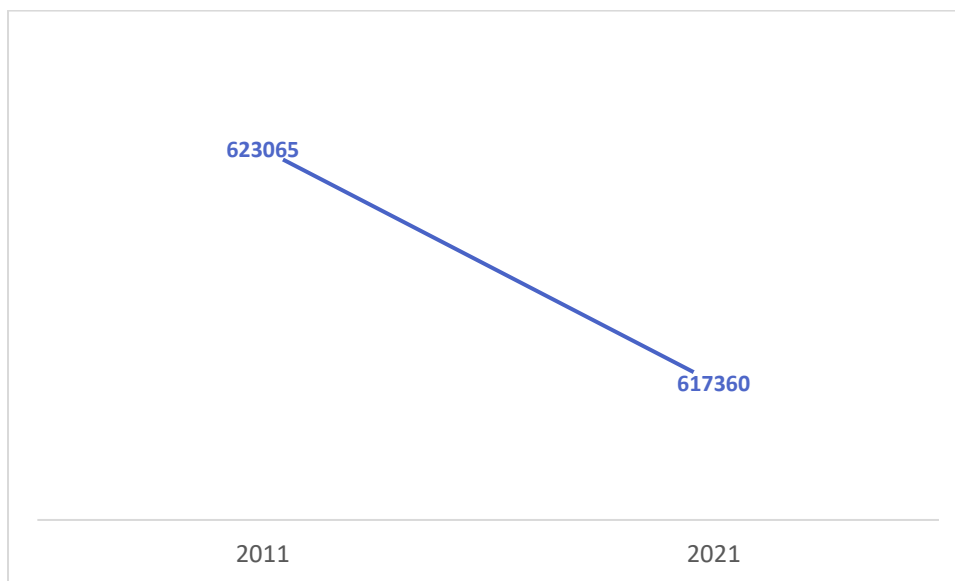
- Ανάπτυξη παρεμβάσεων για τον καλλωπισμό της περιοχής και για τη δημιουργία δημόσιων χώρων (πλακόστρωση, δεντροφύτευση, πάρκα κ.λπ.)
- Ανάπλαση του παραλιακού μέρους του Κουμ Καπί και προστασία της παραλίας από τη διάβρωση
- Παρεμβάσεις για τη βελτίωση του έντονου κυκλοφοριακού προβλήματος (μονοδρόμηση, φανάρια κ.λπ.)
- Κίνητρα στους ιδιοκτήτες ακινήτων για την επισκευή των εγκαταλελειμμένων κτηρίων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΩΝ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ – ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ (GIS
CRETE) ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ
(ενδεικτικά)

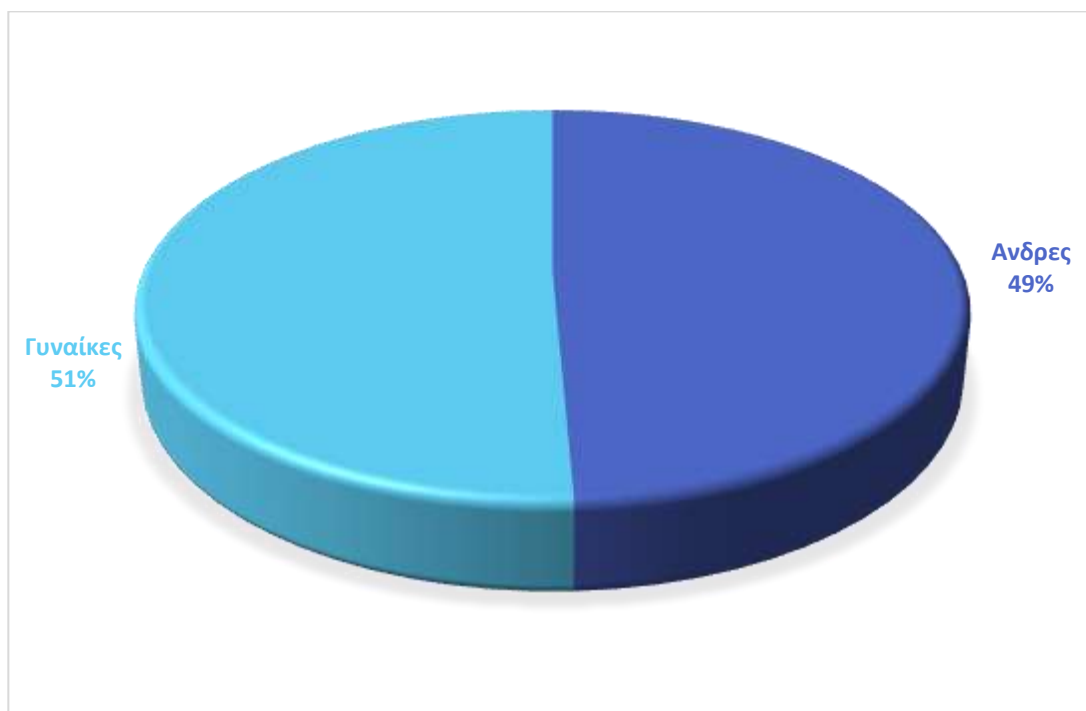
Δημογραφικά

Διάγραμμα 11 Εξέλιξη πληθυσμού Περιφέρειας Κρήτης (2011-2021)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2021

Διάγραμμα 12 Κατανομή πληθυσμού (2021) στην Περιφέρεια Κρήτης ανά φύλο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2021

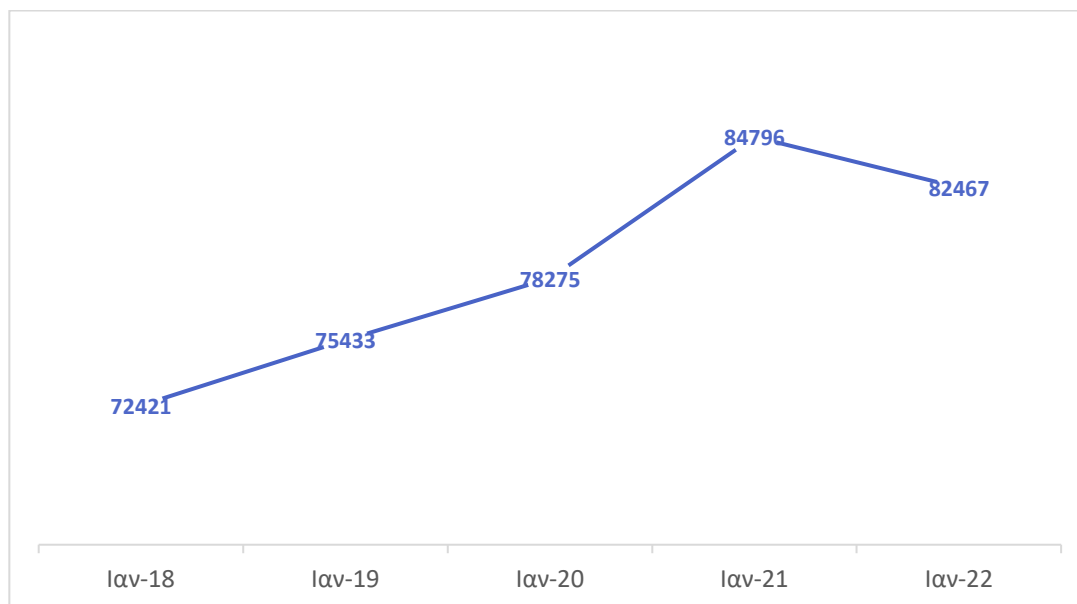
Πίνακας 1. Μεταβολή πληθυσμού στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα

Περιφερειακή Ενότητα	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2021	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	305490	302450	-1,00%
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	75381	75900	0,69%
ΧΑΝΙΩΝ	156585	155443	-0,73%
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	85609	83567	-2,39%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	623065	617360	-0,92%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2021

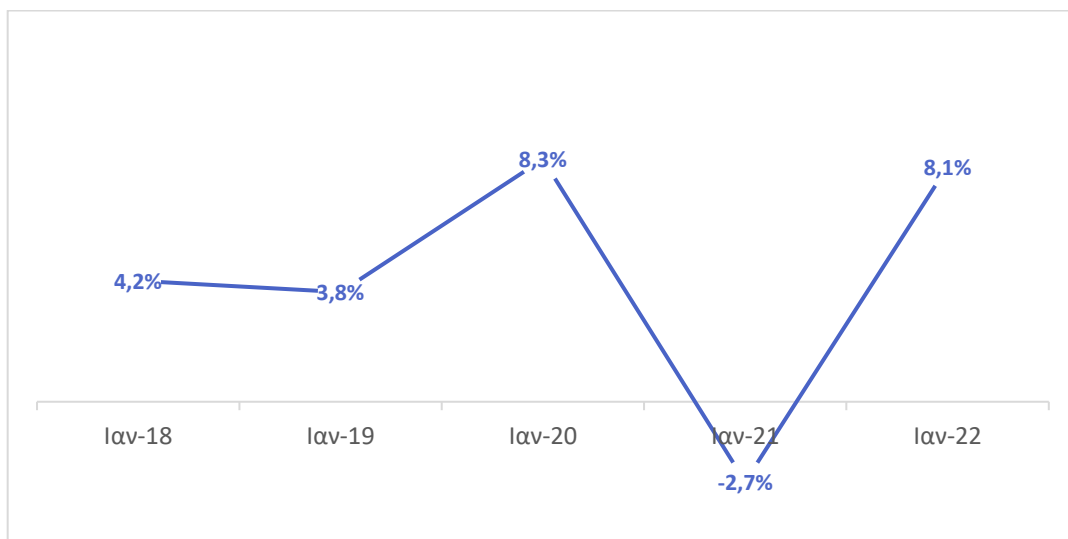
Ανεργία - Απασχόληση

Διάγραμμα 13 Εξέλιξη αριθμού Εγγεγραμμένων Ανέργων στην Περιφέρεια Κρήτης (Ιαν 2018-Ιαν 2022)

Πηγή: ΔΥΠΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2023

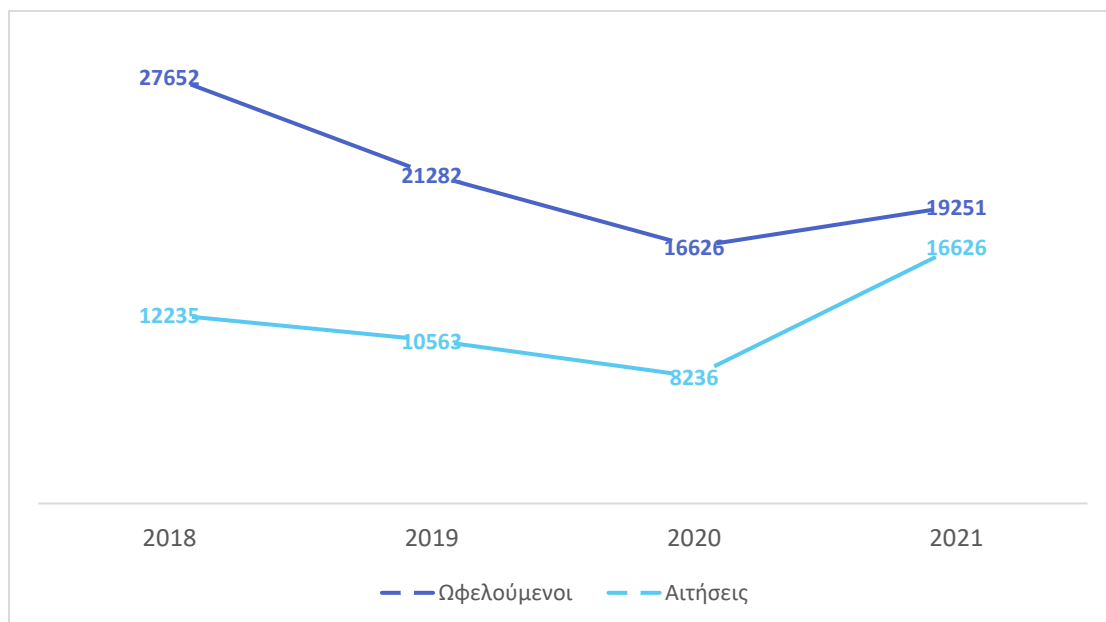
Διάγραμμα 14 Μεταβολή αριθμού εγγεγραμμένων ανέργων (2018-2022)

Πηγή: ΔΥΠΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2023

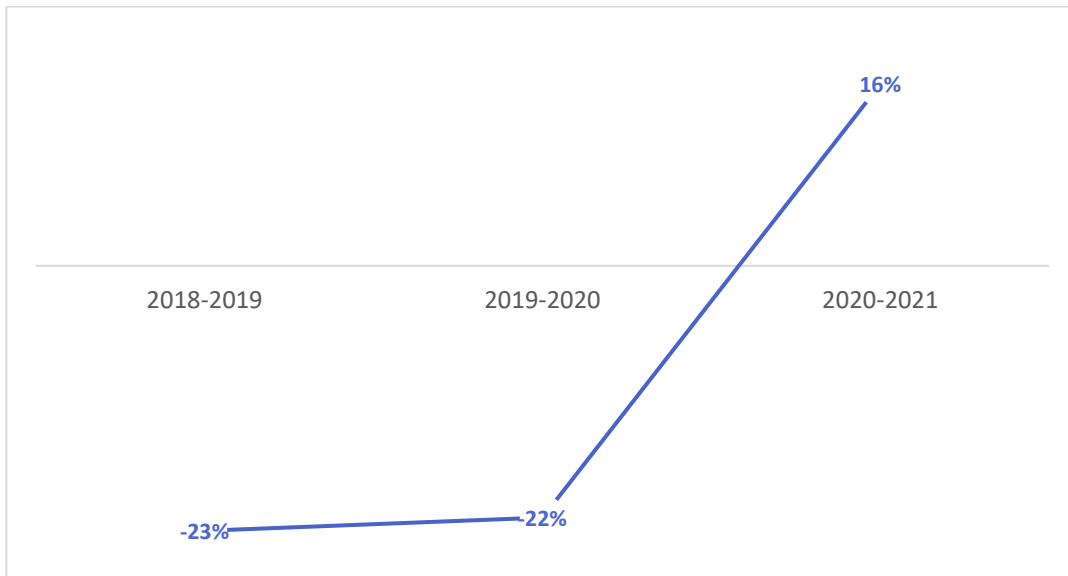
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Διάγραμμα 15 Εξέλιξη αιτήσεων και ωφελούμενων του Ελάχιστα Εγγυημένου εισοδήματος στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

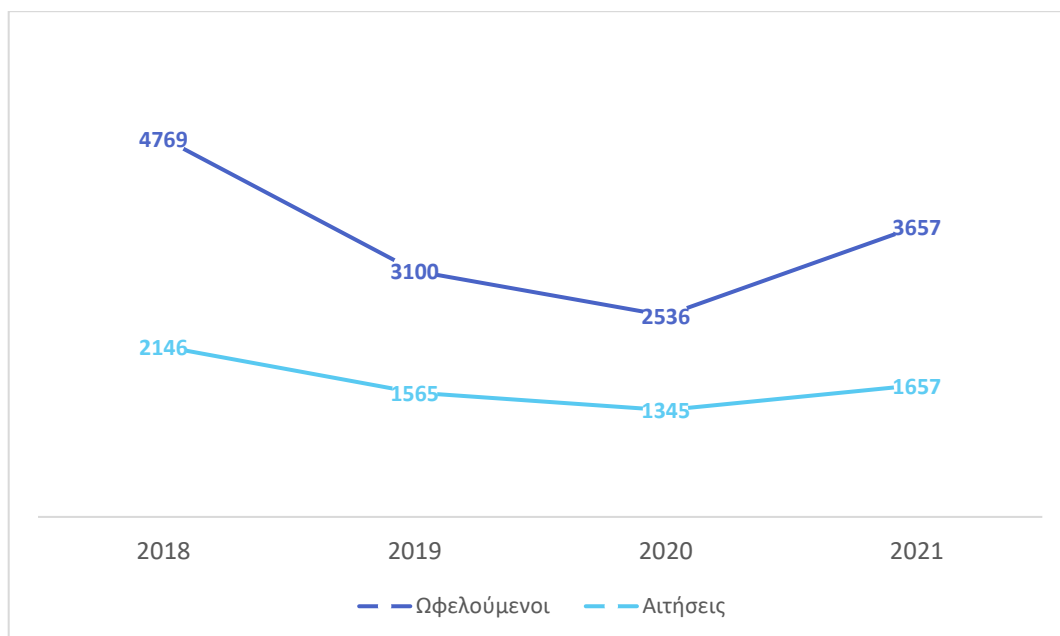
Διάγραμμα 16 Μεταβολή ωφελούμενων του Ελάχιστα Εγγυημένου εισοδήματος στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

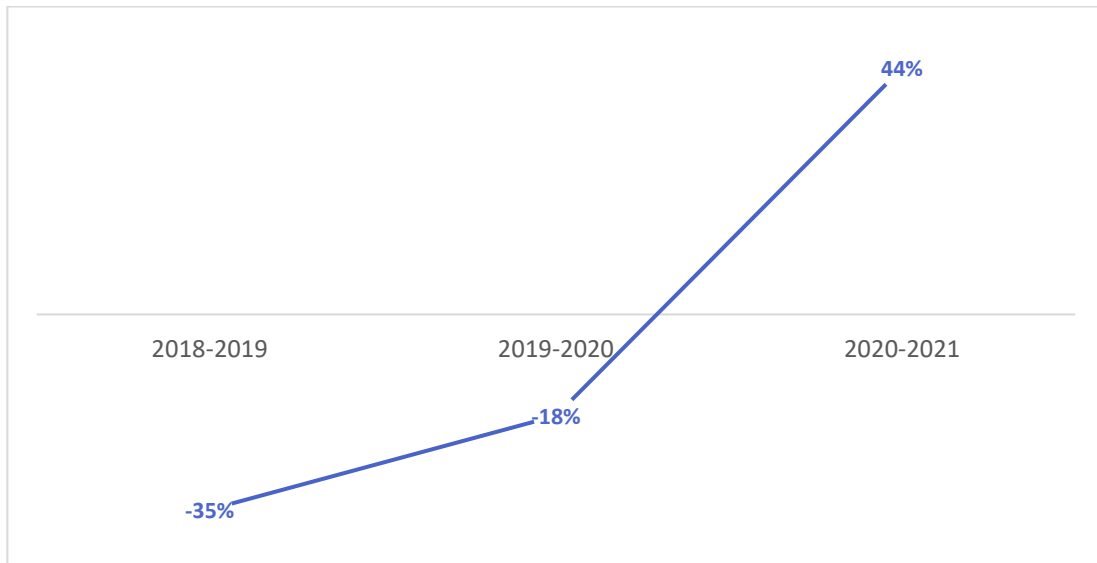
ΕΕΕ Αλλοδαπών

Διάγραμμα 17 Εξέλιξη Ωφελούμενων - Αιτήσεων Ελάχιστα Εγγυημένου Εισοδήματος Αλλοδαπών στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

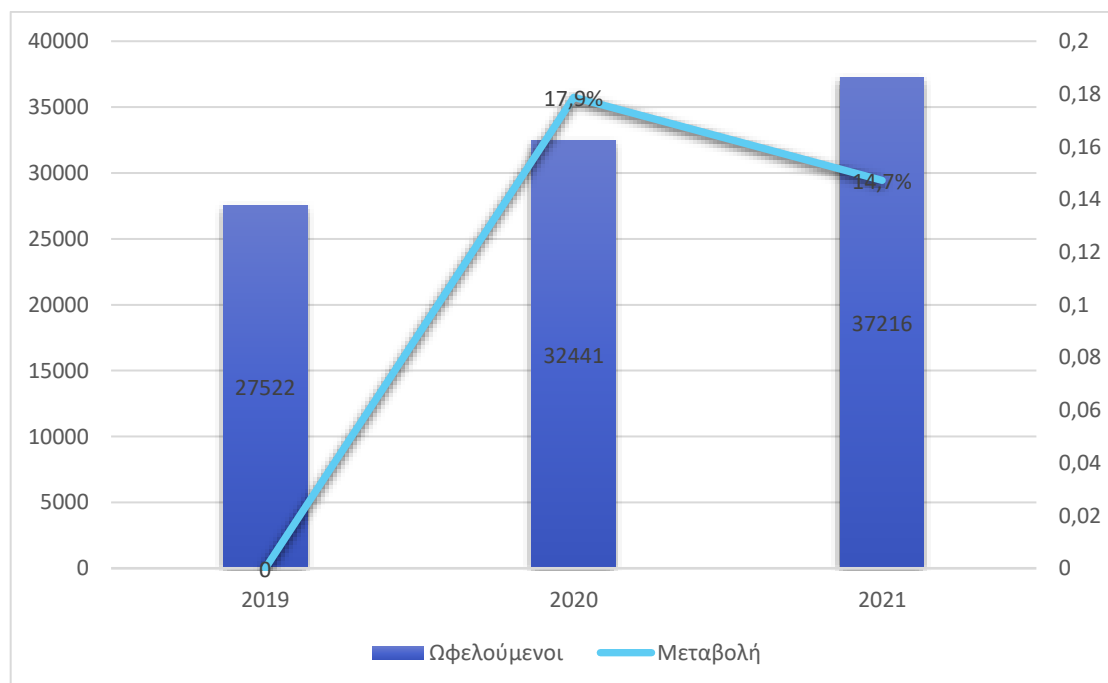
Διάγραμμα 18 Μεταβολή Ωφελούμενων Ελάχιστα Εγγυημένου Εισοδήματος Αλλοδαπών στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

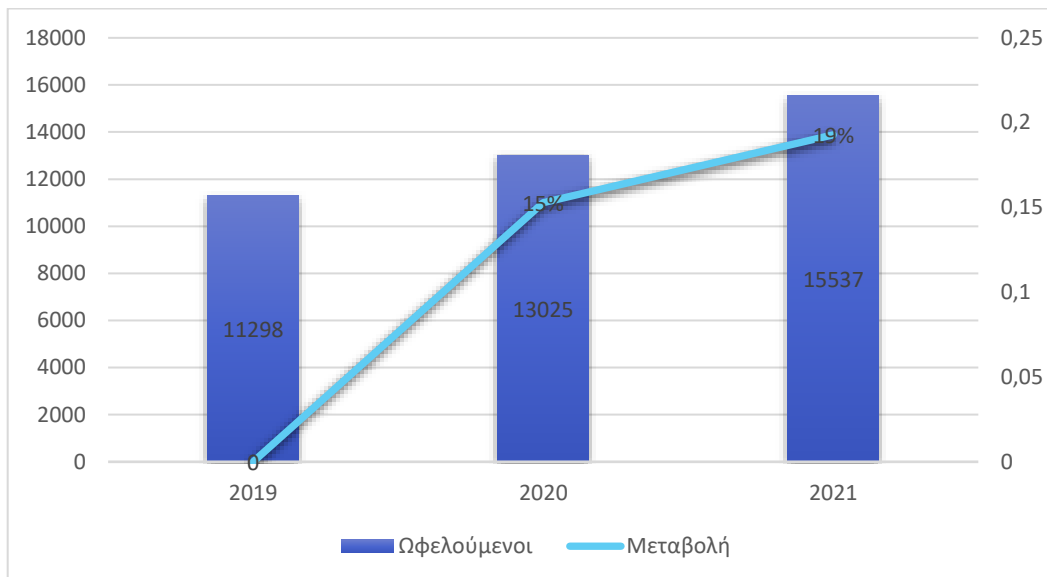
Επίδομα Στέγασης

Διάγραμμα 19 Εξέλιξη και Μεταβολή Ωφελούμενων Επιδόματος Στέγασης στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

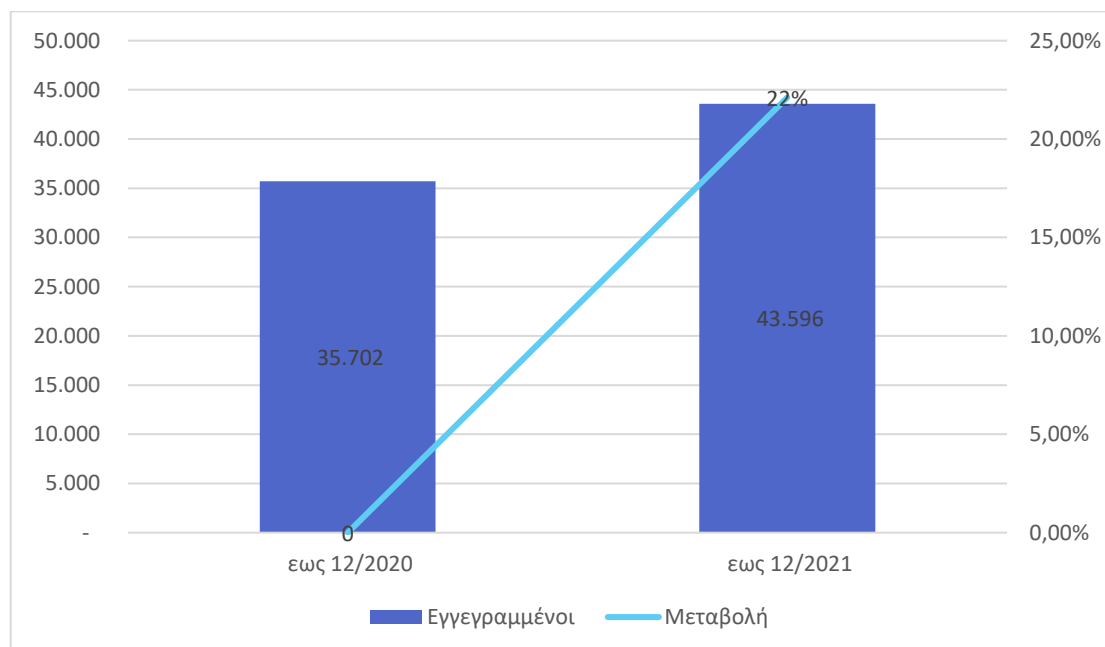
Διάγραμμα 20 Εξέλιξη και Μεταβολή Ωφελούμενων Επιδόματος Στέγασης Αλλοδαπών στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

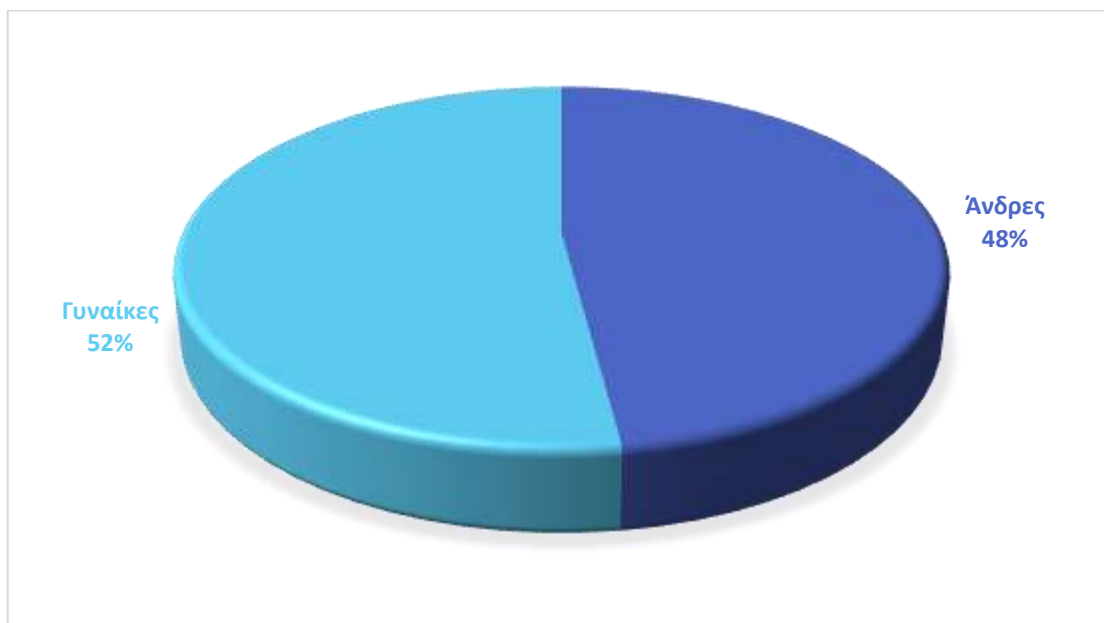
Επισκέπτες στα Κέντρα Κοινότητας

Διάγραμμα 21 Μεταβολή και αριθμός εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης

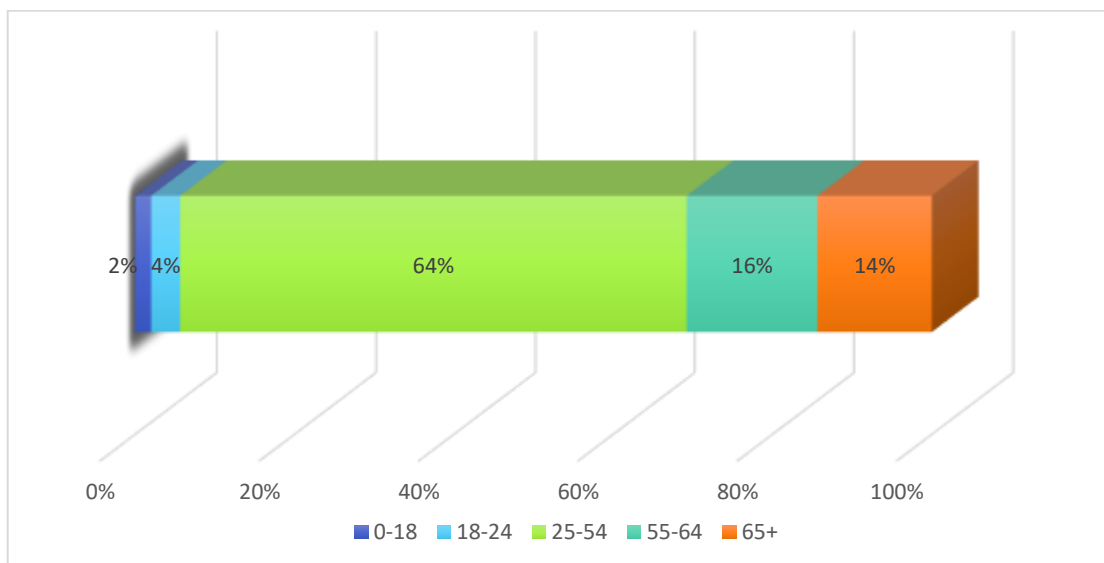
Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Διάγραμμα 22 Φύλο Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης

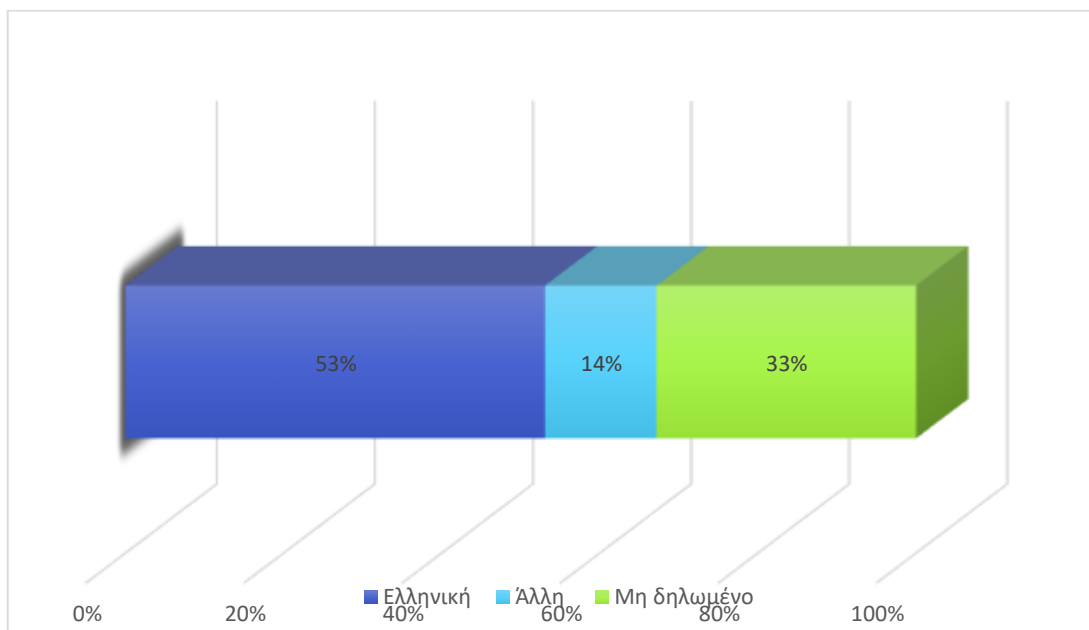
Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Διάγραμμα 23 Ηλικία Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης

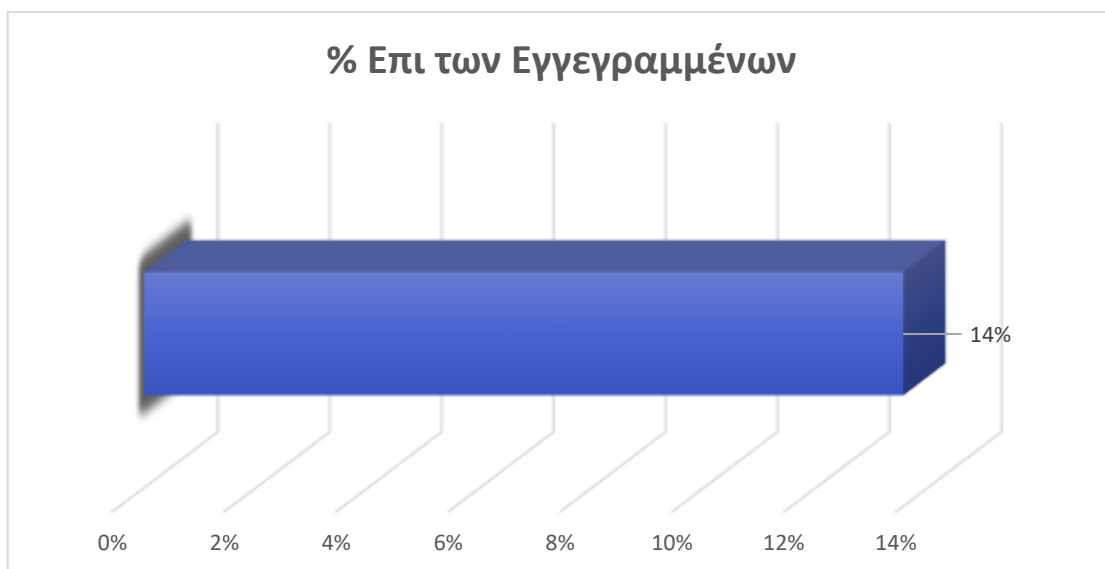
Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Διάγραμμα 24 Εθνικότητα Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Διάγραμμα 25 Εγγεγραμμένοι ειδικών κατηγοριών στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης (%) Επι των Εγγεγραμμένων

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Διάγραμμα 26 Εγγεγραμμένοι ειδικών κατηγοριών στα Κέντρα Κοινότητας στην Περιφέρεια Κρήτης ανά κοινωνική ομάδα

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022

Λίστα Κοινωνικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια Κρήτης

Είδος Δομών και Υπηρεσιών	Αριθμός Δομών
ΒΡΕΦΙΚΟΙ - ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	190
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ	129
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	96
ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	75
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	68
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	38
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	33
ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (Κ.Α.Π.Η.)	32
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	29
ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ (Κ.Δ.Α.Π)	29
ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	24
ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ	18
ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	17
ΜΟΝΑΔΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΜΦΗ)	17
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (Κ.Η.Φ.Η.)	16

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ	15
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ - ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	14
ΤΟΠΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΥΓΕΙΑΣ (ΤΟΜΥ)	13
ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΕ.ΚΟΙ.Φ - Α.Π.Η.)	10
ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΗΜΕΡΕΥΣΗΣ-ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑμεΑ (ΚΔΗΦ ΑμεΑ)	9
ΞΕΝΩΝΕΣ	9
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ	8
ΣΤΕΓΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ (ΣΥΔ)	8
ΚΕΝΤΡΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΚΠΑ2) ΟΑΕΔ	7
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	7
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	6
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	6
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΑΣ	5
ΣΤΕΓΑΣΗ - ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ	5
ΑΔΕΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	4
ΔΕΛΤΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ	4
ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΑ	4
ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ	4
ΚΑΤ ΟΙΚΟΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑ-ΝΟΣΗΛΕΙΑ	3
ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	3
ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ	2
ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	2
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΗΜΕΡΑΣ	2
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΥΓΕΙΑΣ	2
ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΧΡΟΝΙΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ	2
ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	1
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑμεΑ (ΚΗΦΑΜΕΑ)	1
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΝΗΣ	1
ΠΑΡΚΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	1

Γενικό Άθροισμα

969

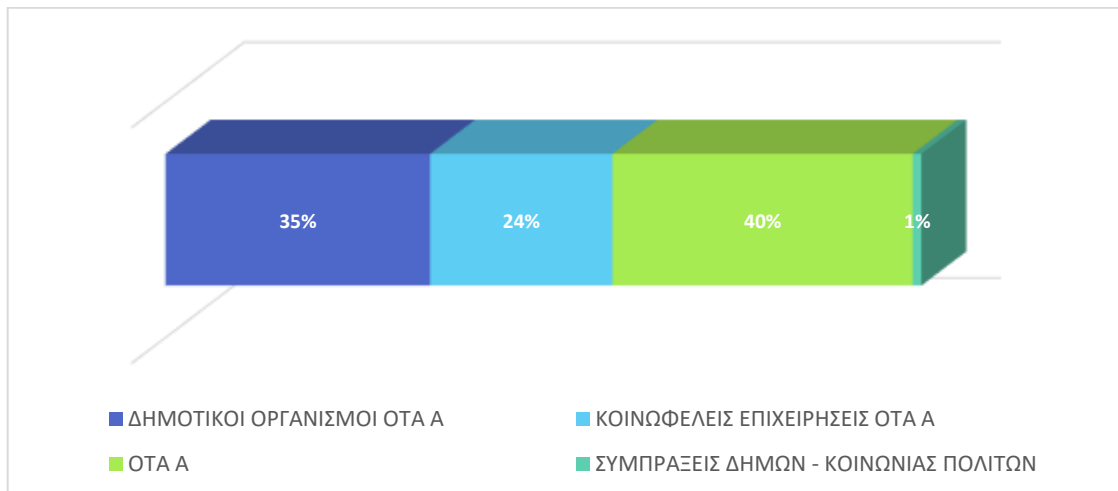
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης
– Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2021

Διάγραμμα 27 Πλήθος παρεχόμενων υπηρεσιών των Δήμων Κρήτης ανά κοινωνική ομάδα στην Περιφέρεια Κρήτης

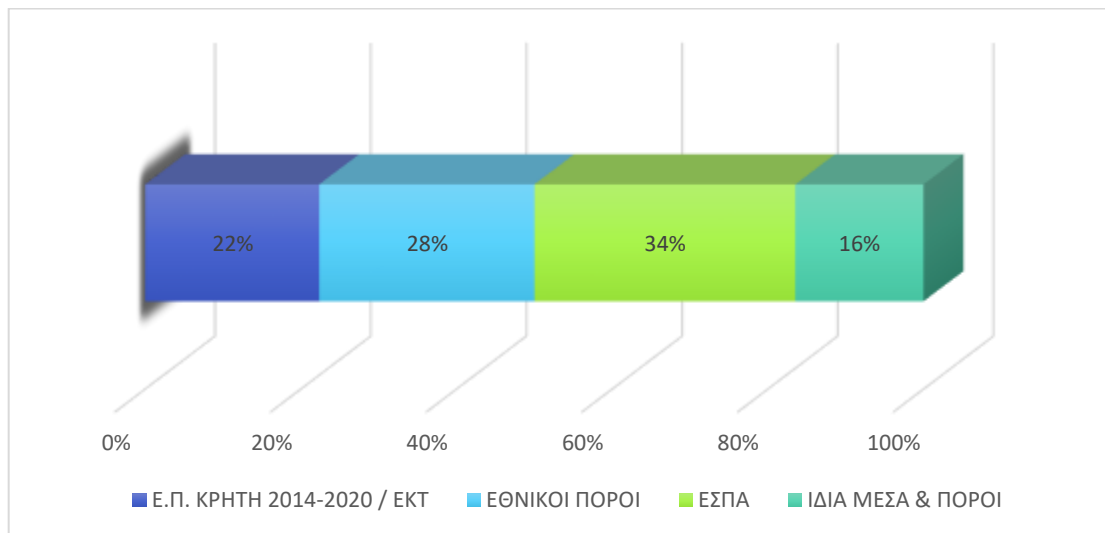
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης
– Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2021

Διάγραμμα 28 Φορέας υλοποίησης κοινωνικών προγραμμάτων και υπηρεσιών στις δομές στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης
– Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2021

Διάγραμμα 29 Χρηματοδότηση κοινωνικών προγραμμάτων και υπηρεσιών στις δομές στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης
– Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2021

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ (ενδεικτικά)

Ολόκληρη η έρευνα για τη χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, είναι προσβάσιμη μέσω του συνδέσμου:

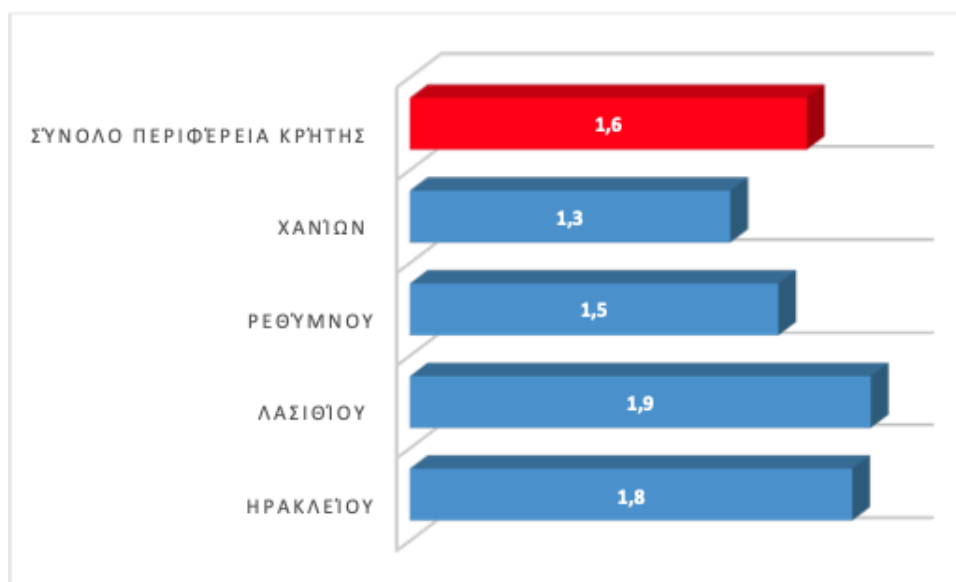
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=pub&c=1>

Πίνακας 2 Αποτύπωση Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά είδος και Περιφερειακή Ενότητα

ΒΡΕΦΙΚΟΙ -ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ			
Περιφερειακή Ενότητα	Δημόσιοι	Ιδιωτικοί	Σύνολο
Ηρακλείου	51	35	86
Λασιθίου	15	8	23
Ρεθύμνου	18	12	30
Χανίων	30	23	53
Σύνολο Περιφέρεια Κρήτης	114	78	192

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021), Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη»

Διάγραμμα 30 Αναλογία Δημόσιων - Ιδιωτικών δομών Παιδικής Φροντίδας

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021), Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη»

Πίνακας 3 Αριθμός Ωφελούμενων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΒΡΕΦΙΚΟΙ -ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ				
ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΗΜΟΙ				
ΠΕ	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ
	2018	2019	2020	2021
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.742	1.895	1.583	2.221
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	797	805	757	830
ΡΕΘΥΜΝΟ	666	656	523	769
ΧΑΝΙΑ	1.028	1.066	984	1.182
Γενικό Άθροισμα	4.233	4.422	3.847	5.002

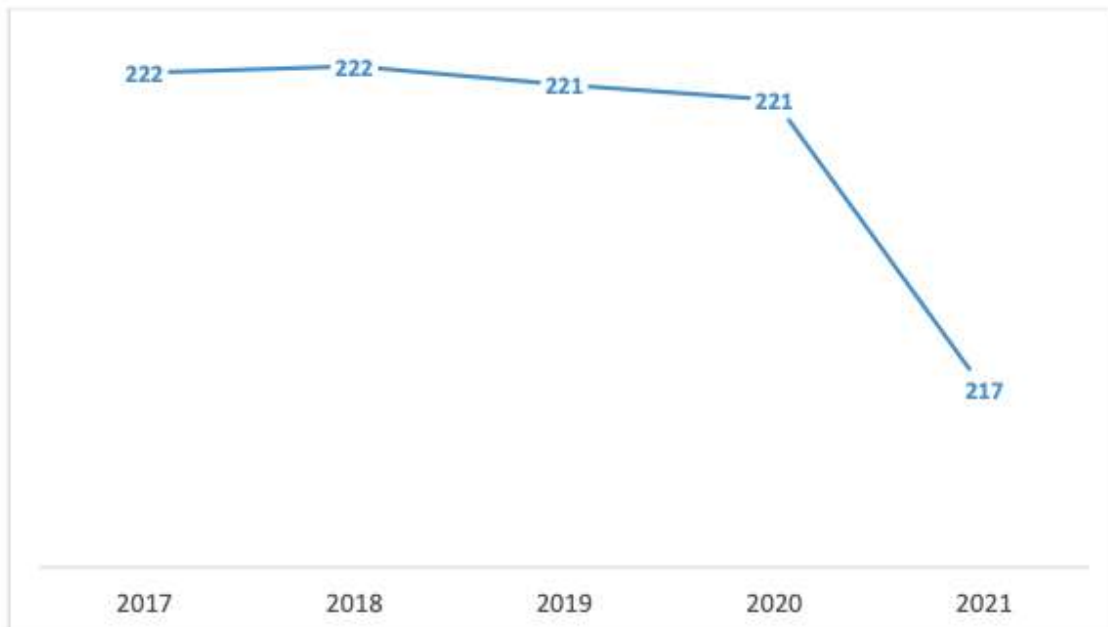
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, Χαρτογράφηση αναγκών Δήμων Κρήτης (2021)

Πίνακας 4 Αριθμός αιτήσεων Δημόσιων Δομών Παιδικής Φροντίδας ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΒΡΕΦΙΚΟΙ -ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ				
ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΗΜΟΙ				
ΠΕ	ΑΙΤΗΣΕΙΣ 2018	ΑΙΤΗΣΕΙΣ 2019	ΑΙΤΗΣΕΙΣ 2020	ΑΙΤΗΣΕΙΣ 2021
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	4.539	6.539	5.515	4.984
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	390	514	522	935
ΡΕΘΥΜΝΟ	1.114	941	856	1.024
ΧΑΝΙΑ	1.371	1.312	1.243	2.346
Γενικό Άθροισμα	7.414	9.306	8.136	9.289

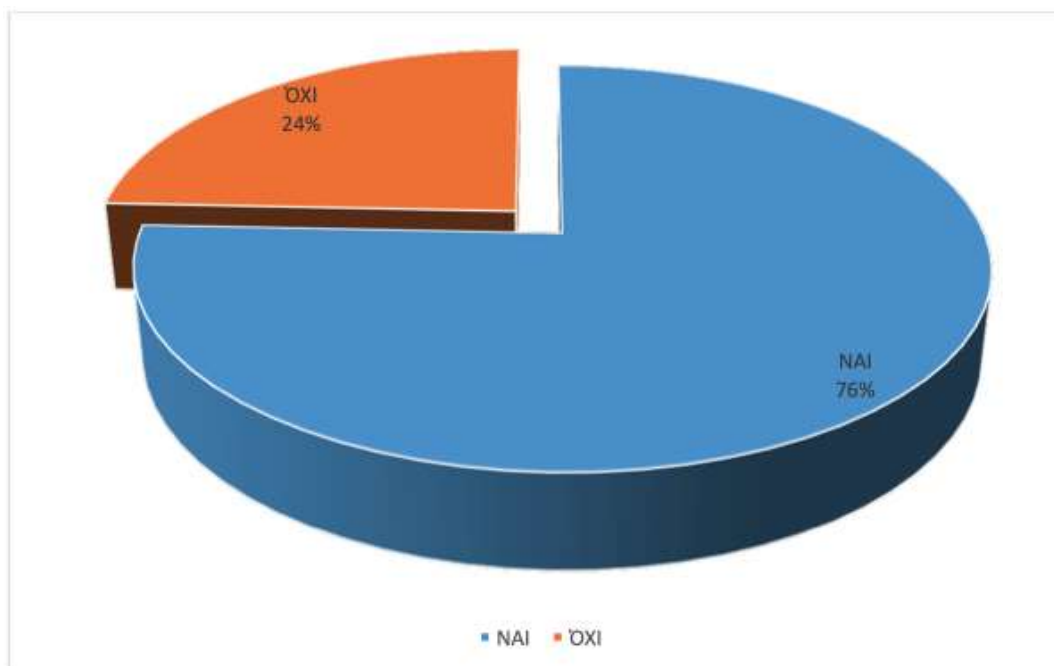
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, Χαρτογράφηση αναγκών Δήμων Κρήτης (2021)

Διάγραμμα 31 Αναλογία Πληθυσμού κάτω των 4ων ετών ανά Δημόσια Δομή

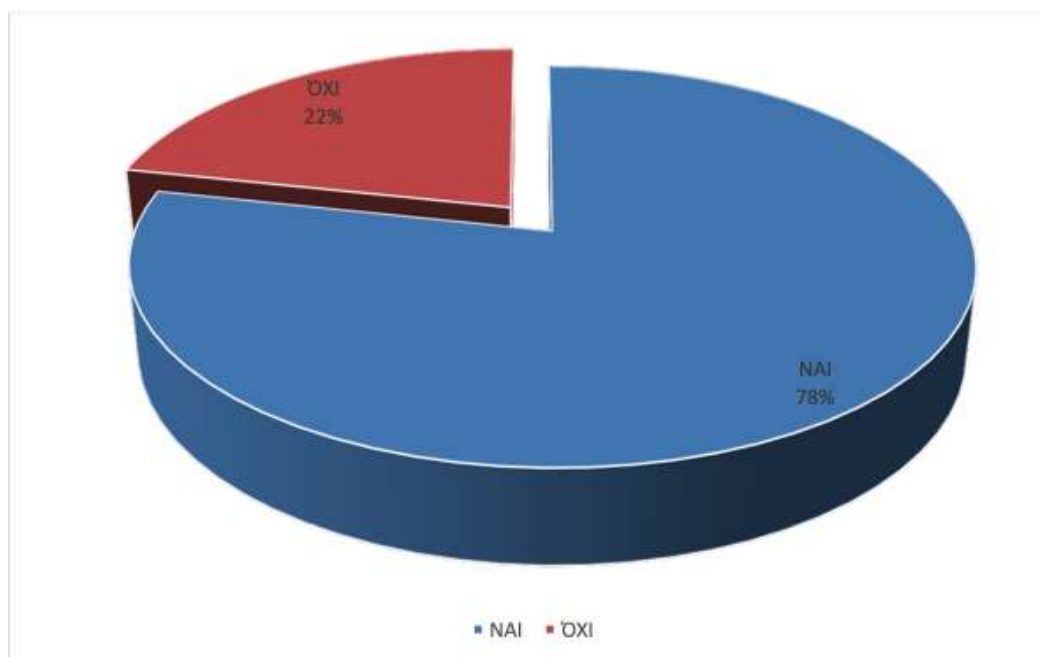
ΠΗΓΗ: EUROSTAT (2022) και Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

Διάγραμμα 32 Ανάγκη πρόσληψης πρόσθετου προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας

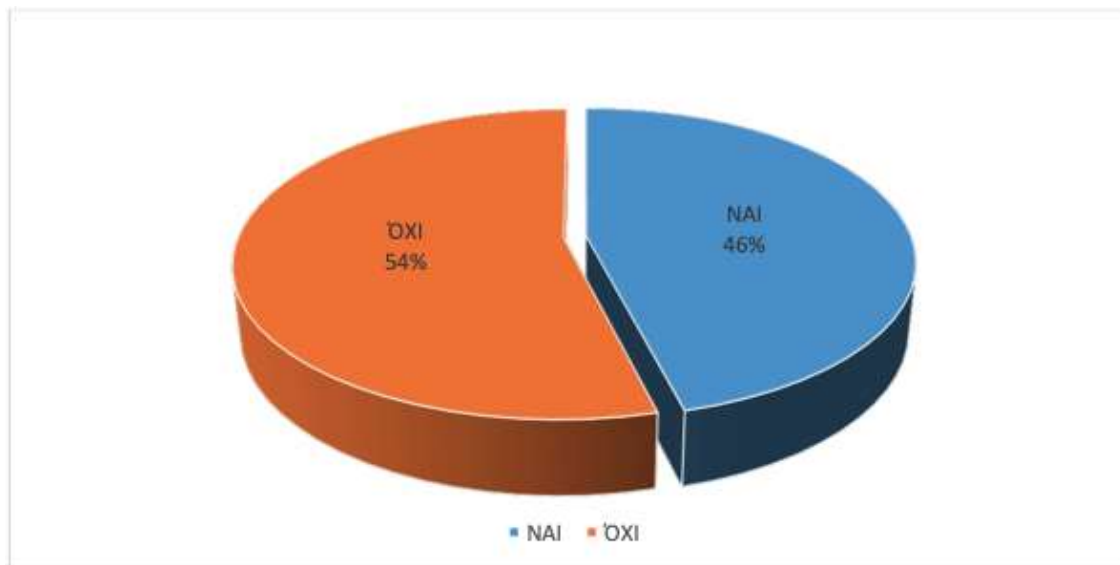
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, Χαρτογράφηση αναγκών Δήμων Κρήτης (2021)

Διάγραμμα 33 Ανάγκη επιμόρφωσης-κατάρτισης προσωπικού στις δημόσιες δομές Παιδικής Φροντίδας

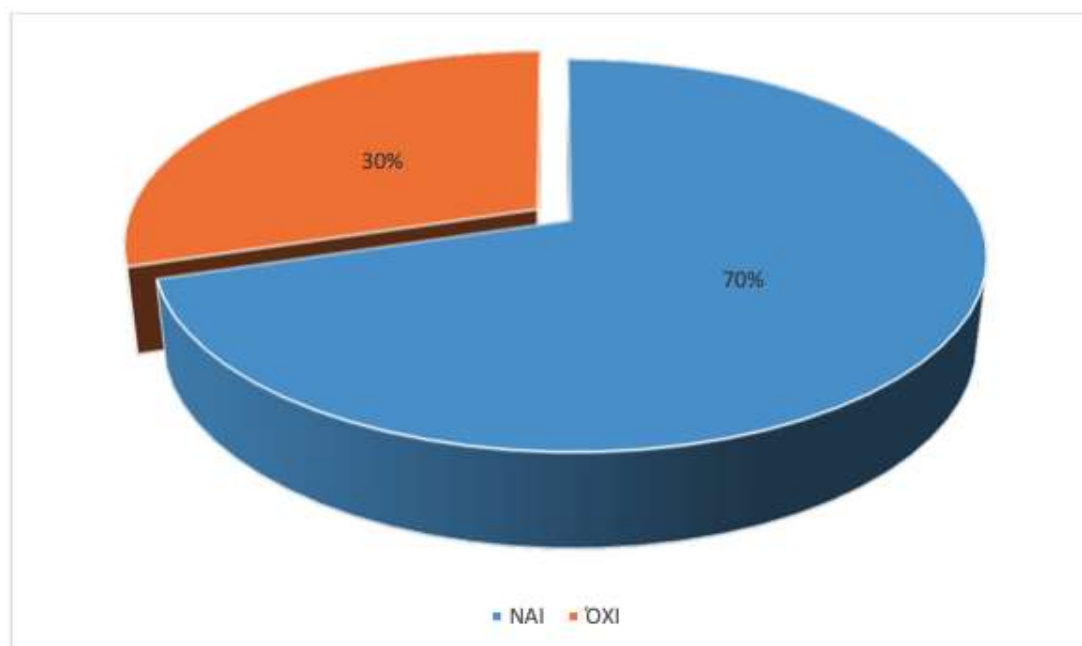
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, Χαρτογράφηση αναγκών Δήμων Κρήτης (2021)

Διάγραμμα 34 Κτιριακές - Στεγαστικές Ανάγκες

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, Χαρτογράφηση αναγκών Δήμων Κρήτης (2021)

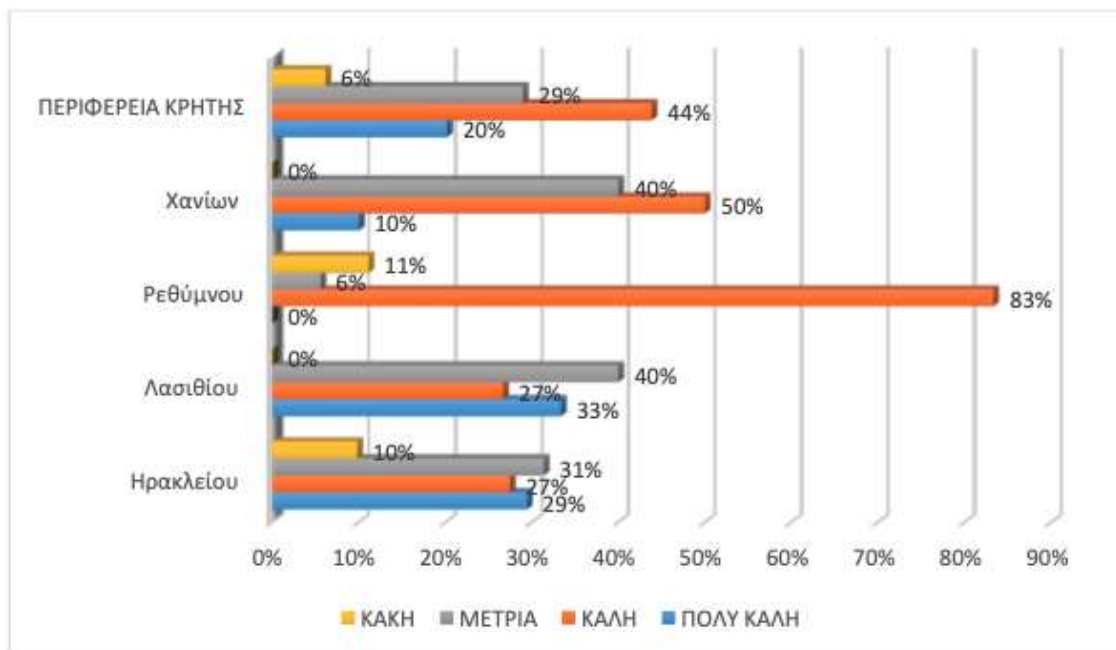
Διάγραμμα 35 Ανάγκες σε υλικοτεχνικές υποδομές

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

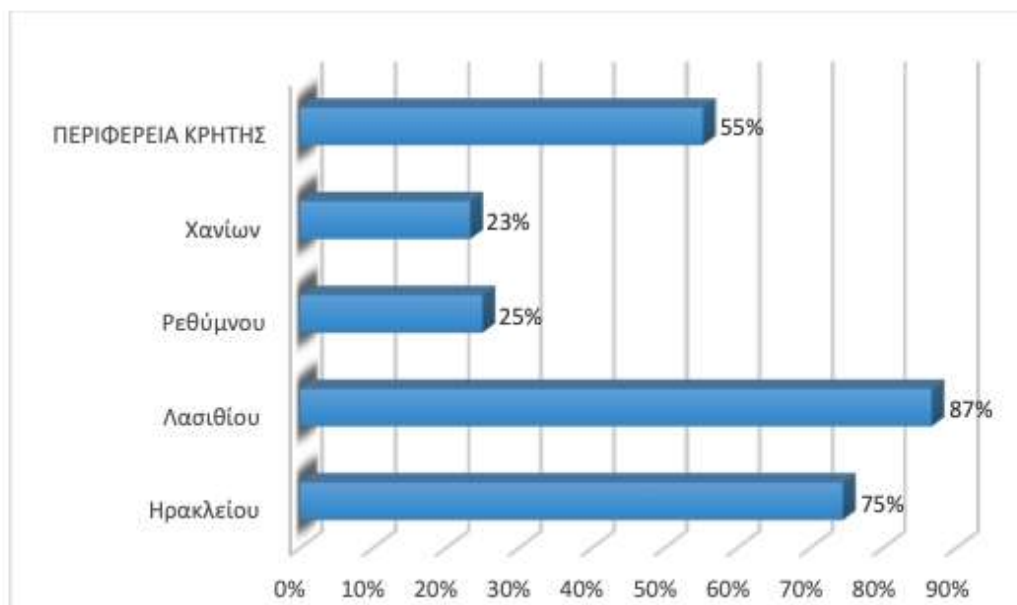

Διάγραμμα 36 Κατάσταση κτηρίων στα οποία στεγάζονται οι δομές ανά ΠΕ

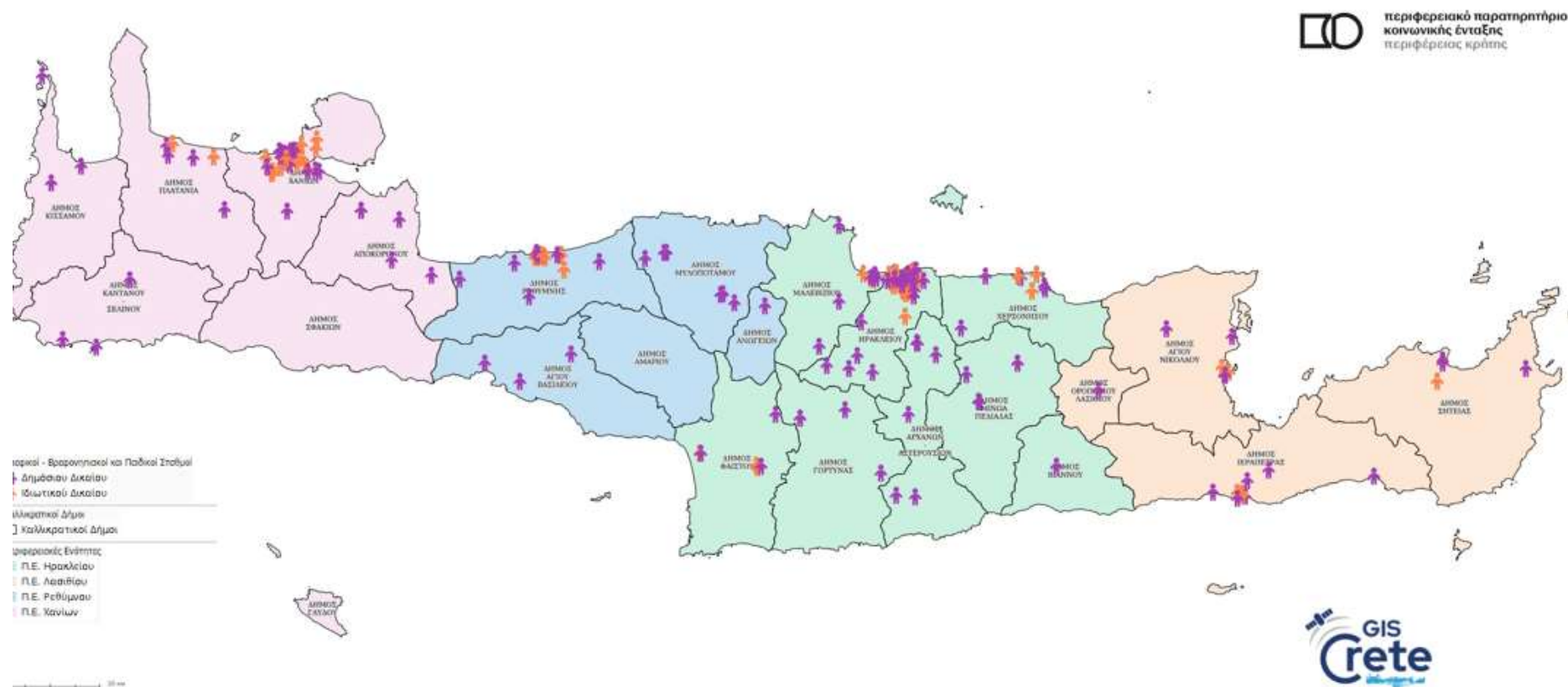
Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

Διάγραμμα 37 Ποσοστό δομών που είναι προσβάσιμες από ΑΜΕΑ ανά ΠΕ

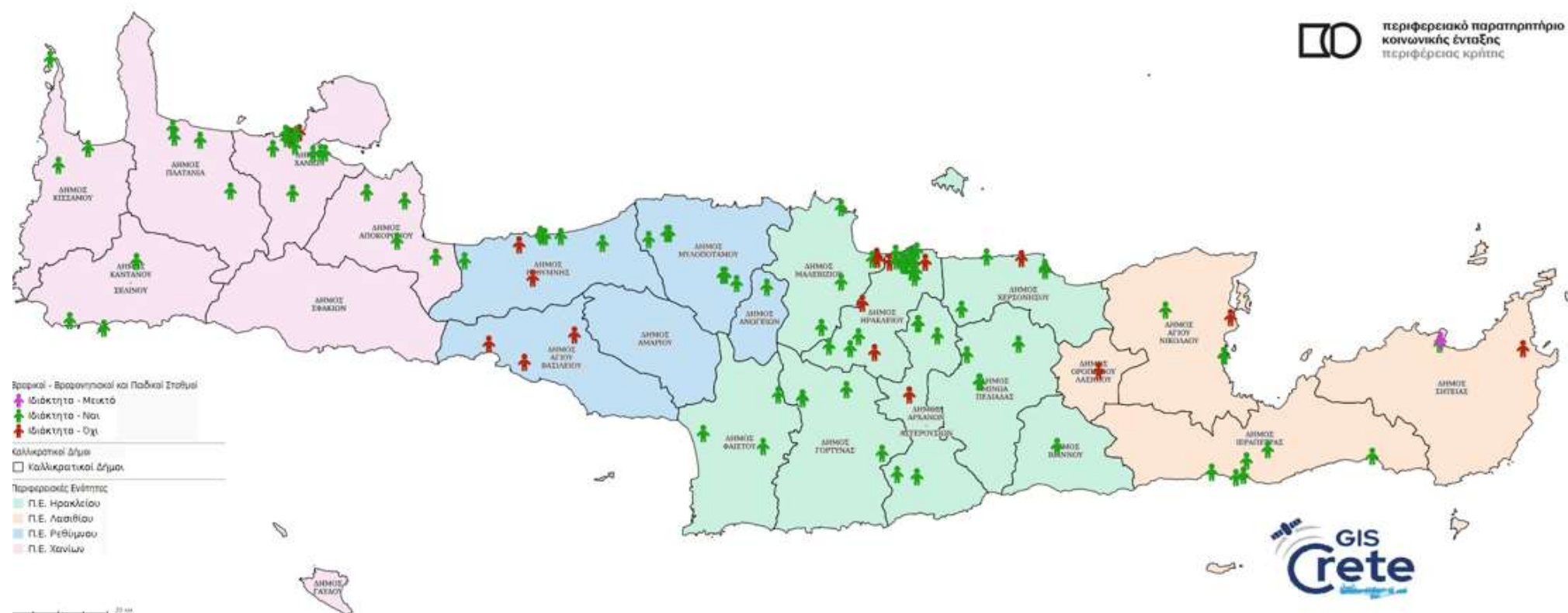
Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

Χάρτης 1 Απεικόνιση Δημόσιων και Ιδιωτικών δομών παιδικής φροντίδας στην περιφέρεια Κρήτης

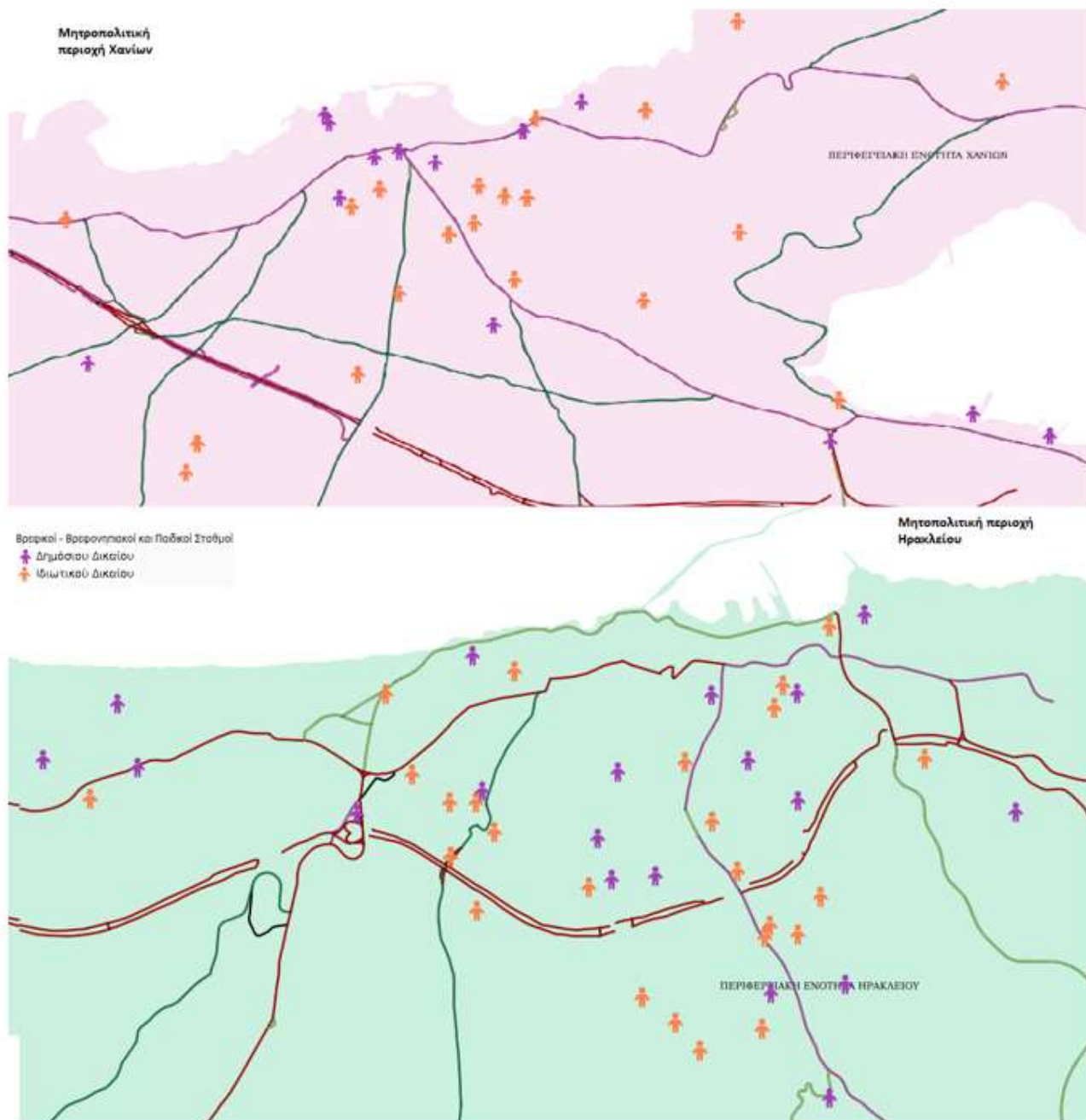
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

Χάρτης 4 Ιδιοκτησιακό καθεστώς κτηρίων

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

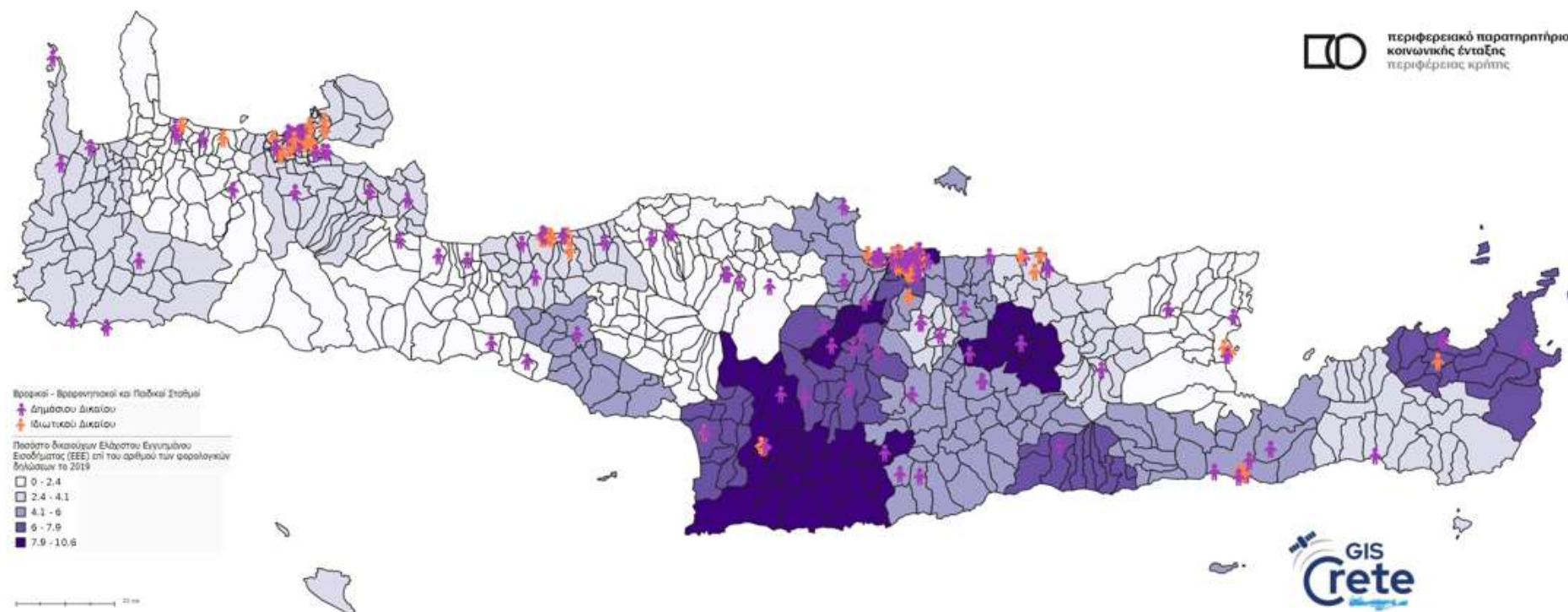
Χάρτης 1 Απεικόνιση Δημόσιων και Ιδιωτικών δομών παιδικής φροντίδας στις Μητροπολιτικές περιοχές Χανίων και Ηρακλείου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

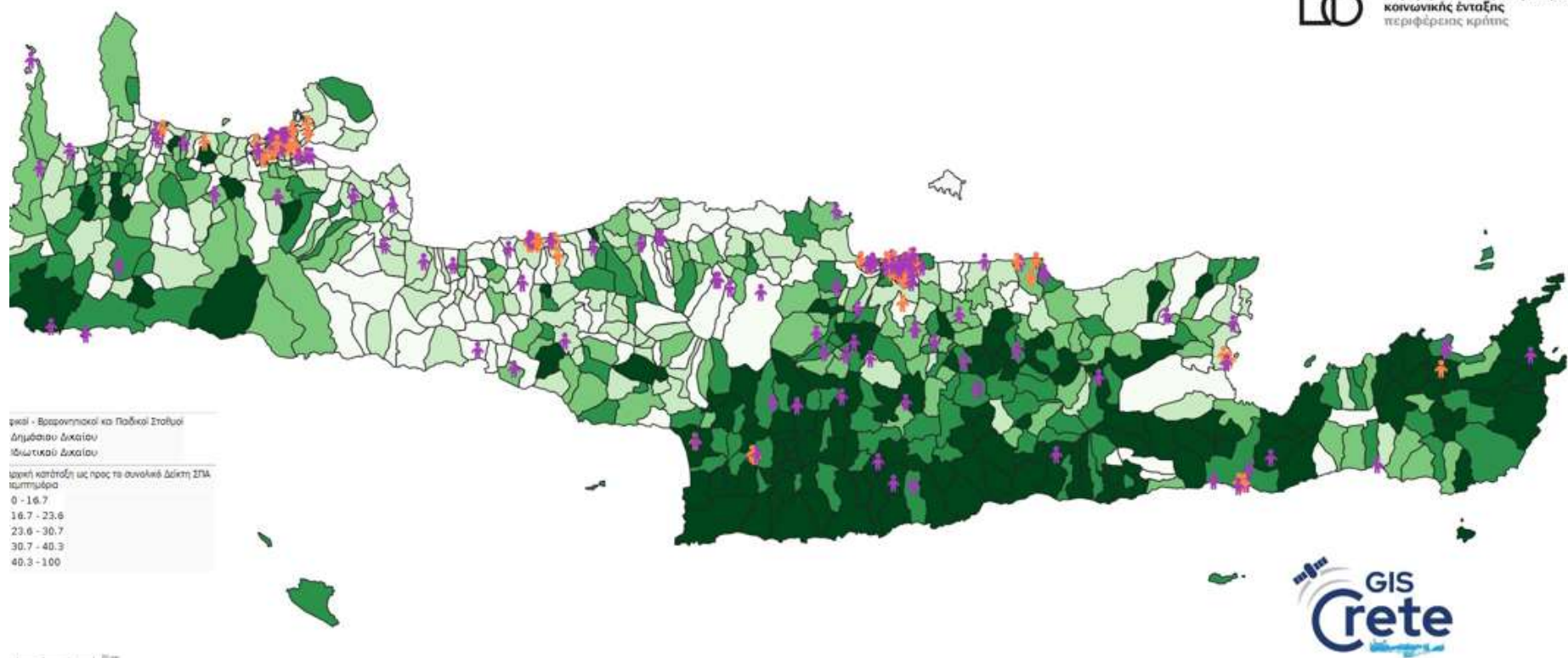
Χάρτης 2 Κατανομή δικαιούχων ΕΕΕ σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας

Πηγή: ΗΔΙΚΑ και Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

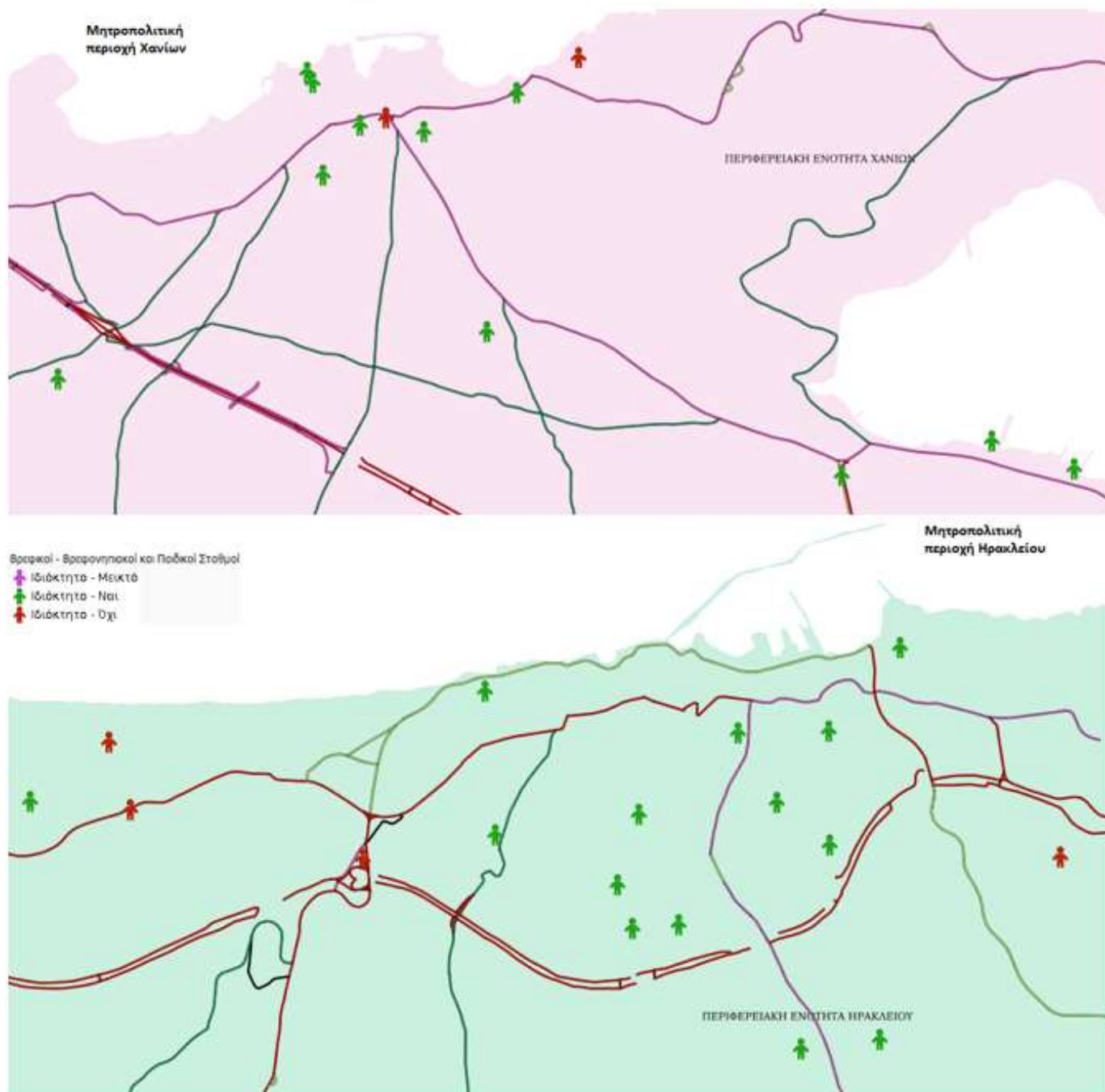
Χάρτης 3 Απεικόνιση Πολλαπλής Αποστέρησης σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

Πηγή: ΗΔΙΚΑ και Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης - Χαρτογράφηση κοινωνικών υπηρεσιών (2021)

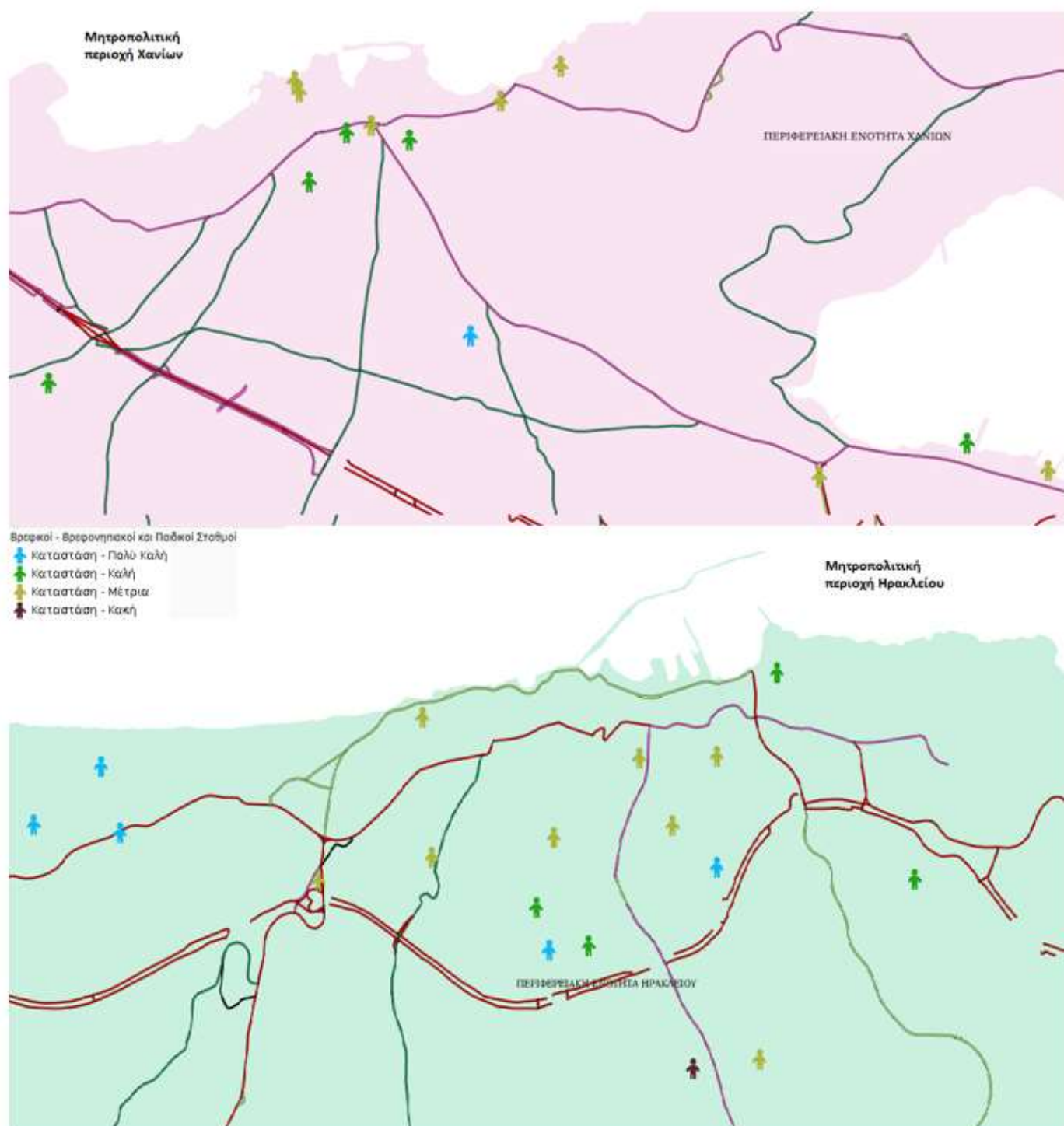
Χάρτης 2 Ιδιοκτησιακό καθεστώς κτηρίων στις μητροπολιτικές περιοχές Χανίων και Ηρακλείου

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

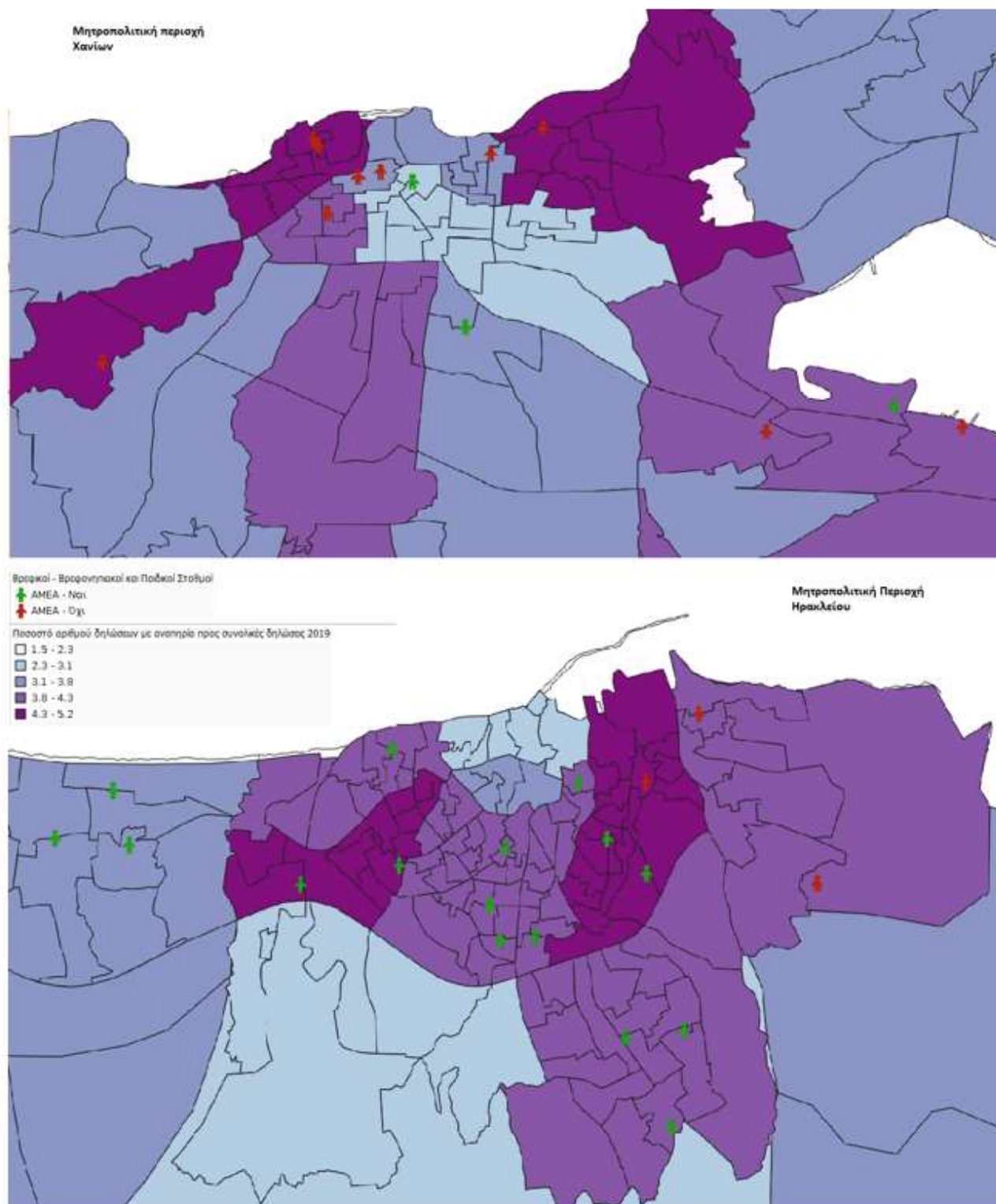
Χάρτης 3 Κατάσταση κτηρίων στα οποία στεγάζονται οι δομές στις Μητροπολιτικές περιοχές Χανίων και Ηρακλείου

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

Χάρτης 5 Απεικόνιση δομών που ανάλογα με την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ σε σχέση με τις φορολογικές δηλώσεις ΑΜΕΑ στις μητροπολιτικές περιοχές Χανίων και Ηρακλείου

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας, Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, Επεξεργασία Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, (2022)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ (GIS
CRETE)- ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΓΚΩΝ (ενδεικτικά)

Υπηρεσία - Πρόγραμμα	Περιφερειακή Ενότητα				Σύνολο Περιφέρεια Κρήτης
	Ηρακλείου	Λασιθίου	Ρεθύμνου	Χανίων	
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ	208	32	59	78	377
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	149	12	21	64	246
ΒΡΕΦΙΚΟΙ - ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ & ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	87	23	30	53	193
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ	46	22	22	39	129
ΓΥΜΝΑΣΙΑ	50	15	18	25	108
ΛΥΚΕΙΑ	45	14	19	27	105
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	51	7	17	21	96
ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	59	15	9	7	90
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	29	11	13	14	67
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	16	9	5	11	41
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	16	7	5	7	35

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	15	4	6	8	33
ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (Κ.Α.Π.Η.)	13	4	7	8	32
ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ (Κ.Δ.Α.Π)	17	5	3	4	29
ΑΔΕΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΔΙΑΜΟΝΗΣ - ΕΝΤΑΞΗ	9	5	5	6	25
ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	10	3	5	6	24
ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ	7	4	5	5	21
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ - ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	2	4	5	6	17
ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	7	3	2	5	17
ΜΟΝΑΔΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΜΦΗ)	6	3	2	6	17
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ	5	2	4	5	16
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (Κ.Η.Φ.Η.)	10	1	3	2	16
ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ - ΠΑΡΚΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	6	3		5	14
ΤΟΠΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΥΓΕΙΑΣ (ΤΟΜΥ)	8	2	1	2	13

ΞΕΝΩΝΕΣ	4	1	2	5	12
ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΕ.ΚΟΙ.Φ - Α.Π.Η.)	10				10
ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΗΜΕΡΕΥΣΗΣ-ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑμεΑ (ΚΔΗΦ ΑμεΑ)	6		1	2	9
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ	2	4	1	1	8
ΣΤΕΓΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ (ΣΥΔ)	5	2		1	8
ΚΕΝΤΡΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΚΠΑ2) ΟΑΕΔ	2	3	1	1	7
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	2	1		4	7
ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΚΛΙΝΙΚΕΣ	4	1	1	1	7
ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	1	1	2	2	6
ΚΑΤ ΟΙΚΟΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑ-ΝΟΣΗΛΕΙΑ		1	1	4	6
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	2	1	2	1	6
ΔΕΛΤΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ	2	1	1	1	5
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΑΣ	2	2		1	5

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	2		2	1	5
ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	2			2	4
ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	3			1	4
ΚΙΝΗΤΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	1	1	1	1	4
ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΑ		1		3	4
ΣΤΕΓΑΣΗ - ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ	3			1	4
ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ			1	1	2
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΑΣ - ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ	1			1	2
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΗΜΕΡΑΣ		1		1	2
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΥΓΕΙΑΣ			1	1	2
ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΧΡΟΝΙΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ		1		1	2
ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑμεΑ (ΚΗΦΑΜΕΑ)				1	1
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ	1				1

ΣΥΝΟΛΟ	926	232	283	453	1894
---------------	-----	-----	-----	-----	------

Δήμος	Κοινωνική Ομάδα Ωφελούμενων						Σύνολο Περιφέρεια Κρήτης
	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ	ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ-ΑΜΕΑ	ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ-ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΙΔΙ	
Αγ. Βασιλείου		10	1			14	25
Αγ. Νικολάου	1	42	8			41	92
Αμαρίου		7	3			8	18
Ανωγείων		9	3			6	18
Αποκορώνου		13	1			24	38
Αρχανών - Αστερουσίων		20	7			43	70
Βιάννου		7	3			12	22
Γαύδου		1				1	2
Γόρτυνας		12	5			39	56
Ηρακλείου	2	133	19		12	323	489
Ιεράπετρας	1	21	5			47	74
Καντάνου και Σελίνου		7	2		1	13	23

Κισάμου		19	1	1	1	21	43
Μαλεβιζίου		21	9			54	84
Μινώα Παιδιάδας		13	7			27	47
Μυλοποτάμου		15	5			33	53
Οροπέδιο Λασιθίου		4	2			4	10
Πλατανιά		20	2			29	51
Ρεθύμνης	1	49	13	1		105	169
Σητείας	1	21	6			28	56
Σφακίων		4	1			9	14
Φαιστού		18	3			61	82
Χανίων	2	71	24		1	184	282
Χερσονήσου		17	5			53	75
Σύνολο	8	554	135	2	15	1179	1893

Ενδεικτικά δεδομένα: Χαρτογράφηση (mapping) Κοινωνικών Συσσιτίων και Παντοπωλείων στην Περιφέρεια Κρήτης

Αριθμός Δομών Δήμων

ΠΕ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ - ΜΑΓΕΙΡΕΙΑ - ΣΥΣΣΙΤΙΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	5
ΧΑΝΙΩΝ	3
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	4
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	5
ΣΥΝΟΛΟ	17

Πηγή: Δήμοι Κρήτης, Χαρτογράφηση & Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022.

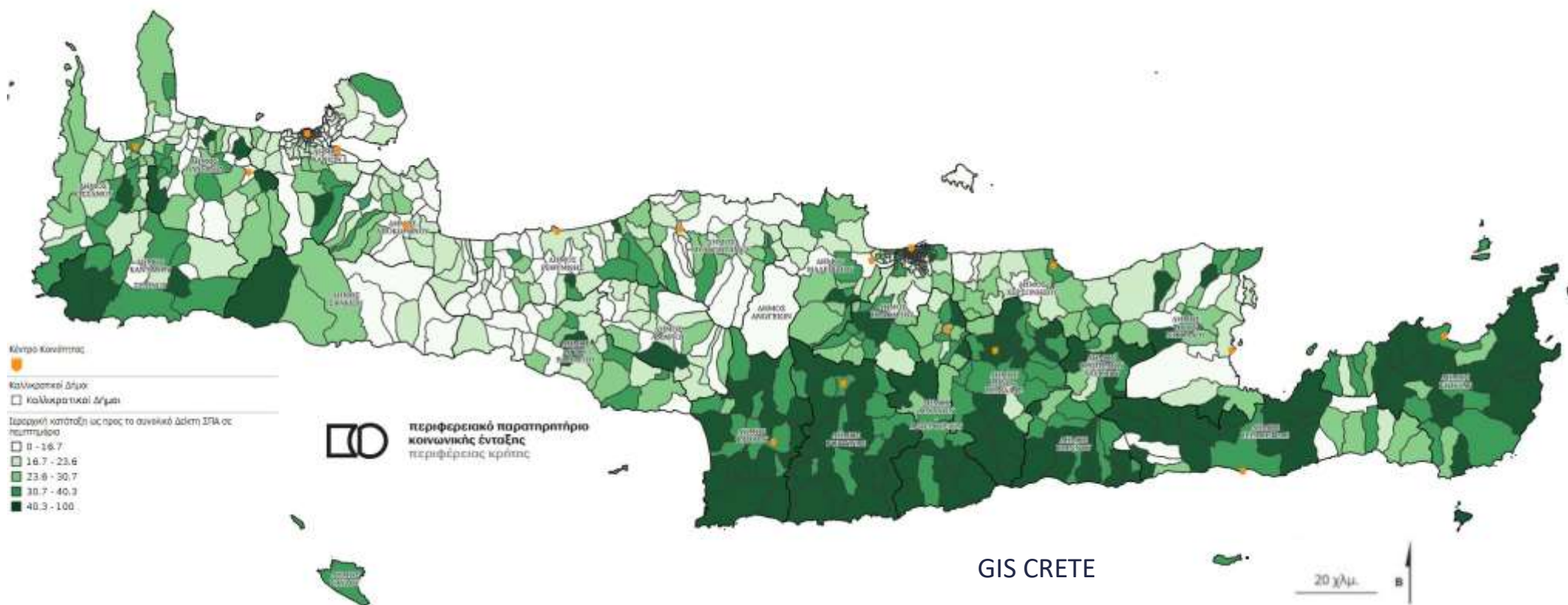
Περιφερειακή Ενότητα	ΔΟΜΕΣ ΔΗΜΩΝ	Αριθμός Αιτήσεων		
		2018	2019	2020
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	462	702	886
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	159	87	108
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	621	789	994
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	223	212	212
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	223	212	212
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	204	236	228
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	73	76	60
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	277	312	288
ΧΑΝΙΩΝ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	1220	1151	1258
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	368	391	415
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	1588	1542	1673
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	2109	2301	2584
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	600	554	583
	ΣΥΝΟΛΟ	2709	2855	3167

Περιφερειακή Ενότητα	ΔΟΜΕΣ ΔΗΜΩΝ	Αριθμός Ωφελούμενων		
		2018	2019	2020
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	2958	2550	2577
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	917	901	890
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	3875	3451	3467
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	517	556	735
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	517	556	735
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	501	588	581
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	221	220	218
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	722	808	799
ΧΑΝΙΩΝ	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	894	869	988
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	350	370	400

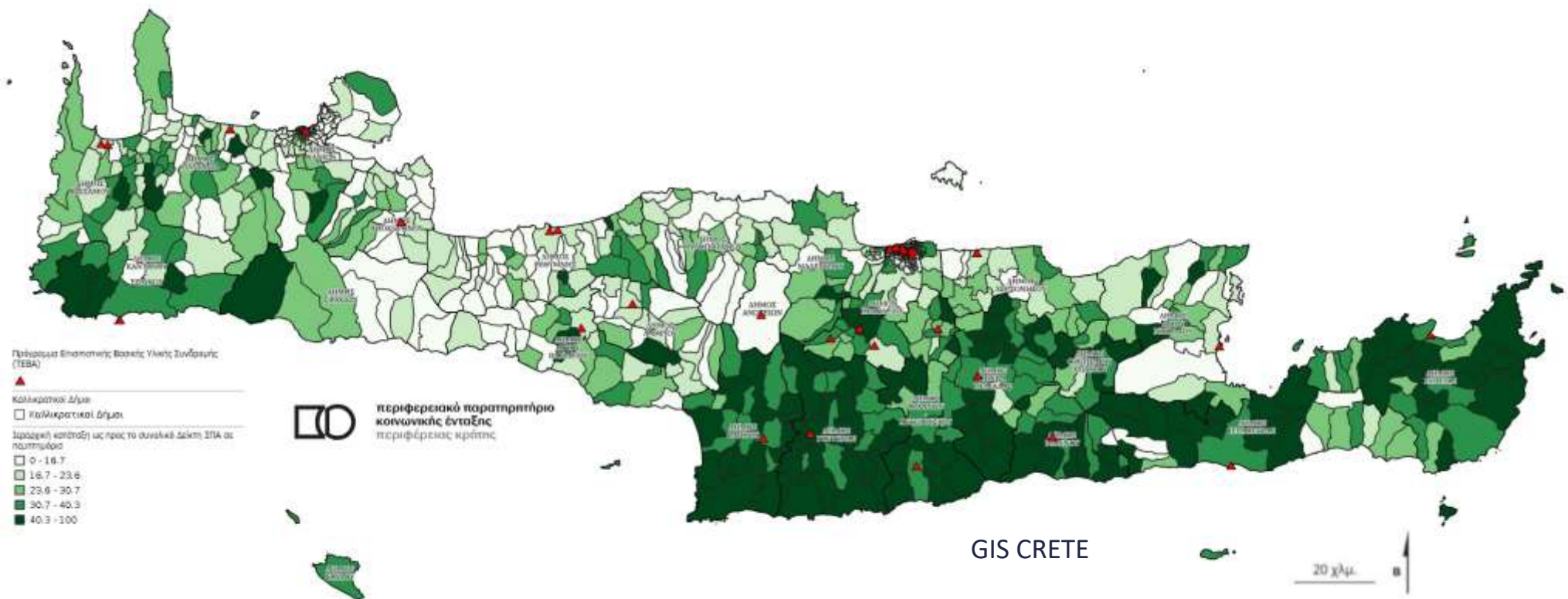
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ	1244	1239	1388
	ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ	4870	4563	4881
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ - ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΗΜΩΝ	1488	1491	1508
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ	6358	6054	6389

Πηγή: Δήμοι Κρήτης, Χαρτογράφηση & Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022.

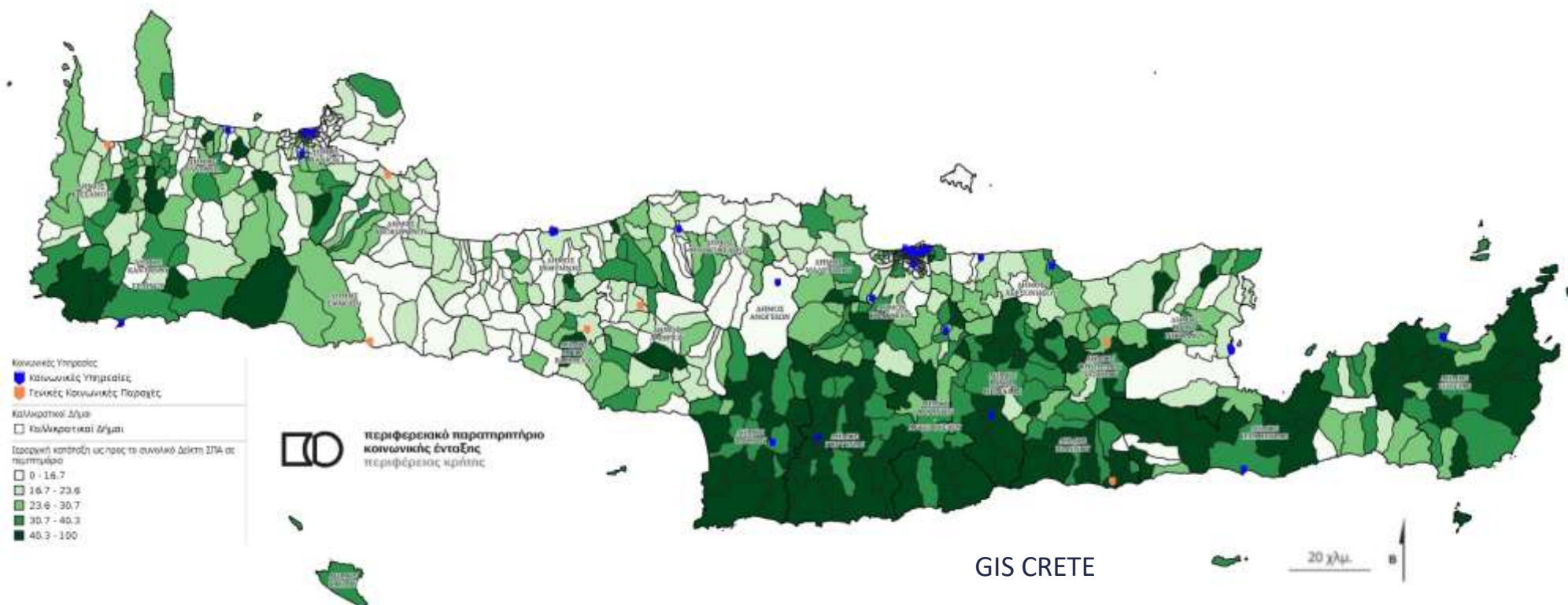
Χάρτης 2. 2 Θέση Κέντρων Κοινότητας σε σχέση με την ιεράρχιση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης

Χάρτης 2. 3 Σημεία διανομής ΤΕΒΑ σε σχέση με την ιεράρχηση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης

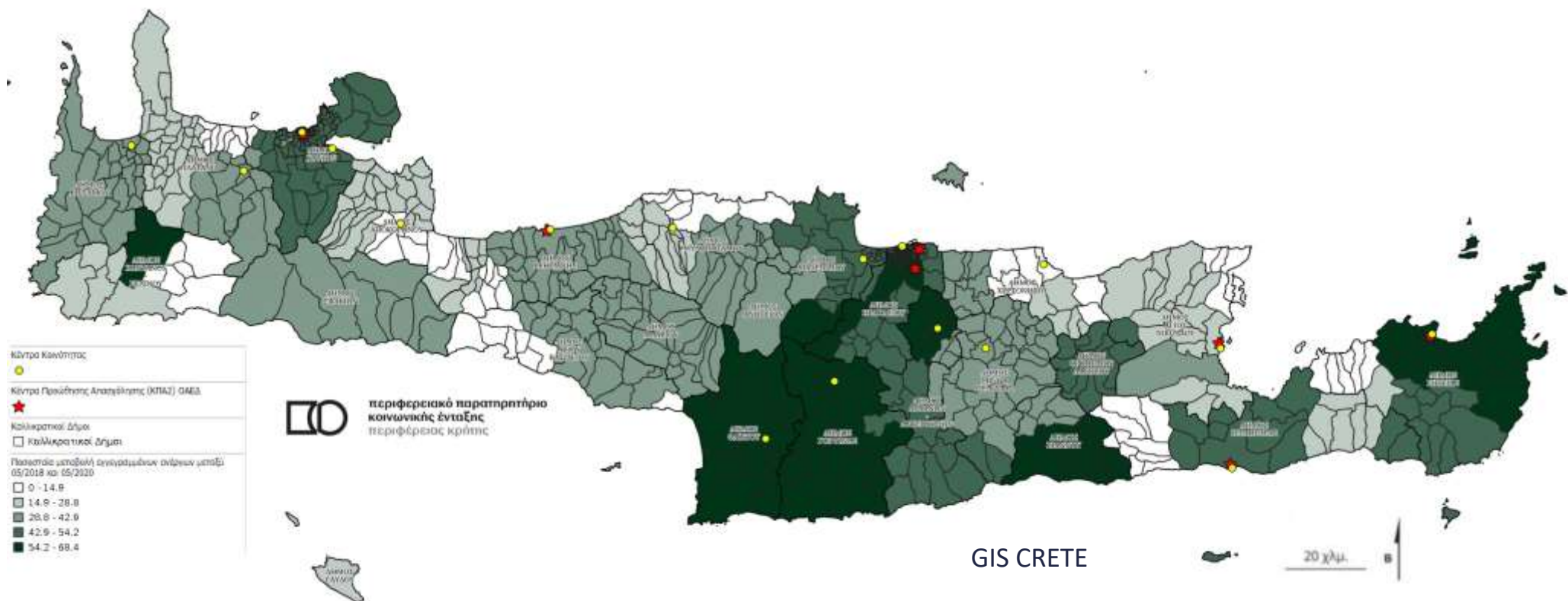

Χάρτης 2. 4 Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων σε σχέση με την ιεράρχηση των περιοχών με την χρήση του δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης

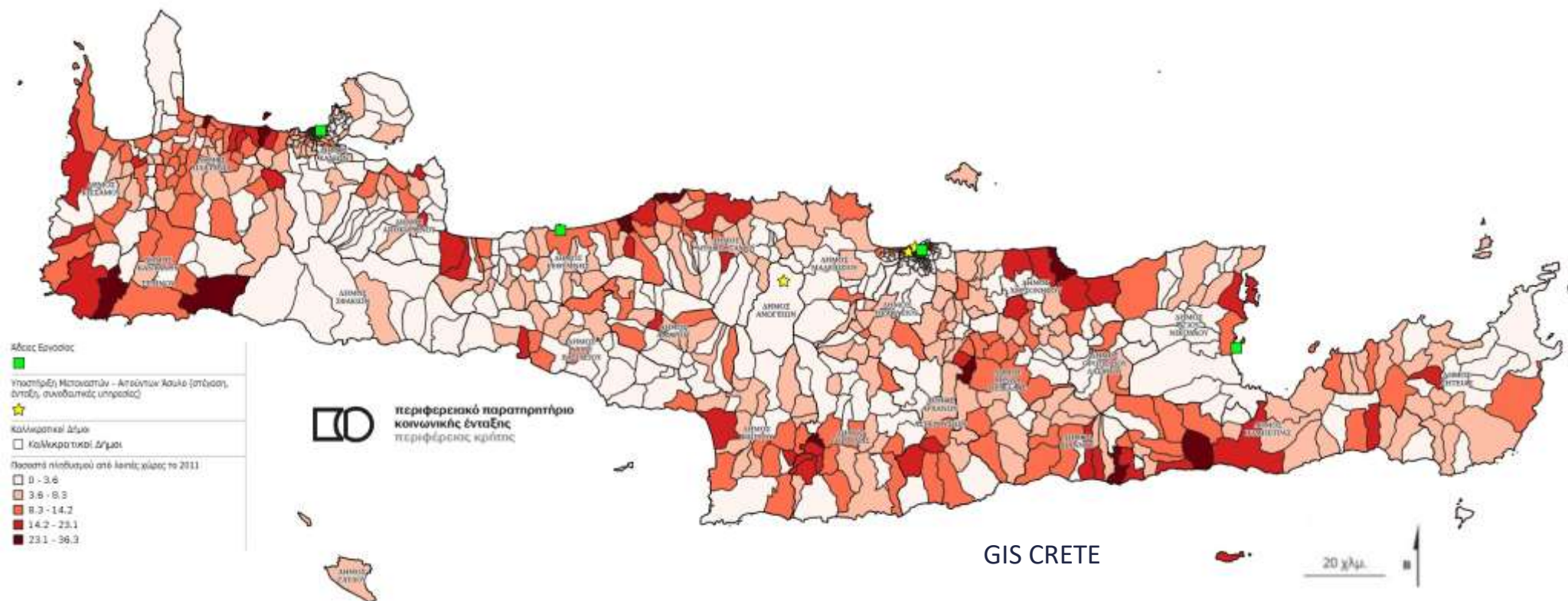

Χάρτης 2. 5 Υπηρεσίες Υποστήριξης ανέργων σε σχέση με τη απεικόνιση του ποσοστού μεταβολής των εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ 05/2018-05/2020

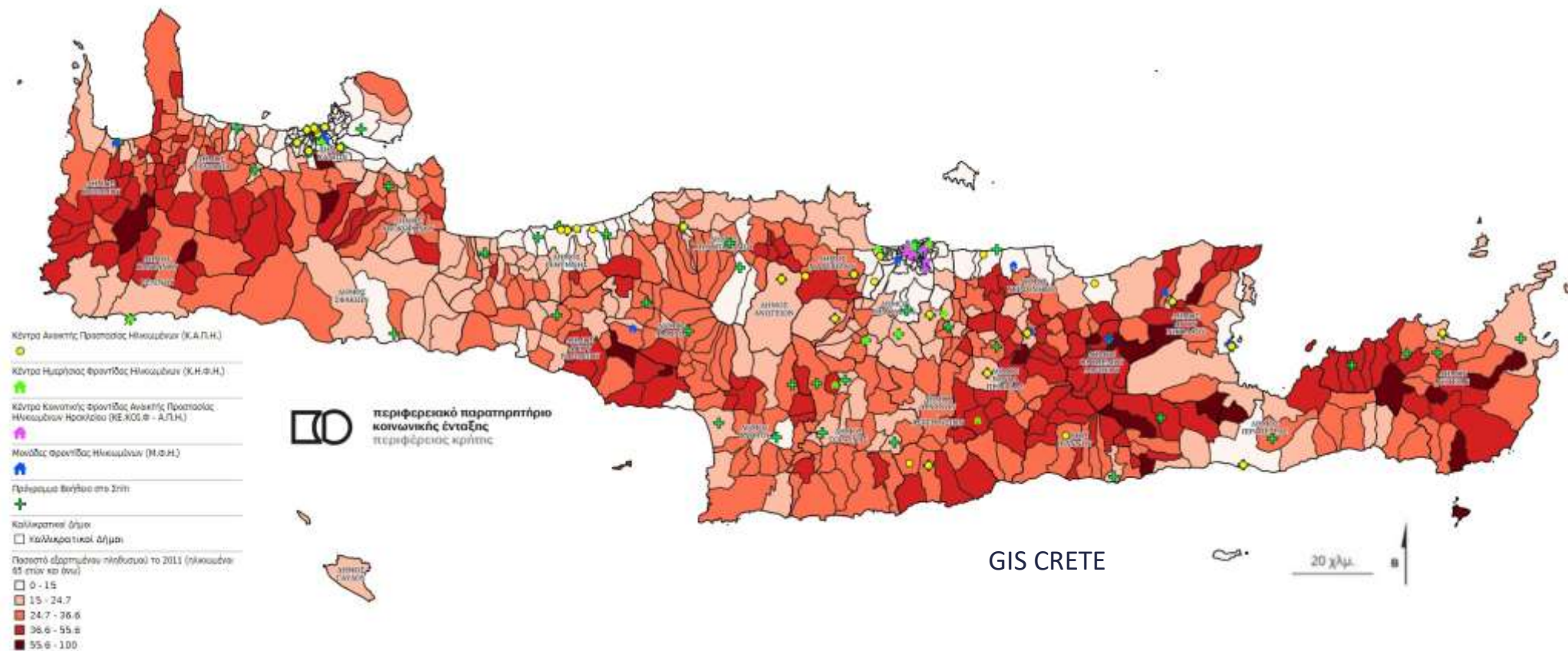

Χάρτης 2. 6 Υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους μετανάστες σε σχέση με το ποσοστό του πληθυσμού που προέρχεται από τρίτες χώρες

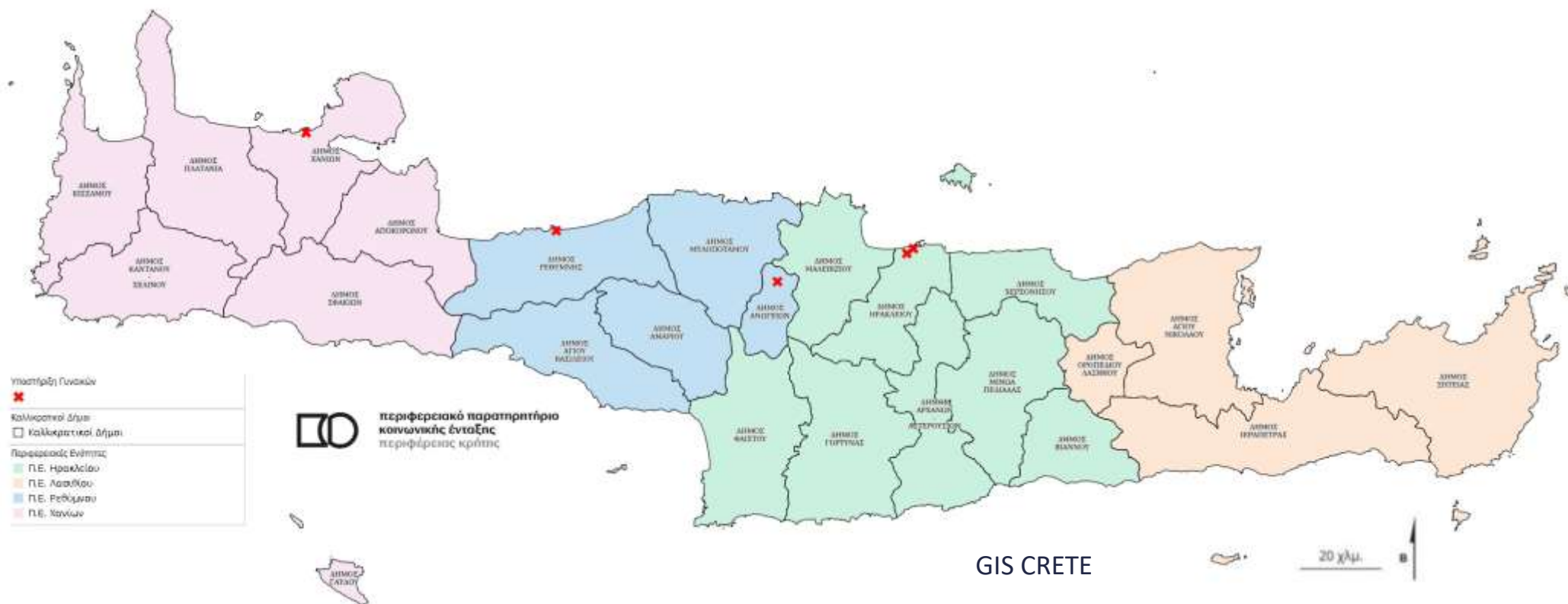

Χάρτης 2. 7 Υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους σε σχέση με το ποσοστό εξαρτώμενου πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω

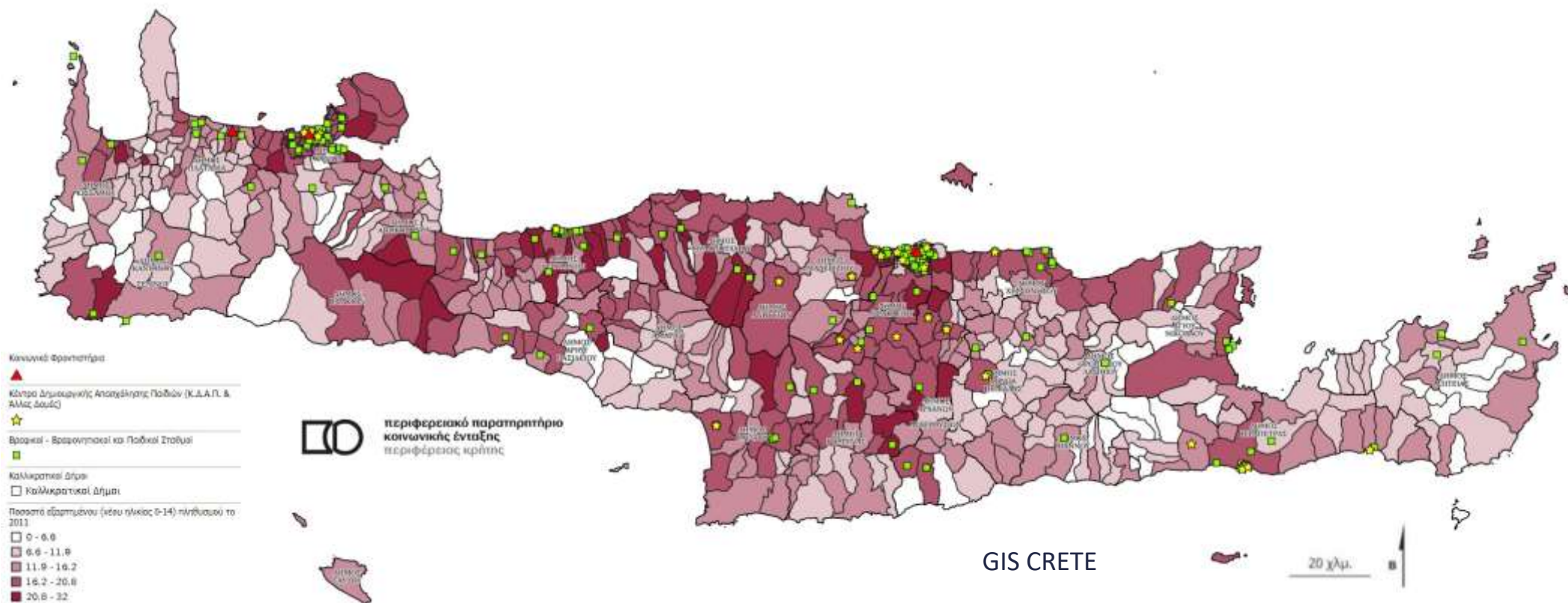

Χάρτης 2. 8 Θέση υπηρεσιών για την υποστήριξη γυναικών

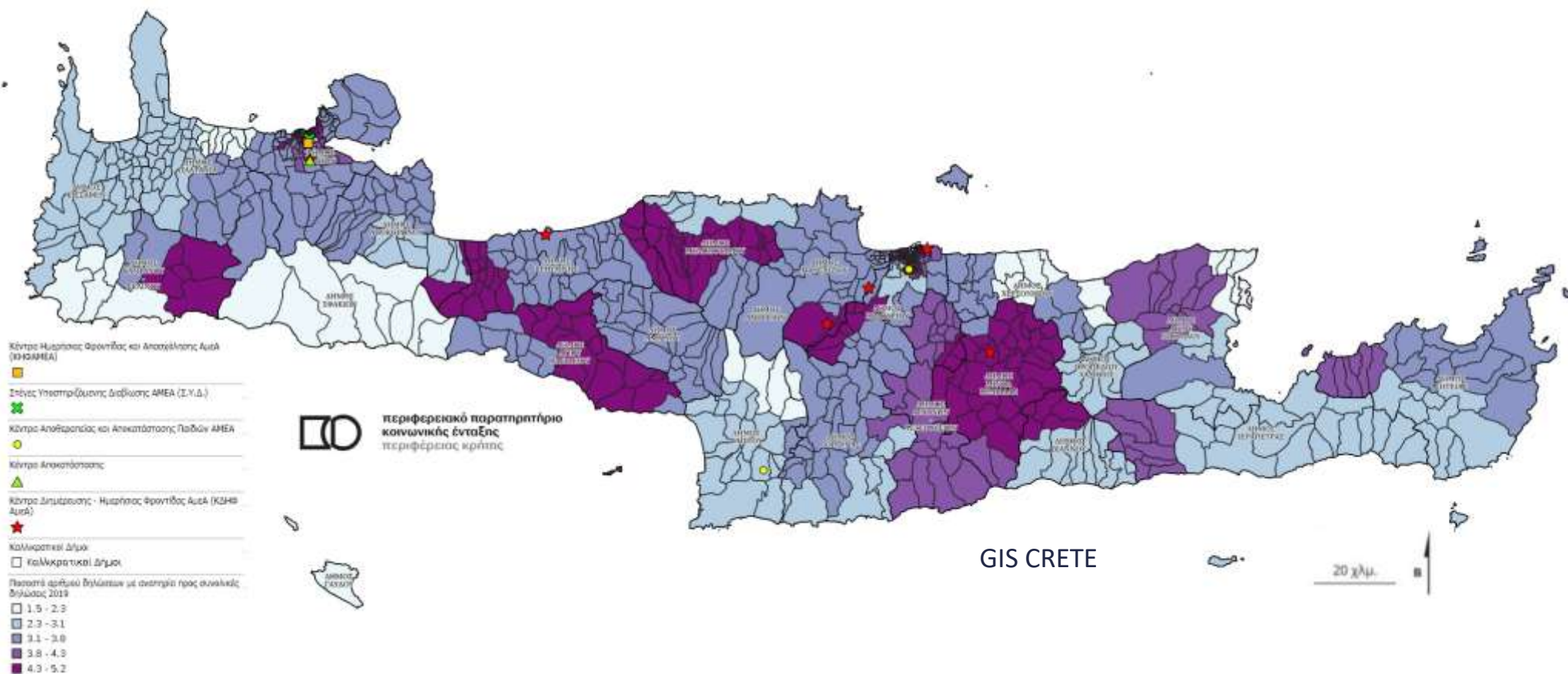

Χάρτης 2. 9 Θέση υπηρεσιών που απευθύνονται σε παιδιά σε σχέση με το ποσοστό εξαρτημένου πληθυσμού ηλικίας μικρότερης των 14^{ων} ετών

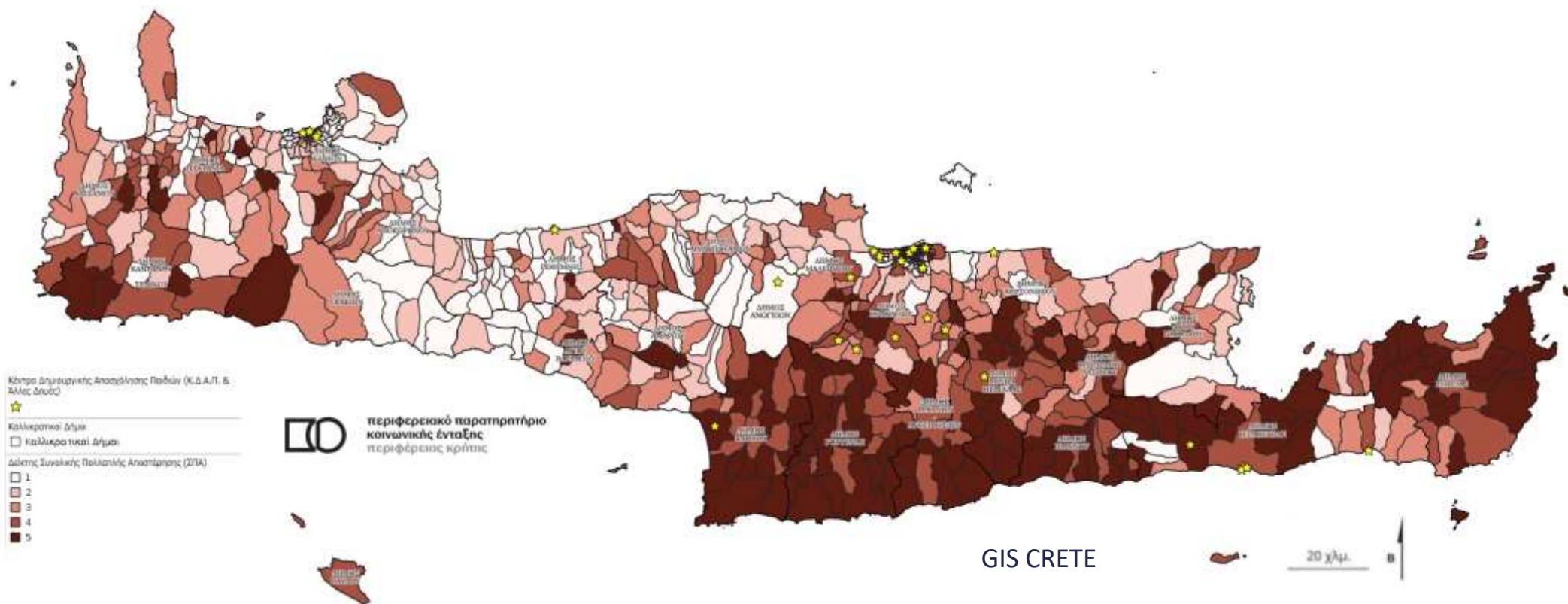

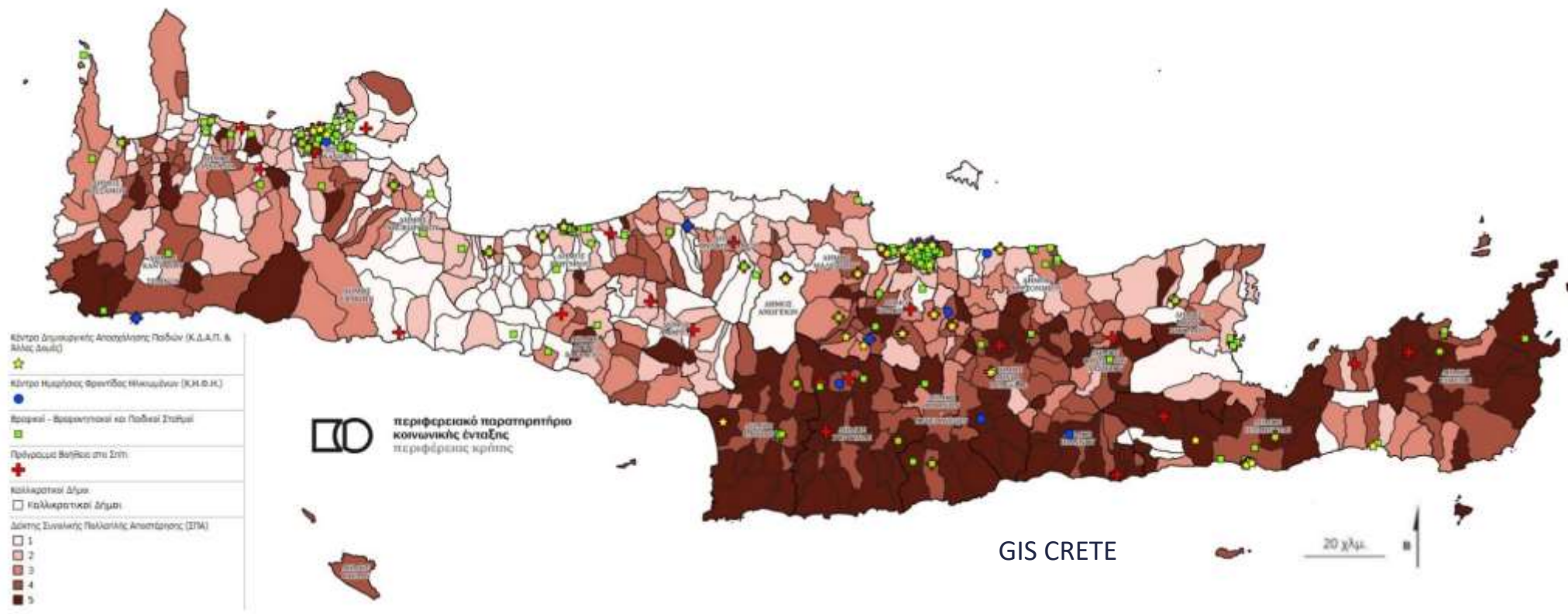
Χάρτης 2. 10 Απεικόνιση θέσης δομών υποστήριξης ΑμεΑ σε σχέση με το ποσοστό των φορολογικών δηλώσεων που δικαιούνται Μείωση φόρου λόγω αναπηρίας

Χάρτης 2. 11 Απεικόνιση θέσης Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ) σε σχέση με τον Δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης

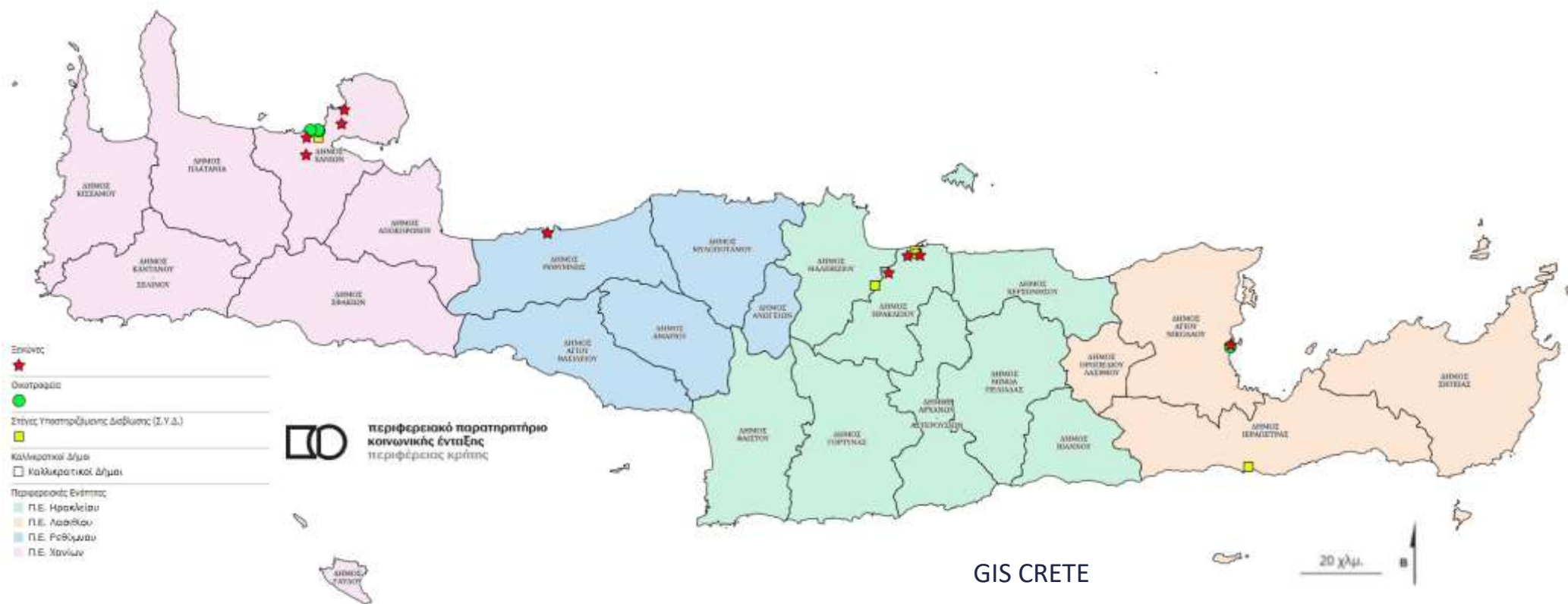

Χάρτης 2. 12 Απεικόνιση θέσης δομών υποστήριξης παιδιών και ηλικιωμένων σε σχέση με τον Δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης

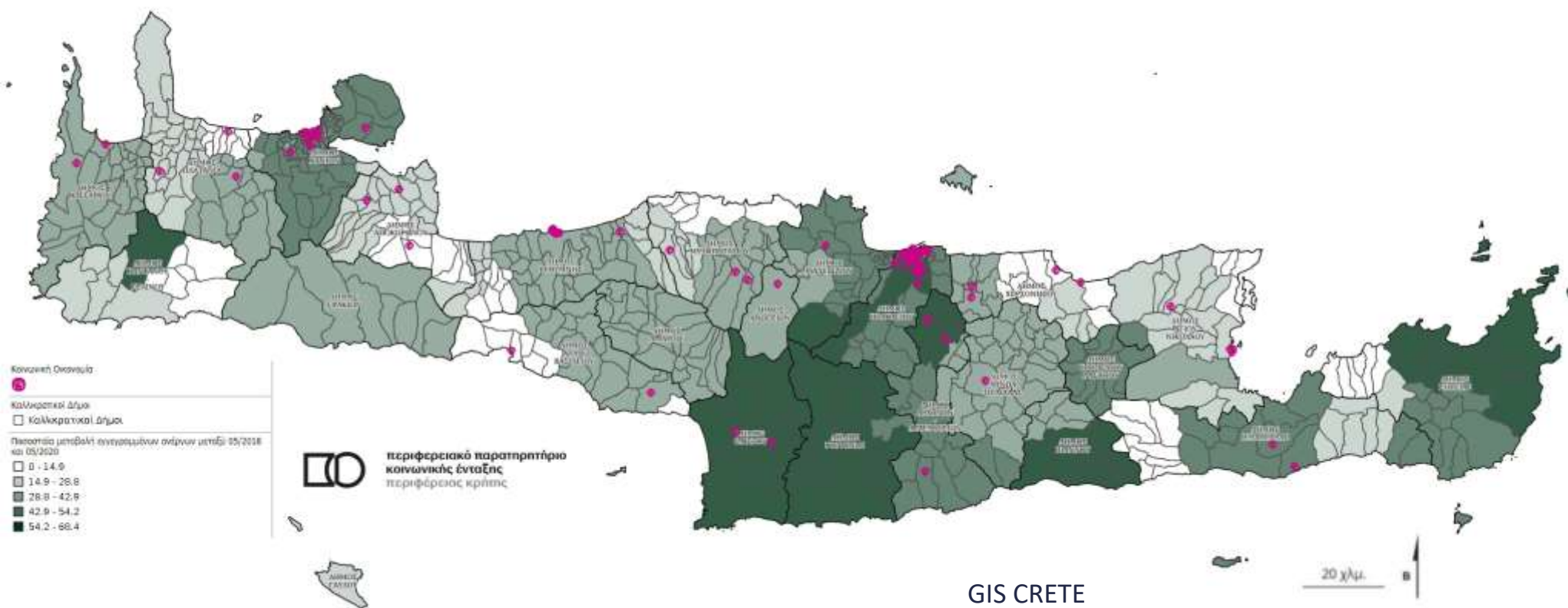

Χάρτης 2. 13 Δομές Επανάταξης - Αποϊδρυματοποίησης σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης

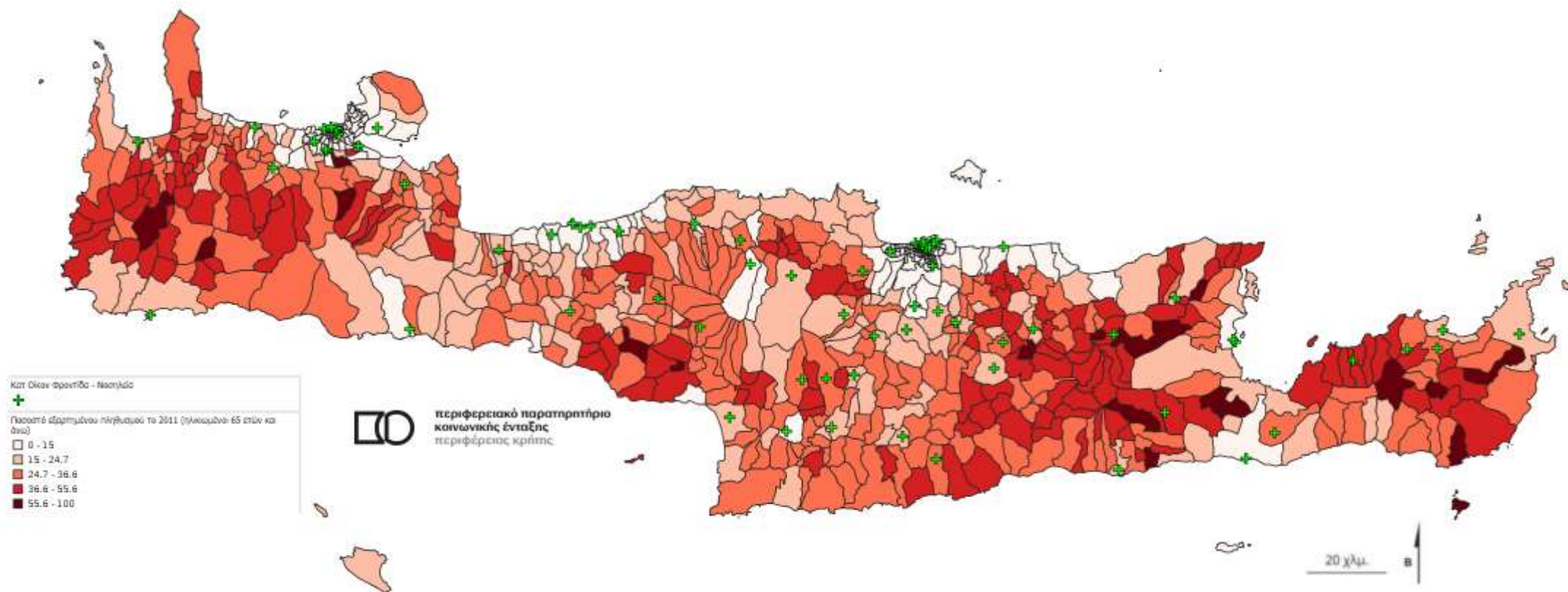

Χάρτης 2. 14 Δομές Κοινωνικής Οικονομίας σε σχέση με το ποσοστό μεταβολής της ανεργίας (2018-2020)

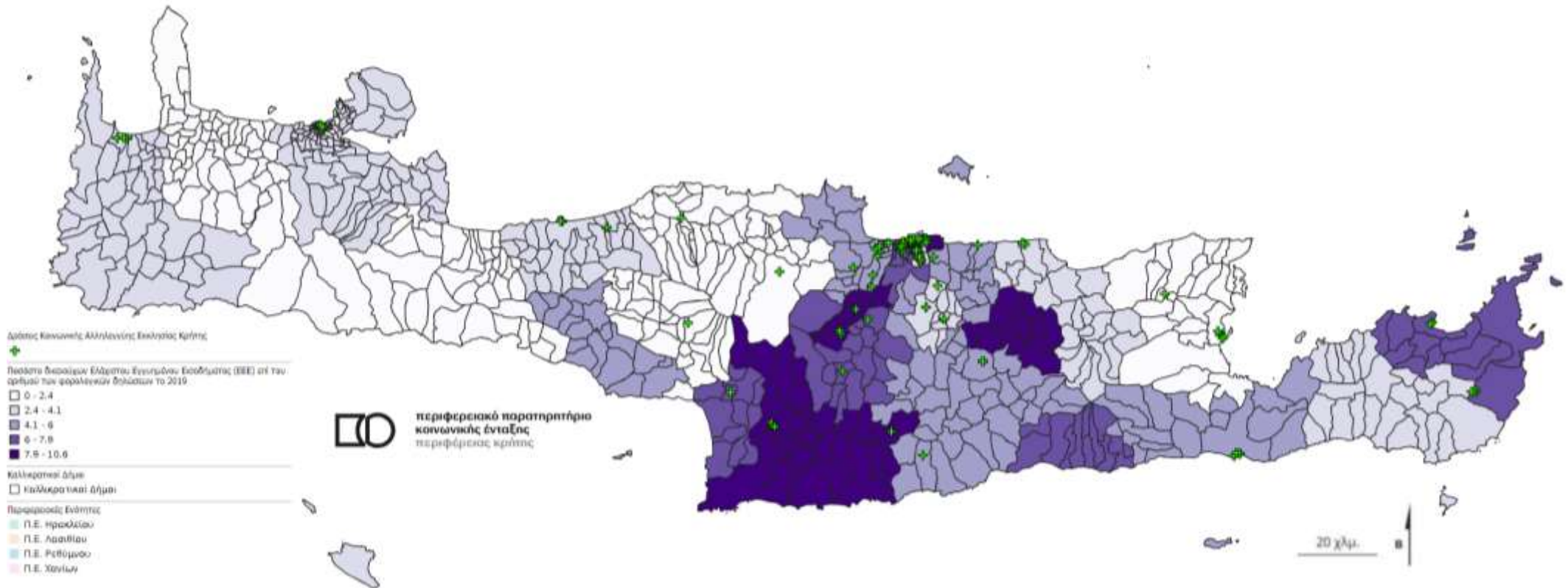
Χάρτης 1 1 Δομές Κατ' οίκον Φροντίδας Νοσηλείας σε σχέση με τον δείκτη εξάρτησης πληθυσμού άνω των 65 ετών

Χάρτης 1 2 Κοινωνικά Παντοπωλεία και Συσσίτια Δήμων

Χάρτης 1 3 Υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης της Εκκλησίας σε σχέση με το ποσοστό των δικαιούχων Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος

(Πηγή: Ιερές Μητροπόλεις Κρήτης, Χαρτογράφηση και Επεξεργασία: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2022)
 Αριθμός ατόμων που εξυπηρετήθηκαν από τις δομές της εκκλησίας το 2020: 4.410 άτομα από 73 δομές παροχής Συσσιτίου, Παντοπωλείων, Φιλόπτωχα Ταμεία κλπ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI:
ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ -
ΧΑΡΤΕΣ - ΘΥΛΑΚΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ

Δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του Συνολικού Δείκτη Πολλαπλής Αποστέρησης και έχουν χαρτογραφηθεί ως υπόβαθρα στο Γεωπληροφοριακό σύστημα GIS CRETE	
1	Ποσοστό δηλώσεων κάτω των 5.000 στο σύνολο των δηλώσεων 2018
2	Ποσοστό δηλώσεων κάτω των 5.000 στο σύνολο των δηλώσεων 2019
3	Μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά δήλωση 2018
4	Μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά δήλωση 2019
5	Μέσο φορολογητέου εισόδημα ανά δήλωση 2018
6	Μέσο φορολογητέου εισόδημα ανά δήλωση 2019
7	Δηλωθέν ποσοστό του φορολητέου 2018
8	Δηλωθέν ποσοστό του φορολητέου 2019
9	Ποσοστιαία μεταβολή του δηλωθέντος επί του φορολογητέου 2018-2019
10	Ποσοστό αριθμού δηλώσεων με αναπηρία προς συνολικές δηλώσεις 2018
11	Ποσοστό αριθμού δηλώσεων με αναπηρία προς συνολικές δηλώσεις 2019
12	Ποσοστό αλλοδαπών που λαμβάνουν το στεγαστικό επίδομα το 2018 ως προς το σύνολο
13	Ποσοστό αλλοδαπών που λαμβάνουν το στεγαστικό επίδομα το 2019 ως προς το σύνολο
14	Ποσοστό δικαιούχων (αιτούντων) που λαμβάνουν επίδομα ενοικίου επί του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων το 2019
15	Ποσοστό δικαιούχων (αιτούντων) στην ΕΕΕ επί του αριθμού των φορολογικών δηλώσεων το 2019
16	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 01/19
17	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 05/19
18	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 08/19
19	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 01/2019
20	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 05/2019
21	Ποσοστό επιδοτούμενων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων 08/2019
22	Ποσοστιαία μεταβολή εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ 01/2019 και 08/2019
23	Ποσοστιαία μεταβολή εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ 05/2018 και 05/2020
24	Ποσοστό απασχολούμενων σε επαγγέλματα χωρίς ειδίκευση το 2011
25	Ποσοστό νοικοκυριών σε μη κανονική κατοικία (χωρίς τα συλλογικά καταλύματα) το 2011
26	Ποσοστό ανέργων το 2011

27	Ποσοστό νέων ανέργων το 2011
28	Ποσοστό συνολικά ανέργων το 2011
29	Ποσοστό νοικοκυριών σε ενοίκιο το 2011
30	Ποσοστό νοικοκυριών σε παραχώρηση το 2011
31	Ποσοστό νοικοκυριών σε ενοίκιο και παραχώρηση το 2011
32	Ποσοστό απασχολούμενων κάτω από 20 ώρες την εβδομάδα το 2011
33	Ποσοστό εξαρτημένου (νέου ηλικίας 0-14) πληθυσμού το 2011
34	Ποσοστό εξαρτημένου (ηλικιωμένου ηλικίας 65 και άνω) πληθυσμού το 2011
35	Ποσοστό εξαρτημένου (νέου και ηλικιωμένου) πληθυσμού το 2011
36	Ποσοστό πληθυσμού από την Ελλάδα το 2011
37	Ποσοστό πληθυσμού από ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες το 2011
38	Ποσοστό πληθυσμού από λοιπές χώρες το 2011
39	Ποσοστό νοικοκυριών χωρίς θέρμανση το 2011
40	Ποσοστό πληθυσμού με επιδόματα ως κύρια πηγή εισοδήματος το 2011
41	Ποσοστό πληθυσμού με αποταμιεύσεις ως κύρια πηγή εισοδήματος το 2011
42	Ποσοστό πληθυσμού χωρίς αυτοκίνητο το 2011
43	Ποσοστό νοικοκυριών χωρίς μόνωση το 2011
44	Ποσοστό πληθυσμού άνω των 12 εκτός εκπαίδευσης, που έχει ολοκληρώσει έως και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (iscd 1) το 2011
45	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 15-18 που έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (iscd 2), και είναι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης το 2011
46	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 19-24 που έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (iscd 2), και είναι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης το 2011
47	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 22-64 με τριτοβάθμια ή ανώτερη εκπαίδευση (iscd 6α +) το 2011
48	Στεγαστική φτώχεια: κατοικία μικρότερη από το 60% του διάμεσου των τμ κατοικίας/άτομο στην Κρήτη
49	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου στη γεωργία
50	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου σε βιομηχανία-κατασκευές
51	Ποσοστό οικ. ενεργού πληθυσμού απασχολούμενου σε καταλύματα - εστίαση
52	Οι τιμές του Δείκτη ΣΠΑ
53	Η ιεραρχική κατάταξη ως προς το συνολικό Δείκτη ΣΠΑ σε πεμπτημόρια

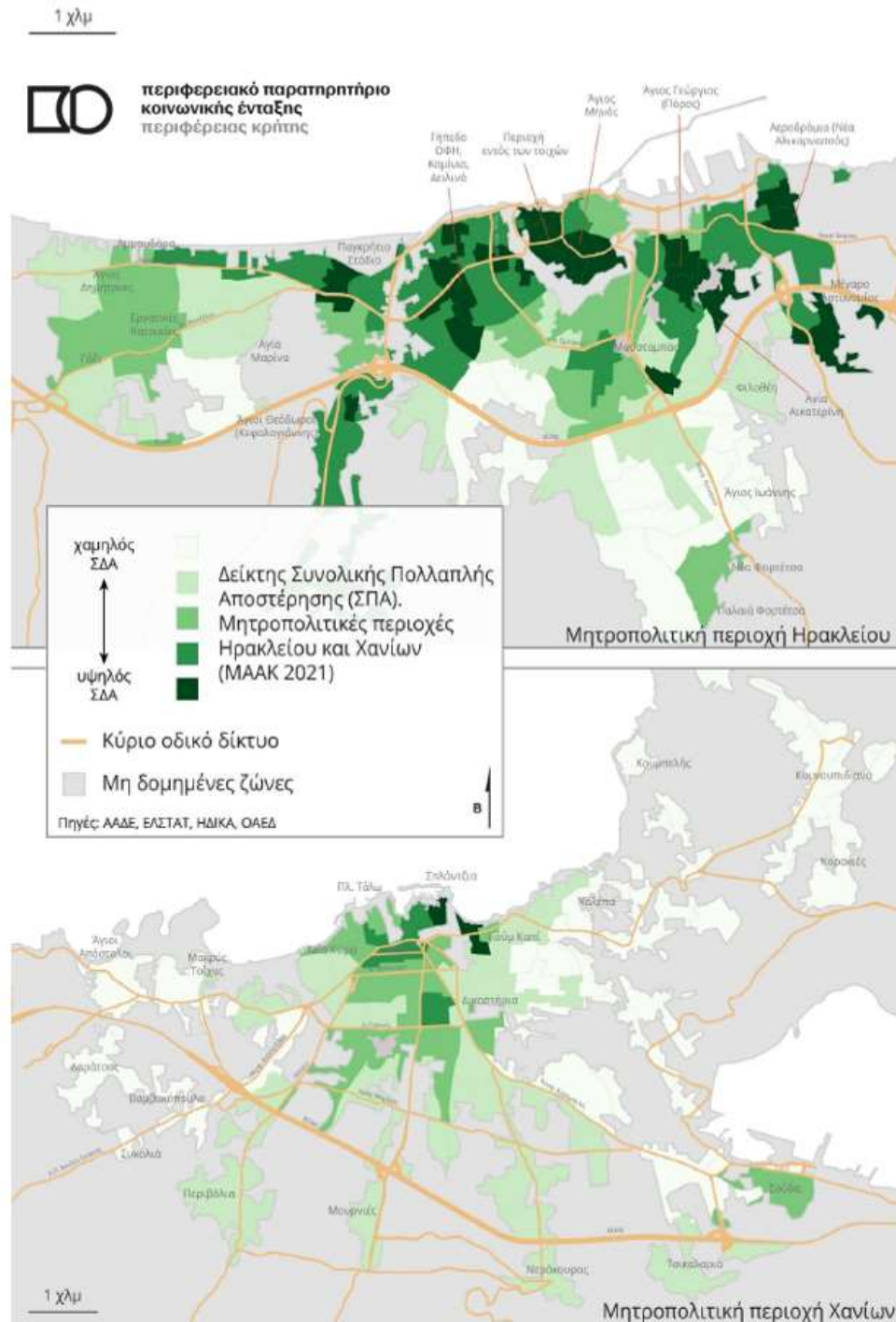
Χαρτογράφηση ενδεικτικών όψεων της αποστέρησης στην Κρήτη

Χάρτης 3. 1 Ιεράρχηση Περιοχών με το Δείκτη Συνολικής Πολλαπλής Αποστέρησης στην Κρήτη

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 2 Κατανομή Αποστέρησης στις Μητροπολιτικές περιοχές των Δήμων Ηρακλείου και Χανίων

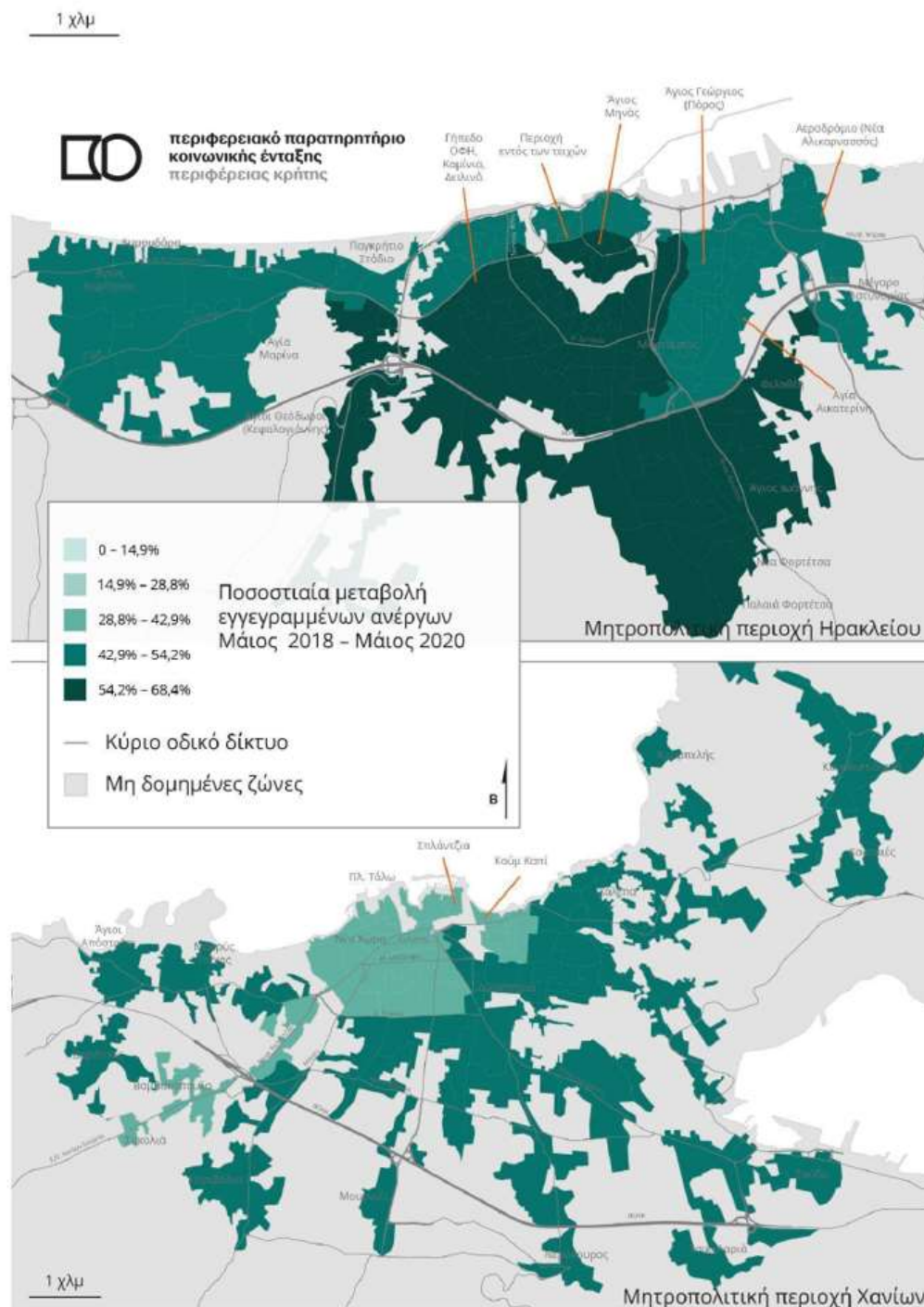
Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

Χάρτης 3. 3 Ποσοστιαία μεταβολή ανέργων 05/2018-05/2020 στην Κρήτη

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 4 Κατανομή μεταβολής ανέργων 05/2018-05/2020 στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΟΑΕΔ)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

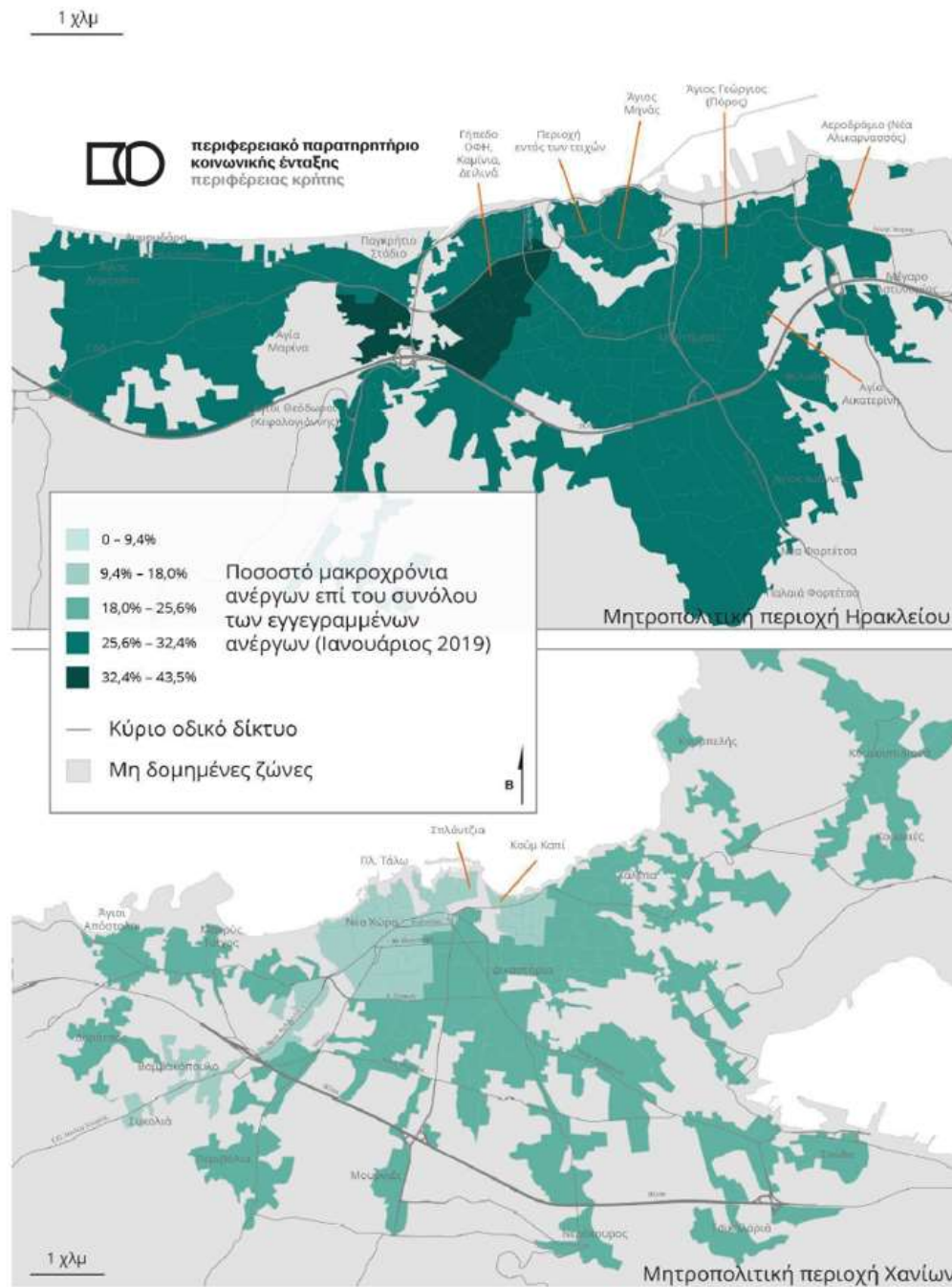

Χάρτης 3. 5 Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων στην Κρήτη (ΟΑΕΔ Ιανουάριος 2019)

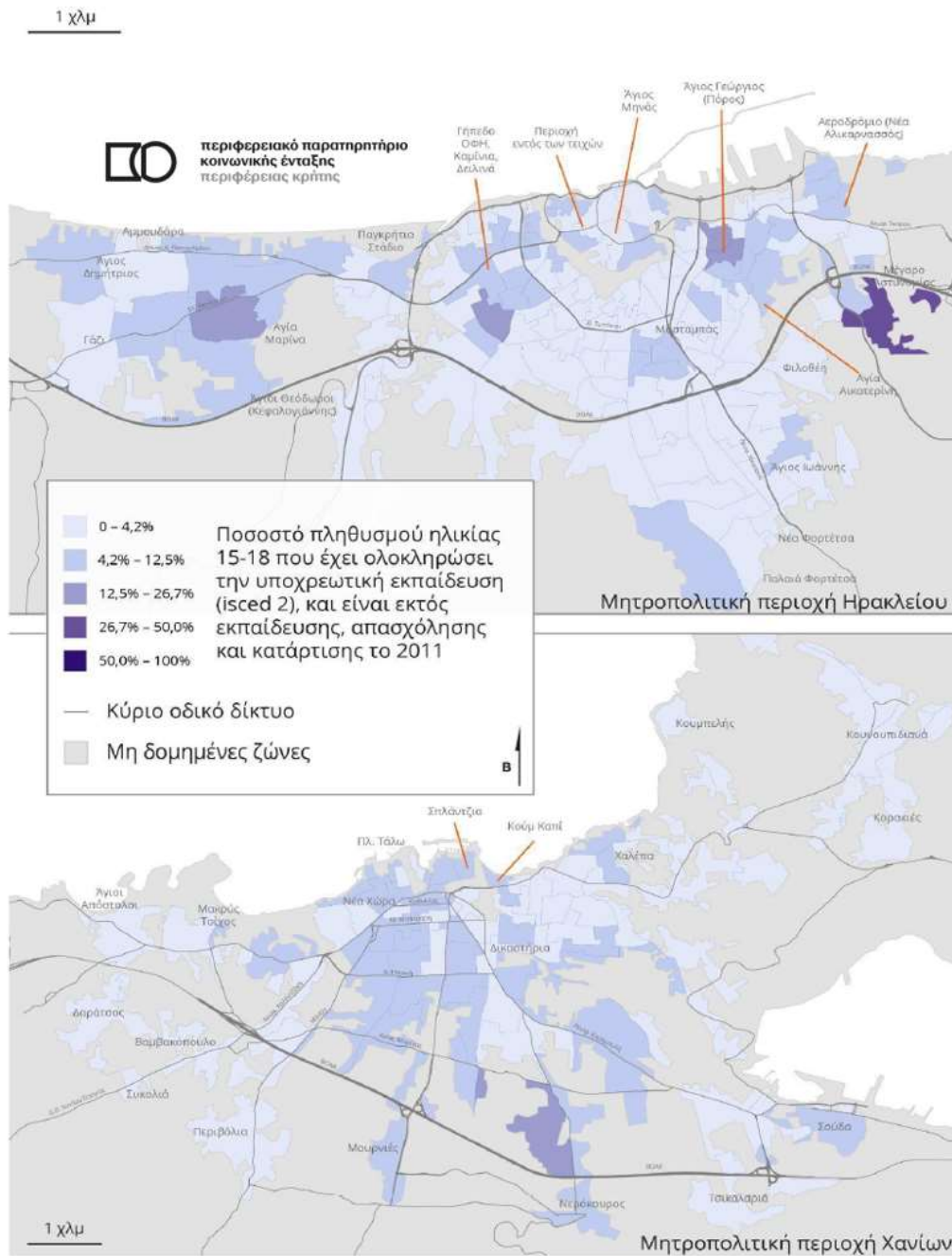
Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

Χάρτης 3. 6 Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων εκπαίδευση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΟΑΕΔ Ιανουάριος 2019)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

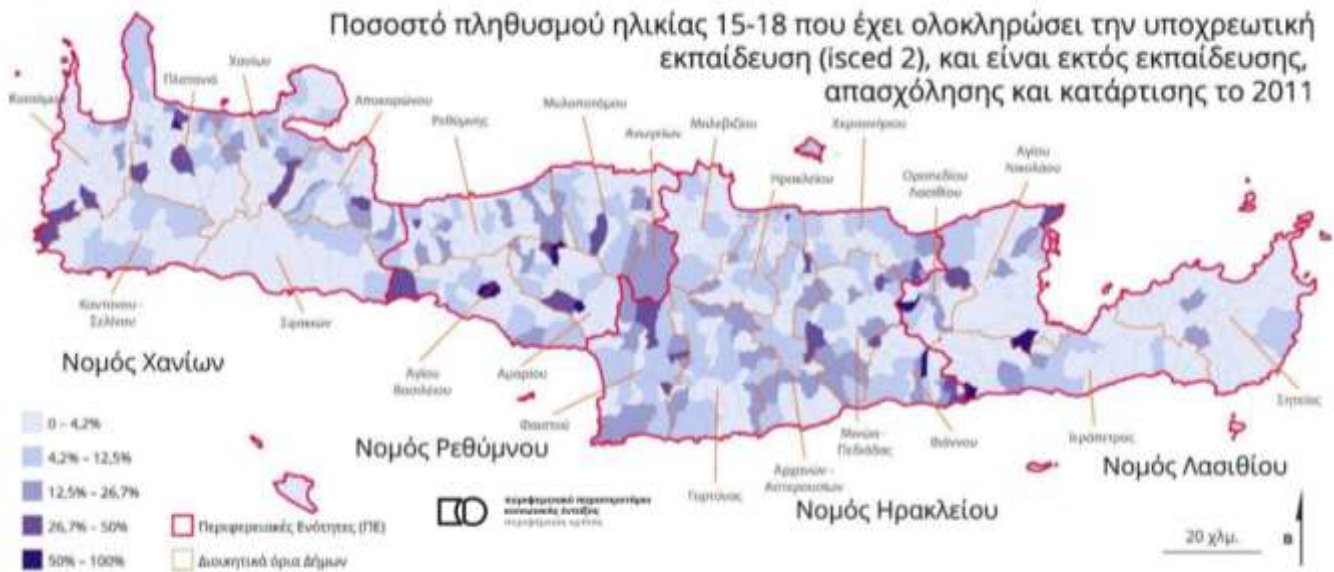
Χάρτης 3. 7 Κατανομή πληθυσμού ηλικίας 15-18 ΕΕΑΚ με υποχρεωτική εκπαίδευση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 8 Κατανομή Νέων ΕΕΑΚ ηλικίας 15-18 που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

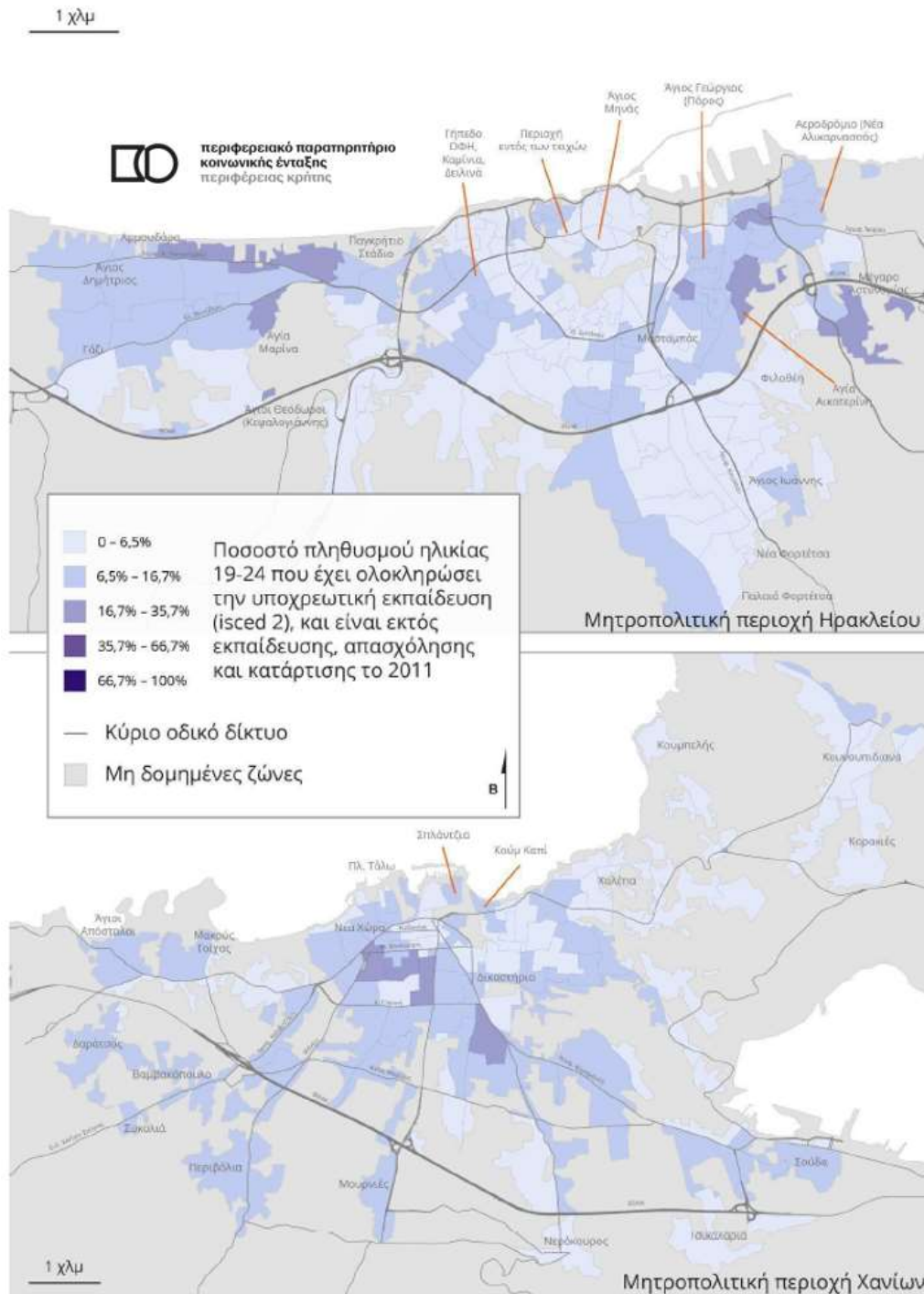
Χάρτης 3. 9 Κατανομή Νέων ΕΕΑΚ ηλικίας 15-18 που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

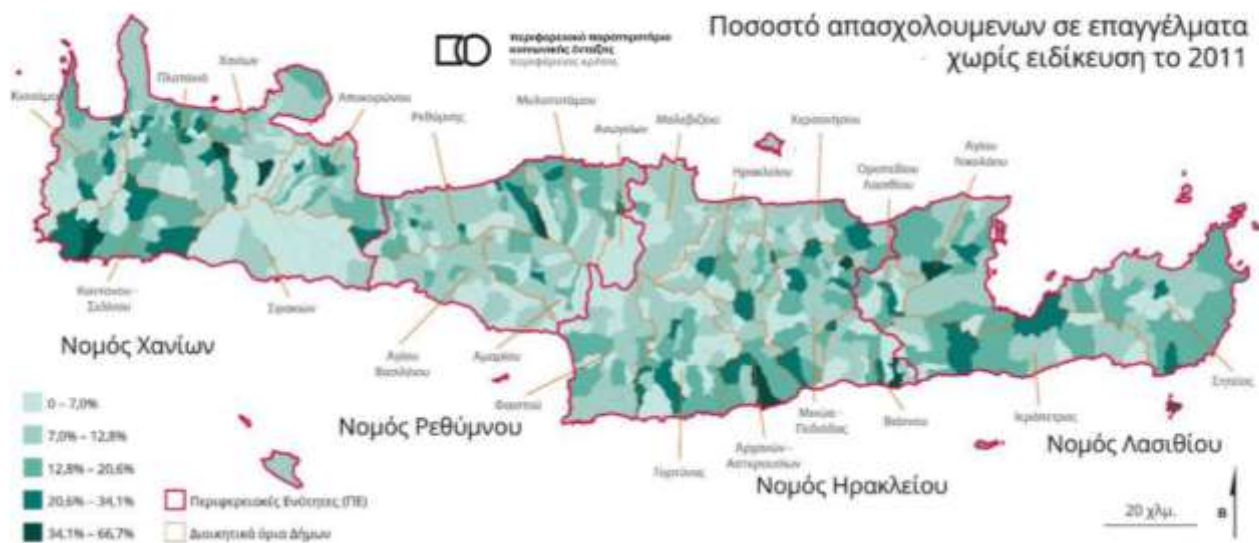
Χάρτης 3. 10 Κατανομή πληθυσμού ηλικίας 19-24 ΕΕΑΚ με υποχρεωτική εκπαίδευση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

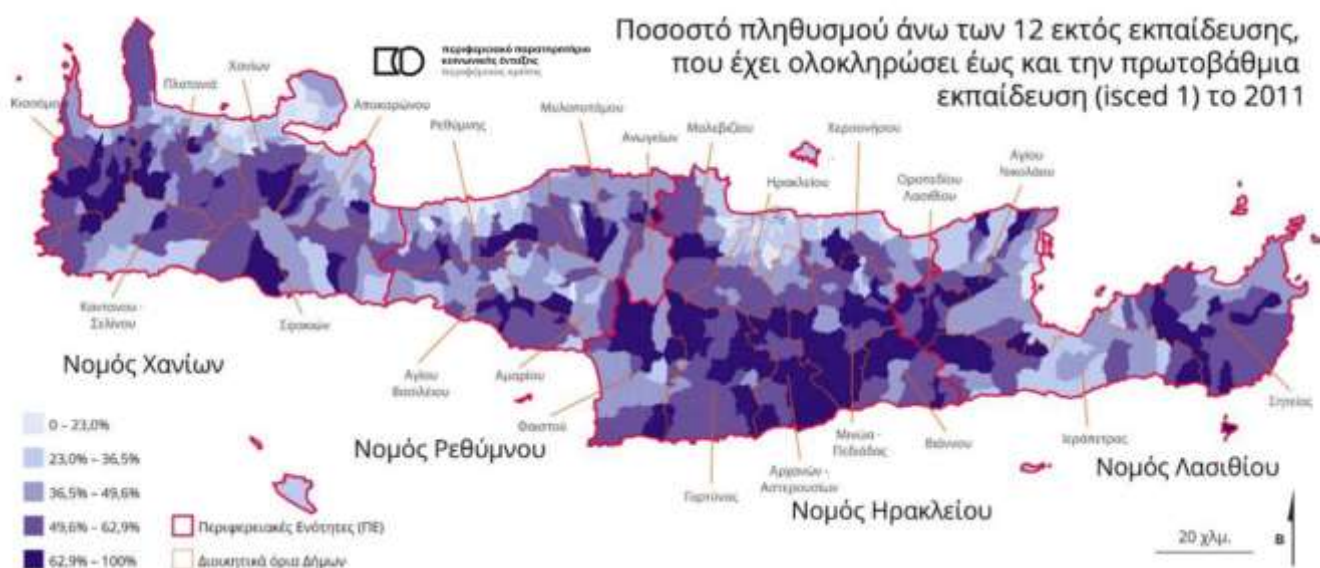

Χάρτης 3. 12 Ποσοστό απασχολούμενων σε επαγγέλματα χωρίς ειδικότητα στην Κρήτη (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

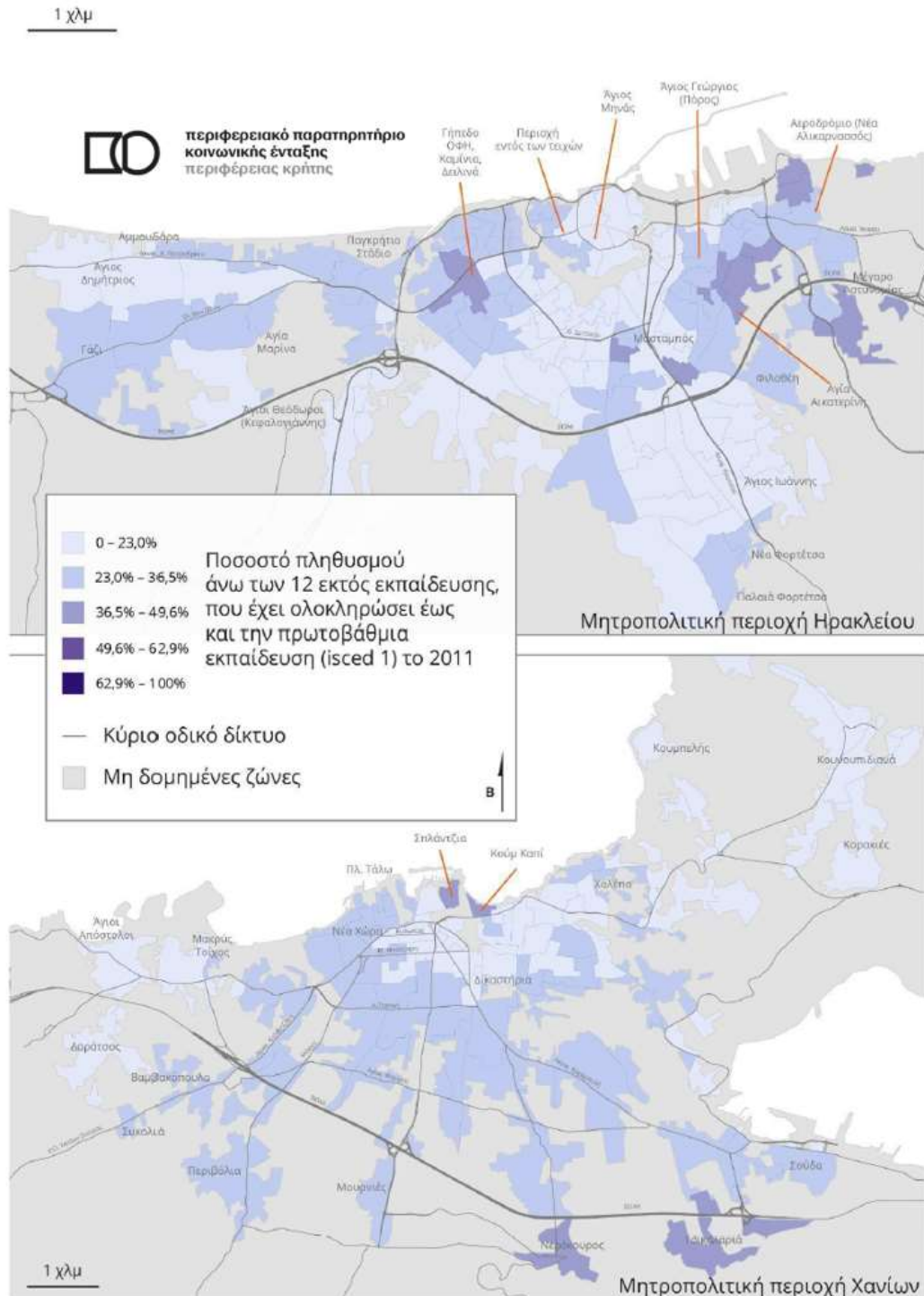
Χάρτης 3. 13 Κατανομή πληθυσμού άνω των 12 ετών εκτός εκπαίδευσης που έχει ολοκληρώσει έως και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Κρήτη (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

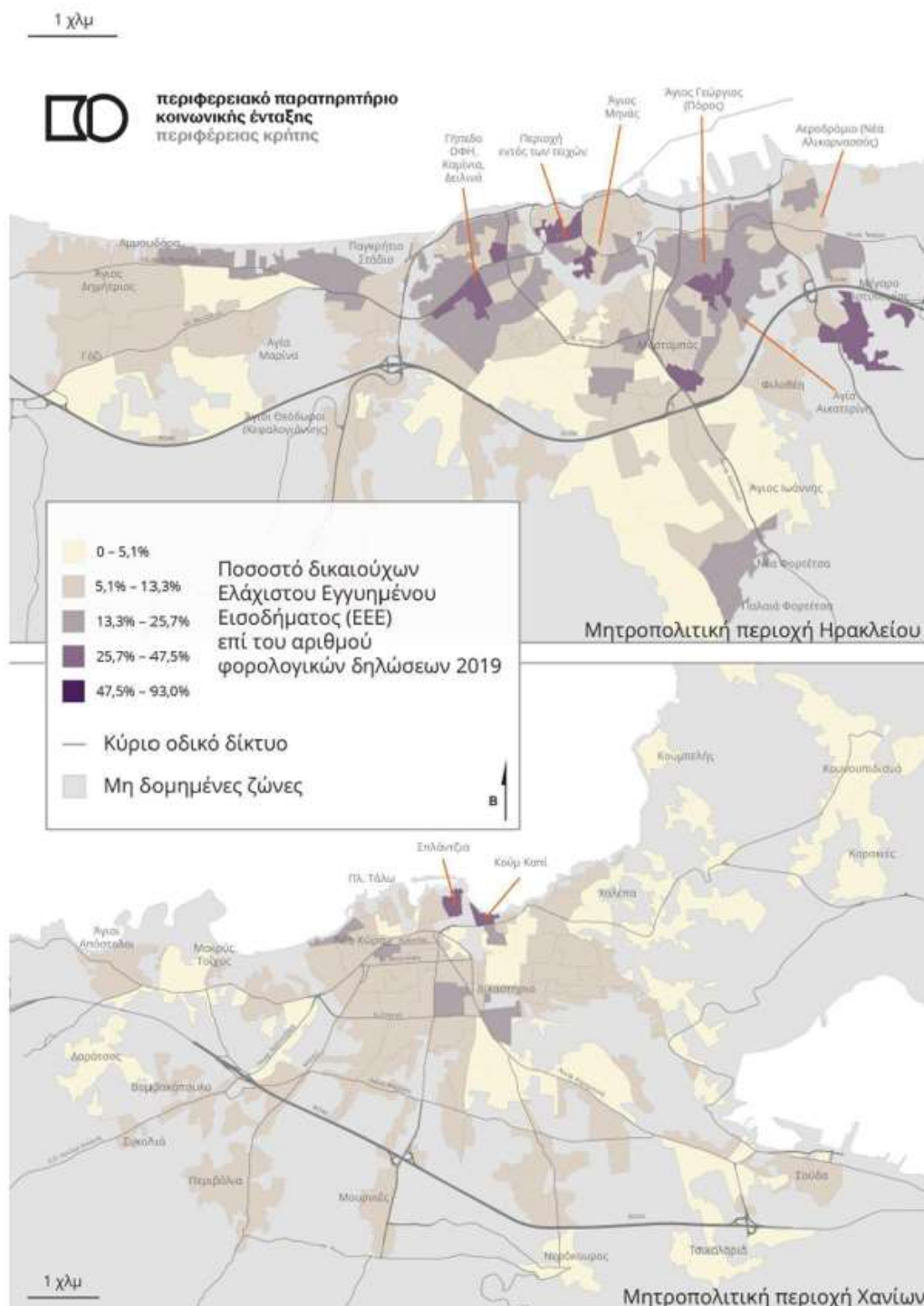

Χάρτης 3. 14 Κατανομή πληθυσμού άνω των 12 ετών εκτός εκπαίδευσης που έχει ολοκληρώσει έως και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 15 Κατανομή του ποσοστού δικαιούχων ΕΕΕ επί των φορολογικών δηλώσεων στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (Στοιχεία ΗΔΙΚΑ 2019)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

Χάρτης 3. 16 Κατανομή του ποσοστού δικαιούχων ΕΕΕ επί των φορολογικών δηλώσεων στην Περιφέρεια Κρήτης (Στοιχεία ΗΔΙΚΑ 2019)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

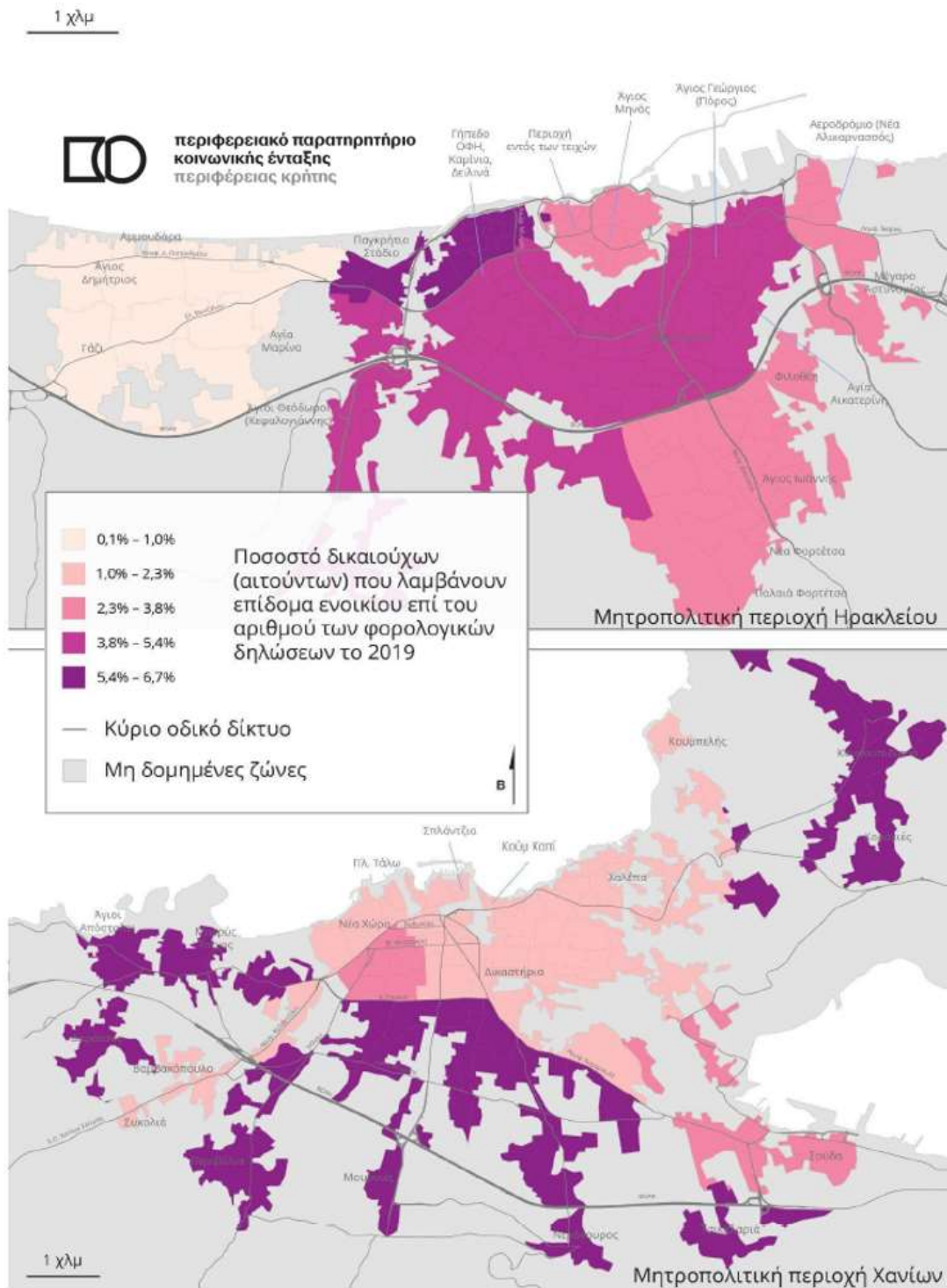
Χάρτης 3. 17 Κατανομή δικαιούχων επιδόματος στέγασης επί των φορολογικών δηλώσεων ανά ΤΚ (ΗΔΙΚΑ 2019)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

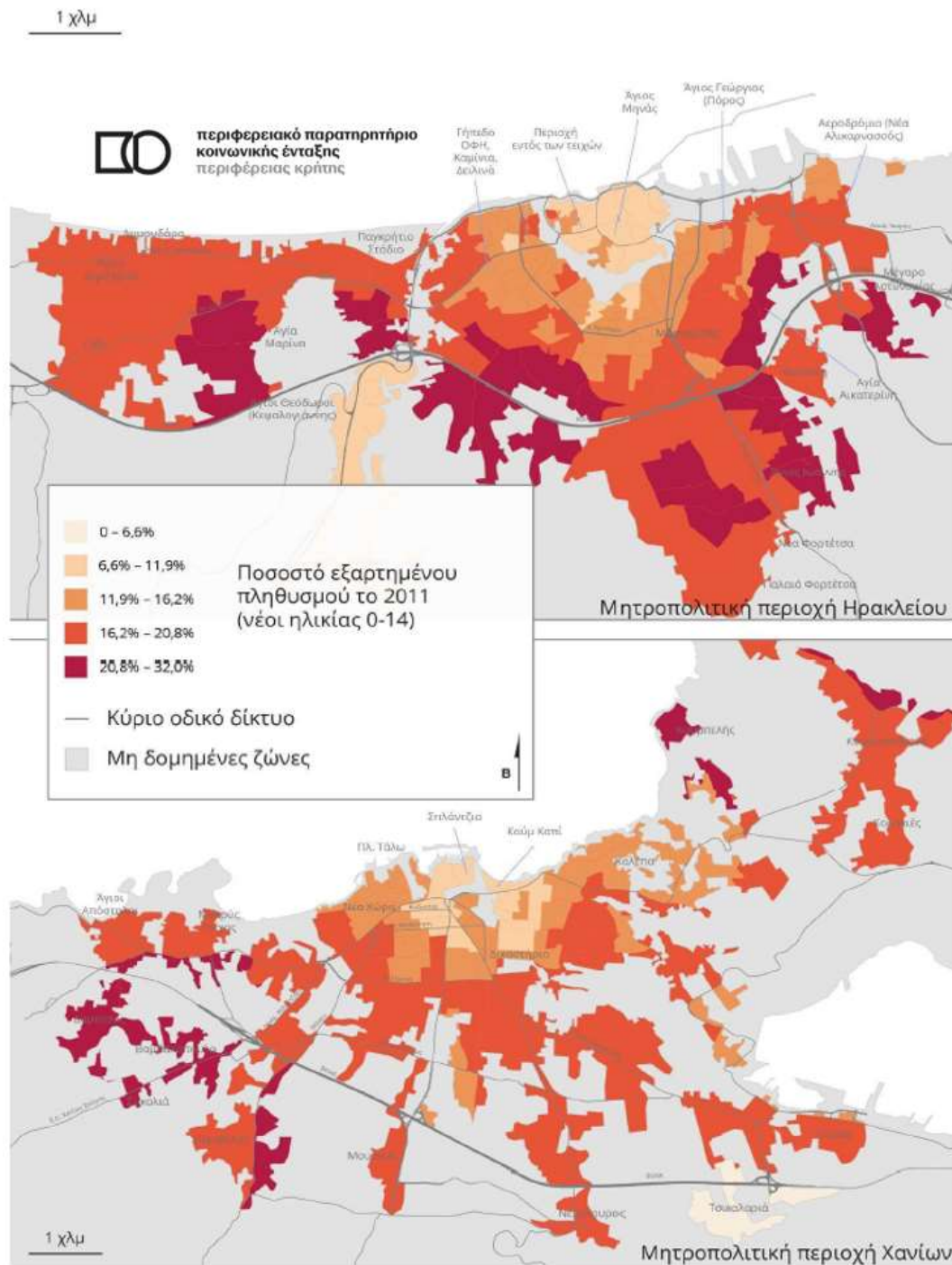
Χάρτης 3. 18 Κατανομή δικαιούχων επιδόματος στέγασης επί των φορολογικών δηλώσεων στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων ανά ΤΚ (ΗΔΙΚΑ 2019)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

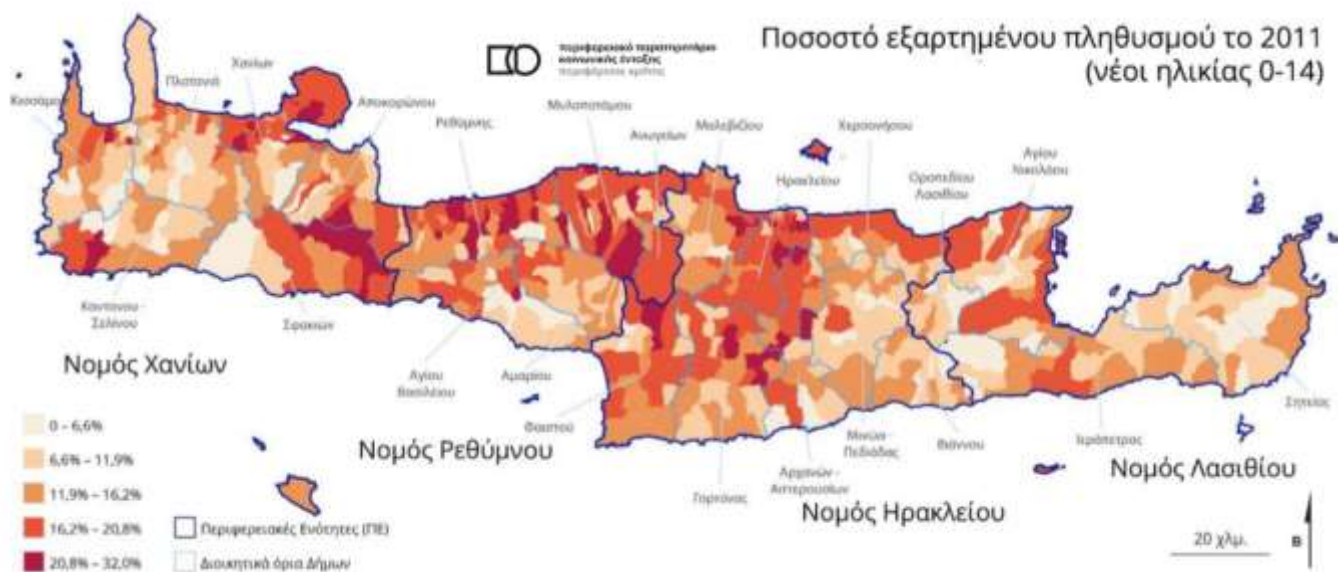

Χάρτης 3. 19 κατανομή εξαρτημένου νέου πληθυσμού στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 20 Κατανομή εξαρτημένου νέου πληθυσμού στην περιφέρεια Κρήτης (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

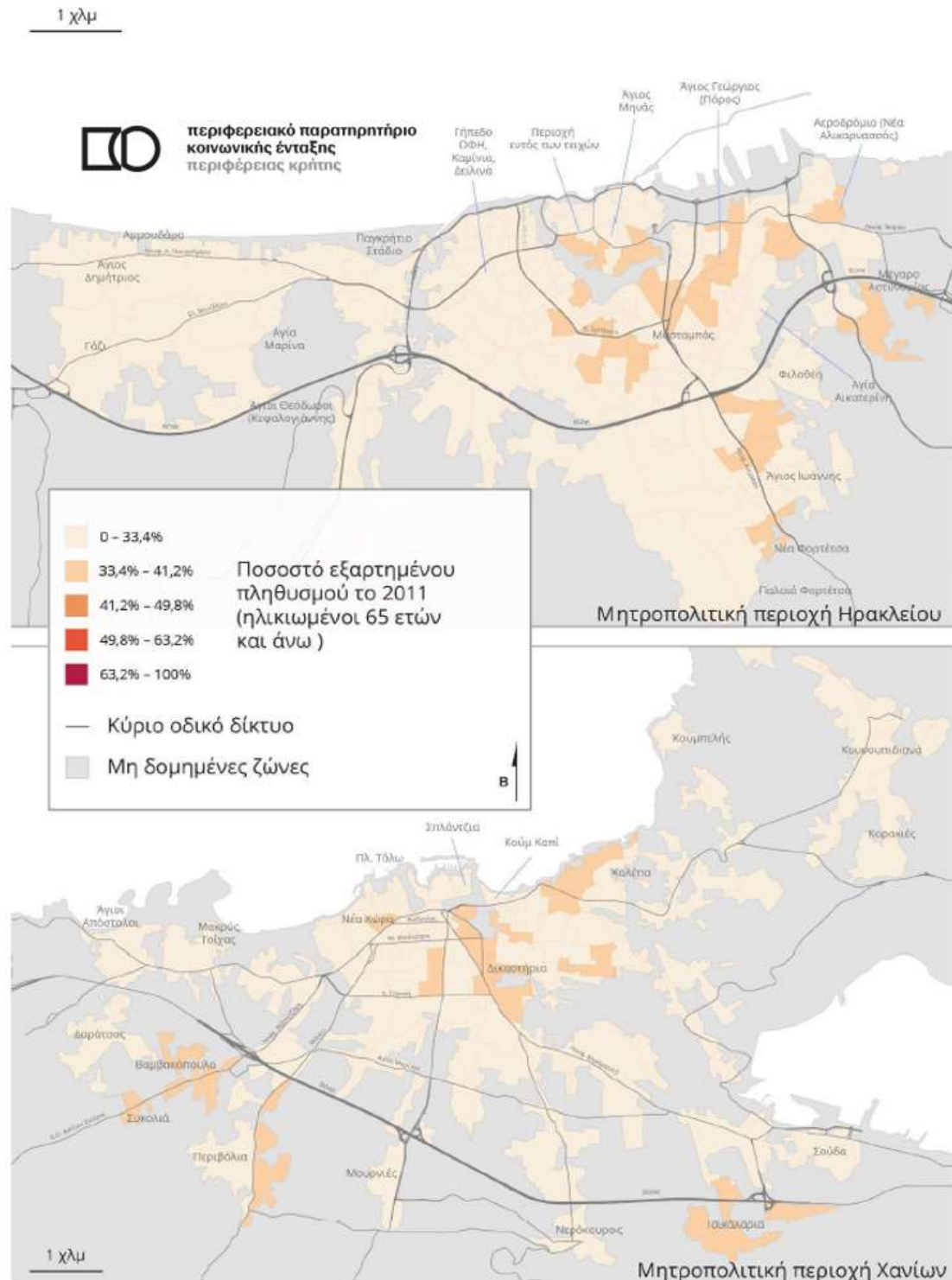
Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

Χάρτης 3. 21 Κατανομή εξαρτημένου ηλικιωμένου (65 ετών και άνω) πληθυσμού στην περιφέρεια Κρήτης (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

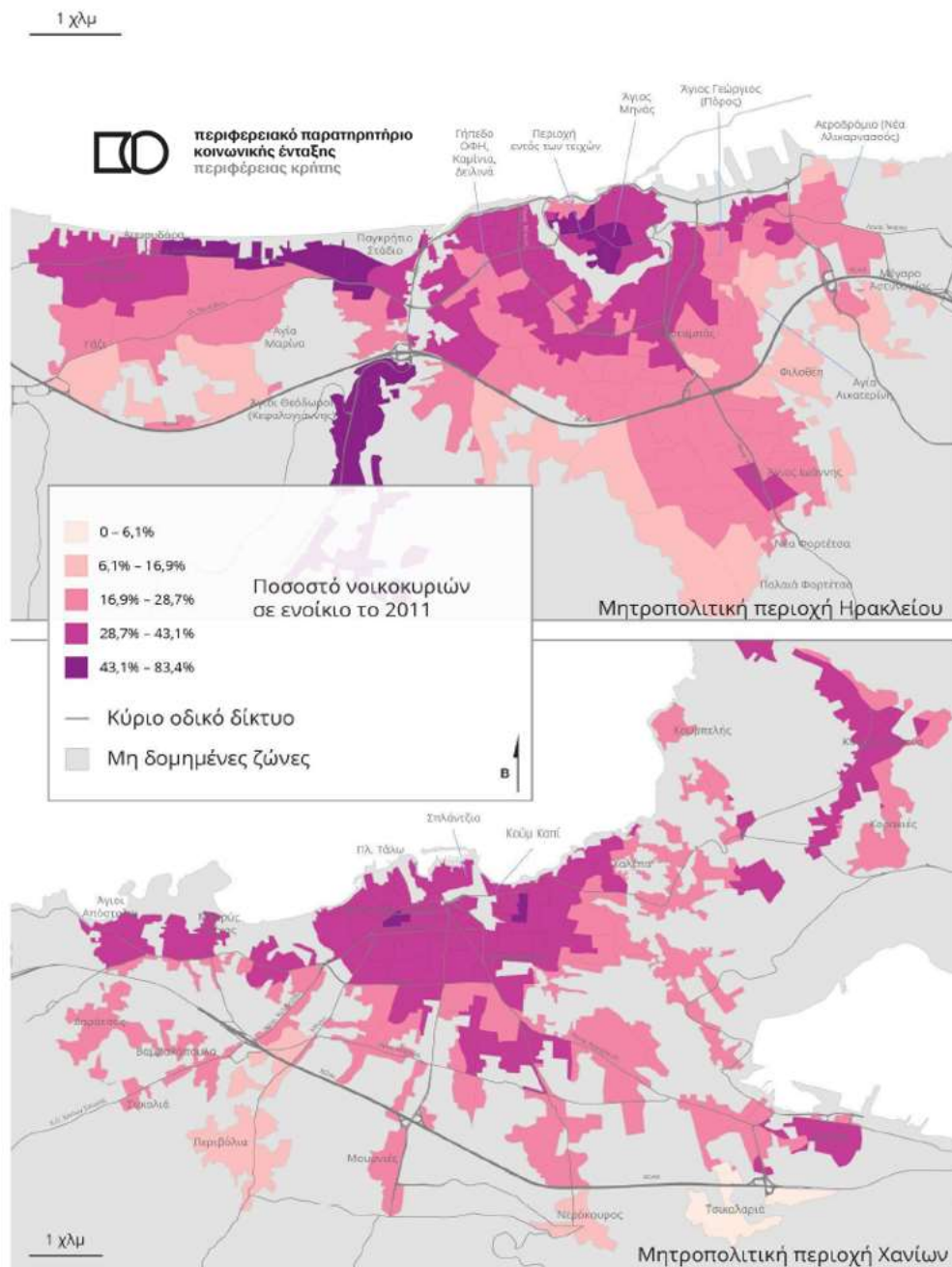
Χάρτης 3. 22 Κατανομή εξαρτημένου ηλικιωμένου (65 ετών και άνω) πληθυσμού στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

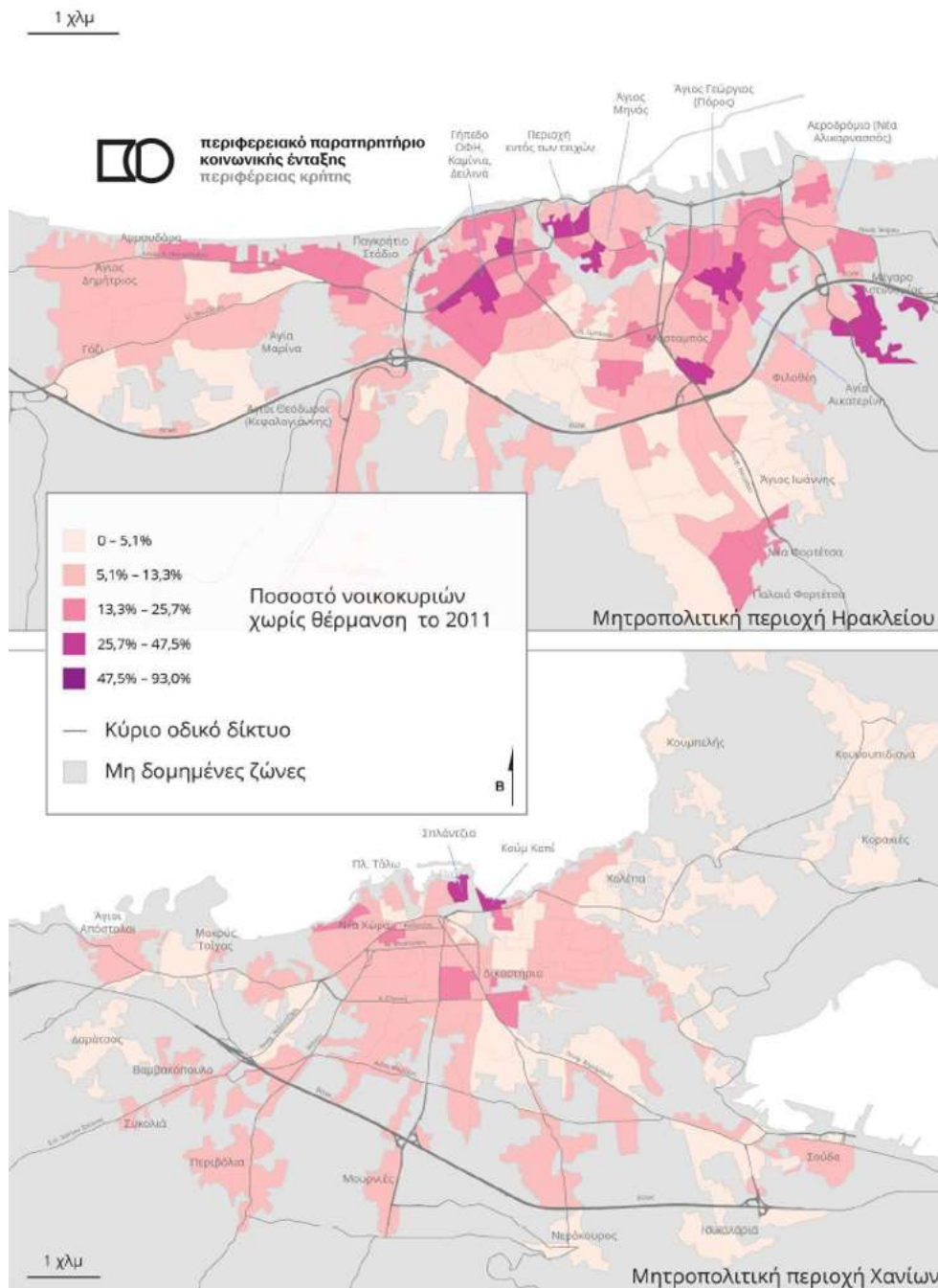

Χάρτης 3. 23 Κατανομή νοικοκυριών σε ενοίκιο στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

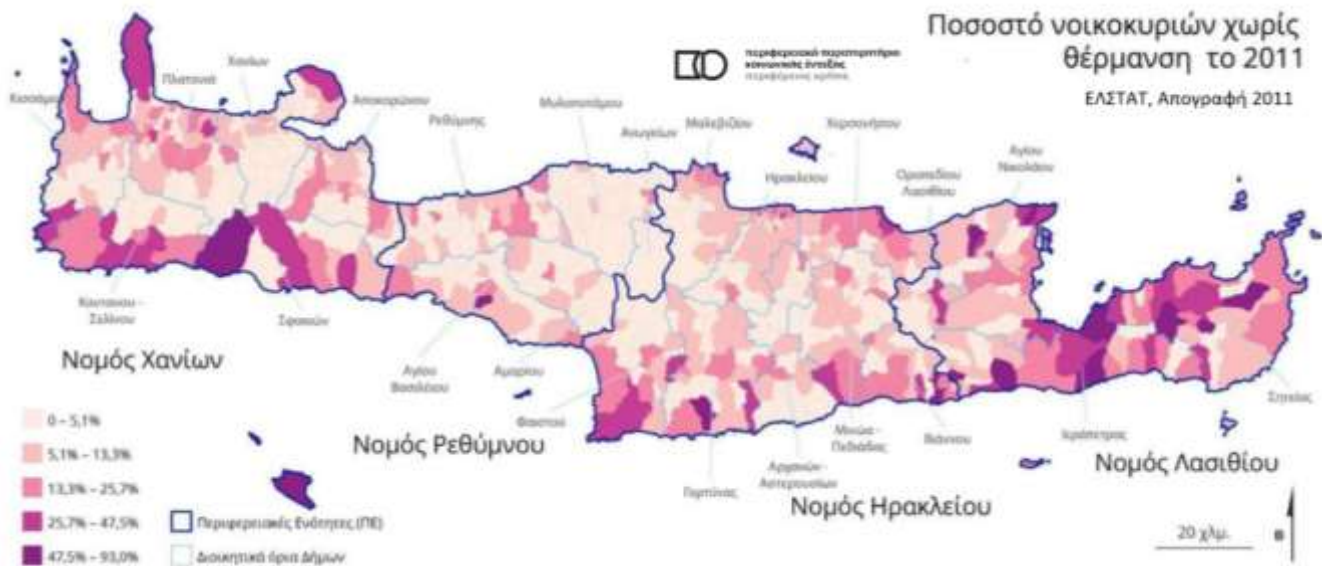
Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 24 Κατανομή νοικοκυριών χωρίς θέρμανση στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

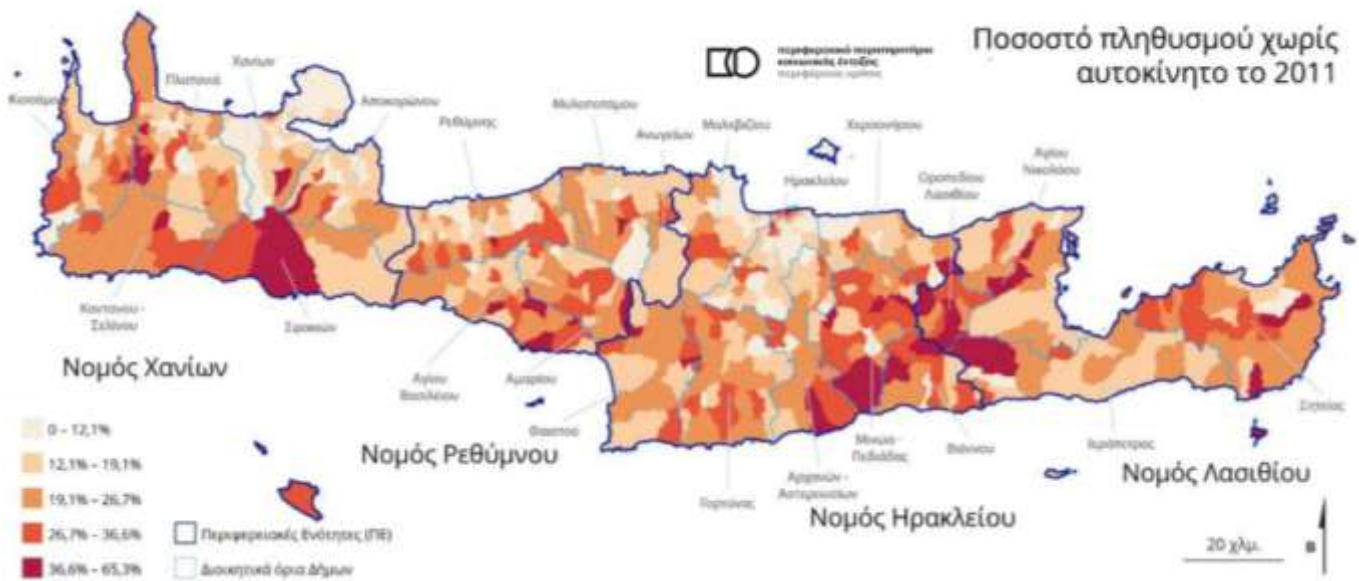
Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 25 Κατανομή νοικοκυριών χωρίς θέρμανση στην Περιφέρεια Κρήτης (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

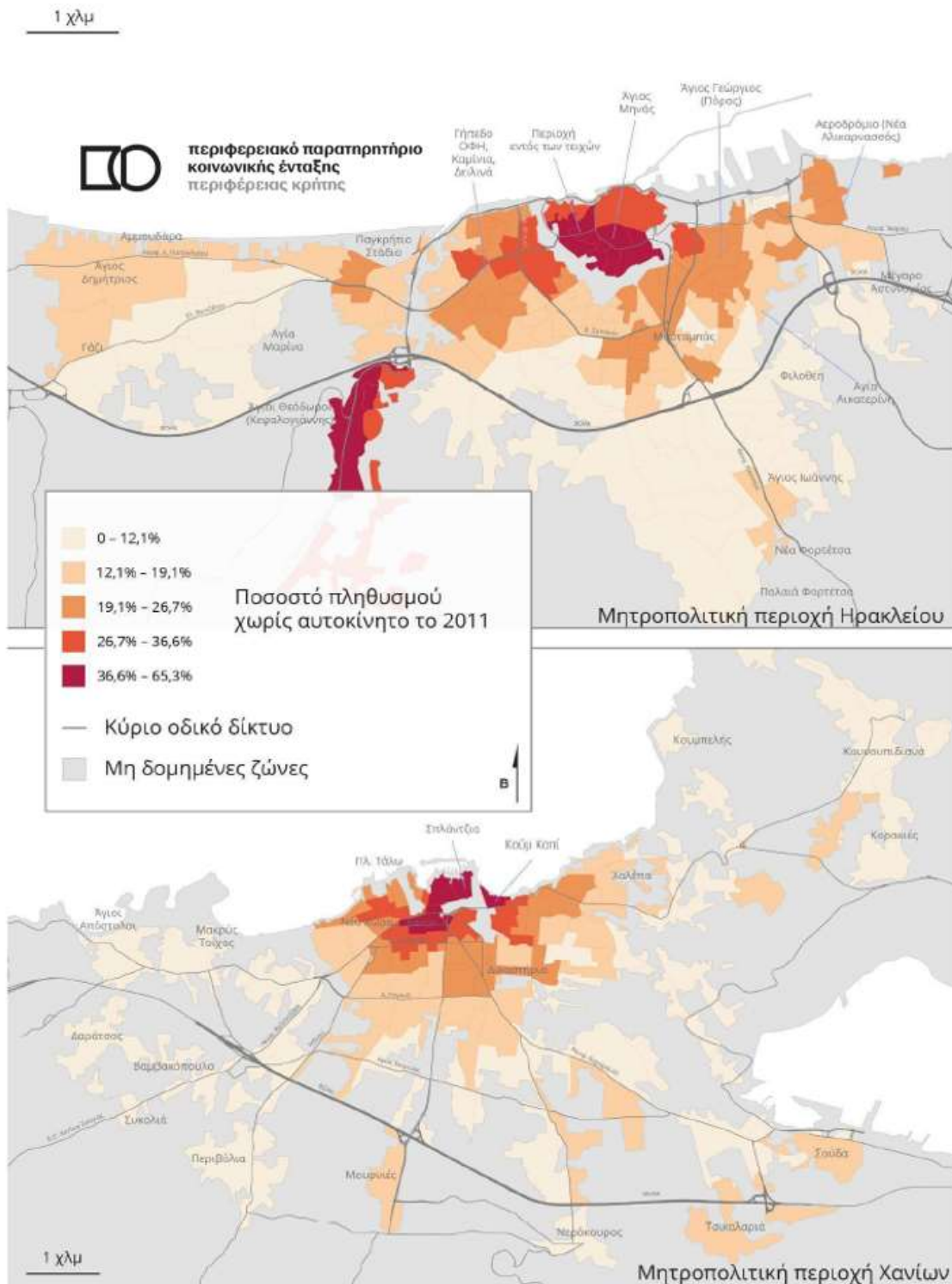
Χάρτης 3. 26 Κατανομή πληθυσμού χωρίς αυτοκίνητο στην Περιφέρεια Ηρακλείου (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Όκτ. 2021

Χάρτης 3. 27 Κατανομή πληθυσμού χωρίς αυτοκίνητο στις Μητροπολιτικές περιοχές Ηρακλείου και Χανίων (ΕΛΣΤΑΤ 2011)

Πηγή: Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης «Χωρικοί Θύλακες Αποστέρησης στην Κρήτη (Εργαλείο-Χαρτογράφηση)» Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Οκτ. 2021

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII: ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ – ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Σημαντικό μέρος της λειτουργίας του παρατηρητηρίου αποτελεί η δικτύωση και οι διαβούλευση με τις υπηρεσίες και τις δομές που υλοποιούν κοινωνικά προγράμματα και παρέχουν υπηρεσίες στήριξης στους κατοίκους της Περιφέρειας Κρήτης. Στο πλαίσιο αυτό τα στελέχη του παρατηρητηρίου έχουν προχωρήσει σε συναντήσεις με σκοπό τη διάγνωση τοπικών αναγκών, τη δικτύωση των κοινωνικών φορέων και το συντονισμό των στόχων της ΠΕΣΚΕ Κρήτης. Συναντήσεις έως τώρα έχουν πραγματοποιηθεί με τις υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας και δημόσιας υγείας της Περιφέρειας Κρήτης, με τους θεσμικούς εκπροσώπους κοινωνικής πολιτικής και τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων, τα Κέντρα Κοινότητας των Δήμων, με το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Κρήτης, την Ιερά Αρχιεπισκοπή και τις Μητροπόλεις Κρήτης, καθώς και με την 7η ΥΠΕ Κρήτης.

Από την διαβούλευση με τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων και της Περιφέρειας Κρήτης, προέκυψε η παρακάτω ιεράρχηση προβλημάτων αναγκών και προτεινόμενων λύσεων σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης και Περιφερειακών Ενοτήτων²:

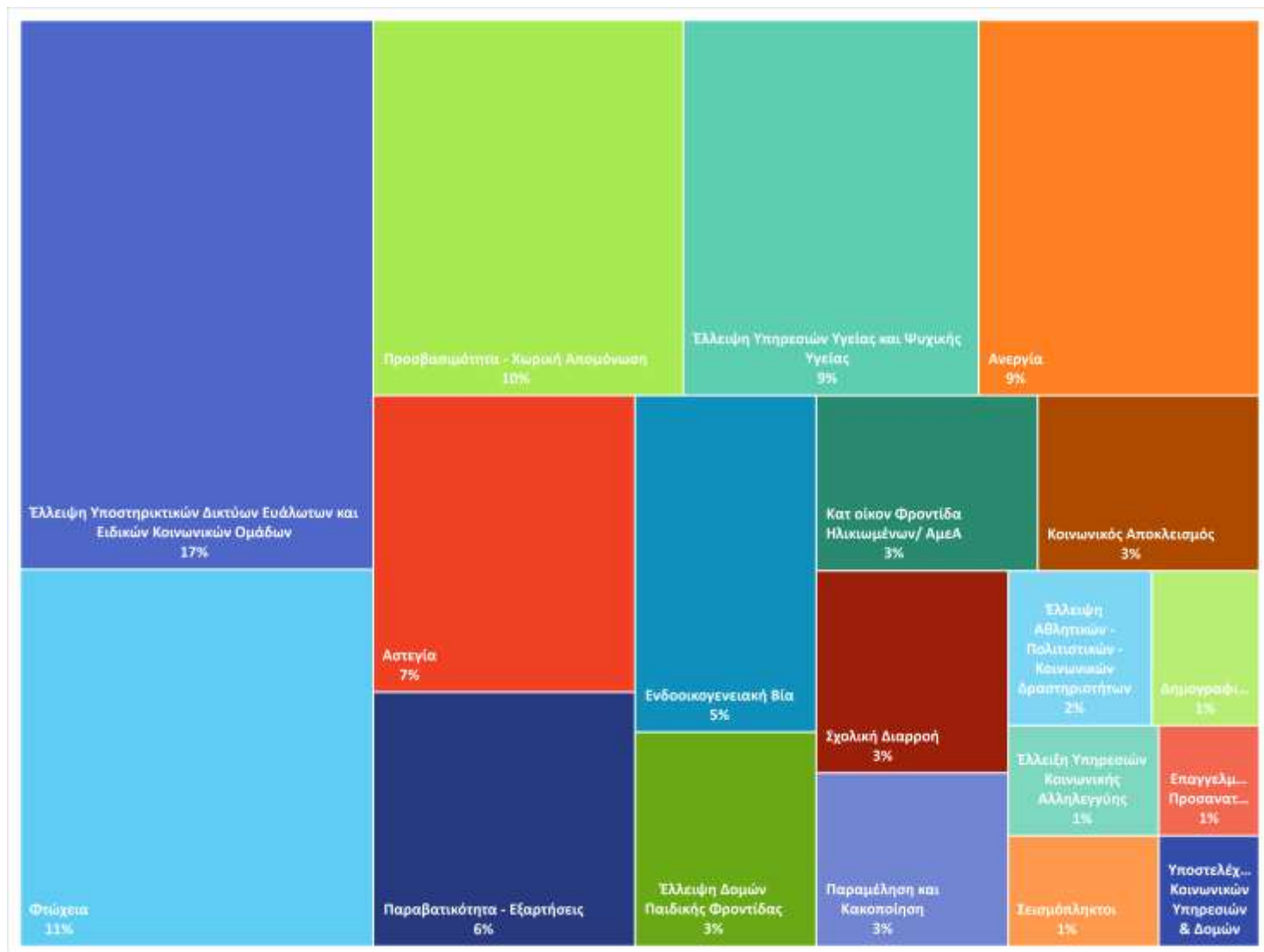
Καταγραφή Προβλημάτων, Αναγκών και προτεινόμενων Λύσεων

Περιφέρεια Κρήτης

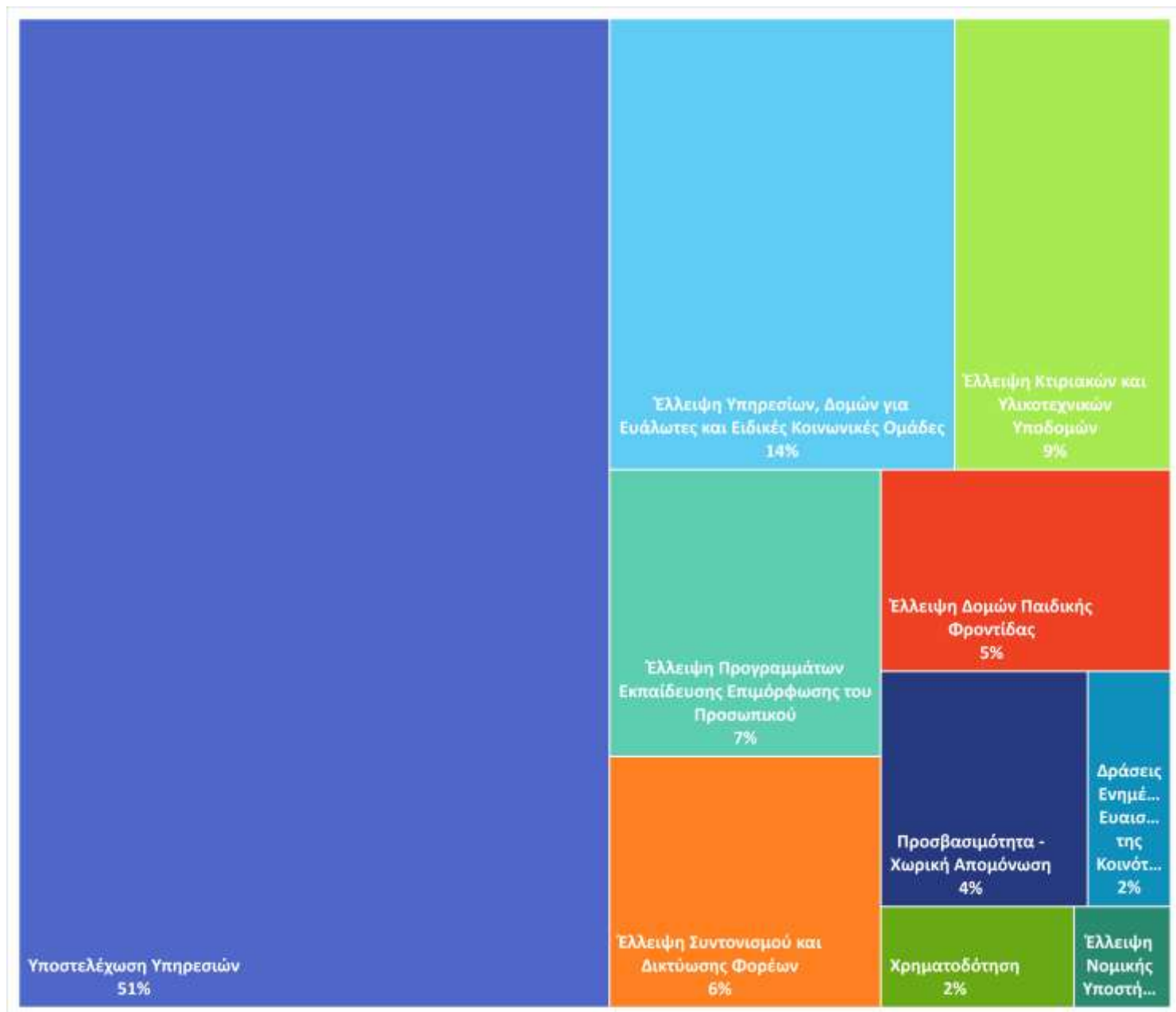
² Αναλυτικότερα στοιχεία υπάρχουν διαθέσιμα στην Ειδική Έκδοση του παρατηρητηρίου η οποία είναι διαθέσιμη στο: https://drive.google.com/file/d/1Z0wqYwdt2-R5B4yiNcm_1Y_6DzclC-kp/view?usp=drive_link

Διάγραμμα 38 Ιεράρχηση σημαντικότερων κοινωνικών ζητημάτων στην Περιφέρεια Κρήτης

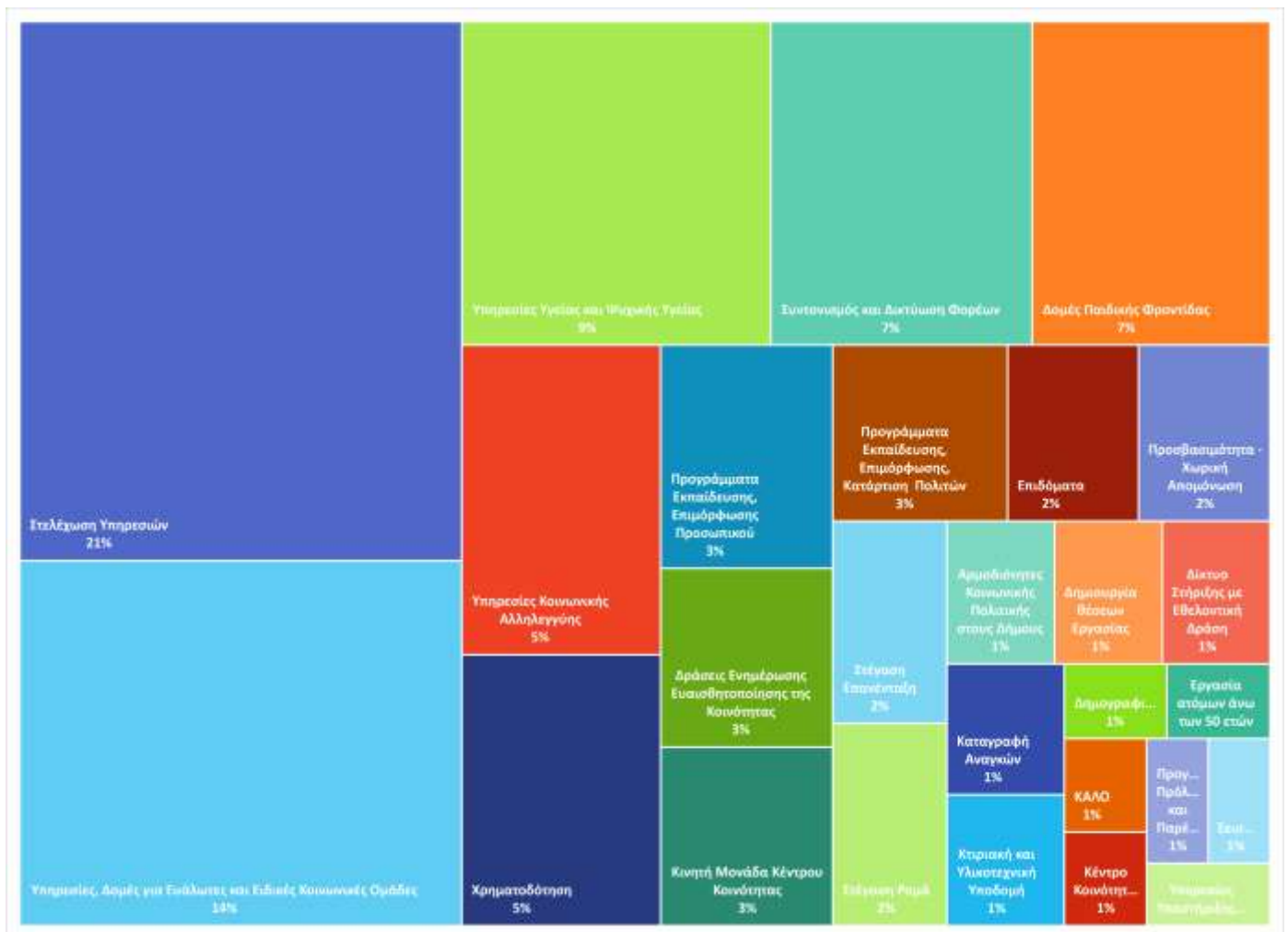
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 39 Ιεράρχηση σημαντικότερων υπηρεσιακών Αναγκών στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

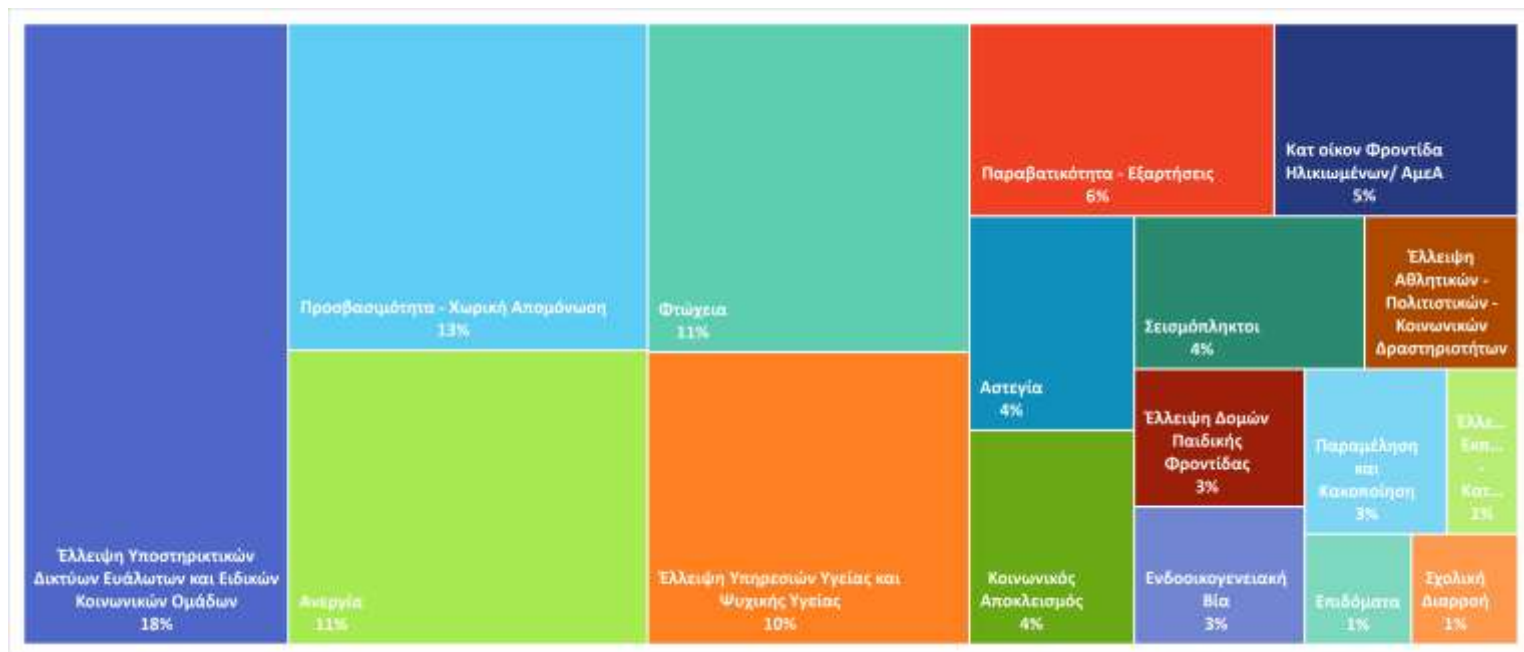
Διάγραμμα 40 Προτεινόμενες λύσεις για την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων στην Περιφέρεια Κρήτης

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

ΠΕ Ηρακλείου

Διάγραμμα 41 Ιεράρχηση σημαντικότερων κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Ηρακλείου

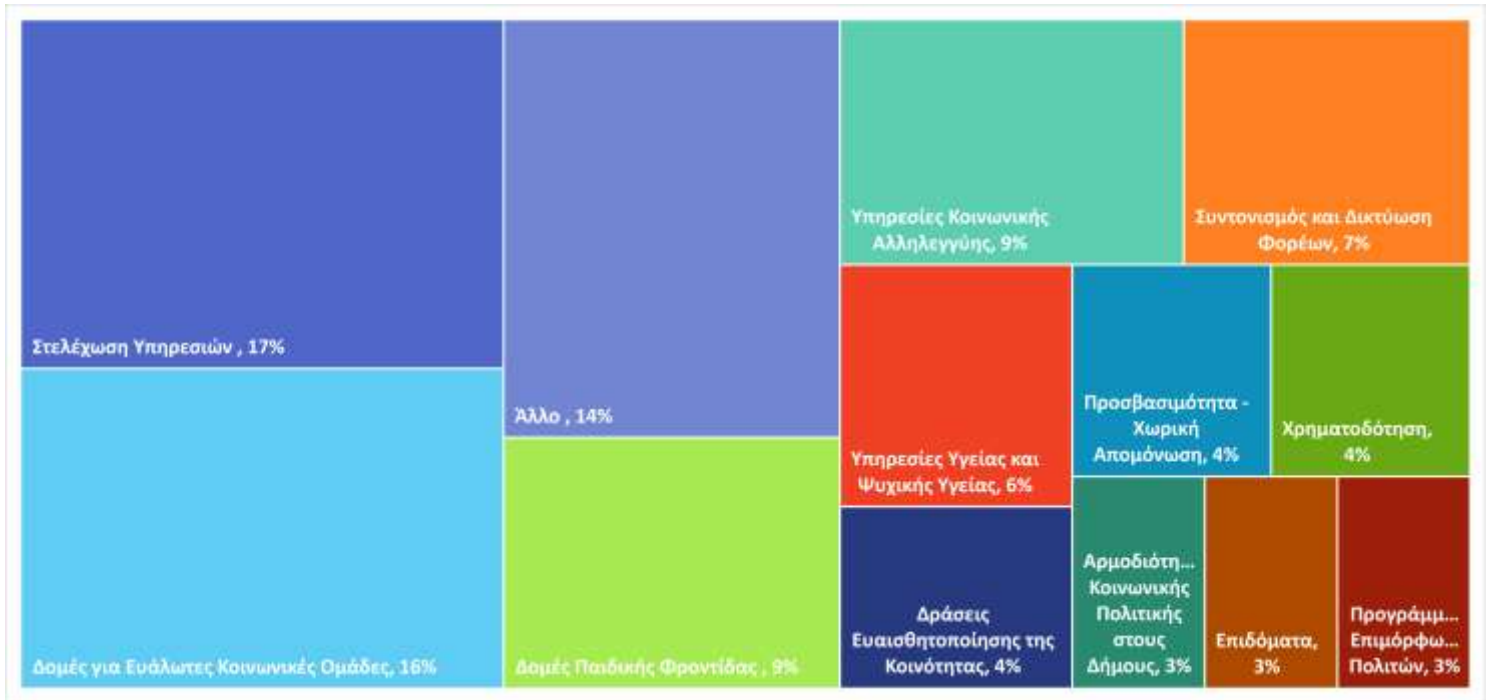
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 42 Ιεράρχηση σημαντικότερων υπηρεσιακών Αναγκών στην ΠΕ Ηρακλείου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

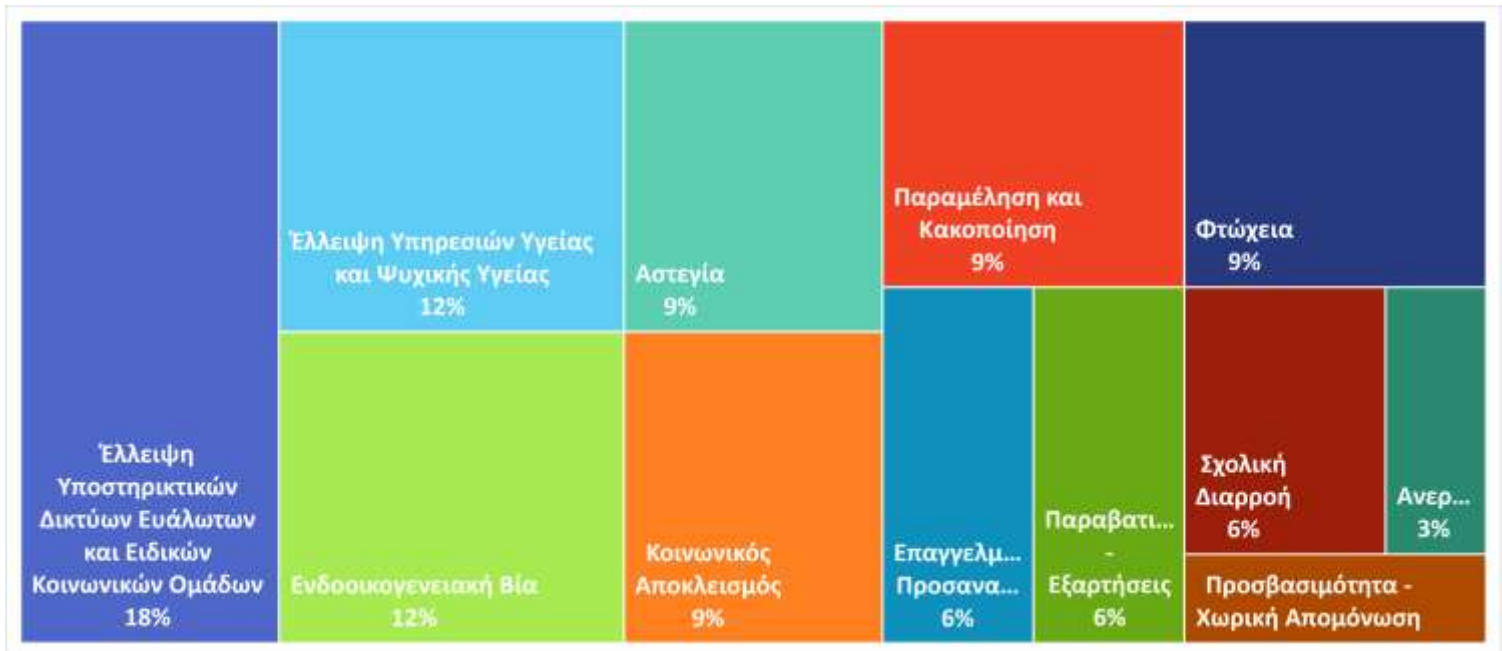
Διάγραμμα 43 Προτεινόμενες λύσεις για την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Ηρακλείου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

ΠΕ Λασιθίου

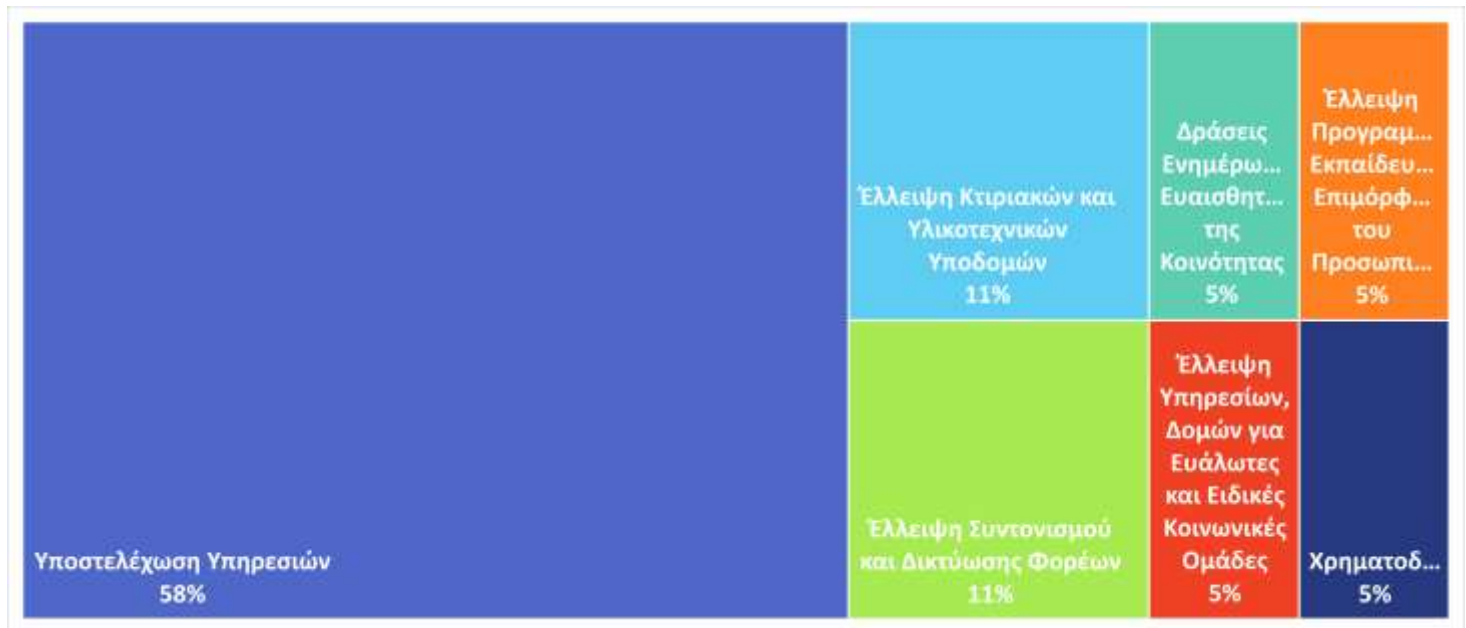
Διάγραμμα 44 Ιεράρχηση σημαντικότερων κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Λασιθίου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

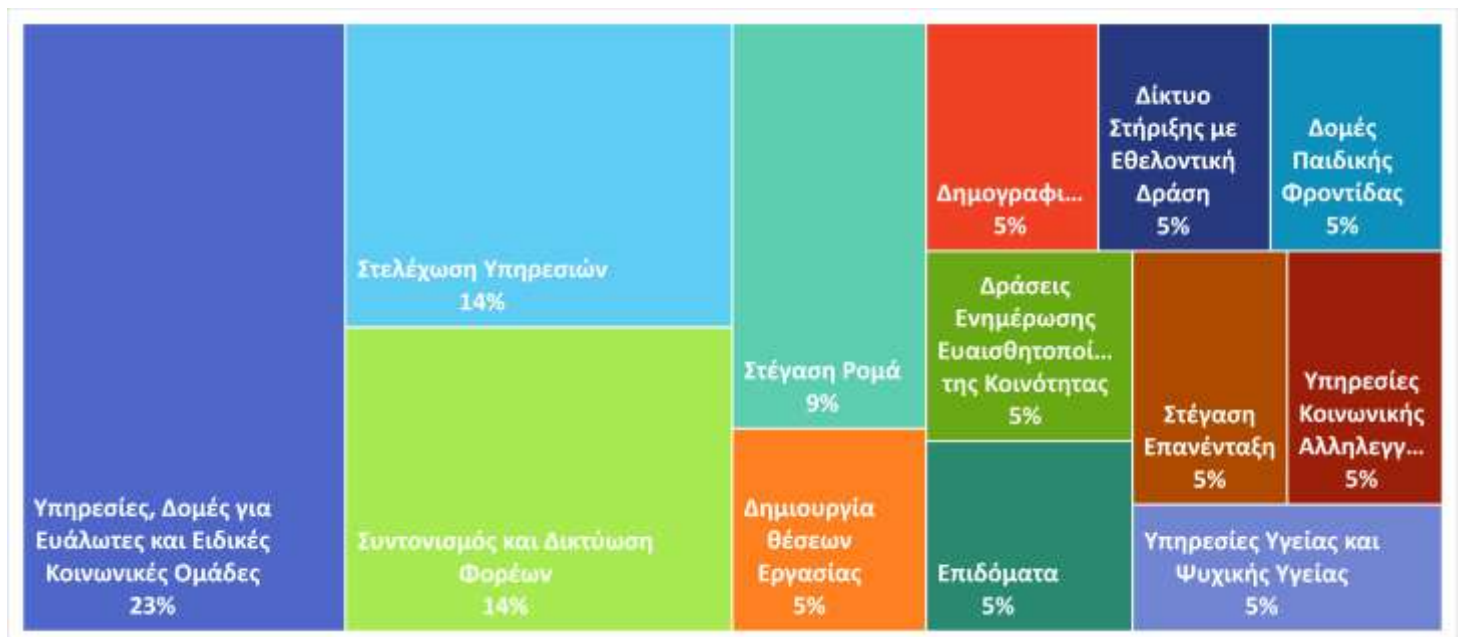

Διάγραμμα 45 Ιεράρχηση σημαντικότερων υπηρεσιακών Αναγκών στην ΠΕ Λασιθίου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

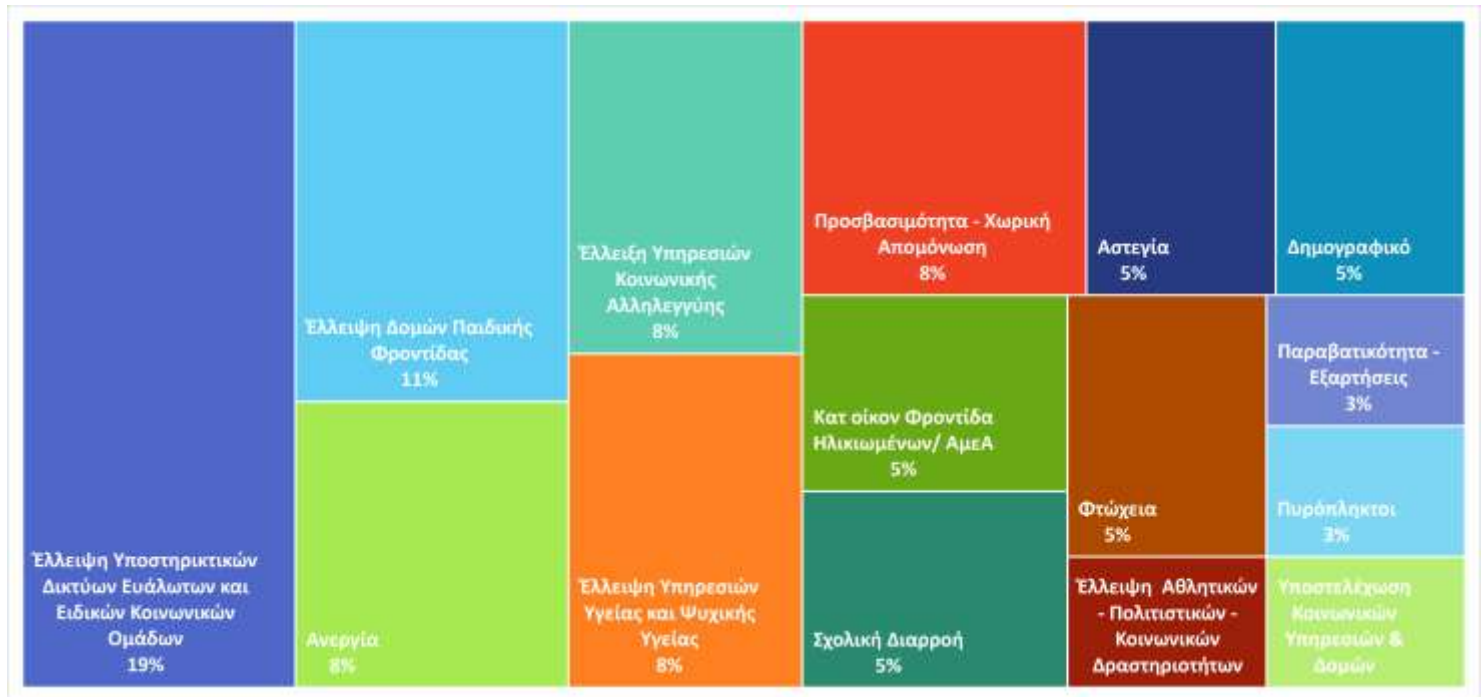
Διάγραμμα 46 Προτεινόμενες λύσεις για την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Λασιθίου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

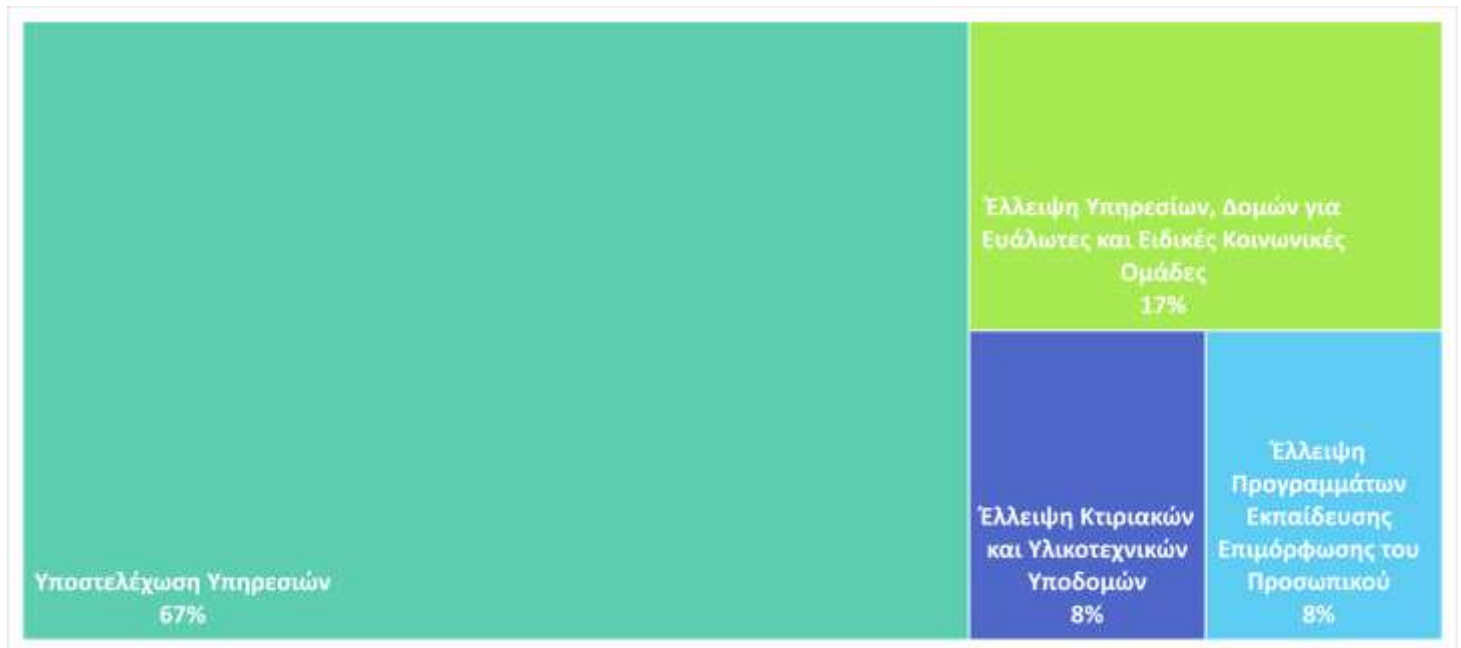
ΠΕ Ρεθύμνου

Διάγραμμα 47 Ιεράρχηση σημαντικότερων κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Ρεθύμνου

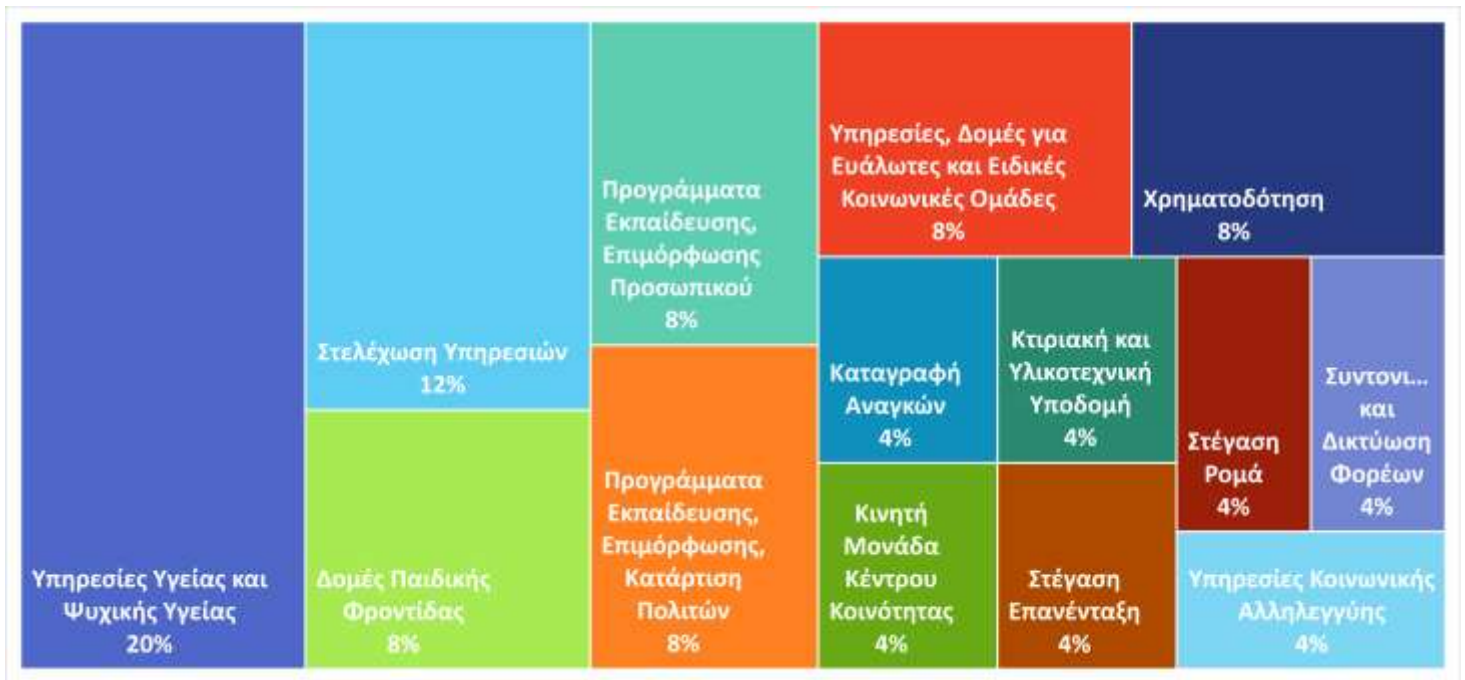
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 48 Ιεράρχηση σημαντικότερων υπηρεσιακών Αναγκών στην ΠΕ Ρεθύμνου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 49 Προτεινόμενες λύσεις για την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Ρεθύμνου

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

ΠΕ Χανίων

Διάγραμμα 50 Ιεράρχηση σημαντικότερων κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Χανίων

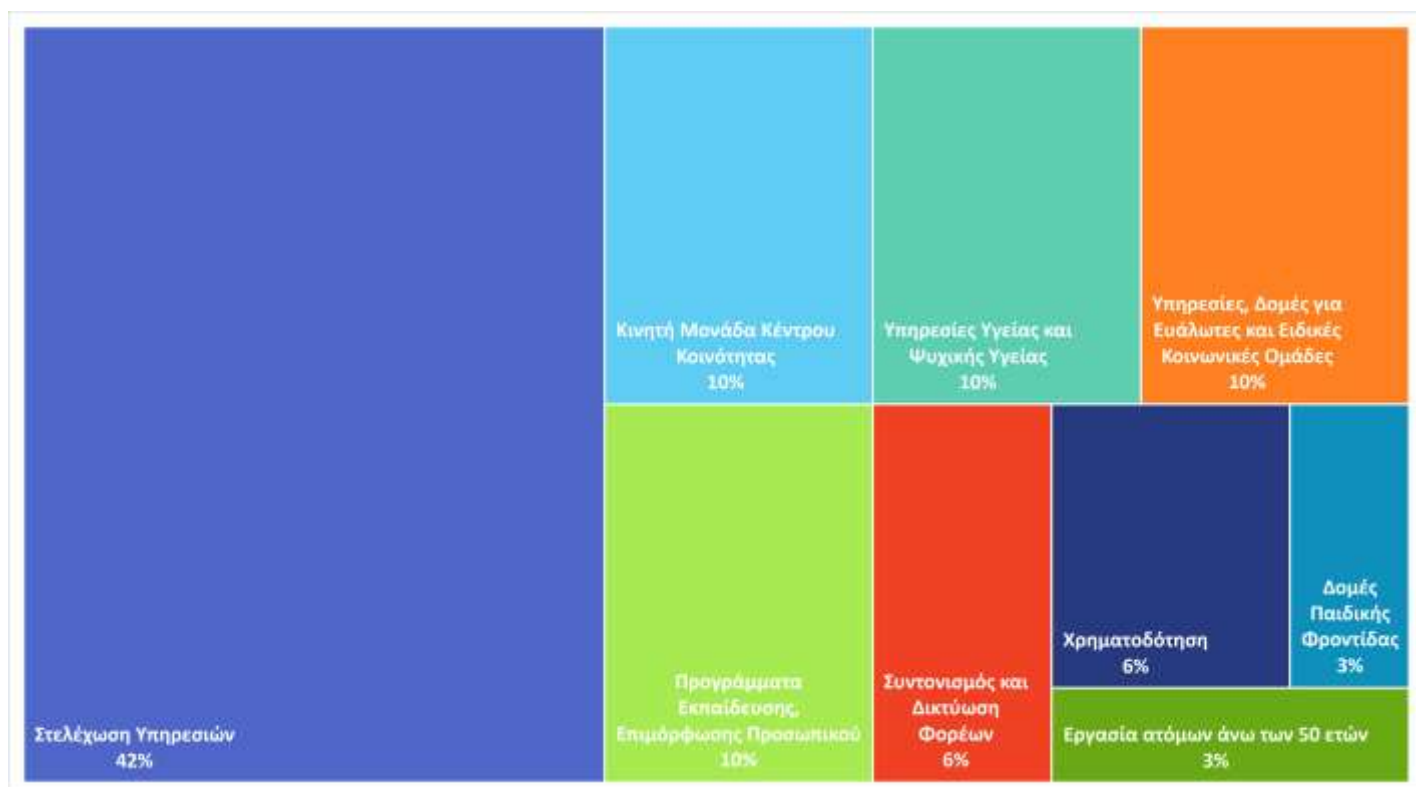
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 51 Ιεράρχηση σημαντικότερων υπηρεσιακών Αναγκών στην ΠΕ Χανίων

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

Διάγραμμα 52 Προτεινόμενες λύσεις για την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων στην ΠΕ Χανίων

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης – Χαρτογράφηση/Επεξεργασία, 2022-2023

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII: ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ/ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΓΚΕΣ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

06
23

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ/ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΓΚΕΣ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ
ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Περιφέρεια Κρήτης και το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης, μέσα από μια πρωτοποριακή πρωτοβουλία, ξεκίνησε την καταγραφή, μέσα από ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες, της κατάστασης των κοινωνικών αναγκών της Κρήτης. Τα αποτελέσματα, αυτής της καταγραφής αφορούν όλους τους Δήμους της Κρήτης και το σύνολο των τεσσάρων Περιφερειακών Ενοτήτων, ενώ παράλληλα αποτυπώνουν τη σημερινή κατάσταση σε κρίσιμους τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας, της οικονομίας, των δεικτών απασχόλησης, αλλά και γενικότερα των κοινωνικών αναγκών.

Η συγκεκριμένη έκδοση, αποτελεί αναμφίβολα ένα χρήσιμο εργαλείο για τον αποτελεσματικό χωρικό σχεδιασμό βιώσιμων πολιτικών, κυρίως στον τομέα της κοινωνικής ένταξης, του περιορισμού των ανισοτήτων και βεβαίως της στήριξης των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων.

Τα αποτελέσματα της ερευνητικής εργασίας, που αποτυπώνονται στην παρούσα ηλεκτρονική έκδοση, αποδεικνύουν ότι η κοινωνία έχει ανάγκη ένα ισχυρό και καλά σχεδιασμένο σύστημα κοινωνικής προστασίας, το οποίο αποτελεί το βασικό πυλώνα και το κυρίαρχο συστατικό για μια ανθεκτική οικονομία και μια ποιοτική και βιώσιμη ανάπτυξη.

Θερμά συγχαρητήρια σε όλους τους επιστήμονες, την ερευνητική ομάδα και τα στελέχη της Περιφέρειας Κρήτης, για το τελικό αποτέλεσμα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΡΝΟΥΤΑΚΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Γενικό Προφίλ Περιφέρειας Κρήτης	5
1.1. Δημογραφικά	5
1.2. Ανεργία - Απασχόληση	6
1.3. Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	7
1.4. ΕΕΕ Αλλοδαπών	8
1.5. Επίδομα Στέγασης	9
1.6. Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης	10
1.7. Σχολική Διαρροή	11
1.8. Άδειες Παραμονής	12
1.9. Επισκέπτες στα Κέντρα Κοινότητας	13
1.10. Λίστα Κοινωνικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια Κρήτης	16
1.11. Καταγραφή Προβλημάτων, Αναγκών και προτεινόμενων Λύσεων	24
1.12. Εισόδημα και Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη	27
Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	40
1. Γενικό Προφίλ Περιφερειακής Ενότητας	43
2. Δήμος Αρκανών - Αστερουσίων	65
3. Δήμος Βιάνου	85
4. Δήμος Γόρτυνας	101
5. Δήμος Ηρακλείου	122
6. Δήμος Μαλεβιζίου	149
7. Δήμος Μίνωα Πεδιάδας	170
8. Δήμος Φαιστού	191
9. Δήμος Χερσονήσου	211
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	231
1. Γενικό Προφίλ Περιφερειακής Ενότητας	234
2. Δήμος Αγίου Νικολάου	256
3. Δήμος Ιεράπετρας	276
4. Δήμος Σητείας	296
5. Δήμος Οροπεδίου	315
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	328
1. Γενικό Προφίλ Περιφερειακής Ενότητας	331
2. Δήμος Αγίου Βασιλείου	353
3. Δήμος Αμαρίου	370
4. Δήμος Ανωγείων	383
5. Δήμος Μυλοποτάμου	398
6. Δήμος Ρεθύμνου	420
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	443
1. Γενικό Προφίλ Περιφερειακής Ενότητας	446
2. Δήμος Αποκορώνου	469
3. Δήμος Γαύδου	487
4. Δήμος Καντάνου - Σελίνου	490
5. Δήμος Κισσάμου	506
6. Δήμος Πλατανιά	526
7. Δήμος Σφακίων	547
8. Δήμος Χανίων	562
Επεξήγηση Όρων	587
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα:	587
Επίδομα Στέγασης:	587
Συγκριτικός Δείκτης Πολλαπλής Αποστέρησης:	588

Ολόκληρη η ειδική έκδοση διατίθεται στη Διαδικτυακή Πύλη του Παρατηρητηρίου:
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=news&id=46>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
(Π.ΕΠ. ΚΡΗΤΗΣ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ 2014-2020

ΜΕ ΤΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤ) ΚΑΙ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ)

ΕΣΠΑ 2014-2020

ΕΚΤ		
ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ΦΟΡΕΑΣ (ΚΥΡΙΟΣ)	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	Π/Υ ΕΡΓΟΥ
6213153-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ (ΟΚΑΝΑ)	ΔΙΚΤΥΟ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ	749.329,60
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20152016 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	6.851.874,02
40141001-ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Ανωγείων	574.044,90
40141148-ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Μυλοποτάμου	290.075,80
6213713-ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΑΝΔΡΕΟΥ & ΜΑΡΙΑΣ Κ.ΑΛ.Ο. . ΚΑΙΡΙΝΟΥ	ΔΟΜΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	814.320,00
1090214-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για την ένταξη μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για τα σχολικά έτη 20182019 20192020 και 20202021	3.558.749,66
2010013-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	400.000,00
40132100-ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	Δομή Παροχής Βασικών Αγαθών Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Ιεράπετρας	232.052,61
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20192020	1.999.511,00
40117221-ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	291.270,36
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20172018 ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	62.504,00
40117223-ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	231.311,24

40117227-ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Χερσονήσου	359.078,30
40150191-ΔΗΜΟΣ ΚΙΣΣΑΜΟΥ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Κισσάμου	272.889,48
6314005-ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (ΚΕΘΕΑ)	Κινητή Μονάδα Περιφέρειας Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο	251.240,00
6314005-ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (ΚΕΘΕΑ)	Πολυδύναμο Κέντρο Περιφέρειας Κρήτης με έδρα τον Αγ Νικόλαο	204.480,00
1083565-ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	Ανάπτυξη παιδοψυχιατρικών υπηρεσιών από την Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας του ΚΨΥ Γενικού Νοσοκομείου Χανίων	91.840,02
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20212022 ΑΜΕΑ	50.000,00
1090214-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για Ένταξη Μαθητών με Αναπηρία ή και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες	629.375,00
1090214-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για τα σχολικά έτη 20162017 και 20172018	1.258.750,00
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20162017 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	81.174,00
6212933-ΕΝΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ - ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ&ΦΙΛΩΝ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ Η «ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ»	ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑμεΑ ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ	1.440.000,00
40117005-ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΙΑΝΝΟΥ	487.097,91
3050199-ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΔΟΜΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ	814.320,00
40117222-ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Αρχανών Αστερουσίων	249.388,12
1090210-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ	Λειτουργία Τοπικών Ομάδων Υγείας ΤΟΜΥ 7ης ΥΠΕ στην Περιφέρεια Κρήτης	5.727.246,74
1083554-ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΤΡΑΝΤΑΛΛΙΔΟΥ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ	123.195,19

	ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20182019	2.332.763,00
40150192-ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΑ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Πλατανιά	288.290,11
4041432-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Ηρακλείου Αγίας Τριάδα	754.000,00
4041349-ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΑΝΟΪΚΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ - ALZHEIMER	Πρόγραμμα Διασύνδεσης Ινστιτούτου Έρευνας Εκπαίδευσης Ψυχιατρικών Ανοϊκών Ασθενών Alzheimer Χανίων με ΚΑΠΗΚΗΦΗ Περιφέρειας Κρήτης	70.000,00
4041423-ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	234.000,00
40132100-ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Ιεράπετρας	324.795,62
4041435-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Μινώα Πεδιάδας	541.986,90
1083554-ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΤΡΑΝΤΑΛΛΙΔΟΥ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	138.506,00
5040733-ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ	ΣΥΔ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ	425.600,00
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20182019 ΑΜΕΑ	86.022,73
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20172018 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	3.619.855,00
40150190-ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΣΕΛΙΝΟΥ	ΚΗΦΗ ΔΗΜΟΥ ΚΑΝΤΑΝΟΥ ΣΕΛΙΝΟΥ	491.167,28
40141145-ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Ρεθύμνης	564.290,92

10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20192020 ΑΜΕΑ	415.325,00
40150188-ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	Λειτουργία δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας. Λειτουργία ξενώνα φιλοξενίας Δήμου Χανίων	1.545.000,00
1090210-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ	Ενίσχυση των Φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID19 στην Περιφέρεια Κρήτης	22.866.080,00
40150188-ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Χανίων	1.300.063,31
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20202021	4.000.000,00
6312791-ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΕΘΙ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ Συμβουλευτικό Κέντρο Ηρακλείου	634.500,00
40117226-ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΦΑΙΣΤΟΥ	287.445,94
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20212022	1.000.000,00
4041423-ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Μαλεβιζίου	662.570,06
4041425-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ& ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ	730.548,00
4041328-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ (Κ.Ε.ΔΗ.Ρ.)	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Ρεθύμνης	552.643,87
6213735-ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ Ν. ΧΑΝΙΩΝ	ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΗΜΕΡΕΥΣΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑμεΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΝΧΑΝΙΩΝ ΚΗΦΑΠ Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ	921.600,00

40132101-ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΣΗΤΕΙΑΣ	275.819,47
4041423-ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Μαλεβιζίου	342.069,38
40141145-ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Λειτουργία δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας Λειτουργία Κέντρου Συμβουλευτικής Υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας Δήμου Ρεθύμνης	517.014,00
1083612-ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΗΜΕΡΑΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ALZHEIMER ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	453.036,16
40132101-ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ	249.362,53
40117221-ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	Λειτουργία δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας Λειτουργία Ξενώνα Φιλοξενίας στο Δήμο Ηρακλείου	1.130.718,73
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20162017 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	8.380.438,44
4041438-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Χερσονήσου	506.307,67
4041432-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΠΑΛΙΑΝΗ	520.000,00
4041432-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Ηρακλείου Νέα Αλικαρνασός	767.000,00
4041431-ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΥ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	684.851,49
40117223-ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δήμου Γόρτυνας	536.934,81

6213731-ΚΕΝΤΡΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ Ο ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	Κέντρο Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Αναπηρία του Κέντρου Ειδικών Παιδιών ο Άγιος Σπυρίδων	1.440.000,00
4040956-ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ, ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Ξένιος Ζευς Δομή παροχής βασικών Αγαθών Κοινωνικό Παντοπωλείο Παροχή Συσιτίου στο δήμο Ρεθύμνης	814.320,00
5060356-ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ- Ε.Π.Ε.Κ.Α.)	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	217.750,00
6314005-ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (ΚΕΘΕΑ)	Μονάδα για Άτομα με Ψυχιατρική Συννοσηρότητα Περιφέρειας Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο	294.960,00
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20202021 ΑΜΕΑ	105.000,00
4041435-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	Κέντρο Κοινότητας Δήμου Μινώα Πεδιάδας	236.174,40
40117221-ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	Κέντρο Κοινότητας Παράρτημα ΡΟΜΑ και ΚΕΜ στο Δήμο Ηρακλείου	2.337.371,59
40132099-ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	278.128,44
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 20152016 ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	60.235,83
40117222-ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	580.000,00
5040733-ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ	ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΗΜΕΡΕΥΣΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑμεΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΔΗΜΟΥ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	1.440.000,00
4041427-ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων ΚΗΦΗ Δήμου Ιεράπετρας	647.712,00
40150189-ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	302.161,04
4041432-ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΤΕΜΕΝΟΣ	536.900,00
10411-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α. Ε.	Ενίσχυση των υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε Κέντρα Κοινότητας Κέντρα ένταξης	308.880,00

	μεταναστών στην Περιφέρεια Κρήτης	
6213730-ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ & ΦΙΛΩΝ Α.Μ.Ε.Α. "ΑΓΑΠΗ"	ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΕΡΕΥΣΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ δτ ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΓΑΠΗ	1.440.000,00
6314005-ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (ΚΕΘΕΑ)	Πολυδύναμο Κέντρο Περιφέρειας Κρήτης με έδρα τα Χανιά	204.480,00
1083585-ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ "ΒΕΝΙΖΕΛΕΙΟ" - "ΠΑΝΑΝΕΙΟ"	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚοιΚεΨΥΠΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	120.308,18
1090214-ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	Δράση 9iii12 Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για το σχολικό έτος 20212022	1.444.240,00

ΕΤΠΑ		
ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ΦΟΡΕΑΣ (ΚΥΡΙΟΣ)	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	Π/Υ ΕΡΓΟΥ (ΕΥΡΩ)
40117221-ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	ΠΟΛΥΔΥΝΑΜΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΑμεΑ ΚΔΑΠΜΕΑ	878.814,81
6213735-ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ Ν. ΧΑΝΙΩΝ	Προμήθεια απαιτούμενου εξοπλισμού για την ενίσχυση του ΚΔΗΦΑμεΑ ΚΗΦΑΠ ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ Προμήθεια Οχήματος	115.320,00
40117222-ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	Εκσυγχρονισμός και Επέκταση Βρεφονηπιακού Σταθμού Αρχανών του Δήμου Αρχανών Αστερουσίων	717.245,17
40132100-ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	Νέο Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία ΙεράπετραςΚΔΑΠΜΕΑ Ιεράπετρας	471.264,78
40117224-ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	Ανέγερση κτιρίου ΚΔΑΠΜΕΑ και ΚΗΦΗ Δήμου Μαλεβιζίου	1.861.285,93
4041423-ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΝΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΟΧΗΜΑΤΟΣ	104.780,00
5040733-ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ	Προμήθεια απαιτούμενου εξοπλισμού για την ενίσχυση των ΚΔΗΦΑμεΑ Δικαίωμα στη Ζωή Προμήθεια Οχημάτων	207.576,00

40117222-ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	Αναβάθμιση υποδομών και Στατική Ενίσχυση Βρεφονηπιακού Σταθμού Πύργου	553.402,55
40150188-ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΝΕΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΟΥΜΠΕ ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ	779.030,59
6212933-ΕΝΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ - ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ&ΦΙΛΩΝ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ Η «ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ»	Προμήθεια απαιτούμενου εξοπλισμού για την ενίσχυση Α του Κέντρου Ημέρας για άτομα με ΑυτισμόΔΑΔ και Β του Κέντρου Εκπαίδευσης Αγωγής και Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων ε Αναπηρία ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ Προμήθεια Οχημάτων	207.576,00
40117225-ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	916.285,31